

Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра педагогіки

ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКО-УЧНІВСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОН-ЛАЙН КОНФЕРЕНЦІ

«СУЧАСНА ГУМАНІТАРНА НАУКА
В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ»

14 квітня 2021 року

Київ 2021

УДК 37:001-057.4

Рекомендовано до оприлюднення рішенням кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 30 від 27 квітня 2021 р.)

Організаційний комітет конференції:

НИКОЛАЄНКО С.М., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України (голова)
ШИНКАРУК В.Д., доктор філологічних наук, професор (співголова)
САВИЦЬКА І.М., кандидат філософських наук, доцент (співголова)
СОПІВНИК Р.В., доктор педагогічних наук, доцент (співголова)
ВАСЮК О.В., доктор педагогічних наук, професор
КУЧАЙ О.В., доктор педагогічних наук, доцент
БУЦИК І.М., кандидат педагогічних наук, доцент
ЄРЕСЬКО О.В., кандидат педагогічних наук
МАЦЕНКО Л.М., кандидат педагогічних наук, доцент
ГОНЧАРУК О.М., кандидат педагогічних наук
ПРОХОРЧУК О.М., кандидат педагогічних наук
ЧЕРЕДНИК Л.М., кандидат педагогічних наук
РОГАНОВ М.М., кандидат педагогічних наук
ДІРА Н.О., асистент
СМОЛЯК П.О., асистент
ТІТОВ Ю.Є., студент
АНДРУСИК П.П., студент

Сучасна гуманітарна наукав інтерпретації молодих дослідників: Збірник доповідей учасників всеукраїнської студентсько-учнівської науково-практичної он-лайн конференції. К.: НУБІП України, 2021. 296 с.

У збірнику вміщені тези доповідей учасників конференції що охоплюють різні аспекти у галузі гуманітарних, антропологічних наук, педагогіки, методики навчання, теорії і методики виховання, управління освітнім процесом, здоров'я збереження, інформаційно комунікаційних технологій і освіти. Висвітлено актуальні проблеми теорії і методики організації освітнього процесу: виклики в умовах пандемії, реконструкція минулої реальності та погляд на сьогодення у світлі державотворчих процесів, духовної безпеки українського суспільства, політологічного та лідерологічного аналізу.

Тексти подано у авторській редакції.

Тези розповсюджуються в електронному вигляді

Співорганізатори конференції:

«КИЇВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
імені Антона Макаренка»
ВСП «БЕРЕЗОВОРУДСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ПДАУ»
КЗ КОР «БОГУСЛАВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
імені І.С.Нечуя-Левицького»
КЗ «НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ДОР
КЗ «ПРИЛУЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ імені Івана
Франка» ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ» КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені Бориса Грінченка
КЗ «ЖОВТОВОДСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ДОР
«ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ХОРТИЦЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ»
«ДНІПРОВСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»
КЗВО «ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ» ДОР
«БЕРДИЧІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ» ЖИТОМИРСЬКОЇ
ОБЛ.РАДИ.
«КОРОСТИШІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ імені І. Я. Франка»
«КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ імені А.С.Макаренка»
«ДНІПРОВСЬКИЙ ІНДУСТРІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТЕХНІКУМ»
КЗ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«БРОДІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
імені Маркіяна Шашкевича»
КЗ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«РЖИЩЕВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ»
ХАРКІВСЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ХАРКІВСЬКОЇ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АКАДЕМІЇ»
Відокремлений структурний підрозділ
«НІЖИНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУБіП України»
Відокремлений структурний підрозділ
«БОЯРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУБіП України»
Відокремлений структурний підрозділ
«МУКАЧІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУБіП України»
Відокремлений структурний підрозділ
«ЗАЛІЩИЦЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
імені Є. Храпливого НУБіП України»
Відокремлений структурний підрозділ
«НЕМІШАЇВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУБіП України»
Відокремлений структурний підрозділ
«БЕРЕЖАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУБіП України»
Відокремлений структурний підрозділ
«ІРПІНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУБіП України»
Відокремлений структурний підрозділ
«БОБРОВИЦИКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
імені О. Майнової НУБіП України»
«ІРПІНСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ЛІЦЕЙ НУБіП України»
ІРПІНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
Відокремлений структурний підрозділ
«РІВНЕНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУБіП України»

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

НИКОЛАЄНКО <i>Станіслав Миколайович</i>	голова, ректор Національного університету біоресурсів і природокористування України, академік Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор
ШИНКАРУК <i>Василь Дмитрович</i>	співголова, проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор філологічних наук, професор
САВИЦЬКА <i>Інна Миколаївна</i>	співголова, в.о. декана Гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат філософських наук, доцент
СОПІВНИК <i>Руслан Васильович</i>	співголова, завідувач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, доцент
ВАСЮК <i>Оксана Вікторівна</i>	професор кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, професор
КУЧАЙ <i>Олександр Володимирович</i>	доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор педагогічних наук, доцент
БУЦИК <i>Ігор Михайлович</i>	доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат педагогічних наук, доцент
ЄРЕСЬКО <i>Олег Вікторович</i>	доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат педагогічних наук
МАЦЕНКО <i>Леся Миколаївна</i>	доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат педагогічних наук, доцент
ГОНЧАРУК <i>Оксана Миколаївна</i>	доцент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат педагогічних наук
ЧЕРЕДНИК <i>Лідія Миколаївна</i>	асистент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат педагогічних наук
РОГАНОВ <i>Максим Максимович</i>	старший викладач кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України, кандидат педагогічних наук
ДІРА <i>Надія Олександрівна</i>	асистент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України
СМОЛЯК <i>Павло Орестович</i>	асистент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України
ТІТОВ Юрій Євгенович	студент ОП «Професійна освіта»
АНДРУСИК Павло Петрович	студент ОП «Педагогіка вищої школи»

ЗМІСТ:

Александрова Орина Олексіївна, Ліпінська Олена Францівна СЛІД НА ЗЕМЛІ. ТВОРЧІСТЬ Г.А. МОГИЛЬНИЦЬКОЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	10
Бабовал Ірина Василівна, Соколюк Олена В'ячеславівна ПРИНЦИПИ СУЧАСНОГО РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	14
Беребенець Катерина Вікторівна, Маценко Леся Миколаївна РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	17
Берко Дарина Вікторівна, Васюк Оксана Вікторівна ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	19
Бобошко Н.О., Іштукін В.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДІВ БЕЗКОШТОВНОГО ПРОСУВАННЯ ВЛАСНОГО ВІДЕОКАНАЛУ НА СЕРВІСІ YOUTUBE	21
Булавка Наталія Сергіївна, Голубова Ірина Олександрівна ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ШОКУ ТА ПРОВОКАЦІЇ В РЕКЛАМІ	24
Бурко Володимир Олександрович, Сопівник Руслан Васильович ФОРМУВАННЯ НЕСПРИЯТЛИВОСТІ ДО НАРКОГЕННИХ РЕЧОВИН СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ РОЗУМНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	27
Василівська Ольга Володимирівна, Тунік Наталія Цезарівна ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ – КОМПОНЕНТ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	31
Вдовенко Олександра Олександрівна, Кифенко Анна Миколаївна ЗМІСТ ТЕОРЕТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ МУЗИКИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ	34
Веремченко Олександр Сергійович, Єресько Олег Вікторович ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ	36
Вигодованець Станіслав Ігорович, Маценко Леся Миколаївна ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ НЕСПРИЙНЯТЛИВОСТІ ДО ТЮТЮНОПАЛІННЯ	39
Гаврилюк Катерина Петрівна, Соколюк Олена В'ячеславівна «ЯК ПОДОЛАТИ СТРЕС ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА БОРОТИСЯ З ЇЇ НАСЛІДКАМИ»	42
Гарасаян Софія Володимирівна, Діра Надія Олександрівна ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФОРМУВАННЯ	43
Гелевич Ігор Олегович, Сопівник Ірина Віталіївна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ВИКЛИКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	46
Гладун Марина Романівна, Іщенко Ірина Володимирівна ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	49
Глушич Анастасія Олександрівна, Соколюк Олена В'ячеславівна «ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЯК УМОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я В СУЧАСНИХ УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ»	52
Грегуль Володимир Валентинович, Сопівник Руслан Васильович РЕАЛІЗАЦІЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ	60
Грига Сергій Юрійович, Кочерга Ольга Миколаївна ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	62
Гулян Маргарита Ігорівна, Єресько Олег Вікторович РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АКТИВУ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	67
Гупаленко Каріна Максимівна, Захорольська Валентина Миколаївна СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ТЕХНОЛОГІЯ ВЕРА» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	69
Дадикін Олександр Геннадійович, Васюк Оксана Вікторівна СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ»	72

Дегтяр Ольга Вікторівна, Помігуєва Лариса Петрівна ЗНАЧЕННЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ФАХОВОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	74
Діян Карина Андріївна, Рудчик Ольга Сергіївна ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ОСВІТИ	77
Добронравова Аліса Станіславівна, Сопівник Руслан Васильович ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНО КОРИСНИХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ (НА ПРИКЛАДІ НАУОА)	81
Довгопол Юліана Ігорівна, Берегеля Лариса Миколаївна ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	84
Догадін Вадим Миколайович, Кристопчук Тетяна Євгенівна ТЮТОРСТВО ЯК ФОРМА ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ	87
Дудин Анастасія Степанівна ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД	90
Дяченко Наталія Сергіївна, Тарасюк Алла Юріївна ЧЕТВЕРТА ВЛАДА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	93
Журавльова Вікторія Олександрівна, Коваль Ольга Сергіївна РОЗВИТОК ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СФЕРІ	96
Закарян Анжела Едуардівна, Маценко Леся Миколаївна ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ МАРІЇ МОНТЕССОРІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	99
Заярнюк Ірина Юріївна, Братко Марія Василівна ЯКІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ОЧИМА СТУДЕНТІВ	101
Зінчук Катерина Василівна, Соколюк Олена В'ячеславівна ДОСВІД ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ СВІТУ	104
Злинько Валерія Павлівна, Борисьонко Максим Олегович ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВА УРАЇНСЬКА ШКОЛА	106
Іваненко Марта, Іваненко Марія, Кифенко Анна Миколаївна ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДИРИГЕНТА НАВЧАЛЬНОГО ХОРОВОГО КОЛЕКТИВУ	110
Ігнатишина Дарина Миколаївна, Соколюк Олена В'ячеславівна СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИЙ ПРОСТІР ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ПЕРЕДУМОВА ЯКОСТІ ОСВІТИ І ЖИТТЯ	113
Калита Влада Андріївна, Романова Тетяна Вадимівна ВИХОВНИЙ ВПЛИВ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ НА ФОРМУННЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	115
Книшик Анна Ігорівна, Чередник Лідія Миколаївна ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК МЕТОД ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ	117
Кондратенко Ярослав Андрійович, Васюк Оксана Вікторівна СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МЕТОДИКА НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА»	120
Конівненко Костянтин Володимирович, Калініченко Анна Олександрівна ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	122
Копистка Світлана Сергіївна, Помігуєва Лариса Петрівна РОЗВИТОК ВІЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НУШ	125
Косар Олена Сергіївна, Соколюк Олена В'ячеславівна ВПЛИВ СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ЗВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	128
Косенко Катерина Олександрівна, Томіліна Юлія Миколаївна ГЕЙМІФІКАЦІЯ УРОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ	130
Крайнюкова Ангеліна Романівна, Васюк Оксана Вікторівна ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ	133

Кугот Євгенія Олександрівна, Данилова Зоя Олександрівна ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ЯК ІНСТРУМЕНТ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ	136
Кузнецова Катерина Миколаївна, Кочерга Ольга Миколаївна ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ З ДИТИНОЮ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ	139
Кучай Владислав Олександрович, Маценко Леся Миколаївна ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ	143
Литвиненко Лілія Олегівна, Помігуєва Лариса Петрівна АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	146
Литюк Адріана Павлівна МОЖЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ТА ФОРМУВАННЯ СПОРТИВНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТУТУ НУБІП УКРАЇНИ	149
Локшин Віктор Соломонович ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ МОДЕЛІ МАЙБУТНІХ ХАРИЗМАТИЧНИХ ЛІДЕРІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ У КОНТЕКСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОУПРАВЛІННЯ	152
Лошній Галина Іванівна, Прохорчук Олександр Михайлович «МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ КІНОМИСТЕЦТВА У ВИХОВАННІ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ»	160
Льорчак Анатолій Володимирович, Петрів Галина Василівна НАЦІОНАЛЬНЕ ПІДНЕСЕННЯ У ЗАЛПЦІКАХ У 1918-1919 РОКАХ	163
Майборода Аліна Олексіївна, Діра Надія Олександрівна ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАНЬ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ	166
Майстренко Валентина Олегівна, Ус Тетяна Іванівна АНАЛІЗ НОН-ФІКШН ЛІТЕРАТУРИ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ КНИГОВИДАННЯ	169
Маснянкін Ксенія Юрійівна, Чередник Лідія Миколаївна КУЛЬТУРОЛОГО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ТОЛЕРАНТНІСТЬ»	172
Матвійчук Єлизавета Сергіївна, Кифенко Анна Миколаївна МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	175
Мелікова Катерина Ярославівна, Сопівник Руслан Васильович ПРОФІЛАКТИКА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ КОВІД-19 СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	177
Мельник Іванна Ярославівна, Соколюк Олена В'ячеславівна ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ	179
Михайлова Марія Юрійівна, Перевозник Алла Миколаївна АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИКЛАДАННІ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН: ВИКЛИКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	182
Михайлюк Анна Анатоліївна, Козострига Тетяна Федорівна МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ ВНУТРІШНІХ ПЕРЕДУМОВ ЩОДО ВХОДЖЕННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ	185
Мурашко Марія Василівна, Топольницька Юлія Сергіївна ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ	188
Нагорна Єва Олексіївна, Груздьова Олена Вікторівна ОБРАЗ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ	191
Нейфельд Максим Олександрович, Маценко Леся Миколаївна ВИХОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	196
Нікончук Олександр Анатолійович, Васюк Оксана Вікторівна ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА В СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО	197

Нога Роман Володимирович, Романовська Тетяна Іванівна ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	199
Овчаренко Тетяна Володимирівна, Кристопчук Тетяна Євгенівна ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	203
Осаулко Владислав Олександрович, Кочерга Ольга Миколаївна ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	205
Петрик Марина Сергіївна, Братко Марія Василівна ТРЕНДИ КОРПОРАТИВНОЇ ОСВІТИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА	210
Приведа Василь Володимирович, Атаманчук Людмила Анатоліївна ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	212
Приходько Ольга Сергіївна, Прохорчук Олександр Михайлович МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОЛОГІЯ» З ВИКОРИСТАННЯМ SMART – ТЕХНОЛОГІЙ	215
Прищепа Вікторія Вікторівна, Карлінська Яніна Валеріївна ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НУШ	217
Пугач Юлія Сергіївна, Сопівник Руслан Васильович ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ	220
Пушкар Софія Олексіївна, Борисьонок Максим Олегович ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ТА ПЛАТФОРМ СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	222
Радзівська Марина Вікторівна, Помігуєва Лариса Петрівна ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НУШ	226
Резнік Ольга Геннадіївна, Сопова Дана Олегівна ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ	229
Саражинський Артем Сергійович, Саражинська Світлана Василівна ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	232
Симчук Вікторія Володимирівна, Семенча Людмила Григорівна ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	235
Ситник Олександр Сергійович, Прудіус Олена Станіславівна ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ТА ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	239
Столяренко Юрій Іванович, Левченко Світлана Віталіївна СУЧАСНІ ОНЛАЙН ІНСТРУМЕНТИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ	242
Суходольська Валентина Олександрівна КОМПЕТЕНТНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ФІЗКУЛЬТУРНО - ОЗДОРОВЧІЙ ГАЛУЗІ	245
Таран Тетяна Анатоліївна, Чередник Лідія Миколаївна ПЕДАГОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК КОМПОНЕНТ ЇЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	247
Тихонова Ольга Юріївна, Василега Ірина Даниїлівна ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ	249
Тракало Анастасія Андріївна, Тракало Ольга Львівна ВИДАТНІ ПОСТАТІ В ЗАЛІЩИЦЬКОМУ КРАЮ	252
Ульвак Світлана Олександрівна, Романик Оксана Миколаївна ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ПОГЛЯД СТУДЕНТА	256

Усата Яна Сергіївна, Маценко Леся Миколаївна ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	258
Федоренко Анна Вікторівна, Сушицька Ольга Леонідівна ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ДОШОК В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	261
Хоменко Анна Олександрівна, Локазюк Олександра Вікторівна ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ ДЛЯ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	265
Циганок Богдана Володимирівна, Помігуєва Лариса Петрівна МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	268
Чучман Іванна Сергіївна, Соколюк Олена В'ячеславівна РУХОВА АКТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ДУБЕНСЬКОГО КОЛЕДЖУ РДГУ	271
Шаповаленко Марія Антонівна, Братко Марія Василівна РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО КОРПОРАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА	273
Шевченко Мілана Володимирівна, Шевченко Наталія Олександрівна НІЖИНСЬКЕ ТЕХНІЧНЕ УЧИЛИЩЕ В РОКИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РР	276
Шиян Карина Анатоліївна, Маценко Леся Миколаївна ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КУРАТОРА СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ	280
Шконда Юрій Ігорович, Соломко Наталія Олександрівна ВИДИ ТА УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТА ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	284
Юнчик Владислав, Хоменко Олена Миколаївна ДУХОВНА БЕЗПЕКА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ	287
Юрійчук Микола Миколайович, Юрійчук О.В. Є. ХРАПЛИВИЙ – ПЕДАГОГ – ОРГАНІЗАТОР СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ ТА ЗНАЧЕННЯ ЙОГО ПРАЦЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	290
Якимчук Марія Павлівна, Соколюк Олена В'ячеславівна ВПЛИВ ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК НА ПСИХІЧНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ СТАН ЛЮДИНИ	293

*Александрова Орна Олексіївна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Ліпінська Олена Францізна,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист,
Комунальний заклад «Одеський педагогічний
фаховий коледж» (м. Одеса, Україна)*

СЛІД НА ЗЕМЛІ. ТВОРЧІСТЬ Г.А.МОГИЛЬНИЦЬКОЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

*«...Та іноді, як відгомін рокотів дальніх,
З переплутаних доль і віків, / Із непам'яті літ
Обізветься луною / Голос предків прадавніх,
Ніби власної голос душі, / Як забутих віків заповіт...»
Г. А. Могильницька «Імена»*

Слід на землі. Питання надзвичайно важливе, до якого повертаються дослідники різних народів, часів, навіть епох. Галина Могильницька сама собою викликає цікавість науковців як особистість. Вона вже полишила значний слід на землі. Він ознаменований її учнями, прихильниками, однодумцями, її просвітницькою діяльністю.

Творчий же доробок письменниці становить особливу цінність. Про це свідчать і слова владики Павла, сказані під час вручення Галині Анатоліївні грамоти від УПЦ Київського патріархату з нагоди 1030-річчя Хрещення Русі-України, процитовані в обласній газеті: «Ви примножили свої таланти, праця ваша йде перед вами. Не знаючи вас, я вже знав ваші твори» (Кракалія).

Доля творів авторки, як і її життєвий шлях не була простою. Адже вона з юних років влилася в гурт людей, які присвятили своє життя Україні, її культурі, її незалежності. І можна з певністю сказати, що незалежна Україна, яка, я впевнена в цьому, стане квітучою Європейською державою, - це теж буде слід, який залишили на землі Г. Могильницька та її друзі-шістдесятники.

21 рік ім'я Галини Могильницької було під забороною. За цей час вийшла в друк лише єдина її дитяча книжечка. Значним внеском в скарбницю української літератури став її збірник поем «Імена». У ній, за визначенням колег по перу, «поетка відтворює весь світ, від X століття і до наших днів» (Кракалія). Академік М. Жулинський відзначає «мовну витонченість», «лагідну метафоричність», а також створення авторкою «завдяки поглибленому і критичному осмисленню подій і постатей далекої української історії, по суті, історичної концепції буття України». Нова книга письменниці є дуже вагомою для формування високодуховної, національно свідомої особистості, не прихильника галасливого ура-патріотизму, а справжнього, свідомого громадянина.

Надзвичайно важливим питанням, що постає перед сучасним суспільством, є формування національної свідомості, зокрема його молодих представників. Як відомо, носієм національної свідомості є нація, як

колективний суб'єкт діяльності, а також кожен індивід з власною індивідуальною національною самосвідомістю. Оскільки нація, (а це значить кожен із нас) є суб'єктом державотворення, вона має пізнати себе, свою сутність, потреби, специфічність рис власної нації, історичного минулого. Саме на це і спрямовані твори Г. А. Могильницької, в яких описуються події і постаті, які ще майже ніколи не описувались у творах українських письменників.

У національній самосвідомості чітко визначене бачення національних інтересів та майбутнього нації. З нею пов'язане усвідомлення власної державно-територіальної, духовної, історичної, психологічної та культурної соборності, незалежності (Зелінська). Народ, як творець своєї держави, має знати історію, бо недарма сказано М. Т. Рильським: «Хто не знає свого минулого, той не має майбутнього».

До книги «Імена» входять три поеми: «Рогніда», «Єлизавета», «Серафима». Рогніда - перша дружина Володимира Великого, Єлизавета - дочка Ярослава Мудрого, королева двох північних країн, Серафима - звичайна українська селянка, що в час війни з фашизмом ціною власного життя врятувала п'ятьох єврейських дітей.

Пізнати неминуче допомагають твори письменниці, які дихають сучасністю, з них проглядають тривоги і біди нашого сучасного життя. Авторка доводить, що тільки добро, любов і милосердя може бути підмурівком усіх великих звершень, «що зло, незалежно з якою (хай найвищою і найблагороднішою) метою вчинене, ніколи не здатне породити добро» (Дмитрієв, с. 10).

В книзі Г. Могильницької зображено три жіночі долі, які, як сказано в анотації, відновлюючи розірваний зв'язок часів, несуть із минулого нам, дітям безпам'ятного, прагматичного й захланного ХХІ століття, ті духовні цінності й потенціали, які не дають світу зірватися у прірву ненависті, жорстокості й бездуховності. Поеми змушують читача замислитись про сенс людського життя, своїх вчинків, про сучасне і майбутнє. Саме це бачить Г. Могильницька в закарбованих «на скрижалях епох і долі» (Могильницька, с. 271) жіночих іменах, що поєднують і теперішнє і минуле, і майбутнє (Нуньєс, с. 126).

Вся книжка «Імена» пронизана «праведним вогнем любові». Любові великої, всеохоплюючої, що не чекає взаємності чи віддяки за неї, яка «сама в собі таїть і радість, і добро, і щастя». Яка за всіх життєвих штормів і незгод допомагає вистояти, не загубивши свою гідність і честь, у «жахній темряві уберегти від здичавіння» власну душу, що є запорукою перемоги добра в цьому, далеко не досконалому світі» (Тарнавський). Письменниця використала різні джерела, черпаючи різний матеріал для свого творіння: літописи, художні перекази, документи.

Перед нами постають образи жінок, насичені високою духовністю, чистотою, вірою у світле майбутнє, людською любов'ю, силою і праведністю. Так, крізь усю поему «Рогніда» проходять теми гордості й прощення. «Прощення – яке не принижує, а возвеличує, гордості – яка утверджує особистість не через відплату, а через розуміння і співчуття» (Дмитрієв, с.9).

Рогніда, поривчаста і пристрасна, всупереч усім життєвим негараздам зберегла свою людську гідність і гордість.

«...А все ж, аж до самісінького скону
Вважатиму, що гордість - благодать!
Бо доки гордість напріч не убито
У племені, в народу, чи в мені, -
Ми є!...» (Могильницька, с. 22)

Її ж онука – Єлизавета - найщасливіша з усіх дочок Ярослава Мудрого, чутлива і ніжна, поступово, протягом життя стає холоднувато-розсудливою. Але все ж холодною душею відчуває,

«...Що ще жива, Що любить,
І бажає добра цьому засніженому краю
Й Русі далекій,
І усьому світу...» (Там само, с. 237).

Серафима – звичайна українська селянка, яка просто і без роздумів віддає своє життя задля спасіння єврейських дітей. Життєве кредо жінки зводиться до простої істини:

«...Не знаю жида, не знаю юди,
Знаю, що в світі – усі ми люди.
Усі предстанем під Божим зором.

Вже скоро... Чуєте, дуже скоро!...» (Там само, с. 264)

Відтворюючи реальність минулого Галина Могильницька пробуджує в нас найсвітліші почуття. Її твори нагадують людям про потребу бути людяними. Мені думається, що в сучасному світі таке нагадування, висловлене чутливим серцем у високохудожній формі, надзвичайно важливе, особливо для молоді, якій судилося увічнити ті сліди на землі, які позначило старше покоління. У цьому відчувається її погляд на сьогодення. У світлі сучасної реальності відчувається загальна потреба у формуванні загальнолюдських, національно-патріотичних цінностей, зокрема у молодого покоління, за яким майбутнє нашої держави.

Література:

1. Кракалія Р. (2018) Галина Могильницька: Ми є гідні своєї землі. *Чорноморські новини*. № 80. Режим доступу: <http://chornomorka.com/archive/21990/a-11596.html>
2. Зелінська Є. І. (2009). Національна самосвідомість та фактори її формування. *Філософські проблеми гуманітарних наук*. Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-11405.html>
3. Дмитрієв С. В. (2017). Задивлена у глибини сторіч: вступна стаття про життя та творчість Г. Могильницької. *Імена: поеми*. Київ, С. 4-11.
4. Могильницька Г. А. (2017). *Імена: поеми*. Київ, 308 с.
5. Нуньєс О. (2019). Книжка про вічне: рец. на кн.: Могильницька Г. *Імена: поеми*. *Слово і час*. № 8. С. 123-126.

6. Тарнавський М. (2019). Історія і сучасність у поемі Галини Могильницької «Єлизавета». *Чорноморські новини* № 85. Режим доступу: <http://chornomorka.com/archive/22104/a-13225.html>

Бабовал Ірина Василівна
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Соколюк Олена В'ячеславівна
ВСП Дубенський педагогічний фаховий коледж РДГУ
(м. Дубно, Україна)

ПРИНЦИПИ СУЧАСНОГО РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Студентство – це одна з найяскравіших сторінок в житті кожного. Студентське життя – прекрасна пора, дуже насичена та різноманітна! Юність, перша закоханість, друзі, цікаве навчання...! А згадати гуртожиток, місце, де одночасно співіснують жорсткі правила розпорядку, гра на гітарі опівночі, дискотека в сусідній кімнаті і запах смаженої картоплі в коридорі. Так, тоді наявність та кількість їжі цікавила більше, ніж її якість.

Принцип раціонального харчування в Україні стає ледь не головною проблемою сьогодення, від якої значною мірою залежить здоров'я кожного. Харчування виступає важливим підґрунтям, від якого залежить формування здоров'я і здорового способу життя підростаючого покоління, особливо студентської молоді в процесі навчання в вищих навчальних закладах.

А, якщо серйозно, то не таке вже воно веселе. В кожній медалі є друга сторона - адже сучасним студентам часто не вистачає часу на вживання нормальної їжі, великі нервові, інформаційні та емоційні навантаження, перенапруження, хронічне недосипання, особливо в період сесії, порушення режиму дня і відпочинку та характеру харчування.

Лікарі зазначають, що причиною більшості проблем зі зором у студентів є неправильне та неякісне харчування. Десь приблизно так виглядає режим прийому їжі сучасного студента: ранок проходить без сніданку, замість обіду – «фаст-фуд», а справжнє свято починається ввечері, саме тоді за весь день він винагороджує себе кількома порціями відразу. Таким чином, перевантажується шлунок, порушується його робота. Якщо графік не зміниться, чекайте “гостей” – гастрит, наприклад [3;5].

Негативний вплив на організм мають низькоякісні газовані напої, булки, тістечка, печиво, картопля, жирна і смажена їжа, страви швидкого приготування, які містять консерванти, барвники, ароматизатори, стабілізатори, інші малокорисні добавки.

Для забезпечення нормальної життєдіяльності організму необхідно дотримуватися наступних принципів здорового харчування: не переїдати; в раціоні повинні бути всі необхідні організму речовини; харчуватися регулярно з ретельним пережовуванням їжі [4].

Приблизний раціон. З ранку потрібно запустити організм, розбудити його після сну. Тому варто на сніданок зробити легку кашу, наприклад, вівсянку або ж зварити гречку з ложкою салату і шматочком м'яса. Сніданок - це найважливіша частина при правильному харчуванні і пропускати його не можна, адже ранній прийом їжі допомагає обміну речовин працювати швидше.

Для студента ідеальним сніданком стане саме вівсянка, так як вона не потребує тривалого приготування.

Останнім часом широкого розповсюдження набули швидкорозчинні каші, “швидкі” сніданки, мюслі тощо. Безумовно, дуже зручно – висипав у тарілку, залив молоком – вільний! Але, якщо ви дійсно дбаєте про своє здоров’я, ви ніколи не будете їсти ці “сурогати” замість справжньої їжі! Чому? Та тому що, тільки уявивши, скільком ступенями обробки піддалося натуральне зерно, скільки разів його нагрівали, охолоджували, додавали різні складові, в тому числі цукор, “поліпшувачі” смаку тощо, стає зрозумілим, чому використовувати ці продукти в харчуванні не рекомендується!

Перекус. При правильному режимі харчування дуже важливо перекушувати між сніданком і обідом. Для студента в ідеалі може бути перерва між парами. Їсти в цей час можна фрукт (наприклад, яблуко) або ж склянку кефіру, або бутерброд (замість хліба - хлібці, замість ковбаси - помідори і шматок вареного м'яса).

Обід. Якщо ти студент, який живе в гуртожитку, то дуже важливо поїсти хоч раз в день перших страв. Наприклад, замовте собі в їдальні суп і також салат. Ось і весь обід, не варто переборщувати!

Полуденок. Також може виручити йогурт, стакан кефіру. Але ні в якому разі в цей час і пізніше вже не можна їсти фрукти.

Вечеря. Не повинна бути пізніше, ніж за чотири години до сну. На вечерю також бажано їсти шматок вареного або запеченого м'яса або риби, а також салат.

Що стосується води. За день випивай не менше 1,5-2 літрів води кімнатної температури. Геть всі соки, газовані води і т. д. Можна пити не більше однієї-двох чашок кави, а також корисним буде чай (особливо зелений). Крім того, з ранку після пробудження натщесерце випивай по чашці гарячої води, адже вона дуже добре пробуде шлунок після сну і допомагає травленню.

Ще хочу дати кілька порад. Як саме потрібно харчуватись в період підготовки до здачі іспитів?

В цей період на молоду людину діє досить високе психоемоційне навантаження, що має прямий вплив на шлунково-кишковий тракт. Це не дивно, адже шлунково-кишковий тракт – то великий клубок нервів та нервових закінчень. Навіть, є таке поняття, як «стресові виразки», що з'являються від тривалого стресового стану. Загострення гастроентерологічних хвороб дуже часто спостерігається не після «грішків» в харчуванні, а після тривалих або сильних стресів [5].

Тому під час підготовки до здачі іспитів важливо харчуватися регулярно через кожні 3-4 години .

При психічно-емоційних навантаженнях слід їсти легко засвоювану їжу: фрукти, овочі, горіхи багаті мікроелементами. Серед білків краще обирати рибу, молочні продукти[1;2].

Багато хто вважає, що шоколад і цукор є найкращим продуктом для мозку. Це так, для роботи мозку потрібна велика кількість глюкози. Шоколад і цукор швидко поширюється по крові і живить мозок. Є вуглеводи, дія яких

значно триваліша. Це хліб, рис, інші зернові культури, горіхи, боби. Харчуючись такими продуктами на сніданок, ви отримуєте підкріплення для мозку на весь день.

Неправильно думати, що чим більшу кількість корисного для мозку продукту ми з'їдаємо за один раз, тим більше вивчимо. Якраз навпаки, чим більше ми їмо, тим менше сил організму залишається на будь-яку іншу діяльність, крім перетравлення їжі [2;6].

Отже, пам'ятайте, що якщо ви студент і багато часу проводите за навчанням, то ні в якому випадку не відмовляйтеся від прийомів їжі. Адже якщо ти будеш голодний, то шлунок буде переробляти шлунковий сік, що і призводить до болях у шлунку і до виразки.

Література:

1. Бойченко Т. Валеологія – мистецтво бути здоровим /Т.Бойченко // Здоров'я та фізична культура. — 2005. — №2. — С. 1—4.
2. Воронін Д. Є. Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті / Д. Є. Воронін //Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. — 2006. — № 2. — С. 25—28.
3. Здоров'язберігаючі технології: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.novapedahohika.com/noloms-331-1.html>. – Назва з екрану
4. Реалізація здоров'язберігаючих технологій у сучасній школі: [Електронний ресурс]. - Режим доступу:<http://pp-borschahivka->
5. Мовчанюк В. До витоків педагогічної валеології в Україні / В. Мовчанюк // Формування здорового способу життя учнів загальноосвітніх навчальних закладів на основі розвитку життєвих навичок : Всеукр. наук.-практ. конф. за участі представників міжнар. організацій : збірник резюме доповідей / уклад. Т.Є. Бойченко. – К., 2010. – 24 с.
6. Формування здорового способу життя в умовах гуманітарної школи художньо-естетичного спрямування: Науково-методичний посібник. За ред. Кириленко С. В. –Запоріжжя, 2002. – 180 с.

*Беребенець Катерина Вікторівна,
магістр, Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)
Маценко Леся Миколаївна,
к. пед. н., доц.,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

Сьогодні, у період пандемії, питання використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальному процесі середньої та вищої школи є надзвичайно актуальним і широко висвітлюється у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях. Автори вивчають можливості підвищення ефективності навчальної діяльності засобами ІКТ, проблеми та перспективи створення особистісно орієнтованих програмних засобів, особливості індивідуальної та групової форм навчальної роботи із застосуванням ІКТ переваги використання ІКТ у різних предметних галузях. Проте проблема розвитку мотивації навчальної діяльності студентів засобами ІКТ залишається недостатньо вивченою.

Мотивація навчальної діяльності студента – це виховання у студентської молоді ідеалів, створення системи цінностей, пріоритетів соціально прийнятних в українському суспільстві у поєднанні з активною поведінкою, що означає взаємозв'язок між усвідомленими та реально діючими мотивами, єдність слова, діла та активної життєвої позиції студента. В основі загальної мотивації навчальної діяльності у студентів з'являється певне ставлення до різних навчальних предметів. Воно зумовлюється: важливістю предмета для професійної підготовки; якістю викладання (задоволенням заняттями з певного предмету); інтересом до певної галузі і певного предмета; мірою труднощів оволодіння цим предметом, виходячи з власних здібностей; взаєминами з викладачем цього предмету.

Сукупність умов використання програмних засобів ІКТ в освітньому процесі, що сприяє розвитку мотивації навчальної діяльності студентів, виглядає наступним чином: визначення рівня актуального розвитку та комп'ютерної обізнаності студентів для здійснення коректного вибору освітніх програмних засобів ІКТ; пристосування програмних засобів ІКТ до цілей освітнього процесу; надання студенту свободи вибору темпу, послідовності та рівня складності досліджуваного матеріалу; організація поточного контролю викладача за ходом роботи студента; організація колективної і групової діяльності студентів з використанням освітніх програмних засобів ІКТ, створення сприятливого психологічного клімату на занятті; паралельне

використання освітніх програмних засобів ІКТ на аудиторних заняттях і під час позааудиторної самостійної роботи.

Також для стимулювання активнішої роботи студентів викладачу слід використовувати інтерактивні методи навчання, тобто, залучати студентів до різноманітної творчої та групової роботи, використовувати інформаційні технології, а саме комп'ютерне тестування, презентації PowerPoint, автентичні аудіо та відео матеріали, різноманітні інтернет-ресурси, щоб студент був зацікавленим у предметі і не відчував одноманітності та рутини виконуваних завдань. Ця рекомендація стосується усіх аспектів подолання невмотивованості студентів та їх опору навчанню. Інструментальною, технічною та технологічною основою функціонування навчального середовища є використання веб-порталів і сайтів університету під єдиним системним управлінням. Використання технологій Wi-Fi надало можливість користувачам використовувати власну комп'ютерну техніку, забезпечило доступ до мережі Інтернет, серверів дистанційного навчання, локальної мережі тощо. Застосування інтернет-сайтів було реалізовано з метою трансляції фахової навчальної інформації, комунікації, підвищення інформаційного потенціалу закладу вищої освіти.

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі ЗВО створює умови для: використання електронних лекторів, тренажерів, підручників, енциклопедій; розробки та застосування ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор з використанням штучного інтелекту; проведення інтерактивних освітніх телеконференцій; побудови систем контролю й перевірки знань і умінь студентів; забезпечення дистанційної форми навчання; моделювання та створення процесів і явищ, навчальних середовищ, які забезпечують уявне перебування у певних соціальних і виробничих ситуаціях.

*Берко Дарина Вікторівна,
студентка спеціальності «Педагогіка вищої школи»,
Васюк Оксана Вікторівна,
д-р пед. наук, професор,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У підготовці викладача закладу вищої освіти особливе місце посідає формування педагогічної культури, оскільки звання «педагог» набуває свого справжнього сенсу тоді, коли воно невіддільне від поняття «культура». Лише в культурному середовищі можуть сформуватися фахівці, здатні вільно й широко мислити, створювати інтелектуальні цінності, яких завжди потребує школа, суспільство загалом. Культура є підґрунтям формування особистості педагога.

Для вирішення проблем педагогічної культури педагогів, значний внесок зробили такі вітчизняні вчені: С. Гончаренко, В. Гриньова, І. Зязюн, М. Євтух, Т. Іванова, С. Мельничук, О. Мороз, С. Сисоєва, Н. Тарасевич, Р. Хмелюк, Г. Шевченко та ін.

Складовими педагогічної культури як прояву творчої індивідуальності педагога:

- ерудиція, наукові знання, науковий світогляд;
- комунікативна культура;
- психолого-педагогічна та методична підготовка, педагогічна майстерність;
- особистісні якості (духовне багатство, гуманізм, справедливість, толерантність, відкритість, оптимізм, прагнення до самовдосконалення);
- розвинуте професійно-педагогічне мислення, професійна компетентність;
- педагогічна техніка (як сукупність прийомів володіння собою і прийомів впливу на інших вербальними і невербальними засобами) (Уваркіна, с. 80).

Відомо, що високий рівень професійної культури характеризується розвинутою здатністю до розв'язання професійних завдань, тобто розвиненим професійним мисленням і свідомістю (Гриньова, с. 69).

Культура професійної діяльності характеризує певний рівень виконання людиною своїх службово-кваліфікаційних обов'язків. Рівень сформованості цього феномена залежить від: спрямованості й стійкості соціально значущих мотивів діяльності (потреби, інтереси, цінності, погляди); відповідності психофізичних властивостей особистості (здібності, спроможності), які забезпечують необхідний рівень і ефективність професійної діяльності; ступеня розвитку психічних процесів особистості (мислення, пам'ять, почуття, емоції,

воля); повноти й глибини засвоєних психолого-педагогічних і спеціальних знань, умінь, навичок, а також набутого досвіду; соціальної активності особистості (Ярошенко).

Аналізуючи характер взаємозв'язку діяльності й культури, необхідно підкреслити, що не будь-яку діяльність і не будь-який її результат можна характеризувати як певний рівень «культури». Високий рівень культури діяльності визначається тим, що вона не тільки сприяє появі суспільно корисних продуктів, а й розвиває, вдосконалює саму особистість як суб'єкта суспільних продуктивних сил. Головна мета культурного розвитку особистості – реалізація творчих можливостей людини, набуття професіоналізму (Уваркіна, с. 69–70).

Можна сказати, що вдосконалення педагогічної культури є досить важливим аспектом у педагогічній діяльності викладача закладу вищої освіти. Цей процес є доволі складним, багатоступеневим, що інтегрує та охоплює становлення педагога як особистості, його духовні якості, що у невід'ємній єдності існують та впливають на результат педагогічної діяльності.

Отже, професійна культура викладача закладу вищої освіти – це особистісне утворення, інтегрована система педагогічних цінностей, в основу яких покладені духовні цінності, що є досить стійким підґрунтям, згідно з яким викладач співвідносить своє життя і професійно-педагогічну діяльність.

Література:

1. Гриньова В. М. (2000) Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти). Київ, 417 с.
2. Ярошенко О. В. Професійна культура викладача ВНЗ. URL: <https://bit.ly/3ujqkYH> (дата звернення: 30.03.2021).
3. Уваркіна О. (2005) Сутність і зміст професійної культури спеціаліста. *Вища освіта в Україні*. № 4. С. 68–78.

*Бобошко Н.О., студентка III курсу
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка» ЧОР,
boboshko@pgpk.ukr.education*

*Науковий керівник: Іштукін В.В.
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка» ЧОР,
ishtukin.vv@gmail.com*

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДІВ БЕЗКОШТОВНОГО ПРОСУВАННЯ ВЛАСНОГО ВІДЕОКАНАЛУ НА СЕРВІСІ YOUTUBE

Багато користувачів, набуваючи певного досвіду, бажають поділитися ним з іншими. Одні для цього створюють власні сайти, інші беруть участь у заходах різних рівнів тощо. Не є винятком і освітяни. Частина з них для розміщення власних матеріалів використовує популярний сервіс YouTube.

Більшість людей розцінюють цю платформу виключно як популярний відеохостинг. Але не варто також забувати, що це друга за кількістю користувачів пошукова система в усьому світі. Щомісяця сервіс відвідує понад 1,9 мільярди авторизованих користувачів [1]. Мільярди переглядів і понад мільярд годин відтворення – така щоденна статистика платформи. Кількість користувачів, які починають переглядати YouTube з головної сторінки, наче якби вони вмикали телевізор у себе вдома, за останній рік збільшилася в три рази. Це відкриває широкі можливості для створення власного відеоканалу та його популяризації за допомогою відеомаркетинга.

Можливі перспективи використання каналу:

- величезна аудиторія YouTube дізнається про проект;
- потенційні підписники почнуть відчувати до вас симпатію;
- якісне відео збирає великий трафік із сервісу та пошукових систем;
- лояльні користувачі стають підписниками, а задоволені користувачі – активними дописувачами каналу.

Існує 3 способи популяризації свого каналу на YouTube:

- платний, який полягає у вкладанні значних коштів для стартового просування;
- безкоштовний, який вимагає докладання значних зусиль і проведення великої кількості різноманітних операцій;
- поєднання власних зусиль з матеріальними вкладеннями.

Безкоштовні методи популяризації каналу було досліджено та апробовано під час просування відеоканалу гуртка «Бітрейт».

Для просування каналу на YouTube потрібно вибрати актуальну та цікаву тему [2]. Розвивати канал доведеться постійно, регулярно наповнювати його новим контентом. Тому тему потрібно вибирати так, щоб вона дозволяла створювати багато відеороликів. Оскільки гурток знімає відео різної спрямованості (і соціальної, і розважальної), то прив'язку до однієї теми виконувати недоречно.

Відео повинно мати чітку структуру – вступ, головну частину, завершення. У кожній частині є своя роль: початок привертає увагу глядача, пробуджує бажання додивитися до кінця; середина розкриває тему відеоролика, відповідає на запитання користувачів, вирішує проблему; фінал містить заклик підписуватися на канал, залишати коментарі. Сценарій слід готувати заздалегідь, прописувати його та проводити репетицію до зняття відеоролика. Для каналу гуртка було створено вступну та кінцеву заставки.

Для розкрутки каналу важливо, щоб ролики стояли на вигідних позиціях в пошуку, були помітними для користувача. Тому потрібно придумувати яскраві заголовки, які привертають увагу. Назва відео має відображати потреби цільової аудиторії. При створенні роликів на гуртку продумувалися не лише назви, а й зображення-заставки.

Ефективним може стати створення значка каналу, який висвічується в YouTube і Google. Значок повинен відображати тематику каналу, гарно запам'ятовуватися. У шапці каналу потрібно встановити фонове зображення. Це може бути стокове зображення або самостійно зроблена фотографія. Фон теж повинен відображати тематику блогу.

Опис допомагає користувачам дізнатися, на яку тему ведеться блог. Опис короткий, займає до 1000 символів. У ньому вказують основну інформацію про автора, тематику, частота виходу роликів, правила каналу. Додатково вказують посилання на соціальні мережі автора, партнерські канали. Щоб користувачам було простіше орієнтуватися, слід розбити відео за групами.

Обов'язково потрібно створювати контент-план, розписати сюжет кожного ролика. Не потрібно розписувати весь текст, можна просто накидати приблизний план за пунктами. Цікавим ходом є зйомка серійного контенту. Серії краще чергувати, наприклад, викладати ролики різних серій в певному порядку. Так, наприклад, на каналі гуртка створено серію «Місія життя» з роликами соціального спрямування, «Свято в душі» з розважальними роликами, пов'язаними із святами.

Краще знімати контент, який вже шукають на YouTube і Google, але в рамках концепції каналу. Для цього потрібно вивчати пошукові запити. Є варіант, коли можна знімати тільки те, що цікаво автору, але це спрацює, якщо канал має дійсно унікальний цінний контент. Якщо ж вибрано конкурентну нішу і немає своєї фішки – краще орієнтуватися на запити.

У відео повинно бути назва та опис. Бажано, щоб обидва містили ключове слово. Заголовок повинен відображати тему відео, а в описі потрібно коротко викладати його зміст. Доцільно буде органічно вписувати туди ключові слова – це впливає на просування ролика. До відео потрібно додати теги і хештеги.

Ролик має побачити якомога більше користувачів. Для цього можна використовувати наступні безкоштовні способи просування:

- розміщення відео на своєму сайті;
- розсилка електронної пошти передплатникам;
- розміщення роликів в відповідних тематичних групах соціальних мереж;
- активне коментування інших блогерів, які створюють схожий контент;

– обмін рекламою з іншими початківцями блогерами.

На початку або кінці відео слід пропонувати глядачам поставити вподобайку, підписатися на канал, поділитися ним з друзями.

Найбільшу ефективність виявилось розміщення реклами роликів в соціальних мережах. Проте, завдяки розміщенням своїх посилань у коментарях на роликах зі схожим контентом одному ролику вдалося «вистрілити» та потрапити в тренд, набравши більше 45 тисяч переглядів.

Про просування відео в YouTube судять за кількістю переглядів, коментарів, підписок, тобто, за аналітикою каналу. Для аналізу активності передплатників існують спеціальні сервіси. Вести канал, відстежуючи результати, простіше. Дані аналітики дозволяють визначити найбільш цікавий для аудиторії формат контенту. За географічним і демографічними характеристиками передплатників автор коригує свій контент, щоб зробити його більш корисним та привабливим.

Таким чином, на популяризацію YouTube-каналу впливає багато факторів, не існує універсальної моделі просування. Проте використання деяких методів суттєво впливає на досягнення кінцевого результату:

- регулярне поповнення ресурсу контентом;
  - просування ролика в соціальних мережах;
  - вірусні відео, вчасно створені та опубліковані, мають високі шанси потрапити в тренди і набути популярності;
  - вивчення та врахування попиту глядачів;
  - короткотривалі ролики мають більшу кількість переглядів;
  - розміщення посилань на власний контент у коментарях під популярними відео;
  - використання кінцевої заставки із запрошенням на підписку та перегляду схожих роликів;
- зовнішнє оформлення каналу

Література:

1. YouTube для прессы [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/intl/ru/about/press/>.
2. Могилко М. Как за год раскрутить YouTube-канал с нуля без вложений в рекламу [Електронний ресурс] / Марина Могилко. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.cossa.ru/trends/242009/>.
3. Ігнатов П. Арко А. Продвижение и раскрутка YouTube канала с нуля [Електронний ресурс] / Анастасія Арко. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://postium.ru/prodvizhenie-i-raskrutka-youtube-kanala-s-nulya>
4. Офіційний відеоканал гуртка Bitrate [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.youtube.com/c/Bitrate>.

Булавка Наталія Сергіївна
студентка відділення середньої освіти та журналістики
Голубова Ірина Олександрівна
викладач II категорії

*КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий
коледж імені Івана Франка» ЧОР (м.Прилуки, Чернігівська область, Україна)*

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ШОКУ ТА ПРОВОКАЦІЇ В РЕКЛАМІ

Провідною технікою, до якої звертаються рекламні агентства, щоб привернути увагу потенційного реципієнта до реклами, є шок і провокація. Провокаційну рекламу вибирають солідні компанії і головною її метою є привернення уваги споживача, а також вплив на підсвідомість аудиторії (Антипов, с. 36).

Під час створення шокуючої реклами варто пам'ятати про рівень шоку, який подається споживачу. Відтак шок в рекламі класифікують в залежності від сили впливу і використовуваних тем (Алина, с.2). Розрізняють щадний шок. Він застосовується частіше, оскільки є безпечнішим, до того ж, не кожне агентство ризикне використовувати у своїй рекламі прийом шоку і жаху. Щадний шок безпечніший тим, що залучає увагу споживачів до реклами, яка ззовні не носить провокаційного або шокового відтінку (Антипов, с. 45).

Досить часто в провокаційній рекламі бренд не вказується, повідомлення не містить відкритого посилу, увага споживача не акцентується ні на компанії-виробникові, ні на товарі. Та приховуючи шокуючий сенс, рекламистам потрібно передбачати, що рекламу можуть зрозуміти не всі (Миронов, с. 56).

Найважливішою складовою в провокаційному маркетингу є інтрига. Саме вона зацікавлює, тримає в напруженні в очікуванні розв'язки. Зв'язок товару з маркетинговою акцією має тісно переплітатися (Миронов с. 57). Тобто дієвість провокації та шоку в рекламі в тому, що їй допомагає реалізовуватися людська цікавість.

Всесвітній досвід доводить, що застосування провокаційної реклами, навіть ураховуючи усі можливі штрафи – ефективний і бюджетний метод проведення маркетингової акції (Долхаш, с. 5). Головна мета більшості рекламних агентств – створення скандалу, оскільки це безкоштовний розголос і поширення у соціумі рекламного повідомлення, до того ж, значно ефективніший за звичайну промоцію.

У всьому світі вважають, що прийом шоку у маркетинговій сфері найвдаліше застосувати у соціальній рекламі. Вплив на психологічні страхи людини через шок у рекламі вдало доносить сенс, який задумав рекламодавець в оголошенні (Кисельова, с. 24) .

Для аналізу ефективності застосування шоку та провокації у рекламі було проведено тестування у соціальній мережі Instagram.

Для опитування було обрано 3 категорії реклами: провокаційна, з щадним шоком та з шоком від страху. Було продемонстровано 9 рекламних оголошень, до яких входила реклама бренду Sisley, соціальні реклами «Пасок чи розтин»,

«Користуйся антисептиком», «Куріння шкідливе для твоїх легень», «Не розмовляй по телефону за кермом», реклама пельменів суші-бару «Якіторія», реклама соусів Soueezy тощо.

Над кожною рекламою було прикріплено бокс, куди респонденти надсилали свої відповіді на питання: «Вкажіть вік», «Стать», «Чи зрозуміли, що рекламується?», «Які враження та емоції викликала реклама?». Відгукнулося на тестування 20 осіб, віковий діапазон яких становить від 18 до 40 років.

За результатами опитування на тему шокуючої соціальної реклами, єдиним прикладом реклами, яку правильно зрозуміли усі 20 опитаних і яка дійсно вплинула на респондентів – акція «Пасок чи розтин». За словами опитаних, реклама дійсно змушує замислитися над дотриманням правил дорожнього руху.

А от оголошення «Не розмовляй по телефону за кермом» не було вірно розтлумачено жодним опитаним. Респонденти вважали, що це приклад домашнього насилля або вплив мобільного телефону на сучасну людину. В цілому, реклама не подіяла на свідомість людей, оскільки була незрозумілою.

Щодо провокаційної соціальної реклами «Куріння шкідливе для твоїх легень» та «Користуйся антисептиком», опитані не зрозуміли сенс маркетингових продуктів. Реклама «Користуйся антисептиком» через свій провокаційний характер викликала посмішки у респондентів, а найближча відповідь до правильної – це пропаганда гігієни.

Зовсім інша ситуація з комерційною провокаційною рекламою (рекламні оголошення бренду Sisley, пельменів суші-бару «Якіторія», соусів Soueezy та бургерів «Чікен тендер»). Реклама була зрозумілою респондентам, от тільки замість того, щоб залучати клієнтів, реклама їх відштовхувала. Саме цей варіант тесту вказали усі 20 опитаних.

За даними опитування соціальної реклами – 50% опитаних не зрозуміли сенсу реклами, 35% респондентів стверджують, що реклама дійсно вплинула на свідомість і 15% зазначають, що промо-акції викликали огиду.

Результати комерційної реклами такі: 18% опитаних реклама зацікавила, у 70% - акції не викликали жодних емоцій і у 12% реклама викликала негативні емоції та огиду.

Отже, за результатами дослідження можна стверджувати, що шок і провокація в рекламі – недові і інструменти залучення уваги реципієнта. Надмірне або недолуге використання даних прийомів відштовхують потенційного споживача на тривалий час. Реальна дієвість шоку підтверджена лише в соціальній рекламі. Отже, щадний шок дійсно чинить позитивний вплив на споживача.

Література:

1. Алина А. (2014) Провокаційна реклама: секрети і технології: наукова стаття. Львів, 4 с.
2. Антипов К.В. (2017) Основи реклами: підручник. Київ, 328 с.
3. Миронов Ю.Б. (2007) Основи рекламної діяльності: навч. пос. Дрогобич, 108 с.

4. Долхаш М. (2008) Провокаційна реклама – спосіб привертання уваги сучасного споживача: наук. ст. Краків, 6 с.
5. Кисельова Є.А. (2012) Прийоми сучасної реклами: шок і провокація: наук. ст. Камськ: КамГІЕА. 35 с.

Бурко Володимир Олександрович
Студент спеціальності «Інформаційно-комунікаційні
технології в освіті»

Сопівник Руслан Васильович

док. пед. н. доц.

Національний університет
біоресурсів і природокористування

ФОРМУВАННЯ НЕСПРИЯТЛИВОСТІ ДО НАРКОГЕННИХ РЕЧОВИН СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ РОЗУМНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У період глобальних екологічних, економічних, продовольчих криз, проблема відповідального ставлення особистості до себе, оточуючих, навколишнього світу, передбачення наслідків своєї діяльності набуває все більшого значення.

Куріння, алкоголізм і наркоманія є дуже небезпечними хворобами, адже з ними пов'язані руйнування фізичного і морального здоров'я людини, параліч інтелектуальних сил, деградація особистості. До певного часу нікотин, алкоголь і наркотики руйнують організм людини непомітно, приховано. Ці наркогенні речовини присипляють розум, який стає нездатним вчасно розпізнавати небезпеку захворювання. А також змінює сприйняття дійсності та оточуючих. Наркоманія, у тому числі куріння та алкоголізм, роками завдають шкоду самих накрозалежним, а також рідним і близьким цих людей. Молодь не зважає і тієї небезпеки, на яку наражають життя своїх дітей, передаючи їм у спадок недоумкуватість та інші вади. Тому боротьбу з цим соціальним лихом слід вести систематично і послідовно, починаючи з підростаючого покоління.

Особливо небезпечним є вживання наркотиків. За даними 2018 року близько 18,5% (24,5% в разі веб опитування) від загальної кількості опитаних мають досвід вживання наркотиків. Більша частина з цієї групи «зізнається» в обмеженій кількості проб та не регулярному споживанні. Відсоток регулярних споживачів коливається біля 1%. (Сердюк, Базима с.6)

Наркоманія також розповсюджуються у групах, особливо небезпечно це у підлітковому віці. Адже у такому віці відповідальність за наслідки не встигають сформуватися. Вміння відказати від пропозицій не розвинуто. А авторитетність людей навколо зазвичай вища, ніж у більш старшому віці. Тому під негативний вплив копіманій потрапляють більше підлітків, що треба ураховувати під час боротьби з цим захворюванням.

Причин поширення серед школярів куріння, вживання алкоголю і наркотиків багато. Найчастіше вони при звичаються до їх уживання в сім'ї, якщо в ній традиційно панує поблажливе ставлення принаймні до куріння та алкоголю. Суттєву загрозу в прилученні дітей до вживання алкоголю несуть у собі так звані слабоалкогольні напої. У сім'ях алкоголіків і наркоманів також

складаються найнесприятливіші умови для виховання дітей, що впливає на бажання змінити ситуацію чи її сприйняття.

Шкідливо впливає на школярів читання творів або перегляд кінофільмів, де пропагується насильство та жорстокість, а також невміння організувати своє дозвілля, зайнятися корисними справами.

Педагогам та людям які борються з цим, необхідно знати мотиви, які спричинюють вживання неповнолітніми наркогенних речовин. Наприклад, до вживання наркотиків їх підштовхують:

1. Задоволення почуття цікавості, бажання отримати нові відчуття, все перевірити не власному досвіді.

2. Мотив подолання заборони, бажання відчутти приємне почуття небезпеки.

3. Бажання бути прийнятим групою, страх знехтування групою.

4. Орієнтація на авторитет, бажання стати подібним до іншої людини. Ідентифікація з авторитетом може бути засобом, за допомогою якого несамотійна, тривожна людина прагне подолати невпевненість у собі.

5. Бажання продемонструвати свою незалежність. Наркотики можуть стати виразом протесту проти дій батьків, вчителів.

6. Прагнення отримати насолоду, досягнути розслаблення, спокою або активізуватися, позбутися емоційних бар'єрів, тобто змінити свій психічний стан. Ці мотиви пов'язані з певними ілюзіями щодо властивостей наркотиків.

7. Бажання позбутися болісних переживань. Людина може звертатися до наркотиків як до засобу психічного захисту.

Певною мірою ці мотиви стосуються і куріння та вживання неповнолітніми алкоголю.

Антинаркогенна виховна робота має бути спрямована на розв'язання таких виховних завдань:

а) озброєння людей знаннями про згубні наслідки тютюну, алкоголю і наркотиків, оскільки низький рівень їх поінформованості про шкідливість цих речовин не може сприяти формуванню в них негативного ставлення до пияцтва, куріння і наркоманії;

б) вироблення в учнів психологічних "гальм", які б утримували їх від уживання цих речовин, виховання навичок і звичок, що відповідають правилам людського співжиття;

в) своєчасне виявлення тих, хто періодично вживає ці речовини, проведення з ними індивідуальної виховної роботи, спрямованої на подолання цієї негативної звички. Для цього вчителі та батьки систематично і глибоко повинні вивчати своїх вихованців, їх інтереси, потреби, коло спілкування.

Досвідчені педагоги знають, що такі учні намагаються знайти друзів, схожих на себе, проводять вільний час з подібними учнями з інших класів, звужуються їх духовні потреби. Бажання придбати наркогенні речовини штовхає на обман, крадіжки та інші негативні вчинки.

Одним із головних питань змісту антинаркогенної виховної роботи в закладах навчання має бути роз'яснення учням несумісності куріння, вживання алкоголю і наркотиків з принципами загальнолюдської моралі, укладом

суспільного життя. Молода людина повинна усвідомити, що так чинять лише люди зі слабкою силою волі, які не можуть втриматися від спокуси.

У процесі антинаркогенної виховної роботи слід ознайомлювати учнів з правовими заходами боротьби з пияцтвом і наркоманією. Вони мають знати про існування зв'язку між алкоголем, наркотиками і правопорушеннями та злочинністю. Їх уживання псує характер людини, вбиває її моральність, вона стає егоїстичною, слабшає її воля, з'являються нездорові примхи, удавана відвага, роздратованість, самовпевненість, знижується опір негативним впливам, втрачаються самоконтроль і почуття відповідальності за свої вчинки. Водночас розвиваються моральна нестійкість, розбещеність, жорстокість, цинізм та ін.

У бесідах про шкідливість алкоголю і наркотиків для сім'ї необхідно розкрити їх негативний вплив на потомство. Навіть якщо дитина народилася здоровою в сім'ї алкоголіків та наркоманів, умови для її виховання надто ускладнюються. Слід також наголошувати на шкідливості впливу алкоголю на трудову діяльність людини - продуктивність праці, трудові відносини.

Розглянуті завдання і зміст антинаркогенної виховної роботи реалізуються передусім у навчальному процесі через використання виховних можливостей навчальних предметів. Наприклад, певну антиалкогольну виховну роботу можна здійснити під час вивчення літератури, географії, історії, біології. Особливе місце в антинаркогенному вихованні учнів належить курсу анатомії, фізіології та гігієни людини, кожна тема якого дає змогу стверджувати про шкідливість наркогенних речовин для організму та діяльності людини. На уроках правознавства розглядаються правові основи боротьби з алкоголізмом і наркоманією.

У позакласній виховній антинаркогенній роботі використовують бесіди, лекції, диспути, конференції тощо. У вігледі відео можна показувати наслідки використання наркогенних речовин людьми. Також з інформаційного поля можна брати приклади коли життя відомих людей руйнувалися під впливом таких речовин. Вони втрачали свідомленість, соціальний статус, бажання до життя.

Для підготовки і проведення їх важливо передусім з'ясувати ставлення учнів до вживання тютюну, алкоголю і наркотиків.

В Україні все більше набирає популярності та необхідності у психологічній допомозі.

Ця проблема присутня у більшості країн. І одна з причин цього це як раз наркогенні речовини. Потрібно вивчати їх вплив на розум, на хімічні та фізіологічні зміни у ньому. У інформативному полі повинні з'являтися статті про вплив їх на психологічне здоров'є.

Адже зміни у ньому можуть описувати і самі хворі, наводячи приклади змін при розвитку таких симптомів шизофренії, біполярному, манії та інших захворювань. Можуть наводитись приклади паронної, панічних атак, недовірі близьким та собі, зміна пріоритетів, Втрата насолоди від життя, своїх гарних та позитивно будівних звичок.

Також привідом до уникнення вживання наркотичних речовин(у тому числі нікотин та алкоголь) є жага до повтору процесу вживання - фізіологічної, психологічної, та соціальної залежності.

Усі ці речі – це просвітлення людей, студентів та учнів, що в наслідок вживання наркогенних та наркотичних речовин відбувається з розумом та психологічним станом людини. Також необхідно наводити приклади лікування таких наслідків, адже робота з такими порушенням ведеться не один рік. Аби студенти та інша маса людей розуміли як складно їм буде звільнитися від такої залежності та її наслідків.

Література:

1. Сердюк О. О., Базима Б.О. «МОЛОДЬ ТА НАРКОТИКИ – 2018»
2. Фіцула Михайло Миколайович. Педагогіка.

*Василівська Ольга Володимирівна,
студентка спеціальності 01 Освіта (Педагогіка.013
Початкова освіта),
Тунік Наталія Цезарівна,
викладач-методист,
Коростишівський педагогічний фаховий коледж імені І.Я.Франка
Житомирської обласної ради*

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ – КОМПОНЕНТ ВСЕБІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

На сучасному етапі розвитку суспільства гуманітарний напрям вищої освіти передбачає переорієнтацію на особистість, на виховання людини як унікальної творчої індивідуальності, яка прагне само актуалізації, людини, здатної здійснювати свідомий і відповідальний вибір у різноманітних життєвих ситуаціях. Згідно з гуманістичним підходом до навчання фізичне виховання розглядається не як вплив на особистість із метою формування потрібних викладачу рухових здібностей, а як створення умов для саморозвитку в процесі навчання, а також реалізації природних сил та максимально можливої актуалізації студентської молоді. У цих умовах викладач повинен не лише передавати студенту знання та навчати вмінь і навичок, а й залучати до наукової, творчої діяльності. Інтелектуалізація навчально-виховного процесу вже не може відбуватися через повідомлення студентам інформації у вигляді коментарів про значення фізичних вправ та їхній вплив на організм людини (Кожевнікова).

Важливими компонентами гуманізації освіти є формування в студентів стійкого інтересу до зміцнення власного здоров'я, право вибору мети, засобів та методів його корекції із врахуванням власних потреб і мотивацій (Завидівська)

Проблему інтересу до фізичної культури вивчали вчені Б.Г.Ананьєв, В. Г. Арєф'єв, Н.В. Москаленко, Т. Ю. Круцевич, Ю. М. Курашушина, М.Твердохліб та ін. Аналіз їхніх праць свідчить, що мотиви та інтереси до занять фізичною культурою і спортом школярів мають свої вікові особливості, пов'язані з психічним розвитком, соціальними і соціально-економічними умовами розвитку особистості (Бєх).

Тому, на нашу думку, педагогам варто завжди шукати мотивації і оптимальні шляхи формування позитивного інтересу студентів до занять фізичною культурою.

Зміст фізичного виховання в коледжі підібрано з таким розрахунком, щоб забезпечити:

- 1) зміцнення здоров'я і загартування організму студентів, сприяння їх фізичному розвитку та підвищенню працездатності;
- 2) формування та вдосконалення рухових навичок і вмінь та повідомлення пов'язаних з ними знань;
- 3) розвиток основних рухових якостей;

4) формування звички та стійкого інтересу до систематичних занять фізичними вправами;

5) виховання гігієнічних навичок, формування знань про фізичні вправи та загартування.

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти фізичне виховання як невід'ємна складова освіти має забезпечити набуття кожною людиною необхідних науково обґрунтованих знань про здоров'я і засоби його зміцнення, про шляхи і методи протидії хворобам, про методики досягнення високої працездатності і тривалої творчої активності.

Дистанційне навчання, на яке змушені були раптово і швидко перейти всі заклади освіти нашої країни через введення карантину, викликало безліч питань, суперечок та певних проблем. І не дивно, адже більшість працівників освіти, студентів України не були готовими до такого миттєвого рішення.

Для фахівців фізичної культури привернути увагу студента до навчання в умовах карантину стало завданням не з легких. Проте всі учасники освітнього процесу коледжу намагаються знаходити оптимальні способи підтримати навчання та один одного, бути гнучкими, експериментувати та підлаштовуватися під реалії та власні вподобання. А в реалізації креативних задумів для занять нам допомагають сучасні онлайн-ресурси.

Головна мета онлайн-занять викладачів фізичного виховання коледжу: підтримувати рухливу активність студентів під час карантину; спілкування студентів та їхнє залучення до спільних фізичних вправ:

- запис або демонстрація вправ онлайн;
- додаткові інструкції, тести та консультації щодо вправ і завдань у Google-класрум;
- право вибору: давати можливість студентам хоча б частково обирати рухову активність;
- залучення студентів: записане відео руханки або пропозиція власної вправи для всієї групи, яку всі спільно виконують під час Zoom-конференції;
- студенти мають доступ до навчального матеріалу, розробленого на основі різноманітних ресурсів.

Виконання фізичних вправ самостійно потребує неабияких психологічних та фізичних зусиль студентів. Ми вважаємо, що «виграють» ті студенти, які систематично отримували від своїх викладачів фізичної культури домашні завдання та старанно їх виконували. Адже заняття фізичною культурою не лише поліпшують спортивну форму, але й піднімають настрій та допомагають позбавитися поганих думок.

Викладачі фізичного виховання вищих навчальних закладів є найбільш компетентними в питаннях всебічного розвитку особистості. Їхній професіоналізм, особистий приклад має спрямувальний педагогічний вплив на головне завдання у фізичному вихованні - готувати здорову, гармонійно розвинену молодь.

Отже, побудова навчального процесу з фізичного виховання на принципах гуманізації включає спеціально сконструйовані ситуації вибору,

самоаналізу, самооцінки, самопізнання, сприяє підбору навчального матеріалу, який має особистісне значення для кожного.

Література:

1. Кожевнікова Л. К.(2009) Гуманізація фізичного виховання як умова формування педагогічної креативності студентів/ Л.К. Кожевнікова, З.Г.Дзюба, Н.І. Вертелецька // Слобожанський науково-спортивний вісник. С. 140-145.
2. Завидівська Н. (2010) Шляхи оптимізації фізкультурно- спортивної діяльності студентів вищих навчальних закладів / Н. Завидівська, І. Ополонець // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я в сучасному суспільстві: зб. наук. пр. / за ред. А. В. Цьося. – Луцьк. - № 2. – С. 50-54.
3. Бех. І.Д. (2003). Виховання особистості І. Д. Бех. – К.: Либідь. – т. 2. С.215 -225.

Вдовенко Олександра Олександрівна
Студентка спеціальності «Музичне мистецтво»
Кифенко Анна Миколаївна
к. пед. н.,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ЗМІСТ ТЕОРЕТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ МУЗИКИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Молодший шкільний вік є особливо важливим етапом у житті кожної людини. В цей період проходить процес формування особистості дитини, наслідки якого супроводжують її протягом усього життя. Саме в молодшому шкільному віці відбувається залучення дитини до пізнання навколишнього світу, період його початковій соціалізації.

Аналізуючи погляди на вивчення музичної грамоти в молодшому шкільному віці Е. Абдулін (Абдулін, с. 338), О. Гумінська (Гумінська, с.107), О. Ростовський (Ростовський, с. 218), М. Черкасов (Черкасов, с. 475) та ін., дотримувались думки, про те, що музична грамота є «тією складовою музичної освіти, яка дає усі дані про музику (стилі, жанри, засоби музичної виразності, засоби нотного запису) і її творців (композиторах, виконавцях)».

На думку М. Черкасова (Черкасов, с. 478), поняття «музична грамота» є «енциклопедією» музики, яка дає уявлення про її різні грані. Змістом теоретичного вивчення музики в загальноосвітній школі є відомості про музику, до яких належать:

1. Ключові (загальні музично-естетичні) поняття про зв'язок музики з життям, різні види мистецтва, види музики (народна, класична, сучасна), зміст музики (характер, образність музичних творів) тощо;
2. Поняття про виразні засоби музики, за допомогою яких виявляється художній задум (ритм, висотність, рух мелодичної лінії, динаміка, темп, тембр, структура, фактура, тощо);
3. Знання про способи позначення основних виразних засобів (нотна грамота);
4. Короткі відомості про способи виконання музики (людські голоси, хор, інструменти, оркестри), короткі відомості про народну творчість, найбільш видатних композиторів.

Як складова музичної обізнаності, музикознавчий компонент передбачає основні напрями опанування учнями теоретичних основ музичного мистецтва у вигляді ознайомлення з основами:

музичної літератури - учні знайомляться з цікавими фактами із життя й творчості відомих композиторів і виконавців минулого і сучасності; характеризує музичну спадщину видатних представників національних культур;

елементарної теорії музики та сольфеджіо – діти засвоюють основні музичні поняття, пов'язані із звуковисотністю, метроритмом і музично-слуховим уявленням; вивчають розташування нот на нотоносці та їх тривалості, а також звукоряд й основні ступені звукоряду;

вивчення закономірностей розвитку музичного мистецтва – учні за допомогою спеціальної термінології інтерпретують музичні й літературні твори; висловлюють судження про специфіку інтонаційно-образної мови музики; обґрунтовують емоційно-естетичне ставлення до музичних образів та власну думку стосовно розуміння духовної сутності творів мистецтва.

Музично-теоретична діяльність передбачає: засвоєння учнями теоретичних знань про музику, формування вмінь і навичок характеризувати музичні твори, бути компетентним в різновидах музичних жанрів (пісня, танець марш, дитяча опера, балет та ін.), аналізувати основні засоби музичної виразності (мелодія, ритм темп, тембр, динаміка, лад) тощо.

До завершення початкової школи, учні мають оволодіти поняттями такими, як: композитор, виконавець, слухач, елементи музичної мови, найбільш популярні українські інструменти, види оркестрів та хорів, елементи нотної грамоти, жанри, музичні форми.

Отже, зміст теоретичного вивчення музики в загальноосвітній школі є невід'ємною складовою духовного розвитку, творчим початком формування особистості.

Література:

1. Абдулін Е. Методика музичної освіти : Посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Е. Абдулін, О. Ніколаєва, М.І. Ройтерштейн – Москва: Музика, 2006. – 336с.
2. Гумінська О. О. Уроки музики в загальноосвітній школі: метод. посібник / О.О. Гумінська. – Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2010. – 104 с.
3. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі: Навчально – методичний посібник / О. Я. Ростовський – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 216 с.
4. Тушева В. Творчі завдання на уроках музики / В. Тушева // Початкова школа. - 2016. – № 6. – С. 18-19.
5. Черкасов В.Ф. Теорія і методика музичної освіти: Навчальний посібник В.Ф Черкасов — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2014. — 472 с.

*Веремєнко Олександр Сергійович,
студент спеціальності «ІКТО»
Єресько Олег Вікторович,
к. пед. н., доц.,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Доведено, що процес досягнення державності є особливим для кожного народу. Українському державотворенню також притаманна певна специфіка, зумовлена різними чинниками. Серед них – історично тривалий і складний процес етногенезу українського народу, в суспільній свідомості якого ідея державності завжди посідала важливе місце.

Особливості сучасного державотворення були закладані саме в історичному тривалому та складному процесі українського державотворення. Сучасна наука довела факт існування українців як етносу, щонайменше, з перших століть нашої ери.

На певному етапі етногенезу, в разі, якщо етнос не розчиняється серед інших, з'являється державність—політичний орган життєдіяльності етносу, котрий трансформується у націю.

У суспільній свідомості утворився досить консервативний стереотип про „бездержавність» української нації, що є не логічно адже „бездержавних” націй взагалі не існує. Державність є ознакою нації

Майже тридцятирічна історія сучасної України свідчить, що наукове осмислення та визначення процесу українського державотворення ще триває.

Більш того, загальної згоди з приводу розуміння і трактування характеристик, історичних періодів та показників цього процесу так і не досягнуто. Це пов'язано з низкою факторів, серед яких можна виділити наступні:

- специфіку історичного розвитку української державності, коли держава довгий історичний період не мала самостійного існування, а українські землі перебували у складі інших держав;

- відсутність достатньої наукової бази для швидкого та кваліфікованого забезпечення процесу державотворення ;

- специфіку сучасного періоду розвитку української держави в умовах як зовнішніх (процеси глобалізації, економічної кризи, геополітичних трансформацій), так і внутрішніх (високий рівень не довіри до політичних інституцій, конфесійні та інші розколи, брак позитивних соціальних очікувань) викликів.

Особливості українського державотворення, полягають у тому, що доволі проблематично віднайти той період розвитку української державності, коли можна було б говорити про нормальний розвиток державотворчих процесів.

Але визначити етапи українського державотворення все ж можна.

На основі цих етапів моделювався і сучасний процес українського державотворення.

Перший етап – Київська Русь. Період існування держави охоплює IX ст. – XIII ст. Варто визнати, що Київська Русь не була державою в сучасному розумінні цього слова. Вона не мала ані централізованого управління, ані всеохоплюючої бюрократичної системи. Основною формою взаємозв'язку між володарями й підданими було збирання данини. У політиці князі керувалися переважно династичними чи особистими інтересами. Політичні проблеми розв'язувалися за допомогою сили.

Другий етап – доба Галицько-Волинської Русі (1199—1340-і роки). На думку М. Грушевського, саме Галицько-Волинське князівство було безпосереднім спадкоємцем політичних та культурних традицій Києва.

Історики вважають що це князівство є першою безпосередньо українською державою і вважав, що саме з Галицько-Волинської держави слід вести відлік історії української держави, оскільки до складу цього утворення входили лише етнічні українські землі.

Третій етап—пов'язаний з козаччиною і охоплює час з 1648 по 1764 рр., який припадає на Українську гетьманську державу. На думку вітчизняних істориків українська державність з яскраво вираженими етнічними рисами в середині XVII ст. існувала вже у завершеному вигляді.

Четвертий етап – державні одиниці періоду національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. XX ст. Представлені Українською Народною Республікою періоду Української Центральної Ради; Українською Державою періоду Гетьманату Павла Скоропадського; Українською Народною Республікою часів Директорії; Західноукраїнською Народною Республікою.

Проголошення незалежної України 24 серпня 1991 року поклато початок сучасному (п'ятому) етапу державотворення.

Нескладні математичні підрахунки дають підстави стверджувати, що Україна перебувала більше в умовах бездержавного існування, ніж у полі стабільного процесу державотворення.

Процес державотворення в Україні не був стабільним чи довершеним і це позначилося

на сучасному процесу державотворення, на його особливостях.

Першим але значним та вагомим кроком у процесі сучасного державотворення України стало прийняття Конституції України, 28 червня 1996 р.. Це стало правовою основою для побудови незалежної та суверенної Української держави.

Ключовим завданням перших років державотворення стало формування трьох основних гілок влади—законодавчої, виконавчої, судової. Поряд з цим необхідно було забезпечити утворення управлінських структур на місцях, налагодити ефективну взаємодію місцевої та центральної влади. Ці завдання загалом на теперішній день реалізовані, хоча певні проблеми залишилися.

Наступним кроком процесу державотворення було формування власної моделі системи державного управління. Необхідно пам'ятати, що за часів

радянської влади розвиток української системи управління відбувався двоюко. З одного боку, переважали адміністративно-командні методи управління, що насаджувалися “партією”, а з іншого—прагнення побудувати ефективну систему державного управління. Зіткнення цих двох ідей в різні періоди існування радянської України й обумовили „коливання» в політичній, соціальній та економічній сферах розвитку суспільства. Зараз необхідно позбавитись адміністративно-командної системи управління та сформувати таку модель системи державного управління, яка буде відповідати демократичним принципам.

Здобуття Україною незалежності, пов’язане із загальним процесом національного державотворення, поставило питання про владу, яка була б здатною зберегти і зміцнити молоду державу, здійснити необхідні процеси на шляху переходу від командно-адміністративної до ринково-демократичної системи, від авторитарно-консервативної до соціально-правової держави. Оскільки українська політична система є нестабільною і недосконалою і перебуває у стані постійної кризи необхідно провести процес який має включати в себе вироблення ефективних механізмів взаємодії між владою та суспільством, проведення реформування органів місцевого самоврядування.

Головна особливість українського державотворення полягає у тому, що український народ, тривалий час перебуваючи в колоніальному становищі, втратив колишні демократичні інститути і традиції самоврядування, а тому змушений в розбудові своєї держави спиратися на реалії, успадковані від імперсько-тоталітарних структур, як в економіці, так і в політиці. Ознаками останніх є економічна неструктурованість українського суспільства і, відповідно, відсутність розвиненої політичної структури. Отже, з точки зору як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, сучасний процес державотворення в Україні розпочинався в несприятливих умовах і вимагав постановки нових завдань і напрямів в зміцненні процесу державотворення.

*Вигодованець Станіслав Ігорович,
Магістрант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
(Педагогіка вищої школи)
Маценко Леся Миколаївна,
к. пед. н., доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ НЕСПРИЙНЯТЛИВОСТІ ДО ТЮТЮНОПАЛІННЯ

Проблема вживання молоддю алкоголю, тютюну і наркотиків, а також зневажливого ставлення до свого здоров'я є сьогодні однією з гострих і актуальних. Серед молоді віком 16-19 років 61% має рівень здоров'я, значно нижчий за нормальний. Такий стан спостерігається й у 67% осіб у віці 20-29 років.

Як наслідок вживання алкоголю і тютюнопаління, складної екологічної ситуації, майже 60% українців помирають від серцево-судинних хвороб, що призводять до інфарктів та інсультів. Великої шкоди здоров'ю підлітків і молоді завдає куріння.

Поширеність тютюнокуріння в Україні скорочується. Нажаль, це скорочення відбувається не через ефективність профілактичної роботи. За інформацією прес-служби МОЗ України головним фактором скорочення поширеності тютюнокуріння стало зменшення цінової доступності сигарет, в першу чергу через скорочення реальних доходів населення та різкого зростання акцизів на сигарети без фільтру.

Опитавши студентів спеціальності «Науки про освіту» (спеціалізація «Педагогіка вищої школи») та напряму підготовки «Соціальна педагогіка» гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України ми виявили, що наші студенти, а це майбутні викладачі, наставники студентських груп, соціальні педагоги, не готові до здійснення антинікотинного виховання. До того ж, частина студентів палять.

Як відомо, складовою здорового способу життя є відмова від шкідливих звичок. Тому ми вирішили виявити ставлення студентів до паління та вживання алкогольних напоїв. Як показало анкетування, 66% студентів не палять і вважають паління шкідливою для здоров'я звичкою. Іноді (дуже рідко) палять 19% студентів, але хочуть позбавитись цієї звички. 11% студентів відповіли, що вони часто палять, але хочу покинути. 1 особа покинула палити. 1 студент відповів, що багато разів кидав палити, але знову починав, бо без цього не може. У 1 особи стаж паління – 2,5 роки, вона вважає себе психологічно залежною, але намагається позбавитись від паління. І лише 1 особа зазначила, що вона багато палить вже протягом 5 років і не вважає за потрібне кидати палити, так як їй це подобається. Студенти, висловлюючи свою думку, зазначили, що курити – дуже шкідливо і дорого; курити чи не курити – це вибір

кожної людини; «я ненавиджу себе за те, що знаю, що паління шкідливе для здоров'я, але досить часто палю», «у мене різко негативне відношення до паління»; «люди, які палять, навіть не розуміють, навіщо вони це роблять».

Отже, проблема формування здорового способу життя безумовно є актуальною, а розробка дієвих рекомендацій, порад, які допоможуть підліткам і молоді звільнитися від звички палити – одне з важливих завдань вихователів.

Паління – це шкідлива звичка. Як відомо з психології, звички виробляються так само, як і навички – внаслідок багаторазового повторення певних дій. Внаслідок такого звикання у людини виробляється внутрішня схильність до цих дій у певний час і при певних умовах, самі ж дії часто виконуються автоматизовано. Звичка переживається людиною як потреба, що спонукає її до певних дій. Фізіологічною основою звичок є стереотипія в роботі великих півкуль головного мозку, тобто стійка система реакцій організму на вплив зовнішнього середовища. Якщо звичка, що переживається людиною як потреба, не підтримується, то у людини виникає почуття незадоволення, а іноді і страждання.

На нашу думку, паління – це незвичайна шкідлива звичка. Ми називаємо паління складною «психофізичною» звичкою, тому що ця звичка переживається людиною як потреба з кількох причин. По-перше, підкріплення вимагають тимчасові нервові зв'язки (умовні рефлекси), які відповідають за існування цієї звички. По-друге, організм вимагає підтримання звичного для нього рівня нікотину в крові. Цей факт підтвердили дослідження вчених США, які довели, що нікотин – це також наркотик, який викликає фізичну залежність.

Звичку палити підтримують цілий ряд умовних рефлексів. У процесі паління беруть участь всі п'ять відчуттів людини – зір, слух, смак, нюх і дотик. Кожна звичка піддається зміні. Будь-який динамічний стереотип (стійка реакція організму на вплив зовнішнього середовища), навіть коли він закріпився, можна замінити іншим.

У справі антинікотинного виховання допоможе розуміння причин, які штовхають людину до цигарки а також розуміння процесу формування тютюнової залежності, який складається з 4-х етапів. Щоб переконати підлітків у необхідності здорового способу життя, потрібно разом з ними скласти список причин, які б утримували їх від паління. Вихователям варто прислухатися до порад вчених щодо викорінення негативних звичок. Ми розробили ряд практичних порад для студентів, які допоможуть їм покинути палити.

Дієвими є рекомендації, розроблені Державним центром соціальних служб для молоді, Міським центром здоров'я міста Києва та доповнені автором. Програма називається „П'ятнадцять кроків відмови від куріння”. Вона вже допомогла багатьом людям позбутися цієї згубної звички. Щоб досягти успіху, необхідно переглянути свої умовні рефлекси, що нагадують про куріння, уникати ситуацій, які провокують бажання викурити сигарету. Програма складається з 15 дій та розрахована на тиждень. Після того, як людина покинула палити, в її організмі відбувається певні позитивні зміни.

Отже, актуальність проблеми виховання несприйнятливості до тютюнопаління з кожним роком зростає. У виховній роботі обов'язково

потрібно враховувати, що паління – це звичка, яка і виникає, і згасає повільно, викликає як психологічну, так і фізичну залежність, підтримується всіма п'ятьма відчуттями людини. Нажаль у вихованні молоді відсутня система дієвих виховних заходів, які б допомогли молодим людям відмовитись від паління. Необхідно вивчати мотиви сучасної молоді і формувати в них мотивацію до здорового способу життя.

Гаврилюк Катерина Петрівна
Студентка спеціальності «Початкова освіта»
Соколюк Олена В'ячеславівна
Дубенський коледж РДГУ
(м. Дубно, Україна)

«ЯК ПОДОЛАТИ СТРЕС ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА БОРОТИСЯ З ЇЇ НАСЛІДКАМИ»

Covid -19 змінив життя кожного з нас, та ці зміни ще треба вчитися сприймати і переживати. У постійному стресі знаходяться як учні, так і вчителі.

Все більше міст України потрапляють до червоної зони карантинних обмежень. Не обійшли стороною дані обмеження і нас.

Всі ми хочемо, щоб пандемія закінчилась чим швидше. І єдине, що ми можемо зробити – це усвідомити власну відповідальність і дотримуватися правил карантину. А щоб не відчувати себе в'язнем у своєму будинку, рекомендуємо дотримуватись декількох простих порад:

1. Не сприймайте карантин, як примусове обмеження власної свободи і не замикайтеся на самоті. Продовжуйте спілкуватися з близькими та друзями за допомогою онлайн ресурсів.

2. Намагайтеся дотримуватися розкладу дня: прокидайтесь та засинайте в один і той самий час. А також, складіть план на день та на тиждень, це допоможе не витратити марно продуктивні для роботи та навчання години та дозволить вам підтримувати свою успішність на необхідному рівні.

3. Дотримуйтесь режиму харчування та виконуйте фізичні вправи. Вживайте достатню кількість овочів та фруктів, зелені, водночас обмежуйте вживання солодощів, жирних та смажених продуктів, пийте достатню кількість води.

4. Припиніть постійно читати новини і гортати стрічки соціальних мереж. Особливо важливо це врахувати в кризовий період, коли неправдива, але доступна інформація є засобом маніпуляції свідомістю. Кожна новина підсилює тривожність, кожна думка вибиває з колії. Вся актуальна і необхідна для вас інформація буде розміщена на сайті коледжу та у ваших групах у Viber. Це допоможе вам бути, спокійнішими, зосередженішими на навчанні й краще фокусуватися на головному.

5. Займіться саморозвитком. Чи не саме зараз найкращий час для власного розвитку? У вас з'явилося достатньо часу, щоб зробити те, що давно планували: прочитати нову цікаву книгу, почати вивчати іноземну мову та/або почати займатися спортом, вивчити нову композицію чи музичний прийом, написати власну музику, намалювати картину, тощо. Перед вами всі можливості світу. Головне захотіти!

Спробуйте подбати про себе та звертайтеся по допомогу, щоб зберегти своє фізичне та психічне здоров'я.

*Гарасаян Софія Володимирівна,
учениця ЗЗСО №242 Подільського району м. Києва
Діра Надія Олександрівна,
асистентка кафедри педагогіки,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФОРМУВАННЯ

В епоху динамічних змін у всіх сферах життя у зв'язку із світовою епідемією на Covid-19 все частіше можна спостерігати, що повсякденне життя сучасної людини наповнюється необхідністю розв'язання термінових і невідкладних проблем. Всі ці фактори здійснюють негативний вплив на емоційну сферу людини, вимагаючи від неї не тільки використання внутрішніх ресурсів, а й самоконтролю та саморегуляції, які доповнюють склад емоційного інтелекту (Подофей, с. 260). Емоційний інтелект – це здатність людини розуміти, розрізняти та контролювати власні емоції та, відповідно, емоції оточуючих людей, з якими під час своїх соціальних контактів вона вступає у зв'язок.

В історії було безліч дослідників, які вивчали емоції та їх вплив на всі сфери життя людини. У своїх працях З. Фройд акцентував увагу на людських почуттях і здатності до їх контролю. Він звертав увагу на той факт, що перші спроби опанувати природу людських емоцій з'явилися ще в античні часи, зокрема, у таких працях як «Звід законів Хаммурапі» (XVIII ст. до н.е., Вавилон) та едикт імператора Ашоки (III ст. до н.е., Стародавня Індія) (Козлова, с. 21).

Наприкінці XIX ст., Ч. Дарвін, у своїй праці «Вираження емоцій у людей і тварин», наголошував, що знаючи набір поведінкових характеристик можна визначити, що відчуває живий організм у той чи інший момент. Ч. Дарвін дійшов до важливого висновку в галузі вивчення емоцій, що виживання виду часто пов'язано із вчасно активізованим почуттям самозбереження, яке, в свою чергу, залежить від уміння відчути небезпеку не тільки явну, а й за абстрактними ознаками. Емпіричні дослідження Ч. Дарвіна стали відправною точкою для подальшого вивчення теми походження і контролю людських емоцій (Козлова, с. 20-21).

Едвард Лі Торндайк у 1920 р. запропонував трьохкомпонентну модель інтелекту, відокремивши в ній соціальний інтелект, як «здатність розуміти людей та керувати ними» (Thorndike, 1920, p. 228). Він наголошував на тому, що для успішного життя недостатньо лише самого інтелекту, а необхідно ще й мати та застосовувати соціальний інтелект, як прояв життєвої мудрості та здатності досягати успіху в міжсоціальних стосунках та вміти прогнозувати поведінку людей та впливати на неї (Белова, с.110).

Поняття емоційного інтелекту було запропоновано Джоном Майером і Пітером Саловеем у 1990 році, а ідея набула поширення у книзі журналіста і психолога Данієля Гоулмана у 1995 році (Савчук, 2017).

Д. Гоулман впевнений, що емоційний інтелект піддіється вдосконаленню, як і будь-які інші навички та вміння. На його думку, це потрібно робити з самого дитинства – починаючи зі школи та дитячого садочку за допомогою спеціальних програм. Це не лише сприятиме особистим успіхам кожного, а й розвитку суспільства загалом (Емоційний інтелект і можливості його розвитку, 2016).

Дієвість емоційного інтелекту та його значення відображається в наступних соціальних галузях життя людини:

- **школа чи робота:** розвинений емоційний інтелект допомагає бути лідером та надихати інших, а також розвивати професійну кар'єру;

- **фізичне здоров'я:** нездатність керувати емоціями часто свідчить про нездатність керувати стресом. Неконтрольований стрес сприяє підвищенню кров'яного тиску, пригнічує імунну систему, підвищує ризик серцевого нападу та інсульту та прискорює процеси старіння. А розвинений емоційний інтелект допомагає значно знижувати рівень стресу;

- **ментальне здоров'я:** неконтрольовані емоції та стрес роблять людину уразливою перед тривожністю та депресією. Здатність розуміти, сприймати та керувати емоціями захищає вас від ризику самотності та ізоляції;

- **взаємовідносини:** розуміючи власні емоції та вмюючи їх контролювати людина здатна краще виражати свої почуття та розуміти як почуваються інші люди. Завдяки цьому спілкування стає більш ефективним, а стосунки, як на роботі так і в особистому житті – сильнішими (Емоційний інтелект і можливості його розвитку, 2016).

Те, що емоційний інтелект стосується таких важливих сторін життя людини доводить його цінність та необхідність розвитку. Люди, які мають розвинутий емоційний інтелект, здатні до:

- ✓ **самосвідомості:** вони здатні розуміти власні емоції;
- ✓ **самоконтролю:** не тільки розуміти, а й вмюти їх контролювати;
- ✓ **соціального розуміння:** вони розуміють не тільки власні емоції, але й емоції оточуючих людей, здатні до емпатії;
- ✓ **управління взаємовідносинами:** вони можуть здійснювати необхідний їм вплив на емоції оточуючих.

Для розвитку емоційного інтелекту необхідно враховувати фізіологічні аспекти роботи мозку людини. Оскільки, емоційний центр мозку безпосередньо пов'язаний із системою довготривалої пам'яті, найлегше запам'ятовується інформація з високим емоційним навантаженням. Тому, для цього необхідно поєднувати різноманітні методи та прийоми: релаксаційні вправи для зняття психологічної напруги, тривожності; навчання прийомам саморегуляції з використанням музики, кольору, елементів арт-терапії; завдання, що підвищують самооцінку особистості та приводять до відчуття власної цінності, впевненості в собі; дискусії, рольові ігри; ігри та завдання, що сприяють оволодінню прийомами міжособистісного спілкування, які розвивають

вербальні та невербальні засоби комунікації; асоціювання з позитивними спогадами; вербалізація свого емоційного стану та, навпаки, використання жестової, невербальної мови; завдання, з допомогою яких люди з одного колективу можуть краще дізнатися про інтереси один одного, звички, переваги та вдачу; проблемні ситуації, що передбачають самостійний пошук, вихід.

При особистісному спілкуванні необхідно дотримуватися наступних правил: шанувати особистість; у будь-якій ситуації ставитися до оточуючих по-дружньому; щиро цікавитися проблемами оточуючих; критикувати так, щоб не образити: уникати прямої критики; указувати на недоліки віч-на-віч; починати з похвали за роботу (Клименко, 2020).

Отже, проаналізувавши значення емоційного інтелекту в житті людини та опрацювавши літературні джерела з поставленої проблеми, ми можемо дійти висновку, що проблема емоційного інтелекту, незважаючи на вагому практичну та теоретичну значущість, залишається недостатньо дослідженою і потребує ґрунтовного наукового обґрунтування, яке буде перспективою наших подальших досліджень.

Література:

1. Подофєй С.О. Емоційний інтелект особистості й особливості його становлення. №1 (2019): Науковий вісник ХДУ Серія: психологічні науки. 260-265 с.
2. Козлова В. Технологія EQ-BOOST. Як використовувати емоційний інтелект у бізнесі та житті (2018). Львів: Видавництво Старого Лева, 176 с.
3. Thorndike E. L. Intelligence and its use. Harper's Magazine. 1920. 140. 227–235.
4. Белова С.С. Социальный интеллект: сравнительный анализ методик измерения.
5. Савчук М.Р. Теоретичні основи дослідження емоційного інтелекту. (2017): Ефективна економіка.
6. Емоційний інтелект і можливості його розвитку (2016). Електронний ресурс: <https://www.empatia.pro/emotsijnyj-intelekt-i-shlyahy-jogo-rozvy/>
7. Клименко А.О. Шляхи розвитку емоційного інтелекту учасників освітнього процесу. № 15 (2020): International scientific e-journal.

Гелевич Ігор Олегович
Студент спеціальності «Соціальна робота»
Сопівник Ірина Віталіївна
д. п. н., доц.,
завідувач кафедри соц. роботи
та реабілітації
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України(м. Київ ,Україна)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ВИКЛИКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

З появою пандемії та введенням карантинних обмежень багато сфер нашого життя зазнали суттєвих змін. Як результат, суспільство почало пристосовуватись до нових умов життя. Не стала винятком і сфера освіти, котра від більш класичної нам форми навчання, перейшла на експериментальну – дистанційну. Проте, окрім позитивних моментів, котрі дав нам такий перехід, існують і певні проблеми, однією з яких я вважаю емоційне вигорання.

Явище «емоційне вигорання» являє собою реакцію організму та психологічної сфери людини, яка виникає внаслідок тривалого впливу стресів середньої інтенсивності, що обумовлені її професійною діяльністю; результат некерованого довготривалого стресу; психічний стан, який характеризується виникненням відчуттів емоційної спустошеності та втоми, викликаних професійною діяльністю людини, і поєднує в собі емоційну спустошеність, деперсоналізацію і редукцію професійних досягнень; різновид та передумова професійної деформації особистості. Термін «професійне вигорання» з'явився у психологічній літературі відносно недавно. Його ввів американський психіатр Х. Дж. Фрейденбергер у 1974 році для характеристики психічного стану здорових людей, які інтенсивно спілкуються з учнями, студентами, клієнтами, пацієнтами, постійно емоційно напружені.

Якщо розібрати, що ж являє собою емоційне вигорання, то К. Маслач виділяє три складові:

- емоційна виснаженість - відчуття емоційної виснаженості та втоми, викликане власною роботою;
- деперсоналізація (цинізм) - цинічне ставлення до праці і її об'єктів, що проявляється у бездушності, негуманному ставленні до підопічних, формальності, що згодом може призвести до конфліктів;
- редукція професійних досягнень - виникнення в працівників відчуття некомпетентності у своїй професійній сфері.

Чому саме педагоги страждають на емоційне вигорання? На мою думку, основним джерелом вигорання є спілкування з людьми і навчальний заклад - найбільший осередок конфліктних випадків. Саме педагогічна діяльність насичена різними напруженими ситуаціями. До них належать:

- взаємодія викладача з студентом;

- ситуації, що виникають при взаємодії з колегами та адміністрацією (перевантаження дорученнями, надмірний контроль тощо);
- ситуації спілкування викладачів з батьками;
- невдоволення собою.

Сучасний стан вітчизняної освітньої системи характеризується активним упровадженням інноваційних технологій у педагогічний процес. В умовах змін, які відбуваються сьогодні, все більш високі вимоги ставляться не тільки до професійних знань, умінь та навичок педагога, але й до рівня його особистісного саморозвитку, його психологічного самопочуття.

За загальним визнанням спеціалістів, педагогічна діяльність - це один із видів професійної діяльності, який найбільше деформує особистість людини. Комплекс соціально-економічних проблем, що сьогодні склалися, робить працю викладача надзвичайно психоемоційно напруженою. Крім того, із збільшенням педагогічного стажу роботи у викладачів знижуються показники як фізичного, так і психічного здоров'я.

Усі ці фактори здійснюють руйнівний вплив на емоційну сферу педагога. У нього зростає кількість афективних розладів, з'являються почуття незадоволеності собою та своїм життям, труднощі у встановленні контактів зі студентами, колегами, оточуючими людьми. Ці симптоми негативно відображаються на всій професійній діяльності педагога, погіршуються результати його роботи, знижується рівень задоволеності власною діяльністю. Таким чином, відбуваються зміни у мотиваційній сфері педагога і розвивається синдром емоційного вигорання. У період пандемії педагог проводить більше часу без безпосереднього контакту з учнями: перевіряє завдання, отриманні на електронну пошту, в такому ж порядку ставить перед студентами задачі, займається саморозвитком та підготовкою до лекцій, не виходячи із власного приміщення, що з часом створює певний дискомфорт та впливає, в першу чергу, на якість освітнього процесу.

У моделі Джона Грінберга емоційне вигорання розглядається як п'ятиступінчастий прогресуючий процес:

I стадія - «медовий місяць». Працівник задоволений роботою й завданнями,

II стадія - «нестача палива». З'являється втома, апатія, можуть виникати проблеми зі сном.

III стадія - хронічні симптоми. Надмірна робота без відпочинку особливо «трудоголіків» призводить до виснаження та схильності до захворювань

IV стадія – криза Розвиваються хронічні захворювання, у результаті чого людина частково або повністю втрачає працездатність.

V стадія - «пробивання стіни». Фізичні та психологічні проблеми переходять у гостру форму.

Отже, виходячи із всього вищенаведеного, можна стверджувати, що процес емоційного вигорання з часом може задіти будь-якого спеціаліста і найголовніше, в такому випадку, знайти шляхи його подолання. На мою думку, педагог повинен урізноманітнювати навчальний процес і поєднувати у ньому декілька типів проведення занять, що дасть змогу, з одного боку, привернути увагу слухачів, а з іншого – уникнути проблем з мотивацією, оскільки, як ми знаємо, будь-яка нова форма роботи ставить перед людиною певні цілі, котрих вона намагається досягнути.

Якщо ж вчитель і стикнувся із емоційним вигоранням, то потрібно на певний час відставити педагогічну діяльність на другий план та знайти собі тимчасове захоплення. В таких випадках радять звернутись до психологів чи відповідних спеціалістів, котрі допоможуть людині відволіктись та з новими силами вернутись до постійної роботи. У 21 столітті все більше і більше людей зустрічаються з такою проблемою і це абсолютно нормально. Я можу порадити лише те, що потрібно любити те, чим ти займаєшся, та впевнено долати труднощі.

Література:

1. Баранова Н.П. Тренінги для вчителів з педагогічної майстерності. - Х.: Вид. група «Основа», 2011. - 159 с: іл., табл. - (Серія «Тренінги в педагогічній практиці»).
2. Професійні захворювання та їхня профілактика / уряд. А.В.Флобойм. -К.: Шк. світ, 2011. - 104 с. - (Бібліотека «Шкільного світу»).
3. Професійне вигорання вчителів// Відкритий урок: розробки, технології, досвід, № 01(241), січень, 2015. - с.74-75.
4. Профілактика синдрому професійного вигорання педагогів/ уклад. А.Г.Дербеньова, А.В. Кунцевська. - Х.: Вид. Група «Основа», 2009. - 223с.

*Гладун Марина Романівна,
здобувач освіти спеціальності 013 Початкова освіта
Іщенко Ірина Володимирівна,
викладач-методист педагогічного фахового коледжу
Хортицької національної академії
Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя, Україна)*

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Актуальність дослідження. Інтеграційні зміни, які відбуваються в суспільстві, безсумнівно, впливають і на основні орієнтири в освіті, що спонукає нас урахувати актуальні тенденції розвитку європейської школи.

Запурука успішної соціалізації учнів — це формування ключових компетентностей. Вони визначаються як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні види життєдіяльності, ефективно розв'язувати різні навчальні завдання та життєві проблеми. Розвитку ключових та предметних компетентностей на уроці сприяє застосування сучасних навчальних технологій. Актуальною і важливою є реалізація технології розвитку критичного мислення як засобу формування ключових компетентностей.

Теоретико-методологічне обґрунтування проблеми. Проблема розвитку критичного мислення є одним із загальновизнаних напрямів у закордонній педагогіці, психології та філософії. Визначення контексту категорії «критичне мислення» та шляхів його розвитку подано в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних психологів і педагогів ХХ століття Дж. Брунера, Л. Виготського, Д. Дьюї, Д. Клустера, Ж. Піаже, Д. Халперн та ін. [1].

Серед українських педагогів Т. Воропай, К. Костюченко, О. Тягло, Л. Терлецька та ін. розвивають ідеї щодо формування критичного мислення у студентів. Українські науковці Л. Велитченко, Г. Липкіна, С. Максименко, Л. Рибак, Н. Чернега та ін. вивчають шляхи формування в учнів критичності мислення й ознаки такого мислення як психологічного утворення. У працях О. Пометун подано характеристику розвитку критичного мислення як однієї 25 із сучасних технологій навчання, що тісно пов'язана з інтерактивним навчанням. Л. Ямщикова визначає критичне мислення як вид розумової діяльності особистості [1].

Мета дослідження: є опис системи роботи освітнього закладу з упровадження технології розвитку критичного мислення.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Технологія розвитку критичного мислення формує умови для розвитку творчих здібностей учнів, активізує їх пізнавальну діяльність, а також передбачає: засвоєння значного обсягу наукової інформації, прийомів і способів застосування знань із метою самовдосконалення та пізнання світу, вмінь та навичок знаходження взаємозв'язків і взаємовідносин між окремими частинами інформації, добору необхідної інформації з метою організації пошукової діяльності та доведення власної точки зору; застосування вмінь та навичок перетворення наукової

інформації, переносу пізнавальних дій у вже відомі та нові ситуації, вміння аналізувати процес діяльності та передбачати його кінцевий результат, знаходити не один, а кілька альтернативних шляхів вирішення наукової проблеми, засвоєння прийомів та способів мислення за аналогіями, відповідно до тих чи інших алгоритмів, використання наукових знань для вирішення практичних проблем; цілеспрямованість мислення, спрямованого на задоволення потреб, що впливають із діяльності людини; творче мислення та засвоєння різних технологій оцінювання кінцевих результатів навчання.

Технологія розвитку критичного мислення пропонує набір конкретних методичних прийомів, які потрібні для використання на різних рівнях освіти, в різних предметних галузях, видах та формах роботи. Технологія розрахована не на запам'ятовування, а на осмислений творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та її розв'язання.

Суть технології полягає в наступному: добровільність, відсутність категоричності та авторитарності з боку вчителя, надання учневі можливості пізнати себе у процесі отримання знань. Дана методична система, впроваджена у навчальний процес, створює умови, які дозволяють вчителям керувати учінням здобувачів освіти. Вона дає можливість активізувати мислення, формувати цілі навчання; залучати учнів до плідного обговорення; мотивувати навчання учнів; активно залучати до навчального процесу; стимулювати зміни; показати різні точки зору; допомогти учням ставити власні запитання; забезпечувати обробку інформації; здобути навички критичного мислення.

Зазначена освітня технологія сприяє розв'язанню наступних задач: освітньої мотивації (підвищення інтересу до процесу навчання та активного сприйняття навчального матеріалу); інформаційної грамотності (розвиток здатності до самостійної аналітичної та оцінювальної роботи з інформацією будь-якої складності); культури мовлення (формування навичок написання текстів різних жанрів); соціальної компетентності (формування комунікативних навичок та відповідальності за знання).

Реалізація технології передбачає реалізацію трьох основних етапів (стадій), в основу яких покладено базовий дидактичний цикл. Кожна стадія має свою мету й завдання, а також набір прийомів, методів, спрямованих перш за все на активізацію дослідницької, творчої діяльності, а потім на осмислення й узагальнення здобутих знань. [2].

Існує дуже багато методів і стратегій, які можуть бути використані для формування навичок критичного мислення дитини. Найбільшого поширення і застосування набули методи: «Асоціативний куш», «Розминка», «Обери позицію», «Прес», «Мозковий штурм», «Метод проблемних запитань», «Кубування», «Діаграма Вена» та інші.

Висновки. Отже, формування критичного мислення забезпечує перехід від навчання, орієнтованого переважно на запам'ятовування, до навчання, спрямованого на розвиток самостійного свідомого мислення здобувачів освіти.

Технологія критичного мислення ефективно впливає на формування всіх життєвих компетентностей особистості. В тому числі і на саму особистість.

Зрештою, критичне мислення є дієвим способом виховання відповідальних громадян, здатних до свідомого самостійного життєвого вибору.

Література:

1. Векслер С. І. Розвиток критичного мислення учнів у процесі навчання. Київ. Радянська школа. 1971. 60с.
2. Пометун О. Технології розвитку критичного мислення учнів. Київ. Плеяди 2006. 220 с.

Глущик Анастасія Олександрівна
студентка спеціальності «Початкова освіта 013»
Науковий керівник: Соколюк Олена В'ячеславівна

«ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ЯК УМОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я В СУЧАСНИХ УМОВАХ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ».

Об'єкт дослідження – процес фізичного виховання молодших школярів.

Предмет дослідження – процес формування здорового способу життя молодших школярів.

Мета роботи – розглянути і виявити шляхи формування здорового способу життя учнів початкових класів.

Мета була реалізована через вирішення завдань дослідження:

- розкрити суть понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя» та їхніх складових у педагогічній теорії
- визначити сучасний стан та закордонний досвід вивчення здорового способу життя у початковій школі ;
- провести дослідження виховання потреби у здоровому способі життя молодших школярів;
- окреслити методи та організації дослідження ;
- запропонувати методичні рекомендації щодо формування здорового способу життя молодших школярів як умова збереження і зміцнення здоров'я в сучасних умовах освітнього простору .

Практичне значення роботи полягає у визначенні засобів фізичної культури для формування здорового способу життя школярів молодших класів, визначенні рівня соматичного здоров'я учнів молодших класів в.

Результати дослідження можуть бути використані в процесі фізичного виховання учнів молодших класів в.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

Актуальність теми курсової роботи. Здоров'я є інтегральною характеристикою особистості і визначає якість життя. Сьогодні в Україні фіксують високий рівень захворюваності населення, особливо серед дітей і підлітків. Зокрема, за період навчання у школі кількість здорових дітей з першого до одинадцятого класу зменшується у 3-4 рази .Тому збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування духовних потреб і навичок здорового способу життя є пріоритетними напрямками розвитку суспільства.

За останні роки проблема збереження здоров'я дітей молодшого шкільного віку, їх оздоровлення та профілактика найбільш розповсюджених „шкільних” хвороб є предметом фундаментальних наукових досліджень.

Проведені у цьому напрямі дослідження дають змогу констатувати, що основою ефективного фізичного виховання у школі повинна бути індивідуалізація процесу навчання, орієнтована на пріоритети особистості, інтереси і потреби у вільному і самостійному розвитку .

Інтерес дітей до фізичної культури належить до мотиваційної сфери особистості. Значна кількість досліджень присвячені вивченню формування здорового способу життя та мотивації до нього у школярів початкових класів та студентів. Проблема виховання інтересу до фізкультурно-оздоровчої роботи у закладах освіти та мотивація до ЗСЖ дітей молодшого шкільного віку залишається актуальною і потребує наукового обґрунтування.

За енциклопедичним визначенням здоров'я – це природний стан організму, що характеризується його врівноваженістю із навколишнім середовищем та відсутністю будь-яких хворобливих змін.

Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) записано: „Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального добробуту, а не лише відсутність хвороб та фізичних дефектів”. Однак, те, наскільки широке соціологічне визначення здоров'я є дещо суперечливим, оскільки соціальна повноцінність людини не завжди збігається з її біологічним станом.

Основні підходи до формування здорового способу життя та зміцнення здоров'я визначені Державною програмою „Діти України”, де наголошується, що здоров'я підростаючого покоління – це інтегративний показник суспільного розвитку, могутній фактор впливу на економічний і культурний потенціал країни. У науковій і методичній літературі здоровий спосіб життя визначається як комплекс оздоровчих заходів, що забезпечують гармонійний розвиток та зміцнення здоров'я.

Немає у людини цінності більшої за здоров'я. Здоров'я людей належить до числа глобальних проблем, що мають життєво важливе значення для всього людства..

Здоров'я – це не відсутність хвороби, а фізична, соціальна, психологічна гармонія людини, доброзичливе, спокійне відношення з людьми, з природою, з самим собою. Автори по різному трактують глобальну проблему людства.

Проблема здоров'я людини – одна з найбільш складних комплексних соціально-філософських проблем сучасної науки. Дослідженню різноманітних сторін здоров'я індивідуума, різних соціальних та статеві-вікових груп, а також всього населення присвячено велику кількість праць. В одних працях обговорюється саме поняття “здоров'я”, в інших досліджуються паталогії здоров'я ,а ще інші присвячені дослідженню факторів, що визначають здоров'я.

Разом з тим, для більшості робіт, що присвячені здоров'ю, притаманна одна особливість. При розгляді того чи іншого аспекту здоров'я індивідуума чи населення, воно характеризується за допомогою показників, які відображають не стільки здоров'я, скільки його патологію. Тобто аналізується у більшості випадків негативна сторона “хвороба – здоров'я”.

Для вирішення всіх наукових і практичних питань здоров'я, важливе значення має сучасне визначення самого поняття здоров'я. В літературі можна зустріти дуже багато визначень здоров'я. За даними у науковій літературі існує 99 визначень поняття здоров'я.

Важливим показником, що відображає соціальне благополуччя дітей, є рівень фізичного і нервово-психічного розвитку. Без включення цих показників оцінка стану здоров'я буде неповною.

Оцінка досягнутого рівня фізичного розвитку і ступеня його гармонійності проводиться шляхом співставлення отриманих даних з регіональними стандартами.

Визначення фізичної працездатності дозволяє кількісно оцінити рівень здоров'я людини, ступінь розвитку функціональних можливостей різних систем організму і, в першу чергу, енергетичної.

У відповідності із запропонованою гігієні дітей і підлітків схемою, діти, в залежності від сукупності показників здоров'я, поділяються на 5 груп. Перша група – це особи, у яких відсутні хронічні захворювання, не хворіли, або рідко хворіли в період спостереження і мають нормальний, що відповідає вікові, фізичний та нервово-психічний розвиток (здоров'я без відхилень). Другу групу складають діти та підлітки, які не страждають хронічними хворобами, але мають деякі функціональні й морфологічні відхилення, а також часто або тривалий час хворіли. Третя група об'єднує осіб, що мають хронічні захворювання, або вроджену патологію у стані компенсації, з рідкими й неважкими ускладненнями хронічних захворювань, без вираженого порушення загального стану і самопочуття

До четвертої групи відносяться діти й підлітки з хронічними захворюваннями, вродженими вадами розвитку, порушеннями загального стану й самопочуття після загострення. П'яту групу складають хворі з тяжкими хронічними захворюваннями у стані декомпенсації із значним пониженням функціональних можливостей. Як правило, такі хворі не відвідують дитячих і підліткових закладів загального профілю і не проходять медичного огляду.

Як показують наукові дослідження, ведення здорового способу життя прямо впливає на збереження, зміцнення і відновлення здоров'я і опосередковано – на успіх у навчанні, сприяє інтелектуальному й духовному розвитку особистості. Він впливає на фізичний стан організму, сприяє гармонійному розвитку тіла людини та високому рівню функціонування систем організму. Людина, яка веде здоровий спосіб життя, вільніше долає психоемоційні труднощі, стресові ситуації. Здоровий спосіб життя позитивно впливає на духовну сторону здоров'я: на ціннісні орієнтири, оптимізм, моральні й вольові якості.

Враховуючи велику соціальну і особистісну користь ведення здорового способу життя, в сучасних умовах проводиться його широка пропаганда.

У Великобританії суспільну думку про користь хорошої форми і здоров'я формує Рада по здоровому вихованню Члени цієї Ради спільно з Радою по спорту розробили й опублікували декілька програм виховання здорового способу життя. Зокрема, широкого розповсюдження набули програми "Слідкуй за собою", "Проект здорового і фізичного виховання", "Програма фізичної активності учнів початкових шкіл".

Поняття сфер або складових здоров'я. Світова наука розробила цілісний погляд на здоров'я як феномен, що інтегрує принаймні йому 4 складові -

фізичну, психічну, соціальну та духовну. Всі ці складові невід'ємні одна від одної, вони тісно взаємопов'язані і саме разом, у сукупності визначають стан здоров'я людини.

До сфери фізичного здоров'я включають такі чинники, як індивідуальні особливості анатомічної будови тіла, перебігу фізіологічних функцій організму в різних умовах спокою, руху, довкілля, генетичної спадщини, рівня фізичного розвитку органів і систем організму.

До сфери психічного здоров'я відносять індивідуальні особливості психічних процесів і властивостей людини, наприклад збудженість, емоційність, чутливість. Психічне життя індивіда складається з потреб, інтересів, мотивів, стимулів, установак, цілей, уяви, почуттів тощо. Психічне здоров'я пов'язане з особливостями мислення, характеру, здібностей. Всі ці складові і чинники обумовлюють особливості індивідуальних реакцій на однакові життєві ситуації, вірогідність стресів, афектів.

Духовне здоров'я залежить від духовного світу особистості, зокрема складових духовної культури людства – освіти, науки, мистецтва, релігії, моралі, етики. Свідомість людини, її ментальність, життєва самоідентифікація, ставлення до сенсу життя, оцінка реалізації власних здібностей і можливостей у контексті власних ідеалів і світогляду - все це обумовлює стан духовного здоров'я індивіда.

Соціальне здоров'я пов'язане з економічними чинниками, стосунками індивіда із структурними одиницями соціуму – сім'єю, організаціями, з якими формуються соціальні зв'язки, праця, відпочинок, побут, соціальний захист, охорона здоров'я, безпека існування тощо.

Зрозуміло, що у реальному житті всі чотири складові – соціальна, духовна, фізична, психічна, і діють одночасно. Інтегрований вплив цих складових визначає стан здоров'я людини як цілісного складного феномена

До основних передумов здоров'я зараховують вісім чинників: мир, дах над головою, соціальна справедливість, освіта, харчування, прибуток, стабільна екосистема, сталі ресурси. Ті з передумов, наявність (відсутність, недостатність) яких у цілому або частково можливо було визначити засобами опитування, відбивають відповідні індикатори.

Мир. Поняття миру розуміється ширше, ніж відсутність стану війни в державі. Очевидно, що відсутність мирних стосунків в сім'ї, конфлікти з ближнім оточенням, на роботі, де працює людина, наявність конфліктів в громаді або поміж громадами суттєво зашкоджують усім складовим здоров'я – фізичній, психічній, духовній, соціальній.

Дах над головою. Поняття даху над головою дещо більше, ніж наявність будь-якої домівки. Потрібен певний рівень побутових умов, сталість майнових правовідносин, наявність інших чинників, що створюють відчуття впевненості у майбутньому щодо захисту власного майна від можливих негараздів природного або суспільного походження. Важливим є рівень розвитку соціальних інституцій, дія яких забезпечує відчуття захищеності особистості та її майна.

Соціальна справедливість, рівність, неупередженість. Наявність цих передумов в здоров'я гарантує всім громадянам однакові можливості доступу до послуг соціальних інститутів, рівні громадянські, майнові, соціальні права, неможливість обмежень законних прав і інтересів людини з боку будь-яких сильних або владних структур. Наявність цих передумов створює у людини відчуття захищеності і впевненості в майбутньому, а також надає рівні потенційні можливості в реалізації потреб і здібностей, набуття гідного соціального статусу незалежно від расових, національних, релігійних, майнових, статевих, вікових характеристик.

Освіта. Рівень здоров'я, як правило, безпосередньо пов'язаний з рівнем освіти. Чим вищий середній рівень освіти в певному соціальному середовищі, тим кращі узагальнені показники здоров'я він демонструє. Природно, що піклування про власне і громадське здоров'я неможливе без знання того, чому це необхідно і як це робити.

Харчування. Це поняття розглядається не тільки утилітарно, як засіб ліквідації почуття голоду або мінімальної підтримки життєдіяльності організму. Воно включає забезпечення населення доступу до споживання якісної питної води, необхідної кількості вітамінів, мікроелементів, жирів, вуглеводів, продуктів підвищеної біологічної цінності, спеціальних продуктів, що поліпшує стан здоров'я і протидіє природному процесу старіння.

Прибуток. Передбачається наявність фінансових можливостей для забезпечення не тільки мінімальних потреб існування, а й для створення в суспільстві послуг і товарів, необхідних для здорового способу життя, забезпечення спроможностей їх споживання.

Стабільна екосистема. Мається на увазі не тільки стабілізація нормальних екологічних умов там, де вони ще не зазнали шкоди від попередньої виробничої діяльності, а й відновлення пошкоджених екологічних утворень з метою запобігання подальшому порушенню екобалансу планети.

Сталі ресурси. Поняття містить не лише запобігання вичерпанню енергоресурсів, корисних копалин, виробничої сировини. Мається на увазі зважене господарювання щодо фінансових і матеріальних ресурсів країн, громад, окремих людей, незадіяних ресурсів виробництва, матеріалів та інструментів, інтелектуальних ресурсів, потенціалу громадських і приватних ініціатив.

Вихідна теза така - чим більше всіляких ресурсів є в активі певного структурного утворення (людини, громади, організації, регіону), тим більше потенційні можливості спрямування цих ресурсів на заходи стосовно здоров'я.

Сучасні уявлення світової науки стосовно феномена здоров'я людини ґрунтуються на новому розумінні актуальності проблеми виживання людства взагалі.

Проблема здоров'я людини - одна з найбільш складних комплексних соціально-філософських проблем сучасної науки.

Для вирішення цих проблем ведуться різні види досліджень здоров'я, об'єднуючись у комплексні, міждисципліні, що багато в чому підвищують ефективність в теоретичному та практичному плані.

Щодо теорії та практики щодо формування здорового способу життя в сучасних умовах освітнього простору.

Для вирішення поставлених завдань на уроках в початковій школі використовують різноманітні методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел, педагогічний експеримент, педагогічне спостереження, методи визначення та оцінки рівня соматичного здоров'я дітей молодшого шкільного віку, методи математичної статистики.

Проходячи пробну педагогічну практику в Ставецькій гімназії, мені вдалося використати та апробувати декілька з цих методів. А саме: методику оцінки рівня способу життя, анкети самооцінки здоров'я, картки рівня соматичного здоров'я, тести для визначення рівня фізичної підготовленості молодших школярів. Участь у цих дослідженнях взяло участь 57 учнів 9-10 років (учні 3-х та 4-х класів) серед них - 25 хлопців та 32 дівчини.

Аналіз показників соматичного здоров'я дітей дав можливість говорити про те, що рівень показників індексу Робінсона у більшості (54,2% хлопців та 30,5% дівчат) обстежених знаходиться на низькому рівні. Також у значній кількості дітей виявлений нижче середнього та середній рівень розвитку даного показника. Відповідно, 17,1% та 14,3% у хлопців і по 19,4% у дівчат.

На відміну, у переважній більшості хлопців спостерігається середній показник масо-ростового індексу. Водно час у 30,6% хлопців виявлений рівень масо-ростового індексу нижчий за середній. У 35,1% дівчат спостерігається середній показник даного індексу. Проте у жодної з досліджуваних дівчат не виявлено високого рівня масо-ростового індексу.

Аналіз показників рівня фізичної підготовленості молодших школярів при виконання тесту „нахил тулуба”, виявив, що у переважній більшості (29,5%) дітей виявлений середній рівень фізичної підготовленості у даній тестовій вправі. Проте у 22,7% та 20,5% досліджуваних виявлено вищий за середній та середній показник фізичної підготовленості.

Виявлено, що у переважній більшості (23,90%) дітей наявний середній рівень фізичної підготовленості. Рівень фізичної підготовленості вищий за середній виявлений у 21,6% дітей, високий – у 20,4% молодших школярів

У переважній більшості (28,4%) дітей наявний рівень фізичної підготовленості нижчий за середній. Середній рівень фізичної підготовленості виявлений у 23,9% дітей, вищий за середній – у 18,2%, високий – у 12,5% молодших школярів.

У переважній більшості (58,0%) дітей наявний низький рівень фізичної підготовленості.

На привеликий жаль, показники були невтішними. Більшість дітей має низький рівень фізичної підготовленості. Аналізуючи ці показники можна сказати, що соматичне здоров'я учнів є на низькому рівні. Це свідчить про те, що учнів негайно потрібно привчати до заняттям спортом та вводити оздоровчі заходи до освітнього процесу.

Аналіз літературних джерел показав, що за останні роки проблема збереження здоров'я дітей молодшого шкільного віку, їх оздоровлення та

профілактика найбільш розповсюджених „шкільних” хвороб є предметом фундаментальних наукових досліджень.

За енциклопедичним визначенням здоров'я – це природний стан організму, що характеризується його врівноваженістю із навколишнім середовищем та відсутністю будь-яких хворобливих змін. Здоров'я людини визначається комплексом спадкованих соціальних факторів.

Принцип всебічного і гармонійного розвитку організму передбачає забезпечення планомірного й цілеспрямованого розвитку всіх його органів та систем і фізичних якостей особи. Правильне фізичне виховання великою мірою сприяє повноцінному психічному розвитку дитини та вдосконаленню її рухових функцій.

Уроки повинні активно сприяти успішному здійсненню позакласної і позашкільної роботи з фізичного виховання, формуванню в учнів інтересу і звички до занять фізичними вправами в повсякденному житті. Необхідно підвищувати вплив уроків фізкультури на вдосконалення інших форм фізичного виховання. Відомо, що навіть при якісному проведенні уроків їх безпосередній вплив на фізичний розвиток учнів недостатній.

Аналіз показників соматичного здоров'я молодших школярів свідчить, що рівень соматичного здоров'я дітей є низьким.

Низький рівень соматичного здоров'я дітей свідчить про необхідність впровадження засобів фізичної культури оздоровчої спрямованості в систему фізкультурно-оздоровчої роботи для дітей молодшого шкільного віку.

Дослідження показали, що діти мають середні, нижче середнього і вище середнього показники фізичної підготовленості при виконанні тестів згинання та розгинання рук в упор і лежачи (23,9 %, 21,6 %, 21,6 %), стрибку у довжину з місця (23,9 %, 28,4 %, 18,2 %).

Це пов'язано з тим, що у дітей даного віку відбувається типове зростання м'язової тканини й значне прогресуюче збільшення її сили, тонус згиначів все частіше переважає над тонусом розгиначів.

Відмінності, які нами були виявлені в рівні розвитку рухових якостей є підставою для впровадження диференційованого підходу до учнів у визначенні оптимальних фізичних навантажень, об'єму та інтенсивності фізичних вправ для формування здорового способу життя молодших школярів.

Нам – як педагогам не потрібно сидіти на місці. А регулярно проводити різні види досліджень, за аналізом яким у подальшому думати над вирішенням того чи іншого питання.

Проводжувати нові підходи, в реалізації мотивації дітей, щодо здорового способу життя. Не будьмо байдужими, до здоров'я наших дітей.

Дякую за увагу!

Література:

1. Акимов М.В. Индивидуальный стиль здорового образа жизни – цель обучения в системе физкультурного образования // Теория и практика физической культуры. – 1986. – №9-10. – С.10-11.

2. Амосов Н.М. Раздумья о здоровье // 3-е изд. доп. и перераб. – М.: Физкультура и спорт, 1987. – 64 с.
3. Амосов Н.М., Бендет Я.А. Физическая активность и сердце. – К.: Здоровье, 1989. – 216 с.
4. Антропова М.В. Гигиена детей и подростков. – М.: Просвещение, 1982. – 335 с.
5. Апанасенко Г.Л. Методика оценки уровня физического здоровья по прямым показателям // Социальная гигиена, организация здравоохранения и история медицины: Респ. межвед. сб. – К., 1988. – Вып.19. – С.28-31.
6. Апанасенко Г.Л. Физическое развитие детей и подростков. – К.: Здоровье, 1985. – 80 с.
7. Апанасенко Г.Л. Эволюция биоэнергетики и здоровье человека. - СПб.: МГП "Петрополис", 1992. - 123 с.
8. Аршавский И.А. Физиологические механизмы и закономерности индивидуального развития. – М: Наука, 1981. – 282 с.
9. Балыевич В.К. Физическая культура для всех и для каждого. – М.: ФИС, 1988р.
10. Бальсевич В.К. Физическая подготовка в системе воспитания культуры здорового образа жизни человека (методологический, экологический и организационный аспекты) // Теория и практика физической культуры. – 1990. – №1. – С.22-26.
11. Бальсевич В.К., Лубышева Л.И., Прогонюк Л.Н. Новые векторы модернизации систем массового физического воспитания детей и подростков в общеобразовательной школе // Теория и практика физической культуры. – 2003. - №4. – С. 56 – 58.
12. Бойченко Т.Є. Інтегративний освітній курс валеології на світоглядно-методологічних засадах українознавства (назва умовна). Видання на стадії друку. Рукопис, люб'язно наданий автором праці для бібліотеки УІСД, 1999. - 192 с.

Грегуль Володимир Валентинович
Учень 11го класу ОНЗ-Путрівського НВК,
фіналіст програми FLEX 2020р
Сопівник Руслан Васильович
гол. оргкомітету, доктор пед. наук,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)

РЕАЛІЗАЦІЯ ЛІДЕРСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Хто такий лідер? У психології та соціології лідер - це той хто вміє керувати людьми. На нього можна покластись та не сумніватись в його правоті. У найпростішому форматі лідерство представлено в тваринному світі: в кожній зграї є вождь, який забезпечує їй безпеку і веде за собою.

Лідерам притаманні такі якості:

- Здатність до прийняття відповідальних рішень, готовність нести за них відповідальність;
- турбота про загальне благо і користь людей, а не про особисту вигоду;
- здатність вести за собою людей на абсолютно добровільних засадах;
- володіння харизмою і природною силою впливу;
- наявність довіри до лідера з боку групи та сильного авторитету;
- вміння визнавати помилки і бажання брати відповідальність за поразки на себе, шукати в цьому особисті прорахунки.

На перший погляд може здатися, що лідерство схоже з керівництвом але це не так. По-перше, лідер завжди визначається негласно і спонтанно, в той час як керівник призначається офіційно. По-друге, лідер — представник конкретної групи, який має з нею тісний зв'язок, а керівник в більшості випадків абстрагований від групи. По-третє, основне поле лідера — міжособистісні відносини, а керівника — формальні взаємини. Але в розпорядженні керівника набагато більше зовнішньої інформації, є можливість застосовувати законні санкції, тобто він — офіційна особа.

Як розвинути у собі якості лідера? Лідерські навички — це не ряд технічних моментів, які можна легко освоїти і застосовувати «як за підручником». Навпаки: це певні якості, які можна виробити шляхом довгої роботи над собою і ретельного самоаналізу.

У загальному, до цих навичок відносять вміння розбиратися в спірних ситуаціях і приймати правильні рішення, вибудовувати систему ефективного тайм-менеджменту для себе і команди, майстерність розподілу завдань між співробітниками і здатність організувати їх діяльність.

В сучасних реаліях, країни шукають потенційних лідерів, щоб ознайомити їх з своєю культурою та запропонувати громадянські права чи роботу.

Чудовим прикладом є Американська програма обміну майбутніх лідерів (FLEX). Це програма для учнів загальноосвітніх шкіл, яка фінансується урядом

Сполучених Штатів. Програма надає школярам стипендії, які дають їм змогу подорожувати до Сполучених Штатів, навчатися в американській школі протягом одного академічного року і проживати у американській родині.

Отже, в кожній особистості існує потенційний лідер. Також в сучасному світі характер керівника високо цінується. Як казав Козьма Прутков: «Якщо хочеш бути щасливим – будь ним!». Те ж саме можна сказати і по відношенню до лідерів: «Якщо хочеш бути лідером – будь ним!».

Література:

1. <https://business.in.ua/yak-rozvinuty-v-sobi-liderski-yakosti-6-osnovnyh-komponentiv/>
2. <https://blog.agrokebety.com/shcho-take-liderstvo-khto-takyy-lider-i-yaknym-staty>
3. <https://americancouncils.org.ua/opis-programi-flex/>

Грига Сергій Юрійович
студент відділення дошкільної та початкової освіти
Кочерга Ольга Миколаївна,
канд. пед. наук,
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради (м. Прилуки, Україна)

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність. Сучасний етап розвитку суспільства, модернізація Нової української школи вимагають удосконалення змісту і технологій педагогічної освіти в Україні. Одним із важливих напрямків удосконалення навчання учнів є пошуки впровадження у освітній процес інтерактивних технологій. Сьогодні уже неможливо навчати традиційно: у центрі освітнього процесу має бути учень. Від його творчої активності на уроці, вміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, вміння спілкуватися з учителем, учнями класу залежить успіх у свідомому опануванні шкільної програми. Саме тому слід переходити від «передачі готових знань» до «навчання жити». Сьогоднішнім учням потрібні інші навички: думати, розуміти сутність речей, осмислювати, вміти шукати потрібну інформацію. Дитина має напружено розумово працювати. Саме цьому сприяють інноваційні технології, серед яких – технологія формування критичного мислення.

Метою статті є обґрунтувати можливості формування критичного мислення учнів початкових класів за допомогою інтерактивних методів навчання.

Виклад основного матеріалу. У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що одним із наскрізних умінь, яким учні поступово та систематично оволодівають під час вивчення всіх освітніх галузей є критичне мислення [2]. За визначенням дослідниці О. Пометун, критичне мислення – це особливий спосіб мислення, який поєднує аналіз, синтез й обґрунтоване оцінювання достовірності інформації; здатність бачити проблему, визначати її причини, передбачати наслідки; формулювати гіпотези; генерувати ідеї та відстоювати свою позицію на основі фактів та аргументів; прийняття свідомого рішення [5]. Під критичним мисленням науковці розуміють набір мисленнєвих операцій, набуття яких передбачає використання людиною розумових операцій найвищого рівня, які вона застосовує для формулювання обґрунтованих висновків, оцінки та здійснення свідомого вибору [1].

Розвиток критичного мислення – це розвиток вміння усвідомлювати ті та інші впливи, долати труднощі, приймати самостійні рішення, знаходити альтернативні шляхи виходу із проблемних ситуацій. Проблему розвитку критичного мислення досліджували такі науковці, як К. Бабанов, О. Белкіна, Г. Мошковська, І. Зязюн, О. Пехота, О. Пометун, Л. Пироженко, І. Сущенко, О. Чуба та ін. Вони розглядали її у контексті оновлення змісту освіти і

впровадження новітніх освітніх технологій. В свою чергу, зарубіжні автори Д. Дьюї, К. Меридіт, Ж. Піаже, Д. Стіл, Ч. Темпл розглядають процес надбання навичок критичного мислення як набуття компетентності і її реалізації з урахуванням системи вищих індивідуальних і суспільних цінностей та ідеалів.

Освітня технологія розвитку критичного мислення допомагає готувати дітей нового покоління, які вміють розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших. Важлива роль у впровадженні цієї технології у освітній процес початкової школи належить інтерактивним методам навчання, які розраховані не на механічне запам'ятовування, а на вдумливий, творчий процес пізнання світу, на постановку проблеми та пошук її вирішення.

Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Учитель в інтерактивному навчанні виступає як організатор процесу навчання, консультант, фасилітатор, який ніколи не «замикає» навчальний процес на собі. Головним у процесі навчання є зв'язки між учнями, їх взаємодія і співпраця. Результати навчання досягаються взаємними зусиллями учасників процесу навчання, учні беруть на себе взаємну відповідальність за результати навчання.

Значення використання методів інтерактивного навчання у освітньому процесі молодших школярів полягає в тому, що вони сприяють:

- підвищенню пізнавального інтересу учнів до навчального процесу;
- забезпеченню міцності, глибини, усвідомленості у засвоєнні знань;
- формуванню навичок аналізу навчальної інформації, творчого підходу до вивчення навчального матеріалу;
- виробленню здатності формулювати власну думку, правильно її виражати, доводити свою точку зору, аргументувати й дискутувати, моделювати різні соціальні ситуації і збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації;
- виробленню уміння слухати іншу людину, поважати альтернативну думку, прагнути до діалогу, будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати, шукати компроміси, знаходити спільне розв'язання проблем, розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт [5].

Впровадження інтерактивних методів дозволяє реалізувати ідею співробітництва учасників освітнього процесу сучасної початкової школи, вчить їх конструктивній взаємодії, сприяє оздоровленню психологічного клімату на уроці, створює доброзичливу атмосферу, значно підвищує мотивацію учнів до навчання. Методи інтерактивного навчання можна поєднувати з груповою роботою на уроці й застосовувати на різних етапах вивчення тем. Коротко проаналізуємо сутність деяких інтерактивних методів навчання, які можна впроваджувати у навчання учнів молодшого шкільного віку.

Метод «Мікрофон» дає можливість кожному висловлювати думку, швидко, по черзі, відповідаючи на запитання. При використанні методу «Мікрофон» слід дотримуватись наступних правил:

- говорити має тільки той, у кого «символічний» мікрофон;
- відповіді не коментуються і не оцінюються;
- коли хтось висловлюється, інші не можуть говорити або викрикувати з місця.

Наведемо приклад використання даного методу на уроці математики у 1-му класі під час вивчення теми «Додавання і віднімання в межах 10».

Учитель пропонує учням:

1. Назвіть наступне число до чисел 4, 6, 8, 9, 7, 3. 1.
2. Назвіть попереднє число до чисел 3, 5, 7, 4, 10, 2, 8, 6.
3. Назвіть сусідів чисел 7, 5, 8, 2, 6, 9.

Метод «мікрофон» можна використовувати з будь-якою дидактичною метою і на різних етапах уроку. Наведемо ще один приклад використання цього методу на уроці математики у 1-му класі при вивченні теми «Різницеve порівняння чисел. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання».

З метою закріплення вправності у порівнянні чисел учитель пропонує учням усно розв'язати задачу: «У павука 8 очей, а у жука – 2. На скільки більше очей у павука, ніж у жука?» (При цьому на дошці зроблено скорочений запис умови задачі). Учитель передає «мікрофон» учням і пропонує закінчити речення: «Я вважаю, що ...». Кожен учень висловлює свою думку, обґрунтовує її і передає мікрофон іншому учню. На завершення роботи над задачею з пізнавальною та виховною метою учитель може навести цікаві факти про поведінку павука, про те, яку користь він може приносити людям.

З метою перевірки знань або їх актуалізації можна використати інтерактивний метод «Конвеєр». Учитель закріплює на дошці малюнок Мудрої сови, а навколо неї – приклади для усної лічби. Важливо зробити це таким чином, щоб відповідь першого прикладу стала початком наступного. Досвід переконує, що ефективно виконувати це завдання в малих групах. Аркуш із прикладами передається у групі по колу, а кожен її учасник розв'язує одне із завдань. Перемагає та команда, яка перша дійде до останнього прикладу.

На етапі вивчення нового матеріалу доцільно використовувати такі методи як «Мозковий штурм», «Акваріум», «Карусель», «Пошук інформації», «Чи справді це так?» та ін. Наведемо приклади фрагментів уроків математики у початковій школі з використанням деяких інтерактивних методів на етапі вивчення нового матеріалу.

На уроці математики в 4 класі при вивченні теми «Площа прямокутника» учитель використовує метод «мозковий штурм».

Учитель. Діти, я вам пропоную всім подумати і сказати, що, на вашу думку, слід знати, щоб визначити площу прямокутника?

Діти висловлюють свої думки, а учитель записує всі їхні ідеї, не обговорюючи, не критикуючи жодної з них. Можливі відповіді дітей: «Необхідно знати довжину всіх сторін»; «Необхідно знати довжину двох

сторін»; «Щоб знайти площу прямокутника, досить знань про периметр»; «Необхідно знати перетворення іменованих чисел».

Одним із результативних методів інтерактивного навчання учнів, особливо щодо формування у них умінь вести дискусію, є метод «акваріум». Наведемо приклад використання цього методу на уроці математики у 4-му класі під час вивчення теми «Розв'язування логічних задач». Спочатку учитель ділить клас на чотири групи і пропонує завдання для виконання. Всі учні класу розміщуються по колу, в центрі якого сідає одна із груп (або за бажанням дітей, або за порадою вчителя). Ця група утворює внутрішнє коло. Учасники цієї групи обговорюють запропоновану вчителем задачу, знайомлять всіх, хто за ними мовчки спостерігає, із власним варіантом її вирішення. Групи, що працює, для виконання завдання необхідно:

1. Прочитати вголос задачу.
2. Обговорити її в групі, використовуючи метод дискусії.
3. Дійти спільного рішення. На цю роботу групі дається 3-5 хв.

Усі інші учні класу мають тільки слухати, не втручаючись у хід обговорення, спостерігають, чи відбувається дискусія за визначеними правилами. Після закінчення часу група займає свої місця, а вчитель ставить до класу запитання: «Чи співпадає ваша думка з думкою групи?»; «Наскільки уміло аргументовано думку, доведено її правильність?»; «Назвіть аргументи, які, на ваш погляд, є найпереконливішими». Далі учитель пропонує учням помінятися місцями: інша група сідає в центрі кола і пропонує власний варіант вирішення логічної задачі. Так по черзі всі учасники освітнього процесу мають побувати в «акваріумі» і продемонструвати свої результати роботи.

Інтерактивні методи можна використовувати на етапі закріплення матеріалу, вивченого на уроці, та підведення підсумків уроку. Особливий результат на цьому етапі забезпечує метод «Робота в парах». Учні працюють в парах, виконуючи завдання. Після цього один з партнерів доповідає перед класом про результати. Наведемо фрагмент уроку математики в 1-му класі з теми: «Різницеve порівняння чисел. Вправи на засвоєння таблиць додавання і віднімання».

На дошці розміщено малюнок із зображенням цукерок і пряників. Учитель пропонує учням завдання визначити на скільки більше цукерок, ніж пряників. Вчитель пропонує виконати завдання самостійно в зошитах через організацію роботи в парах. Після виконання завдання учні обмінюються своїми зошитами з метою взаємоперевірки результатів.

З метою закріплення знань з теми «Дія додавання. Закони додавання» (4 клас) можна успішно використати інтерактивний метод «Дерево рішень». Учні об'єднуються в 4 групи. Учитель вивішує на дошку окремі аркуші паперу з написаними на них законами додавання й висновками з кожного. У центрі намальоване дерево. Учні пропонується виконати завдання типу: «Оберіть із запропонованих записів ті, які ви вважаєте «коренями» дерева, розмістивши картки під деревом. А тепер оберіть ті записи, які ви вважаєте «плодами». Розмістіть їх на кроні дерева». Далі учитель пропонує обговорити свої дії в парах.

Висновок. Отже, сучасні інтерактивні методи мають позитивний вплив на формування критичного мислення учнів початкової школи, їх можливо використовувати на всіх уроках початкової школи. Використання цих методів збагачують освітній процес, викликають в учнів позитивний інтерес, а головне – сприяють формуванню у них критичного мислення.

Література:

1. Белкіна О.В. Критичне мислення учнів початкових класів / О.В. Белкіна // Практична психологія та соціальна робота. – 2014. – № 5. – С. 37–44.
2. Державний стандарт початкової освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303>
3. Інтерактивні методи навчання в початковій школі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prolisok.it-we.net/interaktivni-metodi-navchannya-v-pochatkovij-shkoli>
4. Мошковська Г. Використання технології критичного мислення з метою формування ключових компетентностей учнів / Г. Мошковська // Нова педагогічна думка, 2016. – № 4 (88). – С. 94 – 97.
5. Пометун О. І. Основи критичного мислення: навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи / О.І. Пометун, Л.М. Пилипчатіна, І.М. Сущенко, О.І. Баранова. –Тернопіль, 2010. – 216 с.
6. Технологія розвитку критичного мислення молодших школярів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nvk-9.at.ua/publ/tekhnologija-rozvitku-kritichnogo-mislennja-molodshikh-shkoljariv>

*Гулян Маргарита Ігорівна,
студентка спеціальності «Професійна освіта»
Єресько Олег Вікторович,
к. пед. н., доц.,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ АКТИВУ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Проблема емоційної компетентності людини та її розвитку є однією з найактуальніших проблем сучасної педагогічної науки. На сучасному етапі розвитку психології управління Д. Гоулман, М. Райнольдс та ін. емоційну компетентність вивчають як необхідну умову успішності і лідерства в професійному середовищі; а І. Андреева, Р. Бак, О. Яковлева – як чинник розвитку особистості. Аналіз сутності емоційної компетентності лідера може стати відправною точкою для самоаналізу молодого спеціаліста, його подальшого вдосконалення, пошуку нових методів і засобів набуття навичок, необхідних для роботи.

Сьогоденність вимагає від випускника університету не лише набуті професійні знання, вміння та навички, але й певні якості, які забезпечують практичну реалізацію творчого потенціалу фахівця.

Емоційна компетентність є невід’ємною рисою успішної особистості, адже забезпечує оптимальний рівень її психічного здоров’я та функціонування. Це дозволяє розглядати її як системну характеристику особистості, що включає навички рефлексії, саморегуляції, емпатії та експресивності; виявляється у готовності та здатності людини гнучко керувати емоційними реакціями, як власними, так й інших людей, адекватно ситуаціям й швидко змінюваним умовам; можливість розглядати здатність розуміння і управління своїми емоціями та емоціями інших людей як управлінський ресурс для підвищення ефективності роботи колективу.

У підготовці лідерів розвиток аналітичних, комунікативних та організаторських здібностей як основа для безпосередньої практичної діяльності в галузі управління має йти пліч-о-пліч із самовдосконаленням та навчанням самоорганізації, самодисципліні, самоаналізові, самооцінці результатів своєї діяльності.

Емоційна компетентність активу студентського самоврядування це набір різних здібностей та вмінь, а саме: «здатність розрізняти емоції інших; вміння користуватися знаннями про емоції та формами їх вираження; здатність симпатичного та емпатичного включення в чужі переживання; здатність розуміти, що внутрішній емоційний стан не обов’язково відповідає зовнішньому» (Saarni, с. 71) здатність розуміння себе, своїх потреб, мотивації та емоцій; здатність будувати стосунки з іншими людьми таким чином, щоб це було вигідно для обох сторін.

Студентське самоврядування як важлива складова забезпечення ефективності університетської діяльності як такої, незалежності та авторитету студентів, необхідних для вирішення проблем вільної економічної освіти, є основою формування майбутніх лідерів України.

Формування особистої активності студента є важливим показником ефективності навчального процесу, тобто творчого розвитку, спрямованості на професійне вдосконалення, вироблення бажання до досягнення результатів та саморозвитку. У той же час ця характеристика студентської молоді неможлива без мотивації, стимулювання та заохочення її діяльності. У такому випадку якнайкраще використовувати послідовне, періодичне та оптимальне стимулювання.

Вважаємо, що розвиток емоційної компетентності як професійно важливої якості особистості треба активно розпочинати у закладах вищої (фахової передвищої) освіти. Це потребує, по-перше, проведення досліджень щодо оцінки наявного рівня та особливостей емоційної компетентності студентів, по-друге, розробку спеціалізованих програм тренінгу щодо розвитку емоційної компетентності майбутніх фахівців, зокрема студентського активу аграрних закладів освіти. Також ефективним вважається поширення кращих вітчизняних і зарубіжних практик із цього питання.

Отже, емоційна компетентність є однією з професійно-важливих якостей, розвиток якої дозволить майбутнім фахівцям у будь-якій сфері підвищити ефективність всіх сторін професійної діяльності, сприятиме актуалізації адаптивних здібностей, забезпеченню особистої безпеки, ефективній міжособистісній взаємодії. Ми вважаємо, що розвиток емоційної компетентності активу студентського самоврядування аграрних закладів освіти можливо забезпечити створенням стимульованого і розвивального середовища із використанням інтерактивних форм роботи, зокрема проведення відповідних курсів, тренінгових занять, семінарах-таборах семінарах-таборах лідерства, дослідження котрих в Україні тільки розпочинаються.

Література:

1. Saarni, C. (2000). Emotional competence: A developmental perspective. In R. Bar-On & J.D.A. Parker (Eds.), *The handbook of emotional intelligence* (pp. 68–91). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

*Гупаленко Каріна Максимівна,
студентка спеціальності «Дошкільна освіта»
Захорольська Валентина Миколаївна,
Дніпровський фаховий педагогічний коледж
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради*

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ТЕХНОЛОГІЯ ВЕРА» В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

З середини ХХ століття у педагогічному лексиконі з'явилися такі поняття, як «педагогічна технологія», «технологія навчання», «освітня технологія». Згідно з тлумачним словником, технологія – це сукупність прийомів, застосовуваних у якій-небудь справі, майстерності, мистецтві. Оскільки, на думку О. М. Пехоти, педагогіка є не лише наукою і мистецтвом, а насамперед прикладною дисципліною, тому, як і всі прикладні дисципліни, вона мусить бути технологічною (Осв. техн.).

Освітня технологія – це технологічний ланцюжок дій, операцій і комунікацій, послідовність виконання яких сприяє оптимізації освітнього процесу, гарантує досягнення визначеної мети та конкретних очікуваних результатів і яка може бути відтворена в широких масштабах без втрати результативності. Органічною частиною будь-якої освітньої технології є діагностичні процедури, що містять критерії, показники та інструментарій вимірювання результатів діяльності.

В основі методики Вера — повага до загальнолюдських цінностей і захист прав людини. Вона налаштовує на усвідомлення прав і обов'язків людини, розуміння прав інших людей і повагу до них, виховує гідність, миролюбність, справедливість, колективізм, почуття відповідальності, впевненість у власних силах, толерантність (визнання того, що всі люди різні, що існують різні культури), інші позитивні якості. Її відмінність від традиційних методів виховання полягає в тому, що формування особистої системи цінностей відбувається не через моралізаторство, а завдяки добровільному схваленню через усвідомлення їх реальної вигоди (Марущак, с.97-108).

На відміну від багатьох традиційних педагогічних методів і підходів, розвиток життєвих навичок має на меті позитивні зміни у поведінці учнів. Тому він передбачає зміни не лише у знаннях, а й у ставленнях і навичках, які стимулюватимуть ці бажані поведінкові зміни. Технологія Вера передбачає використання тих форм роботи і технологій, що сприятимуть активізації уваги дитини та її освітньої діяльності, стимулюватимуть бажання вчитись і сприятимуть формуванню ключової компетентності «уміння вчитись».

Навчання здійснюється на ситуаціях, близьких до реального життя, з урахуванням рівня розвитку дітей, їхніх потреб і проблем. Однак методика розвитку життєвих навичок враховує не лише актуальні потреби і проблеми, а й ті, що незабаром виникнуть у зоні їхнього найближчого розвитку.

Перевага надається інтерактивним, а не інформативним формам навчання; останні досі переважають у школі і є, безумовно, корисними, але не здатні повністю забезпечити зміни у ставленнях і поведінці учнів.

На відміну від звичайних уроків широко застосовуються інтерактивні методи, які передбачають активну участь кожного, творчу співпрацю учнів між собою і з учителем. Тому програми формування життєвих навичок передбачають активне використання інтерактивних методів навчання: моделювання ситуацій, рольові ігри, дискусії, мозкові штурми (рис.1).

Навчання на основі розвитку життєвих навичок: що це?	
Менше...	Більше...
<ul style="list-style-type: none"> • Орієнтації на знання • Директивних (центрованих на вчителів) підходів • Пасивності учнів • Стимулювання тиші в класі • Механічного запам'ятовування • Письмових завдань • Читання підручників • Негативних оцінок і суперництва 	<ul style="list-style-type: none"> • Балансу між знаннями, ставленнями та навичками • Конструктивістських (центрованих на учнях) підходів • Інтерактивних методик • Кооперації та демократичності • Урахування потреб і вікових особливостей учнів • Делікатного ставлення до індивідуальних відмінностей і гендерних проблем

Рис.1. Навчання на основі технології Vera

Назва програми Vera походить від естонського «veel paremaks» - ще краще. Вперше методика цієї програми була застосована у 1967 році у США вчителькою Мюриель Сондерс.

Суть програми - застосування в процесі навчання ігор на розвиток поведінкових навичок. У результаті вчитель може впливати відразу на весь клас, не реагуючи на кожен окремий випадок порушення дисципліни. У програмі використовується спеціальна мова встановлених жестів, символів і ігрових посібників. Порушення дисципліни - «плімси», заохочення - «бабусині пряники», виклик учнів до дошки відбувається через використання іменних паличок від морозива. Сигнал губної гармошки - початок гри, таймер чітко стежить за часом.

Гра Vera дозволяє школярам навчитися контролювати свою поведінку і допомагає створити в класі доброзичливу атмосферу, спрямовану на підтримку навчального процесу.

У таблиці наведено основні характеристики Vера-технології (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика методичних аспектів Vера-технології

Методичні аспекти	Характеристика
Теоретичне і методичне підґрунтя	<ul style="list-style-type: none"> • концепція особистісно зорієнтованого виховання; • концепція Школи, дружньої до дитини;

	<ul style="list-style-type: none"> • педагогічні технології: синтез технологій колективного, інтерактивного, розвивального навчання, створення ситуації успіху, а також ігрових, проектних та ІКТ-технологій.
Методи і форми навчання	Поєднання індивідуальних, групових та фронтальних форм, методів і прийомів, що забезпечують активну участь, партнерську взаємодію суб'єктів освітнього процесу, враховують індивідуальні особливості і стилі навчання, максимально ґрунтуються на особистому досвіді учнів
Вимоги до навчально-методичних матеріалів	<ul style="list-style-type: none"> -спрямовані на розвиток психосоціальних (життєвих) навичок; -містять тематику, відповідну до віку; враховують природні потреби учнів; -зміст підручників та посібників наближено до реального життя; -написані мовою, зрозумілою для цільової аудиторії.
Вимоги до організації освітнього процесу	<ul style="list-style-type: none"> -наявність достатньої площі для застосування інтерактивних методів навчання (роботи в загальному колі, дискусій у малих групах, рухливих вправ тощо); -педагог використовує інтерактивні методи навчання; -учнів забезпечують навчальними матеріалами (підручниками, робочими зошитами або роздатковими матеріалами).

Таким чином, необхідними умовами для підтримки, розвитку позитивної мотивації учіння та формування ключової компетентності «уміння учитись» є: використання цікавого ігрового матеріалу у ході навчальних занять; забезпечення оптимального мікроклімату в системі взаємин «учитель-учень», гуманного ставлення до дитини; створення «ситуації успіху» для кожної дитини, стимулювання її пізнавальної активності; ефективне застосування в навчанні ігрових педагогічних технологій. Всі ці аспекти враховано у технології *Вера*, яка з успіхом використовується у школах Прибалтики, Європи.

Література:

1. Освітні технології: навч.-метод. посіб. За заг. ред. О. М. Пехоти. К.: А.С.К., 2001. 256 с.
2. Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка: наук.-метод. журнал*. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97 -108.

*Дадикін Олександр Геннадійович,
студента спеціальності «Педагогіка вищої школи»,
Васюк Оксана Вікторівна,
д-р пед. наук, професор,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ»

Актуальність даної теми насамперед зумовлена вимогами сьогодення до педагогічної діяльності. Адаптивна реалізація освітнього процесу трактує нові підходи до подачі навчального матеріалу. Діджиталізація освітнього процесу хоч і дає більший спектр можливостей для отримання знань, та спрощує доступ до інформаційних ресурсів, але ніякі навчальні програми не можуть замінити живого спілкування викладача з студентами. Стиль спілкування безпосередньо впливає на атмосферу емоційного благополуччя під час лекції, семінарського заняття або екзамену, що суттєво позначається на результативності навчальної діяльності студентів.

До дослідження професійно-педагогічного спілкування долучились І. А. Зязюн, Є. Жарков, Г. М. Мешко, А. І. Кузьмінський, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.

На думку Є. Жаркова, «комунікація відноситься до галузі передачі й прийому інформації, спілкування – до процесів самоорганізації. Будь-яка комунікація є спілкуванням, але не кожне спілкування – комунікацією, тобто існує низка ситуацій, коли спілкування індивідів проходить без комунікативних зв'язків. Тоді процес являє собою просто психічну діяльність, спрямовану саму на себе» (Писаревський, Александрова, с. 7).

Складові спілкування, на переконання О. Жирун, можна розглядати як рівень техніки (комунікативна компетентність) та як рівень стратегій (особистісні особливості). Ці рівні, об'єднані комунікативним наміром, утворюють комунікативну культуру. Завдяки взаємодії з іншими, людина оволодіває досвідом спілкування, пізнання і праці. Саме тому навчання, розвиток особистості, її професійне становлення досягається через спілкування (Жирун, с.100).

За Н. П. Волковою педагогічне спілкування – це унікальність особистісних якостей, комунікативних можливостей викладача, його творча індивідуальність, характер стосунків зі студентами виявляються у стилях педагогічного спілкування (Волкова).

Спілкування педагога зі студентами є специфічним, тому, що за статусом вони виступають з різних позицій: педагог організовує взаємодію, а студент сприймає її і включається в неї. Треба допомогти студенту стати активним співучасником педагогічного процесу, забезпечити умови для реалізації його потенційних можливостей, тобто забезпечити суб'єкт-суб'єктний характер

педагогічних стосунків (Слюсар, с. 182).

Професійне педагогічне спілкування – це комунікативна взаємодія педагога зі студентами, колегами, батьками, що спрямована на встановлення сприятливого, психологічного клімату, психологічну оптимізацію діяльності і стосунків (Слюсар, с. 182).

Отже, професійно-педагогічному спілкуванню належить важливе місце у освітньому процесі вищої школи, яке залежить передусім від особистості викладача, його комунікативних умінь, здатності встановлювати діалог зі студентом, розуміти й адекватно сприймати світ іншого – не підлеглого, а рівноправного партнера.

Література:

1. Писаревський І. М., Александрова С. А. (2010) Професійно-комунікативна компетентність (в туризмі): підруч. Харків: ХНАМГ. 230 с.
2. Жирун О. А. (2010) Педагогічна комунікація в аспекті професійної ідентичності. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка.* № 1. С. 100–104.
3. Волкова Н. П. (2006) Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія». 256 с.
4. Слюсар Т. (2013) Культура професійного педагогічного спілкування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Педагогіка, соціальна робота».* Вип. 27.

*Дегтяр Ольга Вікторівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Помігуєва Лариса Петрівна,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана
Франка» Чернігівської обласної ради (м. Прилуки, Україна)*

ЗНАЧЕННЯ ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ФАХОВОЇ ПРАКТИКИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У системі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах важлива роль належить практиці. Педагогічна практика проводиться згідно з вимогами навчального плану, і її тривалість регламентується часом, визначеним в графі навчального плану. Загальні питання організації, проведення і підведення підсумків всіх видів практики студентів у коледжах регламентуються «Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 р. № 93 та «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах». Зміст і завдання практичної підготовки спеціальності «Початкова освіта» визначається навчальним планом, наскрізною програмою практики та Положенням про практику.

Метою педагогічної практики майбутнього вчителя початкових класів є розвиток у студентів уміння здійснювати навчально-виховний процес у початкових класах на базі сформованих компетенцій та знань основ теорії методики викладання у початкових класах; забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, вміння вирішувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу; виховання у студентів потреби систематично поновлювати свої знання і творчо застосовувати їх у практичній діяльності. (Прокопів, Довбенко, Сидорук, с.141)

Кожному студенту, як майбутньому спеціалісту, варто пройти тривалу переддипломну практику, оскільки це є невід'ємною частиною в житті кожного початківця. У ході практики відбувається безпосереднє поєднання і реалізація тих теоретичних знань, які отримують студенти на заняттях, з їх практичною діяльністю в якості вчителів. Це дає змогу на практиці закріпити та поглибити свої знання та вміння, сформувати ті навички котрі є необхідними для майбутньої роботи вчителя.

Усім відомо, що з 2018 року в Україні запрацював новий освітній закон, який докорінно змінив підхід до навчання у школах. Резонансний проєкт "Нова українська школа" відразу змусив про себе говорити. Нарешті учні можуть не просто зубрити, а дійсно вчити та розуміти предмети. Їм принаймні пояснюють,

навіщо це робити. Вчителі проходили ретельну підготовку, відвідували спеціальні курси, щоб переформуватися під нові вимоги.

Отримавши знання про докорінні зміни навчального процесу в умовах НУШ, студенти КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради пройшли переддипломну педагогічну практику у навчальних закладах міста Прилуки та району. За період проходження практики у Прилуцькому закладі загальної середньої освіти I-III ступенів №6 (ліцеї №6) Прилуцької міської ради Чернігівської області з січня по березень 2021 року вирішувалися основні виховні завдання дружнього ставлення дітей один до одного, поваги до оточуючих, до вчителя, до своїх однокласників, шанобливого ставлення до своєї праці та праці інших, патріотизму та любові до Батьківщини.

Проведення уроків студентами виявилось не складним. Технічне обладнання класних кімнат, ТЗН замість друкованої наочності, тематичні таблиці, постери, схеми, ілюстрації, велика кількість аудіо та відеоматеріалу сприяли якісному засвоєнню знань учнями. Кожен урок супроводжувався показом презентацій, учні проводили досліди, сліdkували за деякими явищами, робили самостійно висновки, виконували інтерактивні завдання, запропоновані освітньою програмою.

Аудиторна робота учнів чергувалася з дистанційною, що ускладнювало процес послідовного викладу матеріалу. Слід визначити недоліки змішаного навчання:

- не всі учні сумлінно й у повному обсязі опрацьовують домашнє завдання;
- не всі діти вміють працювати автономно, деяким легше “відбути” урок, зробивши вигляд, що слухають, аніж докласти зусиль до самостійного опанування матеріалу;
- на уроці не всі діти мають доступ до Інтернету, тому доводиться роздруковувати деякі тести й витратити час на ручну перевірку;
- часом доводиться вчити дітей працювати з електронними ресурсами, тому що вони не мають цифрової грамотності;
- багато часу потребує створення чи пошук цікавого контенту для самостійної роботи дітей.

Через глобальну пандемію, яка загострила проблеми, пов’язані зі здоров’ям людей, а відтак ускладнила доступ до якісних освітніх послуг, студенти-практиканти вивчали та дотримувалися рекомендацій інтерактивного порадника, який допомагає оцінити готовність закладу освіти до вирішення викликів, пов’язаних із Covid-19, і пропонує ідеї для ефективнішої роботи в умовах пандемії. Порадник «Школа в умовах пандемії» створено міжнародними експертами з урахуванням вже існуючих вітчизняних рекомендацій та з використанням матеріалів ЮНІСЕФ, Всесвітньої організації охорони здоров’я та інших міжнародних організацій. Особливої уваги у пораднику надано питанням створення безпечного освітнього середовища та забезпечення доступу до якісної освіти для того, щоб удосконалювати

державну політику щодо реагування на виклики пандемії та мінімізувати її негативний вплив на освітній процес.

Отже, переддипломна педагогічна практика показала, що модель змішаного навчання потребує від учителя величезного ресурсу часу, знань та умінь. Це – методика, за якою учні засвоюють частину матеріалу онлайн і якоюсь мірою самостійно керують своїм часом, а частину – офлайн, у класі. Водночас, це логічно пов'язані між собою компоненти тем, які повинні бути майстерно вкладені у цілісний навчальний досвід під керівництвом учителя.

Література:

1. Прокопів Л.М., Довбенко С.Ю., Сидорук О.М. (2015) Методичні рекомендації до проведення педагогічної практики напряму підготовки 5.01010201 «Початкова освіта»; відп. за випуск Ю.М. Москаленко, Івано-Франківський коледж ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника .– Івано-Франківськ. - 224 с.
2. Інформаційний ресурс <https://osvita.ua/school/80667/>
3. Інформаційний ресурс <https://www.ukrinform.ua>
4. Інформаційний ресурс <https://nus.org.ua/articles/zmishane>

*Діян Карина Андріївна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Рудчик Ольга Сергіївна,
к. пед. н., викладач,
КЗ «Жовтводський фаховий педагогічний коледж» ДОР
(м. Жовті Води, Україна)*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК СУЧАСНИЙ ФОРМАТ ОСВІТИ

Наша країна та й увесь світ зіштовхнувся з пандемією Covid-19, і людство та його світогляд кардинально змінилися. Запровадження карантину змінило життя кожного з нас, та особливо це вплинуло на заклади освіти, змусивши пристосовуватись до нових умов надання освітніх послуг. Тому питання дистанційного навчання в умовах пандемії коронавірусу залишається, як ніколи, актуальним.

Науковці досліджували загальні питання організації дистанційної освіти, зокрема зосереджувалися на технологіях розробки дистанційного курсу (Биков, 2008). Окрім цього, пропонували модель дистанційного навчання у вищих навчальних закладах (Заблоцький, 2016) і середніх закладах освіти (Богачков, 2011). Вивчення сервісного супроводу дистанційної освіти стало актуальним й у зв'язку з появою в Україні вимушено переміщених закладів вищої освіти (Семенов, 2017). Дослідники зосереджують особливу увагу на сучасному стані поширення дистанційної освіти у ЗВО України та окреслюють перспективи її розвитку (Сисоєва, 2019). Не менш важливим постає й питання опрацювання світового досвіду розвитку дистанційної освіти (Шуневич, 2005), (Романовська, 2020). Предметом зацікавлення вчених стають дистанційні методи навчання окремих дисциплін, а також проблема якості освіти в умовах її дистанційної організації (Назарко, 2016).

Перехід на дистанційне навчання, зумовлений пандемією, став неочікуваним та доволі серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу – освітян, вчителів, учнів та їхніх батьків. Після тимчасової розгубленості всім довелось прийняти цей виклик та швидко адаптуватись до нових реалій. І хоча дистанційне навчання не є заміною денного та ніколи не планувалось на довгострокову перспективу, воно може стати ефективним інструментом у наданні освітніх послуг не тільки у період карантину.

Дистанційне навчання — це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі.

COVID-19 заохочує заклади вищої освіти в Україні здійснювати інноваційні рішення за порівняно короткий проміжок часу та запроваджувати дистанційне навчання з використанням різних веб-серверів, платформ, ресурсів та соціальних мереж.

Незважаючи на певні труднощі в організації дистанційної форми навчання як основної у формуванні знань здобувачів, викладачі Жовтоводського педагогічного коледжу прикладають максимум зусиль для забезпечення якісного рівня викладання.

Для забезпечення дистанційної форми навчання студентів в умовах карантину педагогічні працівники та студенти КЗ «Жовтоводський фаховий педагогічний коледж» ДОР впродовж місяця використовували платформу онлайн-конференцій Zoom для забезпечення онлайн-занять. Потім працювали з платформою Jitsi Meet: на відміну від Zoom, ми мали змогу не тільки безкоштовно користуватися публічними сервісами, а й розгорнути такий сервіс на власному сервері, для чого викладачу достатньо було будь-яким способом повідомити адресу відеоконференції. З травня і до теперішнього часу освітній процес у коледжі відбувається у рамках найбільш пристосованої для навчання та зручної для використання інструментів програми Google Meet. Для організації дистанційного навчання використовуємо Google classroom: цей сервіс менш об'ємний, з ним можна працювати при «слабкому» інтернеті, також він нормально відтворюється як на стаціонарних комп'ютерах, так і на смартфонах. Якщо в минулому році робота на платформі Google classroom була для нас новинкою та складним додатком, то зараз ми працюємо з ним завжди, навіть за умов аудиторного навчання, адже через цей сервіс дуже зручно надсилати та отримувати необхідну інформацію.

Обираючи програмний продукт, викладач повинен проаналізувати: якість звуку та відео; список підтримуваних пристроїв, у тому числі мобільних; максимальну кількість учасників; простоту освоєння інтерфейсу. Така перевірка покликана запобігти технічним нелодікам, що призводять до зниження якості сприйняття й формування негативного ставлення до відповідного сервісу. Варто наголосити на обов'язковості відеокommунікації під час онлайн-занять, яка дає можливість викладачу візуально відстежити реакцію студентів. Дуже необхідною для викладання такого типу постає можливість завантаження матеріалів і демонстрації екрана саме студента, а не лише викладача.

Дистанційна форма організації освітнього процесу виявляє цілу низку переваг порівняно з традиційною формою. Насамперед, дослідники наголошують на гнучкості дистанційної освіти, оскільки студенти не обмежені місцем, можуть планувати зручний для них час і темп заняття. Значною перевагою також є те, що студенти завжди мають можливість повернутися до архіву занять, повідомлень у чаті. Окрім цього, з-поміж переваг дистанційної освіти дослідники називають про інтерактивність, мобільність, технологічність освітнього процесу, можливість реалізації індивідуального підходу, вияву креативності (Назарко, 2016), (Осадчий, 2009).

Під час дистанційного навчання значно зростає значення самостійної роботи студентів, також змінюється й традиційний статус викладача, який переймає на себе функцію консультанта освітнього процесу. За умови недотримання відповідних вимог, насамперед при відсутності належного зворотного зв'язку між викладачем і студентами, а також порушення правил

академічної доброчесності студентами (факти плагіату), виникають серйозні ризики зниження показників якості освіти.

Але, незважаючи на позитивні фактори, дистанційне навчання не спроможне повністю компенсувати взаємодію між педагогами та студентами, забезпечити формування необхідних компетенцій та навичок. Особливо важко студентам під час практичної підготовки, метою якої є формування у здобувачів освіти практичних навичок та досвіду. Адже в онлайн-режимі не відчуваються ті емоції та відчуття, які формують атмосферу процесу в реальності. Студенти складніше опановують матеріал самостійно. Крім того, тривогу викликають такі фактори, як: велика кількість навчального часу проводиться перед монітором, менше часу відводиться на фізичні вправи чи прогулянки на свіжому повітрі, постійний контакт лише через мережі – все це збільшує ризик стресу та перенавантаження як здобувачів освіти, так і викладачів.

Отже, дистанційна форма навчання характеризується як позитивними, так і негативними чинниками процесу. Незважаючи на те, що організація дистанційного формату навчання стала для української освіти викликом, спільнота отримала неординарний та корисний досвід забезпечення функціонування освітнього процесу.

Література:

1. Биков В. Технологія розробки дистанційного курсу: [навчальний посібник; за ред. В. Бикова, В. Кухаренка] / В. Биков, В. Кухаренко, Н. Сиротенко та ін. – Київ : Міленіум, 2008. – 324 с.
2. Богачков Ю. Дистанційне навчання школярів – можливості і проблеми / Ю. Богачков, П. Ухань, Ю. Новіков // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – № 2. – С. 29–33.
3. Заболоцький А. Моделювання системи дистанційного навчання ВНЗ / А. Заболоцький // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Вип.1. – Бердянськ :Бердянський державний педагогічний університет, 2016. – С. 94–99.
4. Назарко І. Використання засобів дистанційної освіти для підвищення ефективності навчального процесу у ВНЗ / І. Назарко // Інноваційні технології в процесі підготовки фахівців. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 03–04 квітня 2016 року. – Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2016. – С. 11–13.
5. Осадчий В. Сучасні тенденції використання інформаційних технологій у навчальному процесі вищої педагогічної школи / В. Осадчий // Педагогічний процес: теорія і практика. – Київ : Видавництво «ЕКМО», 2009. – Вип. 2. – С. 190–207. Освіта. UA. 67 % українців негативно ставляться до дистанційного навчання (20.10.2020). – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/77047/>.
6. Романовська О. Досвід вищої освіти Сполучених Штатів Америки ХХ–ХХІ століть. Книга 4. Особливості академічного (університетського) підприємництва у США другої половини ХХ–початку ХХІ століть: [навчальний

посібник] / О. Романовська , Ю. Романовська, О. Романовський. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. – 240 с.

7. Семенов М. Сервісний супровід дистанційного навчання в переміщеному університеті / М. Семенов. // Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. – 2017. – Вип. 3. – С. 295–302.

8. Сисоєва С. Стан, технології та перспективи дистанційного навчання у вищій освіті України / С. Сисоєва, К. Осадча // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2019. – Том 70. – № 2. – С. 271–284.

9. Шуневич Б. Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки : [монографія] / Б. Шуневич. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет» , 2005. – 365 с.

*Добронравова Аліса Станіславівна,
студентка спеціальності
«Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»
Сопівник Руслан Васильович,
завідувач кафедри педагогіки,
доктор педагогічних наук,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНО КОРИСНИХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ (НА ПРИКЛАДІ НАУОА)

В умовах децентралізації лідерство набуває вагомості та значимості як центральна проблема активізації людських ресурсів. У зв'язку з цим, актуальним завданням постає наповнення лідерства новим змістом сутнісних характеристик.

Актуальність цієї проблеми в сучасному суспільстві обумовила вибір дослідження на тему «Виховання соціально корисних лідерських якостей у студентів гуманітарних спеціальностей (на прикладі НауОА)».

Метою дослідження є вивчення процесу виховання соціально корисних лідерських якостей у студентів гуманітарних спеціальностей (на прикладі НауОА).

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

- розкрити теоретико-методологічні особливості сутності, основних засад лідерства;
- дослідити соціально корисні лідерські якості у студентів гуманітарних спеціальностей (на прикладі НауОА);
- визначити роль соціально корисних лідерських якостей в реалізації соціальних проектів (на прикладі НауОА);

Об'єктом наукового дослідження виступає лідерство.

Незважаючи на надзвичайно велику кількість досліджень, не існує єдиної думки щодо феномена «лідерства» і підходів до того, як би воно мало вивчатись.

Як видно з результатів дослідження, наявність емоційних переживань і внутрішніх конфліктів респондентів, спричинених мікро-, мезо- та макрофакторами середовища, за яких відбувалася соціалізація респондентів, заклали в лідерів домінування мотиваційної тенденції до уникнення невдачі.

У результаті аналізу анкетування було виявлено, що більшість опитаних студентів (70%) має середні показники рівня розвитку лідерських якостей, 24% - низькі, 5 - 14% мають високі і лише 1% - схильні до диктату.

Із результатів опитування, представлених на діаграмі, видно, що людей з високим рівнем лідерських здібностей небагато. Більше тих, хто має середній

рівень. Та це зовсім не означає, що в деяких людей цих здібностей потенційно немає. Просто не були створені умови для їх виявлення та розвитку.

Виявлено, що 1 курс згуртований на 70%, 2 курс – на 80%, 3 курс – на 81%. Як показали результати опитування лідерів реалізованих соціальних проектів НаУОА, роль лідера в їх реалізації складає понад 50%. Важливо також мати команду однодумців. Якщо ж визначено рівень згуртованості у класі, то з часом можна буде спостерігати динаміку його розвитку.

З метою вивчення процесу виховання соціально корисних лідерських якостей у студентів гуманітарних спеціальностей (на прикладі НаУОА). було обрано реалізовані соціально значимі проекти. Також проведено інтерв'ювання респондентів-лідерів згідно із запитаннями анкети.

Лідер Сергій Глинянчук – перший офіційний голова Братства спудеїв НаУОА. Основна мета Братства спудеїв – забезпечення захисту прав та інтересів студентів, участь студентства в управлінні навчальним закладом, а також надання йому можливості для творчого та інтелектуального розвитку (НаУОА).

При реалізації проекту Віденського балу, як вважає Інна П'янковська, роль лідера складає понад 50 % (НаУОА).

Створений командою лідерів тимбілдинг – це традиція, яку передають з року в рік однокурсники для першокурсників. Її створено для того, щоб першокурсникам було легше адаптуватись у своїй альма-матер, а також дізнатись більше інформації про свій факультет, різні специфічні аспекти навчання й позаурочних заходів. Окрім цього, проект допомагає визначити лідерів. Виховування старшими менших у турботі гарантує хороший мікроклімат колективу.

Завдяки тісній співпраці лідерів студентського самоврядування та керівництва університету, НаУОА стала першим вищим навчальним закладом України, який увійшов до Книги рекордів Гіннеса.

Активну громадську позицію зайняли і представники соціальних мереж. 63,8 % респондентів відповіли, що понад 50 % належить лідеру при реалізації соціального проекту. Такі ж результати отримано і в результаті безпосереднього опитування лідерів реалізованих соціальних проектів НаУОА. Вони також відмітили, що важливо мати команду однодумців.

Більшість опитаних (58,1 %) вважає, що лідерські якості від статі людини не залежать.

Здійснене дослідження не охоплює всіх аспектів проблеми розвитку лідерської обдарованості та її діагностики. Подальші перспективи дослідження пов'язані з більш поглибленим вивченням етапів соціалізації особистості і виявленням критичних періодів розвитку лідерського потенціалу.

Отже, формування лідерських якостей керівника відбувається під впливом його вроджених здібностей, а також постійної наполегливої праці над собою.

Література:

1. Братство студентів URL: <https://goo.su/4zd1>
2. Віденський бал по-острозьки URL: <https://goo.su/4zd4>
3. Острозька академія – єдиний український виш, який потрапив у Книгу рекордів Гіннеса URL: <https://www.oa.edu.ua/ua/top/ginnes>

*Довгопол Юліана Ігорівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта. Англійська мова»
Берегеля Лариса Миколаївна,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист,
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий коледж
імені І. С. Нечуя-Левицького»
(м. Богуслав, Україна)*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Протягом останніх двох десятиріч років, відбувається процес переходу від традиційного навчання до навчання на базі комп'ютерних технологій. Це стало можливим здебільшого з розвитком мережі Інтернет, що дало можливість пересилати необхідну кількість даних з одного кінця світу в інший, вільно вести дискусії з іншими користувачами мережі в он-лайн режимі і розміщувати інформацію на Інтернет-сайтах, роблячи її доступною для всіх бажаючих.

Сучасні інформаційні технології дають змогу підвищити та вдосконалити ефективність освітнього процесу. Під час реформування освіти у вищих навчальних закладах прогресивно розробляється концепція дистанційної освіти, що передбачає розробку різноманітних технологій, у тому числі технології дистанційного навчання в умовах карантину.

Дистанційне навчання – це технологія, що базується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікацій інформаційне освітнє середовище для постачання навчального матеріалу та спілкування.

Дистанційне навчання має низку переваг перед іншими формами навчання. Так, практично не виходячи з дому чи не покидаючи свого робочого місця, можна підтримувати регулярний контакт з викладачем за допомогою телекомунікаційних технологій, у тому числі відеозв'язку, та одержувати структурований навчальний матеріал, представлений в електронному вигляді. Незначна за часом та обсягом частина навчального процесу дистанційної освіти може здійснюватися за очною формою (складання іспитів, практичні, лабораторні роботи тощо). Високий професіоналізм, прагнення до співробітництва, самозатвердження і високий рівень комунікації з колегами – це є основними ознаками дистанційного навчання. (Ліщинська, с.7-9)

Якщо брати до уваги основні характерні риси дистанційного навчання, то матимемо:

1) Гнучкість. Здобувачі освіти самостійно обирають зручний час для навчання та зручне місце.

2) Економічність. Обираючи зручний час – ми економимо час на правильне розподілення важливих справ.

3) Модульність та паралельність. Кожен предмет формується в окремий електронний курс та має цілісне уявлення, а хто навчається за суміжним напрямком – не відривається від навчання або роботи.

4) Соціальна рівність та інтернаціональність. Перед цифровізацією всі рівні: незалежно від стану здоров'я, раси чи соціального статусу та іноземці можуть одержати освіти не виїжджаючи зі своєї країни.

5) Безпека. Під час пандемії та масових захворювань, залишатися вдома – це найважливіше та найбезпечніше місце, а щоб не переривати освітній процес – дистанційне навчання є найкращим рішенням.

Центральним елементом, навколо якого збираються учасники дистанційної освіти є платформа дистанційного навчання. У цій системі, викладач створює загальний курс навчання, використовуючи мультимедійні педагогічні ресурси, індивідуалізує його до потреб та здібностей кожного студента, та здійснює підтримку діяльності студентів. Здобувачі освіти вивчають в мережі або завантажують педагогічний зміст, що йому рекомендований, організують свою роботу, виконують вправи, він може бачити еволюцію своєї діяльності на інтерфейсі комп'ютера, виконувати завдання для самооцінки та передавати виконані завдання на перевірку викладачеві. Викладачі та здобуваі освіти спілкуються індивідуально або в групі, пропонують теми для обговорення й співробітничать при вивченні або створенні загальних документів.

Адміністратор забезпечує й підтримує обслуговування системи, управляє доступами та правами викладачів і студентів, створює зв'язки із зовнішніми інформаційними системами (адміністративними документами, каталогами, педагогічними ресурсами тощо). Тобто адміністратор платформи має специфічну роль, яка відрізняється від ролі адміністратора установи. На сьогоднішній день у світі існує значне число e-learning платформ для організації електронного навчання, які поділяються на дві великі категорії: з закритим кодом (комерційні); відкритим кодом (поширюються безкоштовно). (Вишнівський, с. 27-28)

Аналізуючи організацію дистанційного освітнього процесу у нашому коледжі, можна сказати, що воно було швидко перебудоване на он-лайн платформи, такі як: Teams та Google Classroom. Робота в цих застосунках значно полегшує роботу, адже:

- 1) Систематизує навчальний матеріал в окремі навчальні матеріали.
- 2) Створення окремих класів на кожний предмет.
- 3) Можливість контактування з викладачем через будь-який метод: відео-зв'язок, особистий чат чи можливість виклику.
- 4) Встановлення термінів здачі роботи та оцінювання.

Отже, дистанційне навчання надає здобувачам вищої освіти доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає абсолютно нові можливості для творчого самовираження, знаходження та закріплення різних професійних навичок, а викладачам в свою чергу дозволяє реалізовувати абсолютно нові форми і методи навчання із застосування концептуального і математичного моделювання явищ і процесів. Розвиток

дистанційного навчання буде продовжуватися і вдосконалюватися із розвитком інтернет-технологій і вдосконалення методів дистанційного навчання.

У багатьох залишається скептичне ставлення до дистанційного навчання. Але скільки людей, стільки й думок. А поки, я з впевненістю можу сказати, онлайн навчання через Інтернет зараз дуже актуальне, розвивається та удосконалюється у ногу з технічним прогресом, і, як наслідок, стає більш популярним. Так як для цього є наявні всі інтелектуальні й технічні можливості.

Література:

1. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Ільїн О. О. – Навчальний посібник. – Київ: ДУТ, 2014. – с. 27-28
2. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія [Електронний ресурс] : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – с. 7-9
3. Коронавірус та освіта [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii/>.

*Догадін Вадим Миколайович,
студент спеціальності «Облік і оподаткування»
Кристончук Тетяна Євгенівна,
д. пед. н., доц.,
ВСП «Рівненський фаховий коледж
НУБіП України» (м. Рівне, Україна)*

ТЮТОРСТВО ЯК ФОРМА ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Реформування сучасної системи освіти як основи сучасної демократичної європейської держави та її адаптація до умов сьогодення є актуальним та необхідним завданням у забезпеченні реалізації стратегії соціально-економічного розвитку країни. Це питання повинне розглядатися комплексно, з врахуванням світових тенденцій розвитку національних освітніх систем.

Навчання у зарубіжних навчальних закладах характеризується високим ступенем індивідуалізації освіти. Українська система освіти розвивається відповідно до світових тенденцій, зокрема законодавчо визначеної закріплено індивідуальні навчальний план, програму розвитку та освітню траєкторію.

Так, відповідно до Закону України «Про освіту» «індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план» (Закон України «Про освіту»).

При індивідуалізованій освіті важливу роль відіграє супровід здобувача освіти у процесі навчання.

Встановлено, що у науковому полі існує поліваріантність підходів в обґрунтуванні сутності поняття «супровід»: метод, що забезпечує єдність всіх суб'єктів освітнього процесу; система професійної діяльності педагога, психолога; цілісна система психологічного забезпечення освітнього процесу, в якій взаємодіють діагностичний, розвивальний, профілактичний і соціальний напрями.

Поняття «педагогічний супровід» визначається у сучасній психолого-педагогічній науковій літературі концепт не надто активно, однак варто зазначити деякі аспекти його трактування, зокрема, як процес, що містить комплекс цілеспрямованих послідовних педагогічних дій (І. Семененко); метод, що забезпечує створення умов прийняття суб'єктом оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору (Н. Мойсеюк); один із механізмів тривалої двосторонньої педагогічної взаємодії (А. Реан, Я. Коломінским).

Основними проявами супроводу є: консалтинг, модераторство, фасилітаторство, тьюторство.

Освітній консалтинг є наданням освітніх консультацій абітурієнтам, студентам, їхнім батькам, освітнім закладам з питань, які пов'язані із навчанням у навчальних закладах.

Критерії освітнього консалтингу:

1) освітній консалтинг розкриває будь-яке питання всебічно, надаючи комплексний аналіз проблеми, висвітлюючи як позитивні, так і негативні моменти;

2) освітній консалтинг ніколи не підштовхує та не схиляє до того чи іншого рішення, зміни позиції чи світогляду, він залишає право та обов'язок прийняття рішення;

3) освітній консалтинг не містить моментів агітації стосовно вступу до певного навчального закладу.

Модератор – це наставник, керівник, який здійснює підтримку і організацію активної роботи групи (**Галюка**). Модератор виконує роль лідера робочого колективу з метою використання потенціалу групи для вироблення найкращих рішень, і мотивування учнів на втілення цих рішень.

Фасилітація (англ. facilitation – допомога, полегшення, сприяння) – це організація процесу колективного розв'язання проблем у групі, який керується фасилітатором (ведучим, керівником).

Фасилітація відрізняється від простого управління тим, що вона не має директивного характеру.

Тьютор – педагог-наставник, здатний забезпечити соціально-педагогічний супровід здобувачів освіти при виборі та проходженні ними індивідуальних освітніх траєкторій; той, хто супроводжує процес освоєння нової діяльності.

Тьюторство в сучасній освіті - педагогічна позиція, яка пов'язана зі спеціальний чином організованою системою освіти. Навчальний процес, режим і характер занять шикуються і складаються, виходячи з пізнавального інтересу, нахилів, здібностей сприйняття учня. Рушійні сили в пий - це педагог-тьютор і його підопічний (Коджаспірова). Головним завданням тьюторства є допомогти окремій дитині розкрити свій потенціал та сформулювати запит до своєї освіти.

Дія педагога-тьютора цілеспрямована на: виявлення освітніх потреб, проблем та запитів здобувачів освіти; супроводження його на усіх етапах навчання; наповнення освітнього середовища надлишковими ресурсами, тим самим створюючи систему виборів; допомогу у вибудовуванні індивідуального маршруту досягнення цілей, спрямування його траєкторії розвитку; організацію навчального процесу на принципах індивідуалізації освіти.

Т. Перевозна, визначаючи педагогічні переваги тьюторства, зазначає, що «у тьюторській роботі реалізуються цінності індивідуалізації, свободи, самовизначення, свідомого ставлення людини до власного життя, свого майбутнього, перспектив, досягнень, які безпосередньо пов'язано із завданнями гуманітарної освіти: навчити людину самореалізовуватися, бачити свій потенціал та ресурс» (Перевозна, с. 40).

Тьюторство найпоширеніша форма педагогічного супроводу в Україні. Тьюторська система продовжує укріплювати і розширювати свої позиції. Для

тьютора важливо, щоб здобувач освіти збагнув свій потенціал, місію, призначення в житті. Тьютор дбає, щоб тьюторант міг всебічно розкрити себе та якомога повніше використовувати свої можливості.

Література:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 06.04.2021).

2. Галюка О. С. Соціально-професійні ролі вчителя в умовах нової української школи. *Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової школи*. 7 жовтня 2019 URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/91-tendentsiyi-suchasnoyi-pidhotovky-maybutnikh-uchyteliv-pochatkovoyi-shkoly/263-sotsialno-profesijni-rol-i-vchitelya-v-umovakh-novoji-ukrajinskoji-shkoly> (дата звернення: 06.04.2021).

3. Коджаспірова Г.М. Педагогіка URL: <https://stud.com.ua/46363/pedagogika/pedagogika> (дата звернення: 06.04.2021).

4. Перевозна Т. О. До вивчення психологічних складових тьюторської моделі освіти у вищій школі. *Вісник Харківського національного університету*. Харків, 2014. №1095. С. 39-41

Дудин Анастасія Степанівна
студентка IV курсу спеціальності «Право»
Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД

В умовах незалежності України суттєво зріс інтерес держави і суспільства до проблеми збереження культурної спадщини. Нагальною потребою сьогодення є створення ефективної системи державного управління охороною культурної спадщини.

Робота присвячена дослідженню основних тенденцій охорони об'єктів культурної спадщини України, а саме дослідженню історичних процесів становлення і розвитку державної системи управління охороною об'єктів культурної спадщини в Україні, визначенню позитивних та негативних тенденцій, найбільш актуальних проблем, а також шляхів їх подолання.

Охорона культурної спадщини має давні традиції. Ще з початку XIX ст. порушувались питання щодо охорони культурної спадщини.

На рівні з державними органами діяли громадські організації, які відігравали важливу роль у становленні системи охорони культурної спадщини.

У 1839 році в Одесі було створено перше в Україні Товариство історії та старожитностей, головним завданням якого було виявлення, опис і збереження пам'яток краю.

У 1910 році завдяки ініціативі членів історичного товариства Нестора Літописця при університеті св. Володимира розпочало свою діяльність Київське товариство охорони пам'яток старовини і мистецтва, яке вирішувало і розробляло ряд теоретичних і правових питань діяльності зі збереження культурної спадщини.

Державна система охорони культурної спадщини почала активно розвиватись в період з 1917-1921 рр. Відділ охорони пам'яток старовини і музеїв – перший державний орган з визначеними адміністративними повноваженнями почав функціонувати у структурі генерального секретарства народної освіти УЦР [1].

В період приходу до влади більшовиків розпочався період безконтрольного ставлення до культурної спадщини країни. Для боротьби з революційно налаштованими масами було прийнято Декрет РНК РРФСР «Про заборону вивезення за кордон предметів мистецтва і старовини».

Перша половина XX століття стала періодом регресу зацікавленості у збереженні культурної спадщини. Під тиском тоталітарного режиму відбулось масове руйнування об'єктів культурної спадщини. Державна система органів охорони культурної спадщини занепадала. Лише завдяки ентузіазму науковців та громадським ініціативам не була остаточно знищена ідея охорони пам'яток культурної спадщини.

Періодом відродження пам'яткоохоронної роботи стали роки після Великої Вітчизняної війни. Відбулась різка зміна вектору діяльності державних органів з охорони пам'яток: від тоталітарного виключення споруд культового призначення до проведення масштабної паспортизації та прийняття під охорону всіх пам'яток архітектури, археології, історії. Було створено комітет РНК УРСР, який мав займатися охороною історичних пам'яток, архітектури, монументального живопису і скульптури. Значну роль у активізації пам'яткоохоронної роботи відіграло створення енциклопедичного видання «Звід пам'яток історії та культури України», яка розпочалася за рішенням Ради Міністрів і триває по сьогодні.

В умовах проголошення незалежності України складається нова концепція розвитку пам'яткоохоронної галузі: відбувається формування нормативно-правової бази, створення дієвої системи державних органів управління охороною культурної спадщини. Важливу роль у становленні нової концепції відіграли «Основи законодавства України про культуру» [2].

На початку 2000-х років Верховною Радою України було прийнято перший в історії України Закон «Про охорону об'єктів культурної спадщини» (далі – Закон) [4]. Закон регулює правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь.

Створення Закону стало початком нового етапу у розвитку охорони об'єктів культурної спадщини. Проте відсутність спеціального уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань охорони культурної спадщини, неефективна державна політика, нескоординованість дій і співпраці державних та громадських інституцій є ключовими проблемами, які гальмують подальший розвиток пам'яткоохоронного законодавства.

Разом з появою Закону, що регулює охорону культурної спадщини, було встановлено і покарання за недотримання та порушення Закону. Серед них покарання відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України.

Відтак, Кодексом про адміністративні правопорушення передбачено покарання за порушення вимог законодавства про охорону культурної спадщини у вигляді накладення штрафу: на громадян від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на посадових осіб - від ста до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [4].

Кримінальним кодексом України визначено, що незаконне проведення археологічних розвідок, розкопок, інших земляних чи підводних робіт на об'єкті археологічної спадщини, а також Умисне незаконне знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини чи їх частин караються штрафом від однієї тисячі до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років [5].

Отже, основними засновниками тенденції охорони пам'яток культури були громадські організації, науковці, наукові товариства. Проте через

відсутність системності, розпорошеність функцій керівництва і контролю, через не ідеальність Українського законодавства все більше і більше зникає та руйнується пам'яток культури.

На сьогоднішній день держава сама не в змозі забезпечити охорону культурної спадщини, вирішити цю проблему можна лише в партнерстві з громадськими організаціями. Тому в основу тенденції розвитку пам'яткоохоронного законодавства зараз має бути покладено розробку нової стратегії управління охороною культурної спадщини, яка враховувала б як позитивний досвід, так і недоліки, а також базувалась на принципах прозорості та співпраці.

Література:

1. Горбик В.О. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні / В.О. Горбик, Г.Г. Денисенко // Укр. іст. журн. – К. 143-151.;
2. Титова О.М. Збережена спадщина (Українському товариству охорони пам'яток історії та культури – 40 років) / О. М. Титова, М. Т. Пархоменко, О. О. Демиденко // Зб. матеріалів і док. – К. – 280с.;
3. Закон України «Про охорону культурної спадщини» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14/ed20201016#Text>;
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 213 - 330) : Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-Х : станом на 21 берез. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10> (дата звернення: 09.04.2021);
5. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 28 берез. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 09.04.2021).

Дяченко Наталія Сергіївна
студентка спеціальності «Право»

Тарасюк Алла Юріївна
викладачка циклової комісії
суспільних дисциплін і правознавства
Фахового коледжу «Універсум»

Київського університету імені Бориса Грінченка

ЧЕТВЕРТА ВЛАДА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Відповідно до норм міжнародного права кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів [1].

Зазначене положення знаходить своє відображення і в національному законодавстві, а саме у статті 34 Конституції України, де зазначається, що держава кожному гарантує право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, а також право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

Проте, надаючи «свободу слова», законодавець вказує, що ця свобода може бути обмежена «...в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку...» [2].

Чи дійсно сьогодні засоби масової інформації (далі – ЗМІ) виконують роль сумлінного провідника в світ інформації, чи дійсно така діяльність виконується неупереджено та в інтересах національної безпеки?

Ще Томасу Карлайлу, британському письменнику і філософу 19-го століття, приписують першовідкриття терміну «четверта влада», що на той момент означало пресу та її вплив у соціумі. І сьогодні ми можемо провести ті ж паралелі з більш модифікованою формою преси, оскільки за останні століття ЗМІ вийшли на новий рівень. Враховуючи важливість трьох законодавчо закріплених влад, а саме виконавчої, законодавчої та судової, і порівнюючи їх вплив з впливом мас-медіа на сьогоднішній день, ми сміливо можемо заявити про існування хоч і не на папері, проте в суспільстві «четвертої гілки влади».

За словами фахівця у галузі масових комунікацій Василя Лизанчука «...людські спільноти творяться мережами інформаційних комунікацій, через які передається необхідна державно-політична, суспільно-економічна, ідеологічна, історична, етнічна та інша інформація. Національна мережа засобів масової комунікації – це один із «трьох китів», на якому базується державна самосвідомість, поряд з національною інтелігенцією та національною політичною елітою» [3].

Однак в реальності завжди існують дві сторони однієї монети, тому не можна не погодитися з думкою Валентини Карлової, яка вважає, що ЗМІ

можуть не лише консолідувати суспільство, а й відігравати деструктивну роль, підірвати його соціально-психологічну стійкість шляхом створення і просування у масову свідомість негативних ціннісних образів, чужих вітчизняній культурі ідеалів і цінностей.

Ця проблема є особливо актуальною сьогодні для України, перед якою стоїть завдання консолідації багатоетнічного українського суспільства в єдину політичну націю з високим рівнем національної свідомості. Оскільки інформаційна діяльність засобів масової інформації буде і надалі незмінно зростати й посилюватися, впливати на всі сторони життєдіяльності суспільства і держави, завдання полягає в тому, щоб ця діяльність відповідала українським національним інтересам, сприяла утвердженню незалежної Української держави [4].

І хоча проблема дезінформації існувала завжди, наразі на політичному полі бою інформаційна війна несе особливу загрозу. Цікаво, що зброя в такій війні хоч і не матеріальна, проте вражає більші маси населення, змінюючи їх свідомість, а в глобальному сенсі – створюючи загрозу суверенітету країни.

Такі війни, сутички ведуться не тільки на кордоні держави, а й всередині, коли можновладці намагаються залучитися підтримкою населення, використовуючи для цього саме інструменти впливу ЗМІ, тим самим підриваючи довіру в більшості виборців.

Тому не виключено, що українські медіа на сьогодні втрачають довіру. Серед причин можна навести деякі з них, як наприклад: загальні песимістичні настрої суспільства, недовіра до політикуму, надмірні обсяги інформації, пропаганда та брак аргументованих матеріалів у ЗМІ. Впливовість ЗМІ та їх значення у суспільстві, а також загострення кризи довіри в Україні актуалізували проблему довіри в комунікативній галузі [5].

Не секрет, що Україна досі перебуває в стадії державотворчих процесів, тож безсумнівно, що до організації діяльності та впливу «четвертої влади» в Україні треба підходити з особливою серйозністю.

Наразі в Україні досі не створений цілісний національний інформаційно-культурний простір, без якого фактично неможлива ні політична єдність нації, ні формування самої національної ідентичності. До цього часу ми прослідковуємо відсутність дієвих механізмів захисту власного інформаційно-культурного простору від зовнішньої експансії.

Одним із таких механізмів можна служити розвиток системи суспільного теле- та радіомовлення. Оскільки суспільне телерадіомовлення має відповідати загальним смакам та інтересам громадян, приділяти особливу увагу розвитку національної ідентичності та загальній меті консолідації суспільства, його вдосконаленню та демократичним трансформаціям, то саме воно, на відміну від приватновласницьких інтересів комерційних каналів, сприятиме вирішенню проблеми збереження та відновлення національної самобутності українського інформаційного простору [4].

Важливим завданням сьогодення залишається розвиток національного інформаційного ресурсу, національної ідеології, національної науки, що сприяло б зміцненню нації й її ефективному поступу. Озброєна переконливою

перспективою, потужним ресурсом розвитку, нація зможе успішно долати виклики часу, перемагати в інформаційних протистояннях і вибороти собі достойне місце в міжнародному співтоваристві [6].

Підсумовуючи, варто зазначити, що ЗМІ стали наразі невід'ємною частиною життя кожної людини, тому це не може не залишати свій відбиток у свідомості. Важливим завжди залишається насамперед людський фактор, який направлений на аналіз людиною всієї інформації, що надходить ззовні, сприйняття цієї інформації, а також те, як ця інформація буде використовуватися в подальшому.

Література:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року [Електронний ресурс]. – 1948. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
2. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996 [Електронний ресурс]. – 1996. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Лизанчук В. В. «Феномен невмирущості нації»// Наукові записки АН ВШ України. - 2004. - Вип. 6, 9-29. - С. 74-81.
4. Карлова В. В. Вплив засобів масової інформації на формування української національної свідомості [Електронний ресурс] / В. В. Карлова – Режим доступу до ресурсу: <http://academy.gov.ua/ej/ej6/txts/07kvvunc.htm>.
5. Довіра до змі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Довіра_до_змі#Дослідження_довіри_до_ЗМІ
6. Технології розвитку і захисту національного інформаційного простору [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1747:tekhnologiji-rozvitku-i-zakhistu-natsionalnogo-informatsijnogo-prostoru&catid=78&Itemid=412.

Журавльова Вікторія Олександрівна
студентка спеціальності «Дошкільна освіта»
Коваль Ольга Сергіївна
канд. іст. наук, викладач,
Дніпровський фаховий педагогічний коледж
КЗВО «ДАНУ» ДОР
(м. Дніпро, Україна)

РОЗВИТОК ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СФЕРІ

Молодь виступає однією з активних, рушійних сил політичних, культурних, економічних змін у суспільстві, і залежно від того, які цінності вона вносить у ці зміни, багато в чому буде залежати майбутнє суспільства. Розбудова високорозвиненої української державності, виховання громадянського суспільства, яке б перебувало в гармонії, неможливі без розвитку духовності. Формування духовності в студентській молоді є досить важливим, актуальним завданням та потребує нагальної уваги, оскільки на міцному ґрунті духовності, моральності зростає особистість відповідальна за слово, думку, вчинок.

Пріоритетною сферою у духовності і культурному розвитку суспільства була і залишається освіта. Необхідно звернути увагу, що згідно статті 5 Закону України «Про загальну середню освіту» серед завдань загальної середньої освіти, у пріоритетах виступає саме виховання громадянина України, виховання поваги до Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, почуття власної гідності, відповідальності перед законом за свої дії, свідомого ставлення до обов'язків людини і громадянина (1). Тому головне завдання сучасної освіти – це розвиток духовної культури особистості, що в підсумку стає основою формування і становлення особистості, яка живе по совісті, – усвідомлює почуття моральної відповідальності за власну поведінку, свої вчинки як перед самим собою так і перед людьми.

Виокремлю найзагальніші, базові аспекти розвитку духовної культури особистості в педагогічній сфері:

- формування у молоді духовної культури шляхом організації духовних відношень здобувачів освіти за допомогою застосування їх у стихійну або спеціально організовану діяльність;
- проведення виховних заходів, метою яких є сформувати такі духовні якості як людяність, чуйність, відповідальність, чесність;
- здійснення загальних бесід на всіх заняттях, індивідуальних бесід як із здобувачами освіти так і з їхніми батьками. Потрібно по доброму, з обґрунтуванням, переконливо доносити до їхніх сердець інформацію; вміти вислухати та бути цілковито зосередженою. Адже джерелом розвитку духовності є, безперечно, спілкування, зокрема духовне спілкування — обмін думками, знаннями, почуттями, враженнями, інтересами;

- перегляд та аналіз відеороликів, фільмів на тематику, пов'язану із закладенням у свідомість того, що «зроблене тобою, до тебе ж і повернеться», «як ти хочеш щоб до тебе відносились, так ти повинен і відноситись до інших», «добру людина в людини вчиться»;

- організація за участі і педагогів і здобувачів освіти вистав, сценок, у яких вони безпосередньо виконують певні ролі, де висвітлено приклади проявів милосердя, показано перемогу доброти над злом;

- залучення молоді до волонтерської діяльності. Зокрема, здобувачі освіти Дніпровського фахового педагогічного коледжу надають різноманітну допомогу діткам дошкільних навчальних закладів: це і матеріальні речі, яких вони на даний час можуть потребувати, і робиться акцент, безумовно, на духовній стороні допомоги – концертні програми, наставництво, товаришування. Також студенти нашого закладу і співробітники долучаються до благодійних акцій, фестивалів, зокрема, такими є благодійний фестиваль «Мама + Я», «Дивосвіт». Організують флешмоби, акції в підтримку учасників АТО та їхніх сімей, щоб вони відчули підтримку та знали, що вони не одні. Підтримуючи їх у такій скрутній ситуації, здобувачі освіти проявляють риси духовної культури;

- запрошення в навчальний заклад відомих людей, які через свої бесіди із молоддю доносять важливі елементи духовної культури на прикладі свого життя, у якому приходилось долати різні негаразди, несправедливості, але вистояли завдяки зберіганню людяності, вмінню відстояти та захистити інтереси саме чесним шляхом, зберігаючи при цьому людську гідність;

- відзначу головний аспект розвитку духовної культури, це – самовиховання, самовдосконалення, самоконтроль як основна функція совісті; бути, залишатись гідною Людиною, бути взірцем як для своїх рідних дітей, так і тих дітей, яких виховуємо та навчаємо.

Видатний український учений і педагог Василь Сухомлинський (Магдисюк Л. С., с. 68) склав кодекс порядності духовної людини: будьте добрими й чуйними до людей; допомагайте слабким і беззахисним; не робіть людям зла; допомагайте в скрутну хвилину товаришеві. Шануйте матір і батька: вони дали вам життя, вони виховують вас, вони хочуть, щоб ви стали чесним громадянином нашої держави, людиною з чистим серцем, ясним розумом, доброю душею, золотими руками.

Гуманність, чуйність до людини, готовність прийти їй на допомогу — ці елементарні риси людяності, порядності повинні стати надбанням, особистим моральним багатством кожної людини.

Всі вищезазначені аспекти розвитку духовної культури особистості матимуть позитивний результат тоді, коли ми, як педагоги, усвідомимо, що перш ніж виховувати, розвивати духовну культуру в інших, ми самі повинні намагатись бути духовно розвиненими, бути вимогливими в першу чергу до себе, здійснювати самоконтроль над своїми словами, вчинками. Педагог повинен бути дійсно взірцем, не тільки словами розвивати духовну культуру

особистості, а й своїми діями, вчинками, які впливатимуть на свідомість молоді та спонукатимуть до вияву духовної культури.

Оволодіння студентською молоддю духовною культурою підносить свідомість особистості на вищий щабель, наповнює життя високими моральними громадськими цілями, сприяє досягання бажаного. Духовна культура допомагає кожній людині стати людиною, а нації – нацією. Бо нація перестає існувати, якщо в її житті відсутня духовна культура, яка зміцнює єдність усього суспільства, забезпечує подолання труднощів на шляху його розвитку. Тому розвиток духовної культури особистості повинен стати головним завданням існування людства та головною метою функціонування системи освіти і виховання. Якщо ми будемо починати в першу чергу з себе самих, працювати відповідально, добросовісно, злагоджено, прищеплювати добро, милосердя, великодушність, то матимемо висококультурну, розвинену духовну особистість. Тож сіймо в дитячі серця зернятка доброти, а урожай обов'язково буде !

Література:

1. «Закон України Про повну загальну середню освіту» // <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2232/>

2. Магдисюк Л. С. Стежками доброти й любові // Педагогічний пошук. Методичні публікації. Предмети духовно-морального спрямування. – 2018. - №2 (98). – С. 66 - 71.

*Закарян Анжела Едуардівна,
студентка спеціальності «Професійна освіта»
Маценко Леся Миколаївна,
к. пед. н., доц.,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ МАРІЇ МОНТЕССОРІ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Сучасна освіта потребує переосмислення. Світ змінюється й ми разом з ним також, встановлюються все нові вимоги до формування особистості, гуманізації та антропологізації. Це передбачає такі відносини педагога і вихованця, при яких кожен займає активну позицію в навчально-виховному процесі. Тому зростає інтерес до спадщини зарубіжних прогресивних педагогів.

Особливе місце в цьому гуманістичному педагогічному русі займає італійський педагог, лікар, вчений і філософ Марія Монтессорі (1870-1952), яка розробила власний метод розвитку органів чуття для дітей з розумовою відсталістю. Вона автор унікальної педагогічної системи, в основу якої покладено ідею вільного виховання. У своїй системі М. Монтессорі прагнула уникнути класно-урочної форми навчання, враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, надавати їй самостійність, свободу і можливість пізнавати світ у власному темпі.

Основним відкриттям Марії Монтессорі, а також суттю її педагогіки, було твердження, що кожна дитина індивідуальна, а отже, повинна розвиватися відповідно до індивідуального плану розвитку. У ньому неодмінно повинні враховуватися можливості і здібності дитини, які дозволяють їй вчитися самостійно і разом з тим ефективно. У цьому плані повинно бути прописано все, що спонукає дитину до самовиховання, самонавчання та саморозвитку. Її педагогічна концепція була заснована на величезній природній потребі дитини пізнавати світ і вчитися за допомогою своєї діяльності, активності, спонтанних і самостійних дій.

На думку Марії Монтессорі, внутрішні потенціали розвитку, закладені в кожному малюку, потребують певних можливостей для своєї реалізації. Такими можливостями є спеціально створені умови виховання і навчання, які враховують важливі властивості дитячого мислення, відкриті італійським педагогом. Такими властивостями є:

- *абсорбуюча психіка* - здатність дитячого розуму до некритичного й безперервного реєстрування того, що він бачить і чує. Дитина не засуджує, не цурається, не має звички вирішувати, що правильно чи помилково. З моменту народження її мозок працює як губка - вбирає абсолютно все!

- *сенситивні фази* - Марія Монтессорі звернула увагу на те, що дитина в своєму розвитку проходить певні періоди підвищеної чутливості, вузько обмежені часом, які є найбільш сприятливими для розвитку тих чи інших

навичок. Такі фази не повторюються знову в житті людини. І якщо дитина отримує можливість експериментувати з тим, що її так зацікавило, то буде вчитися дуже швидко і без зусиль. Якщо в цей час не стимулюється розвиток певної здатності, яка повинна розвинути саме в цій фазі, її розвиток затримується. Чутливі фази не можна викликати штучно, їх проходження також не можна прискорити. Їх просто необхідно вчасно помічати для того, щоб допомагати дитині в її розвитку.

- *поляризація уваги* - це явище, яке виникає в період настання певної чутливої фази при максимально сприятливих для неї умовах. Це стан, коли дитина самозабутньо занурюється в якесь заняття, яке виконує і присвячує йому абсолютно всю свою увагу. Зовнішні стимули при цьому не мають ніякого значення, тому що для дитини важлива тільки її дія. Кожен раз, коли малюк переживає момент поляризації уваги, він стає більш спокійним, веселим і відкритим.

Отже, важливим є відкрите навчання, характерне для методики М. Монтесорі, коли власні спостереження дитини орієнтують вчителя на вибір потрібних, актуальних для конкретної ситуації дидактичних прийомів. Система М. Монтесорі створює реальні можливості для реалізації інтегрованої освіти. Вона набуває важливого значення не тільки для організації особистісно-зорієнтованої педагогічної моделі, але й забезпечує ефективність корекційних впливів. Одним з найважливіших завдань у такому разі стає інтеграція дітей з особливими потребами у суспільство. Таким чином, ідеї та педагогічна система М. Монтесорі зберігають свою актуальність і в сучасній освіті. Система дидактичних матеріалів, на яких побудований метод, сприяє гармонійно розвитку дітей, становленню їх творчого потенціалу, самостійності та незалежності.

*Заярнюк Ірина Юріївна,
студентка спеціальності «Соціальна педагогіка»
Братко Марія Василівна,
д-р. пед. н., доц.,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету
імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)*

ЯКІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

У період світової пандемії COVID-19, масового колективного переходу від офлайн до онлайн-форм діяльності, переведення освітнього процесу у дистанційний формат згідно із вимогами адаптивного карантину проблема якості надаваних та отримуваних освітніх послуг у закладах фахової передвищої освіти, які здійснюють професійну підготовку молодших спеціалістів та фахових молодших бакалаврів, з метою здобуття ними необхідних для подальшої професійної діяльності компетентностей, кваліфікації відповідного рівня і профілю, набуває все більшого значення.

Існує ряд інструментів впливу на особистість як суб'єкт освітнього процесу з метою забезпечення умов, сприятливих для формування всебічного, соціально-активного, самостійного, творчого, компетентного фахівця, серед яких, на нашу думку, одним з основних є освітнє середовище.

Від функціонування освітнього середовища безпосередньо залежить якість освітніх послуг. На впливі освітнього середовища на суб'єкт освітнього процесу зауважують як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, зокрема дослідження різних аспектів впливу освітнього середовища на становлення і розвиток особистості висвітлено у роботах Г. Беляєва, М. Братко, Н. Гонтаровської, С. Дерябо, В. Желанової, А. Каташова, В. Козирєва, Ю. Мануйлова, В. Мастерової, Т. Менг, Л. Новікової, К. Приходченко, В. Слободчикова, В. Ясвіна та інших.

Учена М. Братко узагальнюючи наукові підходи до тлумачення поняття «освітнє середовище» робить висновки, що більшість учених розуміють його як «багаторівневу систему умов/обставин/чинників/можливостей, яка забезпечує оптимальні параметри освітньої діяльності певного освітнього суб'єкта в усіх аспектах – цільовому, змістовому, процесуальному, результативному, ресурсному», «сукупність матеріальних чинників освітнього процесу, міжособистісних стосунків та особливих психолого-педагогічних умов для формування і розвитку особистості. Усі ці чинники взаємопов'язані, доповнюють один одного, впливають на кожного суб'єкта освітнього середовища, водночас суб'єкти освітнього процесу впливають на середовище, перетворюючи та змінюючи його» (Братко, с. 144).

Освітнє середовище закладу освіти є частиною соціокультурного середовища. Воно знаходиться під впливом таких же зовнішніх чинників. Відтак, пандемія, необхідність онлайн-функціонування соціальних інститутів, в тому числі, і освіти, висуває нові вимоги до освітнього середовища закладу

освіти. Адже актуальною залишається вимога щодо якісної підготовки фахівців навіть за таких, ще донедавна – екстремальних, а тепер, вже звичних, умов – необхідністю організації освітнього процесу у дистанційному форматі.

З метою дослідження ефективності функціонування освітнього середовища закладу освіти в онлайн-просторі, виявлення його лакун та визначення точок розвитку задля вдосконалення дистанційної організації освітнього процесу з урахуванням думки його суб'єктів, нами було проведено опитування студентів Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка. В опитуванні взяли участь 300 студентів, які представляють усі 4 курси та 12 спеціальностей. Опитування проведене за допомогою Google form.

Запропонована здобувачам освіти анкета включала 10 запитань, які спрямовані на виявлення думки суб'єктів освітнього процесу щодо особливостей таких структур освітнього середовища як матеріально-технічне забезпечення, психолого-педагогічні умови, можливості для розвитку в форматі онлайн-функціонування освітнього процесу.

За результатами проведеного опитування нами було виявлено, що 96% опитаних студентів (288 осіб) мають достатнє матеріально-технічне забезпечення задля регулярної участі у дистанційному освітньому процесі, при цьому 4% (12 осіб) вказали, що такого забезпечення не мають. Щодо регулярності відвідування онлайн-занять: 63% (189 осіб) опитаних відмітили, що регулярно відвідують онлайн-заняття за виключенням відсутності через хворобу чи з поважної причини; 34,7% (104 особи) відзначило, що вони залучені до навчального процесу, не пропускаючи жодного заняття; 1,7% (5 осіб) опитаних відзначили, що інколи пропускають заняття без поважної причини.

Нами також було поставлене запитання про дотримання карантин вимог та невідвідування людних місць. Виявлено, що 62,3% (187 осіб) відзначили, що інколи за крайньої потреби відвідують місця великого скупчення людей; 21,7% (65 осіб) взагалі обмежили відвідування таких місць до закінчення карантину; 16% (48 осіб) продовжують відвідувати місця великого скупчення людей у позанавчальний час.

Якщо детальніше зупинитись на якості онлайн-залучення у навчальний процес студентства, важливо відзначити, що 73,3% (220 осіб) опитаних мали/інколи мають перешкоди технічного характеру для онлайн-навчання; 25,7% (77 осіб) зазначили, що з початком карантину у них збільшився обсяг домашніх зобов'язань; 22% (66 осіб) зазначили, що з початком карантину вони відчували появу психологічних проблем та бар'єрів; 19,3% (58 осіб) опитаних відзначило, що від початку карантину вони не зіштовхнулись із жодними суттєвими перешкодами для дистанційного здобуття освіти.

Анкета містить окреме питання щодо психологічних проблем та їх подолання: 66% (198 осіб) опитаних відзначило, що вони не мають таких проблем, у яких їм була б необхідна допомога психолога; 24,3% (73 особи) зауважили, що вони не були поінформовані про існування Соціально-психологічної служби на базі закладу освіти; 6,3% (19 осіб) повідомили, що

збираються звернутись за підтримкою до відповідної служби закладу освіти найближчим часом; 3,3% (10 осіб) відзначили, що користуються/користувались підтримкою Соціально-психологічної служби. Стосовно функціонування онлайн-комунікації між учасниками освітнього процесу: 85,3% (256 осіб) респондентів зазначили, що задоволені комунікацією усередині групи, із старостами/куратором/представниками адміністрації; 14,7% (44 особи) повідомили, що мають труднощі, пов'язані із комунікацією.

Окреме питання – активність студентства до/під час карантину. 42,7% (128 осіб) відзначили, що нині є менш активними, ніж під час офлайн-навчання; 34% (102 особи) – навпроти почуваються більш активними у онлайн-просторі, встигають відвідати більше заходів; 23,3% (70 осіб) відзначили, що інтенсивність їхньої активності не змінилась у зв'язку із переходом у дистанційний формат.

Перехід до онлайн-форм діяльності, відповідно, супроводжується переходом учасників освітнього процесу до онлайн-форм виконання навчальних завдань. У питанні із декількома можливими відповідями, 77,3% (232 особи) респондентів зазначило, що найбільш зручною формою роботи для них стала презентація; для 69,7% (209 осіб) – конспект, занотований на технічному пристрої; для 47,3% (142 особи) – конспект, занотований на паперовому носії; для 6% (18 осіб) – інфографіка; для 4% (12 осіб) – ментальна карта; для 2% (6 осіб) – лепбук.

Загалом 64,4% (193 особи) опитаних оцінюють якість надаваних їм освітніх послуг під час дистанційного навчання як такі, що відповідають високому рівню, є цілком задовільними (з них 21,7% (65 осіб) оцінюють надавані освітні послуги у 5 балів, 42,7% (128 осіб) – у 4 бали); 26% (78 осіб) оцінюють – як «задовільно» у 3 бали; 9,7% (29 осіб) не задоволені якістю надаваних ним освітніх послуг (з них 5% (15 осіб) оцінюють – у 2 бали, 4,7% (14 осіб) – у 1 бал).

У сучасних умовах пандемії й масових переходів усіх процесів у дистанційну форму не перестає бути актуальним існування інституту освіти як такого та не знижується попит на кваліфікованих спеціалістів. Сучасні заклади фахової передвищої освіти мають адаптуватись до викликів сьогодення з урахуванням актуальних потреб суспільства, думки кожного суб'єкта освітнього процесу, адже кожен такий суб'єкт має вплив на освітнє середовище, задля вирішення цих задач. Досвід Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, підкріплений опитуванням студентства, показує, що це можливо із переходом у онлайн-формат без суттєвих втрат у якості освітніх послуг.

Література:

1. Братко М.В. (2017) Управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу: теорія і практика: монографія. За ред. докт. пед. наук, проф., Л.Л.Хоружої. Кам'янець-Подільський: «Аксіома». 424 с.

Зінчук Катерина Василівна
Студентка спеціальності «Початкова освіта»
Соколюк Олена В'ячеславівна
к.пед.н.,
ВСП Дубенський педагогічний фаховий коледж
Рівненського державного гуманітарного університету
(м.Дубно, Україна)

ДОСВІД ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Одна з найбільш ефективних та якісних систем охорони здоров'я працює в Іспанії. Очікувана тривалість життя в цій країні на 2,7 роки довша ніж в середньому в країнах ЄС, клінічні результати на тому ж рівні, що і в Швеції, Франції та Німеччині (зокрема, виживання після раку), тут найменше ліжок на душу населення у Європі і найбільше випадків, що вирішуються на рівні первинної допомоги — це 94% від усіх звернень. Система охорони здоров'я Іспанії спирається на ІТ — інформація про пацієнтів та призначення зберігається в базі даних. 97% всіх клінічних записів — електронні. Іспанія складається із 17 автономій, кожна з яких має свій уряд і бюджет. Завдяки цьому місцева влада може планувати та змінювати систему медичних послуг в залежності від локальних потреб, наприклад, розвивати мережу установ не в мегаполісах, а в маленьких містах чи селах.

Конституція Іспанії 1978 року гарантує всім громадянам медичну допомогу та охорону здоров'я. До 2015 року послугами системи охорони здоров'я могли користуватися всі резиденти Іспанії: наймані працівники, іноземні студенти до 26 років і фізичні особи-підприємці та їхні діти. Згодом до них додали нелегальних мігрантів та іноземців, що не є резидентами Іспанії.

Резиденти Іспанії сплачують податки, які йдуть в бюджет автономії. Податкові надходження дають 94% грошей на охорону здоров'я, а решту складають профспілкові внески та плата за держслужбовців. Уряд також частково фінансує охорону здоров'я в автономіях, пропорційно до їх населення та потреб. Лікування повністю покривається універсальною страховкою, в тому числі стоматологічні послуги для дорослих та оптика .

В Іспанії є громадський, приватний та змішаний сектори охорони здоров'я. Переважна частина медичних послуг первинної та спеціалізованої медичної допомоги надається в громадських, тобто державних установах.

Місця, де можна отримати первинну допомогу, розташовані щільною мережею. Будь-хто може дістатися до такого закладу з дому за 15 хвилин. Там є сімейні лікарі, педіатри, медсестри, психотерапевти, соціальні працівники та акушери.

Лікарі первинної ланки в Іспанії мають також займатися пропагандою здорового способу життя і доносити до пацієнтів потрібну інформацію про запобігання хворобам. Тобто займатися не лише лікуванням вже хворих людей. Профілактика хвороб є однією із задач системи.

Спеціалізована допомога надається у відповідних центрах та лікарнях, після чого пацієнтом займається знову лікар первинної медичної допомоги.

До приватної клініки люди звертаються, щоби довго не чекати на запис до спеціаліста державної установи, швидше отримувати результати аналізів або щоби мати окрему палату.

Молодь в Іспанії, живе здоровим способом життя більша половина займається спортом та загартовується, займається рухливим способом життя. Іспанці, харчуються здоровою їжею, не вживають алкоголь та тютюн. Завдяки, середземноморській дієті з оливковою олією і горіхами, Іспанія посіла перше місце найздоровіших країн світу.

Іспанці, намагаються не вживати багато жирної їжі і спостерігають пильно за харчуванням своїх дітей, залучають їх до різних секцій де вони займаються спортом, або танцями. Завдяки такому дбайливому ставленню до здоров'я, в них велика тривалість життя .

Серед країн Європи, Америки , Іспанії, Італії , Польщі та інших країн у них здоров'язбереження знаходиться теж на високому рівні, велика кількість коштів йде на здоров'я населення (медицину). Ці країни дбають про своїх жителів. Італія посідає друге місце в рейтингу найздоровіших країн світу, і інші країни займають далеко не останнє місце.

З цього можна зробити висновок, що в кожній країні намагаються зробити медицину більше сучасною та безпечною для населення.

Україна займає 93 місце в цьому рейтингу, але і ми вдосконалюємося.

Змінюємо систему фінансування, щоб держава не лише гарантувала кожному громадянину базовий пакет медичних послуг. А раціонально використовувала наші податки та справді могла його забезпечити.

Впроваджуємо сучасну електронну систему охорони здоров'я. Інформація про фінансування системи має бути прозорою та відкритою (як це починає працювати на первинній ланці: . Вся медична документація також вестиметься в електронному форматі. Вже цього року плануємо запустити в роботу електронні медичні картки та рецепти.

Посилюємо первинну ланку медичної допомоги. Кожен українець може вільно обрати свого лікаря, який, окрім лікування хвороб, може проконсультувати з будь-якого питання стосовно здоров'я та підтримувати здоров'я в оптимальному стані

Література

1. Здоров'язбереження Іспанії та інших країн. Інтернет ресурси та інші джерела.
2. Єрмолова Ю. Є – здоров'я молоді в Іспанії, здорове харчування іспанців.
3. Іспанія очолила рейтинг найздоровіших країн світу – Павло Калашник

*Злинко Валерія Павлівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Борисьонк Максим Олегович,
викладач фахових методик Початкової освіти,
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР»
(м. Нікополь, Україна)*

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВА УРАЇНСЬКА ШКОЛА

Відповідно до «Державного стандарту початкової освіти» (Державний стандарт початкової освіти, с. 12) та Концепції «Нова українська школа» (Концепція «Нова українська школа», с. 15) визначають вимоги щодо формування в молодшого школяра вміння працювати в колективі, вирішувати нестандартні завдання, використовувати сучасні інформаційно-комп'ютерні технології, самостійно аналізувати результати своєї діяльності, робити висновки та використовувати відповідні засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань. Проектна технологія виступає прогресивним методом освітніх технологій ХХІ століття, що спрямована на духовне та професійне становлення особистості молодшого школяра, оволодіння ним різними способами творчої, дослідницької діяльності.

Використання проектної технології в освітньому процесі НУШ є актуальною й складною проблемою. Останнім часом зростає кількість наукових досліджень, предметом яких є використання методу проектів в освітньому процесі початкової школи. Цій проблемі присвячено дослідження таких науковців, як П. Архангельський, Л. Ващенко, О. Зосименко, Г. Ісаєва, С. Москвін, Л. Переверзєв, О. Пехота, О. Пометун, С. Сисоєва, А. Хуторський. Учені переконують, що використання проектних технологій підвищує ефективність уроків в початковій школі, робить їх творчими, змістовними і цікавими.

Дидактичні проблеми і перспективи використання проектних технологій у процесі навчання молодших школярів досліджували І. Базарницька, Н. Коваль, С. Іванісова, Н. Котелянець, Н. Пархоменко, Л. Сиротюк, Г. Хабазня. Більшість науковців поділяє думку про те, що метод проектів – це педагогічна технологія, що відображає реалізацію особистісно орієнтованого підходу в освіті та сприяє формуванню в учнів уміння адаптуватися до сучасних умов життя щцо представлені викликами суспільства.

У педагогічній науці поняття «метод» визначається як певний спосіб реалізації освітнього процесу, досягнення поставленої мети. В «Українському педагогічному словнику» зазначено, що «метод проектів – це спосіб організації навчання, за яким учні набувають певних знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів» .

На думку С. Сисоєвої (Сисоєва, с. 156), метод проектів є одним із інноваційних методів навчання, що належить до методів навчання в співпраці (групова робота учнів). Він є продуктивним, тому що в ньому реалізуються одразу декілька сучасних підходів: особистісно орієнтований та комунікативно-діяльнісний.

За переконанням Є. Полат (Полат, с. 87), проектна технологія являє собою спосіб досягнення дидактичної мети уроку, через детальну розробку проблеми, що має завершитися абсолютно реальним, практичним результатом.

Визначаючи сутність та особливості застосування методу проектів в освітньому процесі початкової школи науковці зазначають його творчий, дослідницький характер роботи в процесі виконання, та наголошують, що саме участь у проектах сприяє активності, творчості, впевненості молодшого школяра.

Використання проектних технологій в Новій українській початковій школі обумовлені формування в учнів компетенцій та компетентностей, серед яких слід виокремити наступні:

- формування комунікативних умінь, тобто умінь що адаптують дитину до праці в різних групах, де кожен виконує різні соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника, тощо);
- актуальність спілкування з однолітками, вміння адекватно реагувати на різні точки зору щодо певної проблеми;
- вміння користуватися дослідницькими методами: збирати необхідну інформацію, факти; уміти їх синтезувати та аналізувати з різних точок зору, висувати певні гіпотези, формувати та обґрунтовувати висновки.

В основі методу проектів лежить розвиток пізнавальних навичок молодших школярів, вміння самостійно використовувати власні знання для орієнтування в сучасному інформаційному просторі, розвиток критичного мислення учнів.

Використовуючи проектну технологію в освітньому процесі початкової школи, учителю необхідно враховувати вікові та психолого-фізіологічні особливості молодших школярів. Дитина молодшого шкільного віку має невеликий життєвий досвід, тому коло соціально значущих проблем, з якими вона мала справу вузьке. Проблема використання методу проекту під час навчання, яку ми пропонуємо учням початкової школи, має бути соціально детермінованою та актуальною і цікавою для нього. Тому, обираючи теми дитячих проектних робіт краще вибирати із змісту навчальних предметів або захоплень і талантів дитини.

Для ефективного впровадження та реалізації проектної технології в початкових класах необхідно дотримуватися наступних вимог:

1. Контроль з боку вчителя за виконанням проектних завдань має бути якомога ретельним, адже теоретичних, практичних знань і вмінь у молодших школярів ще бракує.

2. Запропоновані проекти для молодших школярів, як правило, повинні бути короткотривалими. Якщо клас працює за системою розвивального навчання, то можливе використання творчих, дослідницьких довготривалих

проектів. Слід відзначити, що роль вчителя є ключовою, йому необхідно надавати консультації до виконання, інструктувати дітей, супроводжувати хід виконання, за необхідності допомогти у оформленні відповідної документації.

3. Слід віддавати перевагу рольовим, інформаційним, творчим проектам – ці види проектної технології завжди викликають зацікавленість у молодших школярів.

4. Для організації пошукової діяльності бажано спочатку залучати дітей з підвищеною навчальною мотивацією, – їх дослідження може викликати інтерес та зацікавити інших учнів.

5. При виконанні перших проектів у початковій школі слід надавати перевагу груповій роботі дітей. Це дасть можливість диференційовано, раціонально розподілити проектне завдання: після реалізації проекту кожна дитина відчуватиме власну значущість під час вирішення завдань. Для вчителя це унікальна можливість на перших етапах виконання проекту отримати первинні уявлення про можливості кожної дитини (зокрема для подальшої роботи в індивідуальних проектах) та виділити лідерів, які зможуть очолити керування майбутніми проектними групами.

6. Значну увагу необхідно приділити презентації результатів виконання проекту: запрошувати на перегляд батьків, учнів інших класів (такий підхід простимулює дитину до подальшої роботи та викличе інтерес до відкриття нового).

7. Вчителю необхідно до початку проектування підвести молодших школярів до самостійного вибору теми, яка б змотивувала та зацікавила їх до роботи.

8. Теми учнівських проектів мають бути якомога різноманітними.

9. Робота над проектами у початковій школі не повинна бути вимушеною, учні мають працювати добровільно.

Слід зазначити, що у процесі проектної пошукової діяльності підвищується рівень зацікавленості учнів конкретним предметом, посилюється інтерес до навчання. Учителі початкових класів, мають вибудовувати весь процес навчання так, щоб він забезпечував, поряд із засвоєнням предметного змісту, формування відповідних дослідницьких та інформаційних умінь і навичок, які застосовуються в різних життєвих ситуаціях: навчальних, виробничих, особистих.

Отже, використання методу проектів в освітньому процесі Нової української початкової школи сприяє формуванню у молодших школярів вмінь встановлювати асоціації з раніше вивченим матеріалом, робити висновки, висувати ідеї, знаходити різноманітні варіанти розв'язання проблеми, логічно обгрунтовувати власну думку, знаходити компроміс, прогнозувати результати власної пошукової діяльності. Творча справа вчителя і учня в процесі проектної технології забезпечує надбання умінь життєво необхідних компетентностей, розвиває критичне мислення, емоційний інтелект, творчу активність, ініціативність, самостійність.

Література:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL : <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Сисоєва С.О. (2008) Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти: навч. посіб. За заг. ред. С. О. Сисоєвої. Київ: КІМ. 423 с.
4. Полат Є.С. (2002) Метод проєктів. Нові педагогічні інформаційні технології в освіті: навч. посіб. За ред. Є.С. Полат. Київ: Академія. 128 с.

Іваненко Марта, Іваненко Марія
студентки спеціальності «Музичне мистецтво»
Кифенко Анна Миколаївна
к. пед. н.,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДИРИГЕНТА НАВЧАЛЬНОГО ХОРОВОГО КОЛЕКТИВУ

Навчальний хоровий колектив – це повноцінна ланка комунікаційного процесу, що передає інформацію та гіпотетично змінює її.

Згідно соціокультурної концепції О. Берегової (Берегова, с. 154) основний процес музичної комунікації, без додаткових учасників процесу, має наступне схематичне вираження: композитор – твір – виконавець твору – канал трансляції – слухач.

Т. Коробка (Коробка, с. 381) виділяє зв'язки суб'єктів комунікації в хоровому колективі, які транслуються в такі біномні пари: *композитор – нотний текст; нотний текст – диригент; диригент – хор; хор – слухач; диригент – слухач*, всередині яких відбувається перекодування з однієї «мови» на іншу. Але, попри односторонній векторний рух передачі інформації, дія в кожній з цих пар має не односторонній характер. Кожна одиниця в середині біноми має свій «вплив» і «опір».

Діяльність кожного із суб'єктів музичної комунікації припускає не лише розшифрування художньої інформації (перекодувало з однієї системи кодів на іншу), але і складний процес її інтерпретації. Каналом комунікації є шлях, по якому здійснюється інформаційний зв'язок між відправником і одержувачем музичних повідомлень, проте з усіх можливих варіантів цього каналу між різними суб'єктами музичної комунікації детальному аналізу підлягатиме комунікаційний канал між виконавцем і слухачем, за допомогою якого остаточно реалізується акт музичної комунікації.

Вагоме значення в роботі хорового колективу відіграє діяльність диригента, його професійні та особистісні характеристики. Диригентська діяльність – одна з найскладніших серед музично-виконавських професій. Її структура багатокомпонентна, а прояви багатогранні. Тому до диригента ставляться найвищі вимоги. До завдань диригента входить сприйняття інформації, осмислення її, передача іншим учасникам колективу, досягнення необхідного результату. У зв'язку з цим, диригент хору повинен мати ряд як професійних, так і психолого-педагогічних якостей. Професійні якості складаються з природної обдарованості спеціального навчання. До педагогічних якостей належать: гностичні уміння, уміння психолого-методичного планування, діагностичні уміння, дослідницькі уміння.

Серед педагогічних умінь перше місце посідають гностичні уміння. Вони виявляються у здатності передати знання іншим особам і забезпечити

їх засвоєння. До гностичних умінь, також відносяться здібності сугестивні й експресивні. Сугестивні здібності – це здібності емоційно-вольового впливу на колектив, залежні від комплексу особистісних якостей керівника, зокрема, його вольових якостей (рішучості, витримки, наполегливості, вимогливості та ін.), а також від почуття відповідальності за своїх підопічних. Це уміння надихати, переконувати, вести за собою. Первинне значення тут має особа диригента, його моральна переконаність, професійний авторитет. Особисті якості керівника, його авторитет – це основа психологічної дії на членів колективу.

Звернемо увагу на вимоги, що ставляться до керівника хорового колективу. Це: ерудиція, самостійне мислення, уява, натхнення та інтуїція. Велику роль в особистісних характеристиках диригента відіграють й організаторські здібності (за Л. Уманським): ініціативність, вимогливість, винахідливість, здатність поєднувати різні види роботи, здатність знаходити шлях до кожної людини, критичність, психологічний такт, уміння передбачати наслідки своїх слів або вчинків, самостійність (на відміну від сліпого наслідування), спостережливість, самоконтроль і витримка, уміння діяти енергійно, працездатність, зібраність, комунікативність.

Вагомою складовою взаємин між диригентом та хоровим колективом є встановлення ділового контакту та емоційного клімату в колективі. Це простежується у творчій пов'язаній з психологічним. Він, у свою чергу зближує диригента із співаками спрямованості хорового заняття, в умінні диригента активізувати мислення співаків хору, підтримувати високий рівень уваги, інтересу, допитливості. Діловий контакт диригента хоровим колективом тісно пов'язаний психологічним. Психологічний контакт виявляється у створенні атмосфери довіри, щирості, справедливості, природності, простоти, взаємної зацікавленості у спільних результатах роботи.

Отже, професійна діяльність диригента навчального хорового колективу є поліфункціональною, яка уособлює симбіоз «внутрішніх професій» – диригента, музиканта, педагога, організатора, психолога, артиста, друга. В особистості диригента мають поєднуватися кращі людські якості: висока культура спілкування, педагогічний такт, висока мораль, щирість, простота, скромність. Гармонійне поєднання кращих професійних та людських якостей є запорукою високого авторитету керівника навчального хорового колективу.

Література:

1. Кабріль К. В. Критерії та показники сформованості ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики в процесі вивчення музично-комп'ютерних технологій. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Психолого-педагогічні науки*. 2015. № 2. С. 41–45.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва : Политиздат, 2011. 254 с.
3. Олексюк О. М., Ткач М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва : Навч. посіб. Київ : Знання України, 2004. 264 с.
4. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості. Київ : Міленіум, 2006. 346 с.

5. Берегова О.М. Проблематика творів сучасних українських композиторів у контексті ідей постмодернізму. Українське музикознавство: науково-методичний збірник. К.: НМАУ, 2001. С.150-156.

6. Коробка Т. С. Комунікаційний процес у хоровому виконавстві як складна система творчих взаємозв'язків. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського : збірник статей. Культурологічні аспекти сучасного мистецького дискурсу. Пам'яті Л. К. Каверіної. Вип. 106. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2013. С. 377–392.

Ігнатишина Дарина Миколаївна
студентка спеціальності «Початкова освіта»

Соколюк Олена В'ячеславівна

к. пед. н.,

ВСП «Дубенський педагогічний фаховий коледж
Рівненського державного гуманітарного університету»

(м. Дубно, Україна)

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИЙ ПРОСТІР ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ПЕРЕДУМОВА ЯКОСТІ ОСВІТИ І ЖИТТЯ

Одне з важливих завдань сучасної школи – виховати фізично, морально, соціально, духовно здорову людину. Адже стан здоров'я населення України свідчить про існування реальної загрози вимирання нації. Справедливими є слова: "Гроші втратив – нічого не втратив, час втратив – багато втратив, здоров'я втратив – все втратив".

Здоров'я — це не лише відсутність хвороб, а й стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя.[7]Сьогодні майже 90% дітей дошкільного віку, учнів і студентів мають відхилення у здоров'ї. Тільки за останні 5 років на 41% збільшилася кількість учнівської молоді, віднесеної за станом здоров'я до спеціальних медичних груп. На 60% зросла кількість неповнолітніх, які вживають наркотики, палять, п'ють.

Так, що таке здоров'я?

Здоров'я – сукупність фізичних, духовних, соціальних якостей людини, що є основною її довголіття і необхідною умовою здійснення творчих планів, умовою високої працездатності, створення міцної сім'ї, народження і виховання дітей.

Спорт. Ніхто не стане сперечатися, що займатися спортом корисно, особливо для здоров'я. Що завдяки його впливу діти ростуть більш міцними і витривалими, застуди бувають рідше, а імунітет стійкіший. Це все так, але спорт – це більше, ніж просто здоров'я. У ньому є багато переваг і користі не тільки на фізичному, але і на емоційному рівні. Діти, захоплені тренуваннями, не витрачають стільки часу на комп'ютери, планшети. Їм просто ніколи. Вони натхнені своїми заняттями, успіхами і поставленими цілями. Особливо для дітей молодшого віку, допоможе вирішити ряд проблем з фізичним розвитком: постава; гнучкість; м'язова маса; опорно-руховий апарат; зміцнення нервової системи; поліпшення функції судин і серця; роботи органів дихальної системи.

На занятті діти вихлюпують накопичену енергію, при цьому заряджаючись позитивними емоціями і відмінним настроєм.

До того ж, не секрет, що спортивні заняття впливають на успішність дитини в навчанні. Було проведено ряд експериментів, на основі яких було доведено, що при хорошому фізичному розвитку дитина засвоює матеріал краще однолітків. Все тому, що на тренуваннях відбувається насичення організму киснем, а це, в свою чергу, активізує роботу мозку.

Шкідливі звички. Шкідливі звички – це паління сигарет, вживання спиртних напоїв, наркотичних та токсичних речовин.

Куріння – найпоширеніша шкідлива звичка. Сигарети містять нікотин, отруйні смоли і багато інших концентрогенів. Ті, хто вживає спиртні напої, теж самі собі псуєть здоров'я. У людей, які їх вживають, хвора печінка, порушується робота серця, погіршуються розумові здібності та й, взагалі, руйнується особистість. Наркотики руйнують весь організм. Потяг до них такий сильний, що люди, які їх вживають, заради однієї дози наркотику здатні на крадіжку, насильство і навіть вбивство.

Загартовування. Вода, сонце, повітря – наші найкращі друзі, які допомагають нам загартуватись, але є певні правила.

Правила загартування сонцем:

- Не перегрівайся!
- Найкраще засмагати до 11 години ранку й після 17:00 години дня.
- Захищай голову від сонячних променів.

Правила загартування повітрям:

- Щоденно гуляй і грійся на свіжому повітрі.
- Одягайся за погодою – не перегрівай свій організм теплим одягом.

Правила загартування водою:

- Найкращий час для загартування водою – ранок, після фізичної зарядки.
- Чудовий вид загартування – холодні ванни для ніг. Найкращий час – перед сном.

Харчування. Раціональне харчування має п'ять основних вимог:

- Кількість їжі – це стільки, щоб вона забезпечила добові енерговитрати організму;
- Якість їжі – правильне співвідношення жирів, білків, вуглеводів, вітамінів, мікроелементів, води відповідно до вікових періодів дитини;
- Правильно організований режим прийому їжі;
- Засвоєння їжі – створення приємної обстановки при прийомі їжі;
- Щоб їжа не була шкідливою.

Важливість формування культури здорового способу життя, здоров'язбережувальної компетентності обумовлена розумінням, що лише з раннього дитинства можна прищепити основні знання, навички і звички з охорони здоров'я, які згодом перетворяться у важливий компонент загальної культури людини і вплинуть на формування здорового способу життя усього суспільства.

Література:

1. <https://nlu.org.ua/event.php?id=1551>
2. Основи здоро'я: Підручник для 7 кл. загальноосв. навч. закл. / І. Д. Бех, Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, С. В. Страшко. — К.: Видавництво «Алатон», 2015. — с.7
3. Амосов Н.Н. Раздумья о здоровье. Физкультура и спорт. – Знание, 1987.
4. Горашук В.П. Валеология. Підручник для 10 – 11 кл. середньої загальноосвітньої школи. - К.: Генеза, 1998.

Калита Влада Андріївна
студентка спеціальності «Музичне мистецтво»
Романова Тетяна Вадимівна
спец. вищ. кат., викладач-методист
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ВИХОВНИЙ ВПЛИВ МУЗИЧНОГО НАВЧАННЯ НА ФОРМУННЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дошкільний вік – період, коли закладаються початкові здібності, що обумовлюють можливість залучення дитини до різних видів діяльності. Це є найважливішим етапом життя, адже він стає фундаментом для подальшого розвитку. Проблему виховного впливу музичного навчання на формування гармонійного розвитку дітей дошкільного віку розглядалися в естетико-філософській та психолого-педагогічній літературі Т. Андрущенко (Андрущенко, с. 33), А. Бойко (Бойко, с. 233), І. Зязюн (Зязюн, с. 47), О. Рудницька (Рудницька, с. 357) та ін.

Музичне навчання – органічна складова частина всього навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі. Музика входить також до інших видів навчально-виховної роботи, таких як розвиток мови, ознайомлення з природою, образотворча діяльність (малювання, ліплення), гімнастика, фізкультура, рухові ігри. Найбільш ефективно музичне виховання здійснюється в процесі практичної діяльності дітей. Тому вихователі й музичні керівники повинні розвивати творчі здібності дошкільників під час занять різними видами музичної діяльності. Основною метою в роботі вихователів та музичних керівників закладів дошкільної освіти – виховувати засобами мистецтва любов до прекрасного, впливати на почуття, мислення дитини, її характер і волю, сприяти свідомому сприйняттю дійсності.

Головною особливістю сучасних програм розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля», «Я у світі», «Веселкова музикотерапія» та ін., є комплексний підхід до організації та проведення музичних занять та інших форм роботи з музичного розвитку у закладах дошкільної освіти. Цей підхід створює передумови для розв'язання двох взаємопов'язаних завдань:

- 1) використання різноманітних видів доступної дітям діяльності (предметна, зображальна, мовна), під час проведення музичних занять з використанням різноманітних ігор;
- 2) широке впровадження навичок та вмінь, набутих дітьми під час музичного виховання з метою їх удосконалення, не тільки в зміст різних занять, а й у побут дітей.

Отже, заняття музикою сприяють загальному та гармонійному розвитку особистості дитини. Взаємозв'язок між усіма компонентами виховання створюється у процесі різноманітних видів і форм музичної діяльності. Емоційна чутливість до музики і розвинений музичний слух у більшості

дошкільників дають змогу в доступних формах відгукуватися на добрі почуття і вчинки, допомагають активізувати розумову діяльність і, постійно вдосконалюючи рухи, розвивають дітей фізично.

Література:

1. Андрущенко Т. І. Естетичне як соціокультурний феномен (філософсько-історичний аналіз) : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра філософ. наук : 09.00.03 "Соціальна філософія та філософія історії" / Тетяна Іванівна Андрущенко ; Львівський національний ун-т ім. І. Франка. — Львів, 2008. — 32 с.
2. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації (Підготовка вчителя до формування виховуючи відносин учнями) : навч.-метод. посібник / А. М. Бойко. — К. : ІЗМН, 1996. — 232 с.
3. Газіна І. О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки "Дошкільна освіта", вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків / І. О. Газіна. — Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. — 196 с. : іл.
4. Зязюн І. А. Всеукраїнська державна комплексна програма з естетичного виховання / Іван Андрійович Зязюн // Вісник Академії педагогічних наук України. — 1993. — № 1. — С. 43—51.
5. Н. Кривошея Педагогічні умови розвитку творчих музичних здібностей у дітей старшого дошкільного віку / Н. Б. Кривошея // Педагогічна освіта: теорія і практика. - 2015. - Вип. 18. - С. 425-429.
6. Освітня програма "Дитина" / [Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко та ін.]. — Київ, 2016.
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" (нова редакція). У 2 ч. / Аксьонова О. П., Аніщук А. М., Артемова Л. В. та ін. / наук. кер. О. Л. Кононко. — К. : ТОВ "МЦФЕР-Україна", 2014.
8. Ростовський О. В. Теорія і методика музичної освіти / О. В. Ростовський., 2001. — 272 с.
9. Рудницька О. П. Педагогіка : загальна та мистецька : навч. посібн. / О. П. Рудницька. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2002. — 355 с.

*Книшик Анна Ігорівна,
учениця ІІ класу ОЗЗСО «Раково-Ліський ліцей»
Камінь-Каширського р-ну Волинської обл.
Чередник Лідія Миколаївна,
канд. пед. наук,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ ЯК МЕТОД ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тренінг виник у ХІХ столітті в медицині як методика проведення психотерапевтичної роботи. У ХХ столітті він набуває поширення в практичній психології як ефективна технологія розвитку особистості та її психологічної підтримки.

Не існує єдиного встановленого поняття дефініції «тренінг»: одні дослідники розглядають тренінгові технології як ефективний засіб психічного розвитку людини (Б. Ломов); інші вважають тренінг сукупністю психотерапевтичних, психокорекційних і навчальних методів, спрямованих на розвиток навичок самопізнання і саморегуляції, спілкування і міжперсональної взаємодії, комунікативних умінь (Б. Карвасарський); окремі дослідники дають визначення тренінгу як активного групового навчання навичок спілкування і життя в суспільстві взагалі (Б. Паригін); Т. Воронцова і В. Пономаренко визначають тренінг як форму групової роботи, що забезпечує активну і творчу взаємодію його учасників між собою та тренером (учителем).

Якщо узагальнити точки зору дослідників, то можемо вважати, що психологічний тренінг - це форма спеціально організованого спілкування, психологічний вплив якого базується на активних методах групової роботи. У процесі участі у тренінгу значно ефективніше вирішуються питання формування суб'єктності та розвитку особистості, успішно формуються комунікативні навички, когнітивні уставновки. Тренінг сприяє перегляду учасниками раніше сформованих власних стереотипів і знаходженню шляхів вирішення своїх особистих проблем.

Психологічний тренінг - це ретельно спланований процес, метою якого є поповнення навичок та знань учасників і перевірка їх ставлення до навколишнього та до проблем, ідеї, поведінки з метою аналізу та корекції. У своєму широкому змісті психологічний тренінг - це:

- пізнання себе і навколишнього світу;
- зміна свого «Я» через спілкування;
- спілкування у довірчій атмосфері і неформальній обстановці;
- ефективна форма роботи для засвоєння знань;
- інструмент для формування вмінь і навичок (Євдокимова, с.211-217).

Структура психологічного тренінгу містить необхідні елементи, без яких процес відбутися не може (рис.1).

Рисунок 1. Структурна схема психологічного тренінгу

Груповий психологічний тренінг являє собою сукупність активних методів практичної психології, які використовуються для роботи з психічно здоровими людьми, які мають проблеми психологічного характеру, з метою надання їм психологічної допомоги, підтримки, корекції поведінки. Тренінг передбачає «здебільшого групову форму роботи, яка відбувається в процесі активної взаємодії учасників між собою і спрямована на особистісний ріст, взаємодії з іншими, а також навчання рефлексивних навичок, емпатії, способів самопомоги тощо. Учасники тренінгу також вчать адекватно сприймати, розуміти та відчувати як самих себе, так і оточуючих, виявляти власні стереотипи та застарілі світоглядні чи поведінкові патерни і проводити роботу над ними» (Карпенко, с.7).

Групова взаємодія дозволяє людині краще пізнати себе, побачити себе очима інших, що відкриває широкі можливості для усвідомлення своїх особистісних якостей та ефективної роботи над їх вдосконаленням. Витоки тренінгового методу беруть початок ще з шаманських практик, в яких для лікування людей застосовувався ефект емоційного збудження і зараження, що проявлявся в групі. Некритичне сприйняття інформації та емоційна реакція на ритуали, що здійснювалися в групі, а також безумовна впевненість у собі самого цілителя призводили до позитивних результатів і ще більше підсилювали ефективність подальших впливів. Таким чином реалізовувався ефект плацебо.

Дослідники В. Зливков, С Лукомська, К. Мілютіна та інші виокремлюють завданнями психологічних групових тренінгів наступні:

- розвиток соціально-психологічної компетентності особистості, тобто здатності конкретної особистості ефективно взаємодіяти з оточуючими його людьми;
- розвиток активної соціально-психологічної позиції учасника тренінгу, тобто здатності людини виробляти суспільно значущі перетворення в сфері міжособистісних відносин;
- підвищення психологічної культури як істотного аспекту всебічного розвитку особистості (Мілютіна).

Отже, висока ефективність тренінгового навчання є результатом того, що: цінується точка зору і знання кожного учасника; можна поділитися своїм досвідом і проаналізувати його у комфортній атмосфері без примусу; існує можливість вчитися, виконуючи практичні дії; можна припускатися помилок, що не призводитиме до покарання або негативних наслідків тощо. Крім того, перевагою тренінгової методики є те, що вона дає унікальну можливість вивчити складні, емоційно значимі питання в безпечній обстановці тренінгу, а не в реальному житті з його загрозами та ризиками.

Література:

1. Євдокимова Н. О. Соціально-психологічний тренінг як технологія розвитку особистості студента. Вісник Національного університету оборони України. 2014. № 4 (41). С. 211-217.
2. Карпенко Є. Основи психотренінгу: навч. посіб. Дрогобич, 2015. 78 с.
3. Мілютіна К.Л. Теорія та практика психологічного тренінгу: навч. посіб. Київ: МАУП, 2004. 192 с.

*Кондратенко Ярослав Андрійович,
студент спеціальності «Педагогіка вищої школи»,
Васюк Оксана Вікторівна,
д-р пед. наук, професор,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «МЕТОДИКА НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА»

Професійні якості майбутнього фахівця формуються в умовах освітнього процесу, навчальних занять, які зокрема, повинні проводитися за відповідною методикою.

Над проблемою означення поняття «методика навчання дисципліни» працювали науковці: У. Гончаренко, А. Дьомін, І. Колосок, П. Лузан та інші.

В українському педагогічному словнику наведено таке визначення терміна «методика навчального предмета» – це галузь педагогічної науки, яка досліджує закономірності вивчення конкретного навчального предмета. До змісту методики як часткової дидактики входять: 1) встановлення пізнавального і виховного значення цього навчального предмета і його місця в системі освіти; 2) визначення завдань вивчення цього предмета і його змісту; 3) вироблення відповідного до завдань і змісту навчання методів, методичних засобів і організаційних форм навчання (Гончаренко, 1997).

У словнику «Професійна освіта» термін «методика навчального предмета» тлумачиться як часткова дидактика, теорія навчання певного навчального предмета. Розглядає різні форми взаємодії викладання й учіння в оволодінні змістом відповідного предмета. Завдання методики навчального предмета полягає в тому, щоб: 1) на підставі вивчення предмета розкрити закономірні зв'язки між явищами; 2) на підставі виявлених закономірностей встановлювати нормативні вимоги до навчальної діяльності педагога (викладання) і пізнавальної діяльності того, хто навчається, (учіння) (Професійна освіта, 2000).

Академік С. Гончаренко під методикою конкретного навчального предмета розуміє галузь педагогічної науки, що досліджує зміст навчального предмета й характер навчального процесу, який сприяє засвоєнню учнями необхідного рівня знань, умінь та навичок, розвитку їх мислення, формуванню світогляду і виховання якостей громадянина своєї батьківщини. Тим самим учений наголошує, що предметом методики є дослідження теоретичних основ навчання. До завдань методики входить дослідження змісту навчання, процесу викладання й процесу учіння (Гончаренко, 2001).

Методику навчання окремого предмета розглядають як спосіб організації практичної та теоретичної діяльності учасників навчання, зумовлений закономірностями та особливостями змісту навчального предмета. Отже, термін методика навчання застосовується також у більш вузькому значенні – як вчення про методи навчання. Це вчення може бути як загальним, що стосується

загальної теорії навчання (дидактики), так і таким, що стосується виключно конкретної навчальної дисципліни. Методика викладання навчального предмета (дисципліни) обумовлена особливостями та специфікою набуття знань, умінь і навичок з окремої навчальної дисципліни (предмета). Методика викладання конкретного предмета має свої категорії, які визначаються на основі загально визнаних педагогічних понять. До доміантних із них належать: закономірності навчання окремого предмета; принципи навчання; викладання; учіння; методи навчання; форми організації навчання, знання, уміння, навички (Методика навчання).

I. Колосок поняття «методика конкретного навчального предмета» називає «методика навчання» та вважає, що це галузь педагогічної науки, що досліджує процес навчання певного навчального предмета та розкриває закономірні зв'язки між трьома невід'ємно пов'язаними між собою структурними елементами навчання – навчальним предметом (об'єкт пізнання), викладанням (діяльність викладача) та учінням (діяльність тих, хто навчається, студентів) для того, щоб на підставі виявлених закономірностей розробити вимоги до змісту навчального предмета, викладання та учіння. Зміст методики навчання складає:

- виявлення пізнавального значення даної навчальної дисципліни та її місця в системі освіти (підготовки фахівця);
- визначення завдань даної навчальної дисципліни та її змісту;
- визначення та застосування відповідних методів, методичних засобів, форм організації навчання для опанування змістом навчального предмета (Колосок).

Отже, термін «методика навчального предмета» розкриває завдання та зміст галузі педагогічної науки, що вивчає зміст та організацію навчання з певного навчального предмета, дисципліни. Це поняття найбільш повно розкриває специфіку предмета дослідження і специфіку завдань, які розв'язує галузь педагогічної науки, що досліджує закономірності вивчення відповідного навчального предмета.

Література:

1. Гончаренко С. У. (1997) Український педагогічний словник. Київ : Либідь. 376 с.
2. Професійна освіта : словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища шк., 2000. 380 с.
3. Гончаренко С. У. (2001) Методика як наука. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Вип. 1. С. 86–95.
4. Методика навчання. URL : http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.
5. Колосок І. О. (2004) Методика практичної підготовки майбутніх агрономів з механізації сільськогосподарського виробництва в умовах вищого навчального закладу : дис... канд.. пед.. наук. Київ. 285 с.

*Конівненко Костянтин Володимирович,
студент спеціальності «Комп'ютерна інженерія»
Калініченко Анна Олександрівна,
викладач
ВСП «Ніжинський фаховий коледж
НУБіП України» (м. Ніжин, Україна)*

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Сьогодні, незважаючи на велику кількість телекомунікаційних спеціальностей, яким навчають у закладах вищої освіти України та впровадження різних курсів з підготовки сертифікованих фахівців (наприклад, курси Oracle, Microsoft, Cisco, IBM тощо), на ринку праці все ще є суттєвий дефіцит кваліфікованих працівників сфери комп'ютерних технологій, який зростає щороку.

З іншого боку, велика кількість фахівців, які вже працюють за згаданими спеціальностями, має необхідність підвищувати свій рівень через те, що знання старіють кожні 3-5 років, а технологічні знання кожні 2-3 роки. Якщо не впроваджувати сучасні технології навчання, то якість підготовки фахівців буде об'єктивно відставати від рівня, необхідного на ринку праці.

Одним з видів інновацій в організації професійної освіти є введення дистанційного навчання, яке за своєю суттю є особистісно-орієнтованою формою навчання. Дистанційне навчання – це сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами.

Технології дистанційного навчання можуть використовуватися під час організації та проведення самостійної роботи; навчальних занять (лекцій, семінарів, практичних занять, лабораторних занять, консультацій, інших). Лекції, консультації, семінари можуть проводитися зі здобувачами вищої освіти, слухачами дистанційно:

- в синхронній взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання: чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі тощо;

- в асинхронній взаємодії між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, форум, соціальні мережі тощо.

До інших видів навчальних занять при здійсненні освітнього процесу можуть відноситись ділові ігри, виконання проєктів у групах тощо дистанційно у синхронному або асинхронному режимі, що визначається робочою навчальною програмою навчальної дисципліни. Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами дистанційного навчання під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, може забезпечуватися

передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації в синхронному або асинхронному режимі.

Сучасне інформаційне суспільство розвивається стрімкими темпами, а отже, постає необхідність формування компетентної особистості, яка здатна брати активну участь у розвитку освіти, науки та культури.

Про те, що XXI століття вноситиме вагомі зміни у наше життя говорилося і писалося на різноманітних світових і національних платформах і ресурсах багато разів. З'явилися дослідження, на кшталт книги Ювала Харарі «21 урок для 21 століття», які визначили головні загрози для людства у найближчому майбутньому і застерігали від легковажного ставлення до глобальних проблем цивілізації. Однак COVID-19 яскраво продемонстрував, що всі застереження були марними, і вчитися жити і працювати по-новому людству довелося в режимі карантину. Дистанційне навчання може бути реалізовано через дистанційну форму як окрему форму здобуття освіти або технології дистанційного навчання для *забезпечення навчання за різними формами, їх поєднання*. За даним показником лідирує дистанційна форма навчання. Секрет такого підходу полягає у можливості створити гнучку і індивідуальну програму для кожного здобувача освіти. Під час традиційних аудиторних занять таке неможливо. Навіть виконання домашніх завдань оцінюється і перевіряється досить уніфіковано. При дистанційній роботі вибудовується значно більш продуктивна комунікація: консультації з усіх виникаючих питань, допомога в опрацюванні складної теми, додаткова інформація за обраним напрямом тощо. Засобами навчання є сучасні інформаційні телекомунікаційні технології, що забезпечують використання усіх форм взаємодії і дають студентам змогу самостійно долучатися до найрізноманітніших інформаційних джерел. Найбільш поширеними засобами організації дистанційного навчання на сьогодні є засоби, що базуються на Інтернет-технологіях – електронна пошта, відеоконференції, чати, форуми, веб-сайти, онлайн-бібліотеки, файли розсилок. Усі ці засоби часто комбінуються з традиційними друкованими матеріалами.

Під час швидкого розвитку технологій, ключовими компетентностями особистості є вміння вчитися, оперувати та управляти інформацією, тому необхідно орієнтуватися на діяльнісні та розвиваючі технології у навчальному процесі. Поява та розвиток дистанційних технологій навчання відбувається поряд із традиційними, використання перших дозволяє навчати і навчатися в індивідуальному режимі, незалежно від місця і часу. У всьому світі спостерігається зростання кількості студентів, які навчаються за дистанційними технологіями, збільшується кількість закладів вищої освіти, які використовують дистанційні технології в навчальному процесі.

Дистанційне навчання є орієнтованим на впровадження в навчальний процес принципово нових моделей навчання, що передбачають проведення конференцій, самостійну роботу студентів з інформаційними полями з різних банків знань, проектні роботи, тренінги й інші види діяльності з комп'ютерними технологіями. Джерелом інформації в цих моделях є бази даних у віртуальному навчальному середовищі, координатором навчального процесу – викладач, а

інтерпретатором знань – студент. Таким чином, діяльність студента змінюється у напрямі від одержання знань до їх пошуку.

При дистанційному навчанні можуть використовуватися різноманітні методи надання навчальної інформації. Уже змінилося кілька поколінь використаних технологій – від традиційних друкованих видань до найсучасніших комп'ютерних технологій (радіо, телебачення, аудіо та відеотрансляції, аудіо та відеоконференції, E-Learning, Інтернет-конференції, інтернет-трансляції).

Під час дистанційного навчання використовуються наступні основні елементи: дистанційні курси; веб-сторінки й сайти; електронна пошта; форуми й блоги; теле - і відеоконференції; віртуальні класні кімнати тощо.

Дистанційне навчання претендує на особливу форму навчання (поряд з очною, заочною, вечерною, екстернатом).

Використання технологій дистанційного навчання дозволяє:

- знизити витрати на проведення навчання (не потрібно витрат на оренду приміщень, поїздок до місця навчання, як студентів, так і викладачів та інше);
- проводити навчання великої кількості людей;
- підвищити якість навчання за рахунок застосування сучасних засобів, об'ємних електронних бібліотек та інше;
- створити єдине освітнє середовище (особливо актуально для корпоративного навчання).

Таким чином, на сьогодні дистанційне навчання є однією з провідних світових тенденцій в освіті – ця технологія реалізує принцип безперервної освіти і здатна задовольнити постійно зростаючий попит на знання в інформаційному суспільстві. Дистанційне навчання є ідеальним рішенням для тих, хто віддає перевагу сучасним інформаційним технологіям у навчанні, цінує свій час та заощаджує кошти. Головною особливістю дистанційного навчання є самоосвіта як основа дистанційного навчання, що передбачає самомотивацію студента щодо власного навчання, а також високий рівень самоорганізації. Використання новітніх технологій у навчальному процесі надає змогу підвищити якість навчання за рахунок керованої, системної, регулярної самостійної роботи студентів, а також зручності організації навчального процесу.

Література:

1. Технології дистанційного навчання для вдосконалення професійних навичок. *Міністерство освіти і науки України* : вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 07.04.2021)
2. Дистанційка: перезавантаження. 10 інструментів, які зекономлять час учителя. *Освіторія медіа* : вебсайт. URL: <https://osvitoria.media> (дата звернення: 07.04.2021)
3. Технології дистанційного навчання. *Освіта.ua* : вебсайт. URL: <https://ru.osvita.ua> (дата звернення: 07.04.2021)

*Копистка Світлана Сергіївна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Помігуєва Лариса Петрівна,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана
Франка» Чернігівської обласної ради (м. Прилуки, Україна)*

РОЗВИТОК ВІЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НУШ

Нова українська школа внесла чимало корективів до початкової освіти. Правду кажучи, при введенні Нової української школи учасники навчального процесу дуже сумнівалися в її якості, адже освітня програма та підхід до подачі знань були кардинально змінені, при цьому одною з головних навчальних функцій була гра, яка викликала чимало сумнівів, щодо її якості.

Однак учителі, студенти, вихователі, батьки зацікавилися всіма тонкощами такого нововведення як НУШ, найголовнішим елементом якої є взаємоповага вчителя, учня та батьків, їх тісна та плідна співпраця на протязі якої вони мають стати рівноправними учасниками освітнього процесу, який являє собою партнерську діяльність (педагогіку партнерства). (Корінна, с.1)

Враховуючи модернізацію освітнього процесу, підготовка майбутніх вчителів початкових класів до застосування технології контекстного навчання відбувається на основі впровадження компетентнісного підходу як ключової методології, що вимагає суттєвого оновлення змісту, співпраці, співтворчості викладача й студента, відповідного технологічного забезпечення; організації якісно іншого освітнього середовища. (Коваль, с. 9)

Порівнюючи традиційну систему навчання з інноваційними підходами НУШ, слід зосередитися на їх відмінностях.

По-перше, НУШ базується не на заучуванні матеріалу, а більш на практичній діяльності, зокрема, дослідженнях, спостереженнях, командній роботі. Діти є більш зацікавлені в цих видах діяльності, адже таким способом можуть більш проявити себе, висловити свої погляди та думки. Безсумнівно, дітям цікаво досліджувати та отримувати бажаний результат, особливо, коли вони працюють в команді.

По-друге, хотілося б наголосити, що за період навчання учнів у школі вони мають опанувати десять ключових компетентностей: спілкування державною та іноземною мовами, математичну грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях та ін. Проте виділяють ті, що зараз не формуються під час навчання у дітей, а саме: підприємливість, іноваційність та найголовніша – уміння навчатися в продовж життя. Ця компетентність є найбільш важливою не тільки на мій погляд, але й з точки зору фахівців.

Ще більше того, слід звертати увагу на основні принципи державного стандарту, головним з яких є визнання талановитості кожної дитини, тобто відкрити обдарування кожного учня, що є найголовнішим завданням для кожного вчителя; визнання цінностей дитинства, а саме обмеження до мінімуму

домашнього завдання та його відсутність в учнів 1-го класу, проте не кожен вчитель дотримується такого правила, адже вважають, що учні мають обов'язково працювати за для отримання гарних та якісних знань, як практичних, так і теоретичних. Наступний принцип – радість пізнання, це як вже зазначалося вище, а саме: спостереження, дослідження, аналіз, адже діти прагнуть спостерігати, досліджувати, бо це природний процес, саме тому автори стандарту хотіли використати ці природні бажання дитини. Розвиток вільної особистості, це той принцип, коли ми виховуємо самостійність і незалежне мислення того чи іншого учня. Найважливішими пріоритетами є формування здорового способу життя, створення безпечних умов у школі, то цей принцип є найбільш актуальним для батьків, які прагнуть бачити своїх дітей щасливими та здоровими. Ще одним важливим принципом є формування морально-етичних цінностей, що являють собою виховання таких рис, як наполегливість, чесність, справедливість тощо. Цікавим є те, що завдяки цьому принципу ми можемо позбавити дітей від списування чужих робіт та не давати списувати, якщо починаючи з 1 класу формувати у дітей розуміння щодо неправильності списування, то це може надалі стати нормою та збільшить якість отримання початкової освіти.

Виходячи з вище сказаного, студенти КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради за спеціальністю «Початкова освіта» засвоїли вже чимало знань з різних методик, завдяки яким мають можливість правильно навчати учнів, хоча ще тільки починають проводити пробні уроки під керівництвом викладачів-методиста та учителів навчальних закладів.

Ні для кого не секрет, що на даний час у нашій державі панує пандемія COVID-19. Студенти-практиканти мають дотримуватись низки санітарних обмежень. Перед кожним уроком у класі ретельно дезінфікують робочі місця, підлогу, провітрюють класи. Робочий техперсонал слідкує за належністю масок у практикантів, викладачів-методистів та відвідувачів закладів освіти.

За період навчання у коледжі студенти здобули чимало практичних навичок, зокрема вивчаючи програму НУШ, багато на що змінили свої погляди. Відверто кажучи, майбутнім учителям набагато більше подобається ігровий підхід до навчання. Однозначно, усі новації НУШ неможливі без мотивованого та висококваліфікованого фахівця, від якого залежить успіх Нової української школи. Саме до цього рівня має прямувати кожен студент для передачі наступним поколінням найякісніших знань. Безсумнівно, виходячи з особистого досвіду, вчителі початкових класів дотримуються всіх поставлених завдань, цілей і мети НУШ.

Підбиваючи підсумок, маємо надію, що держава націлена робити все можливе для надання якісної освіти, умов навчання з використанням сучасних технологій та необхідної кількості літератури, зокрема ретельно підібраних підручників відповідно усім вимогам НУШ. Учні, які потрапили під концепцію Нової української школи стануть всебічно розвиненими особистостями, які матимуть інноваційне мислення та будуть патріотами своєї держави, долаючи усі труднощі навчання в умовах пандемії.

Література:

1. Бібік Н.М. (2017) Нова українська школа: poradnik dla vchytel'ya. – K.:TOB “Vydavnycha diya “Plyady” ”- 206 s.
2. Коваль Л.В. (2018) Сучасні реалії підготовки майбутніх викладачів педагогіки і методик початкового навчання на засадах контекстного навчання. Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю. Бердянськ. – 247с.
3. Корінна Л. В. (2019) Педагогіка партнерства як основа оновленої системи особистісного та професійного розвитку учасників освітнього процесу. Науково-практична конференція "Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ". – с.1-4
4. Інформаційний ресурс <http://dlse.multycourse.com.ua>
5. Інформаційний ресурс <https://nus.org.ua/articles>

Косар Олена Сергіївна
Студентка спеціальності «013 Початкова освіта»
Соколюк Олена В'ячеславівна
к., пед. Наук,
Дубенський коледж РДГУ (м. Дубно, Україна)

ВПЛИВ СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ЗВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасна українська сім'я часто не має змоги повною мірою реалізувати власний виховний потенціал. Це пов'язано як з особливостями суспільного виховання, так і з негативними змінами в самій сім'ї: конфліктними стосунками між подружжям, порушенням емоційних зв'язків між батьками і дитиною. Усе це заважає засвоєнню дитиною норм поведінки, моральних позицій, призводить до порушень в особистісному розвитку. Слід наголосити, що «виховує» дітей батьківська любов.

У дослідницьких поясненнях впливу сім'ї на розвиток особистості дитини можна виділити два загальних напрями: особливості особистості дитини розглядаються як результат сімейних впливів; доводиться, що дитина сама визначає своє місце в контексті сімейних впливів [1].

Дослідження психологічного механізму становлення гуманістичної спрямованості дитини в умовах сімейного виховання довело, що емоційний і соціальний розвиток дитини випробовує вплив не тільки взаємин батьки-діти, а й інших факторів: загального моральнопсихологічного клімату в сім'ї, співвідношення батьківських позицій батька й матері, взаємин дитини з іншими членами сім'ї. Велике значення у цьому процесі набувають особистісні якості батьків, їхні соціальні установки у спілкуванні з іншими людьми поза сім'єю. Ідентифікація дитини з батьками на основі сталого емоційного зв'язку припускає засвоєння дитиною і цих особистісних рис батьків [2].

Вплив сім'ї на формування адекватної самооцінки обумовлює ту або іншу поведінку дитини в класному колективі [3].

Вирішальне значення спілкування дитини з дорослими для її психічного й особистісного розвитку доведено дослідженнями вітчизняних і закордонних авторів, які вивчали явища госпіталізму, материнської депривації, феномен «дефіциту спілкування», розвиток потреби спілкування у дитини в спеціальних формувальних експериментах, а також порівнювали дітей, що виховуються в сім'ї [2].

Здатність дитини до встановлення міцних емоційних зв'язків як із близькими, так і з іншими людьми, а також уміння адекватно виражати свої емоції розвивається в атмосфері щирої батьківської любові, доброти, взаємного розуміння, визнання прав дитини [4].

Сучасна сім'я фундаментально досліджувалася американськими соціологами Е. Берджесом та Х. Локком. Вони дійшли висновку, що у її структурі та функціонуванні відбулися суттєві зміни. Раніше сім'я трималася на зовнішніх, формальних факторах: закон, звичаї, громадська думка, традиції,

авторитет глави сім'ї, чітка дисципліна, ритуали. На зміну приходить нова форма сім'ї - товариська. Вона менше залежить від зовнішніх чинників, від тиску суспільства. Основними стають міжособистісні стосунки, взаєморозуміння та дружні відносини [5].

На сьогоднішній день діти дуже залежні від гаджетів їх використання для маленьких дітей і підлітків вже так детально задокументовані, що відмова від технологій стала чи не головною метою виховання. Але нове дослідження ставить під сумнів деякі припущення про ризики часу, проведеного перед екранами електронних пристроїв, принаймні, щодо психічного здоров'я

Отже, порівняно з іншими соціальними інститутами сім'я має певні особливості, які істотно впливають на становлення особистості дитини.

Проблема впливу сімейного виховання на формування особистості дитини. Здійснено аналіз методів та основних стилів виховання (авторитарний, демократичний, ліберальний, потурання). Вибір методів та стилів виховання відображають виховні пріоритети родини: одна хоче виховати покірність, інша – самостійність, ініціативність.

Здоровий спосіб життя – це не просто сума засвоєних знань, а стиль життя, адекватна поведінка у різноманітних ситуаціях. Ефективність формування здорового способу досягається в результаті цілісного (інтегративного) підходу, що визначається вихованням у школярів, їхніх батьків і педагогів аксіологічного підходу, спрямованого на опанування пріоритетних цінностей, пов'язаних не тільки зі збереженням життя і зміцненням здоров'я, але й необхідністю повсякденного дотримання певних норм буття усіма суб'єктами навчально-виховного процесу.

Література:

1. Гірняк А. Н. Поняттєво-категорійне поле і наукові підходи до розуміння взаємодії у психології / Андрій Гірняк // Психологія і суспільство. – 2017. – № 3. – С. 112-126.
2. Павелків Р. В. Дитяча психологія / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К.: Академвидав, 2010. – 432 с.
3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. / Т.В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
4. Кочерга О. Фактори психічного здоров'я молодших школярів: Практичні поради // Директор школи. Україна. – 2000. – № 5.
5. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка К. 2018

*Косенко Катерина Олександрівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Томіліна Юлія Миколаївна,
викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського Університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ГЕЙМІФІКАЦІЯ УРОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ

Термін гейміфікація виник досить давно. Ще в 1912 році, коли компанія «Крекер» почала вкладати у власну продукцію іграшку-сюрприз, це і сприяло в подальшому до поширення цієї діяльності серед інших компаній.

Нині термін гейміфікація набув великої популярності та має безліч трактувань, які здебільшого зводяться до одного – використання ігрової діяльності в неігрових ситуаціях. Якщо заглибитися більше в значення терміна, то можна з'ясувати, що завдяки гейміфікації спільна діяльність дітей та дорослих покращується.

На законодавчому рівні нашої держави, зокрема в Законі України «Про Освіту» йдеться, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей...». Тому один із шляхів реалізації цих норм є використання гейміфікації на уроках англійської мови.

Отже, розглянемо шляхи використання гейміфікації на уроках англійської мови. Зазвичай це використання ігрових правил використовуваних в сучасних-онлайн іграх для реалізації навчальних цілей в реальних умовах. Для того щоб урок можна було вважати гейміфікованим необхідно дотримуватись наступних пунктів:

- 1) Взаємозв'язок;
- 2) Наявність завдань, які збільшуються кількісно та за рівнем складності;
- 3) Індикатори процесу (значки/таблиці лідерів);
- 4) Майстерність;
- 5) Соціальна взаємодія;
- 6) Управління гравцями

Заняття, яке містить декілька з перерахованих пунктів, можна вважати «гейміфікованим». Проте, важливо зазначити, що гейміфікація – це не створення повноцінної гри, а лише використання деяких елементів.

Гейміфікація – це спосіб впливу на учнів, зокрема на створення ситуації, в якій учні відчувають конкуренцію, співробітництво, дослідження.

Ігрове мислення – одне з найважливіших у процесі навчання, адже воно надає особливого сенсу простих дій. Мета гейміфікації полягає в тому, що є створена абстрактна ситуація, в якій необхідно щось робити для того, щоб досягти певної цілі.

Тож пропоную, розглянути метод гейміфікації безпосередньо на уроках англійської мови. Для того, щоб цей метод, дійсно, сприяв розвитку та покращенню розумової діяльності учнів, перед тим, як використовувати його слід враховувати вікові можливості, психолого-емоційний стан та рівень підготовки дітей.

Слід також звернути увагу на те, чим цікавляться діти та що буде актуально для них. І перед тим, як проводити таке заняття, слід придумати надзвичайно цікаву історію, в яку поринуть учні, поставити ціль та мету проведеного уроку.

Якщо говорити про використання цього методу в умовах онлайн-навчання, то, звичайно, це трохи полегшує підготовку до уроку. Але слід звернути увагу на те, що вивчення англійської мови деяким дітям дається не просто при звичайних умовах, не кажучи вже про онлайн навчання.

Інколи, для дітей є дуже складно зрозуміти інтонацію та вимову англійських слів. Це може викликати негативні емоції, тому для того, щоб запобігти цьому необхідно зацікавити дітей у виконанні завдань. Адже як ми знаємо інтерес є часто рушійною силою у багатьох спектрах нашої і дитячої діяльності. Для того, щоб запобігти не бажаних складностей необхідно побудувати певну стратегію, яка допоможе виконувати завдання.

Молодшим класам притаманний метод гейміфікації, так як вони роблять поступовий перехід від ігрової діяльності до навчальної. Тож у процесі взаємодії з дітьми такої вікової категорії доцільно використовувати іграшки та імітувати їхній голос і це вже стає початком гейміфікації на уроці.

Якщо розглядати кожен етап уроку окремо, то, наприклад, фонетична розминка, може бути побудована з використанням скоромовок, адже саме така діяльність сприяє розвитку активності та часто допомагає дітям швидше налаштуватися на роботу, а в умовах проведення онлайн-уроків можна використати не лише просто вірш, а додати до нього анімацію, чи музичний супровід, чи асоціативні наочності, які допоможуть дітям краще запам'ятати та швидше оволодіти матеріалом.

Можна використовувати безліч ігор, адже інтерактивне забезпечення допомагатиме учням засвоїти матеріал. До прикладу, є дуже цікава та всім знайома гра «I can see»: за допомогою презентації можна створити картинку на якій буде зображено безліч предметів, які діти по черзі називатимуть. Це сприяє запам'ятовуванню на повторенню вивченої лексики.

Якщо розглядати цей метод безпосередньо в онлайн-умовах, то слід зазначити, що підготовка буде значно легшою, адже завдяки сучасним програмам можна створити нереально захопливі гейміфіковані уроки.

Набагато легше використати на уроці з англійської мови онлайн-платформу, в якій будуть певні завдання, у процесі виконання яких, діти не лише ознайомлять з новим матеріалом, але й проведуть час з улюбленими супер-героями.

Завдяки інтерактивним технологіям, можна створити онлайн-героя, який буде супроводжувати учнів упродовж виконання всіх завдань. Також, в кінці

уроку можна провести опитування, яке буде створене в гуглформах, для того щоб дізнатися, як учні засвоїли вивчений матеріал.

Можна використовувати презентації, які перенесуть учнів у казковий, фантастичний світ. Не мало важливо зацікавити учнів до співпраці, а за допомогою таких інтерактивних умов можна це легко зробити. Навіть, якщо ми проаналізуємо звичайний урок і онлайн-урок, то можна зазначити, що під час звичайного уроку, ми, звісно, могли б використати презентації та відео, але не змогли б створити онлайн-гру для перевірки знань учнів, чи переміститися в онлайн експедицію, чи екскурсію, яка допомогла б вивчити, до прикладу, нові слова.

Отже, не слід забувати, про методи та їх використання під час уроку, щоб покращити навчальний процес та зацікавити учнів у співпраці.

Гра має на меті привернути увагу учнів до освітнього процесу та засвоєння не тільки нового матеріалу, але й закріплення його. Гру можна застосовувати на всіх етапах.

Процес включення методів гейміфікації в освітній процес дуже специфічний, і тому необхідно брати до уваги ті риси методу, які сприяють взаємодії, а також дотримуватися основних його принципів. При забезпеченні грамотного методичного супроводу гейміфікованих занять можна досягти високих результатів у навчанні на основі використання новітньої технології.

Гра на уроці англійської мови має багатоступеневу мету – навчальну, розвиваючу і виховну:

- 1) допомагає пояснити ті чи інші мовні особливості;
- 2) розвиває навички навчальної діяльності;
- 3) формує інтерес до досліджуваного предмета.

Ігрові технології можуть бути використані на будь-яких етапах уроку:

- викладу нового матеріалу;
- автоматизації використання нового матеріалу на практиці;
- закріплення отриманих знань;
- в якості контрольної точки перевірки засвоєння інформації.

*Крайнюкова Ангеліна Романівна,
студентка спеціальності «Педагогіка вищої школи»,
Васюк Оксана Вікторівна,
д-р пед. наук, професор,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Згідно «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки» має постійно відбуватися модернізація структури, змісту й організації освіти на засадах компетентнісного підходу, переорієнтації змісту освіти на цілі сталого розвитку (Національна стратегія). Тому викладачі мають віддавати перевагу інтерактивним формам і методам навчання, що створюють передумови для розвитку в студентів здатностей до самостійного прийняття рішення, розв'язання нестандартних ситуацій, самоосвіти, високої професійної мобільності тощо.

Питання застосування інтерактивних методів задля посилення ефективності процесу навчання було в центрі уваги О. Васюк, С. Виговської, С. Гончаренка, О. Касьянова, Н. Лісничук, П. Лузана, А. Пригодій, О. Пометун М. Реқун, А. Сиденко, Н. Томашевської та ін., зокрема під час вивчення гуманітарних дисциплін – Г. Кривчикова, І. Луцик, Ю. Семенчук, Т. Сердюк, О. Січкарук, Е. Батальщикова, Л. Мельник та ін.

До методів інтерактивного навчання, які застосовують у закладах вищої освіти, О. Пометун та Г. Фрейман відносять: групові (взаємодія в малих групах), колективні (багатостороння взаємодія кожного студента), колективно-групові (робота малих підгруп поєднується з роботою всієї групи) (Пометун).

Груповий метод передбачає навчання в малих групах студентів, об'єднаних однією навчальною метою. До таких методів активізації навчально-пізнавальної діяльності, що є ефективними на заняттях-тренінгах, відносять роботу в малих групах, роботу в колі, що дозволяють організувати колективну діяльність здобувачів вищої освіти тощо (Васюк, Виговська).

До групового навчання можна також віднести: роботу в парах; ротаційні трійки; «Два-чотири-всі разом»; «Карусель», «Акваріум». Зокрема, під час роботи в парах можна виконувати вправи: обговорити завдання; взяти інтерв'ю; зробити критичний аналіз роботи один одного; сформулювати підсумок теми.

До інтерактивних дослідницьких методів відносять метод проектів (Васюк, 2014; Vasyuk), за якого здобувачі набувають знань та навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проектів, і яка вимагає інтегрованих знань і дослідницького пошуку її вирішення. Зауважимо, що метод проектів можна віднести як до групового, так і до індивідуального методу.

Колективні методи, або фронтальні, передбачають одночасну спільну роботу всієї академічної групи. Це обговорення проблеми у загальному колі, наприклад «Мікрофон» (надається змога кожному здобувачу сказати щось швидко, по черзі, висловити свою думку або позицію); «Мозковий штурм» (колективне обговорення, яке широко використовується для прийняття декількох рішень із певної проблеми); «Навчаючи-вчуся» (участь у навчанні та передачі власних знань іншим); «Дерево рішень» (кожна група обговорює питання, робить відповідні записи на своєму «дереві», потім групи міняються місцями, дописуючи на «деревах» сусідів власні ідеї).

Одним із колективних методів, що сприяє формуванню мислення здобувача вищої освіти, є проблемний. Під час вирішення проблемної ситуації потрібно сформулювати кілька гіпотез, які необхідно проаналізувати, щоб знайти найвдаліший варіант вирішення проблеми.

Як стверджує М. Томашевська, передусім варто надавати перевагу словесним методам навчання, зокрема евристичній бесіді, тому що усна взаємодія за умов інтерактивності освітнього процесу є потужним засобом подолання монотонності та одноманітності (Томашевська).

Колективно-груповий метод дозволяє поєднати метод малих груп (підгруп) з фронтальним, зберігаючи основний принцип інтеракції: постійну взаємодію студентів між собою, їхню співпрацю, спілкування, співробітництво. До колективно-групових методів відносяться case study, ігровий, дискусію.

На думку науковців, використання в підготовці здобувачів інтерактивного методу case study дозволяє сформувати ключові професійні компетентності: лідерство, комунікабельність, уміння аналізувати за невеликий проміжок часу великий обсяг невпорядкованої інформації, приймати складні рішення в умовах стресу і недостатньої інформації (Рекурн).

Контекстове навчання відносять до моделі організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти в активному навчанні контекстового типу, що передбачає включення їх самостійного мислення від зародження проблемної ситуації у свідомості до знаходження способів її вирішення і доведення правильності. Домінантною формою організації знаково-контекстового навчання є ділова гра, що передбачає ігрові методи та надає можливість прожити конкретну професійну ситуацію (Васюк, 2014).

Отже, до ефективних інтерактивних методів навчання, які найчастіше використовують у закладах вищої освіти, відносять проблемний, евристичну бесіду, роботу в малих групах, роботу в колі, «мозковий штурм», дебати, аналіз конкретних ситуацій, кейс-стаді, ігрові методи, метод проектів тощо.

Література:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <https://yegorivkaschool.e-schools.info/pages/natsonalna-doktrina-rozvitku-osvti-na-2012-2021-roki>.
2. Пометун О. І. (2007) Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ: СПД Кулінічев Б.М. 144 с.

3. Васюк О. В., Виговська С. В. (2011) [Сучасні підходи до трактування поняття «педагогічна технологія»](#). *Вісник національного університету оборони України*. №. 6 (25). С. 5–9.
4. Васюк О. В. (2014) [Тренінгова форма навчання в методиці формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів](#). *Вісник Національного університету оборони України*. № 1 (38). С. 14–19.
5. Vasyuk O. (2016) The project-based technology in the future social teacher professional orientation methodology. *Професійна освіта: методологія, теорія та технології* : збірник наукових праць. Вип. 3. С. 27–38.
6. Томашевська М. (2017) Використання інтерактивних методів навчання при підготовці майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 8 (72). С. 178–188.
7. Рекун О. О., Пригодій, А. В. (2017) Case-study як інтерактивна форма навчання у професійно-технічних навчальних закладах. *Історичні, філософські, правові та організаційні проблеми підготовки вчителя. Серія: Педагогічні науки*. № 144. С. 196–198.
8. Васюк О. В. (2014) [Застосування технології контекстового навчання в методиці формування професійної спрямованості майбутніх соціальних педагогів](#). *Наукові праці. Педагогіка*. Вип. 239. Т. 251. С. 57–61.

*Кугом Євгенія Олександрівна,
студентка спеціальності «Технології легкої промисловості»
Данилова Зоя Олександрівна,
викладач-методист вищої категорії
Дніпровського державного коледжу технологій та дизайну
(м. Дніпро, Україна)*

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК ЯК ІНСТРУМЕНТ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

У «цифрову» еру перемагатиме той, хто не боїться змінюватися та мислити масштабно. Якщо девізом ХХ-го століття був вислів «Хто володіє інформацією – той володіє світом», то девіз сьогоднішнього дня – «Хто впорядковує інформацію – той володіє світом» (Michael R. Wade). Традиційні форми діяльності закладів освіти (безпосередня взаємодія викладач-здобувач освіти) втрачають актуальність, звичні часові рамки взаємодії стираються.

Заклади освіти постали перед необхідністю переформатуватися, в тому числі і завдяки вимогам організації освітнього процесу в умовах пандемії. Сьогодні змішана форма навчання є найдієвішою, вона поєднує в собі елементи традиційного, електронного та дистанційного навчання. Саме тому проблема оновлення та освоєння освітніх технологій є актуальною як ніколи.

Положенням про електронні освітні ресурси визначено, що електронні освітні ресурси – це «засоби навчання на цифрових носіях будь-якого типу або розміщені в інформаційно-телекомунікаційних системах, які відтворюються за допомогою електронних технічних засобів і застосовуються в освітньому процесі» (Положення, с. 1).

На думку дослідників (О. Бойко, І. Дьоміна, І. Каньковський, М. Присяжнюк та інші), сучасний здобувач освіти за типом сприйняття інформації у переважній своїй більшості – людина-екран, для якого зручнішим у навчанні є використання електронного освітнього ресурсу замість традиційних лекцій, семінарів тощо (Дьоміна).

Тому створення електронних підручників та їх використання викладачами в освітньому процесі – необхідна умова виховання професійних спеціалістів, конкурентоспроможних і творчих, здатних оперативно вирішувати виробничі ситуації з максимально значущим ефектом як для себе, так і для суспільства. Результатом використання в освітньому процесі електронних підручників стане інтеграція процесів навчання, працевлаштування, планування кар'єри, безперервної освіти, що у комплексі має забезпечити формування таких навичок, як готовність до змін і творчого пошуку, здатності орієнтуватись у сучасному інформаційному світі, гнучкість і критичність мислення, високий адаптаційний потенціал.

Викладачі Дніпровського державного коледжу технологій та дизайну створюють електронні підручники за алгоритмом:

1. Обрання теми (розділу чи частини розділу) навчальної дисципліни/предмету у відповідності до робочої програми.

2. Аналіз вже створених електронних підручників (знайти у глобальній мережі аналогічні матеріали з дисципліни/предмету, переглянути їх, проаналізувати, виявивши позитивні і негативні елементи, які слід буде врахувати при проектуванні свого електронного підручника).

3. Створення нових або аналіз наявних і доступних матеріалів: текстової компоненти (текстові матеріали - власні, інших підручників, лекцій інших викладачів/закладів освіти - повинні відповідати вимогам до сучасного засобу навчання: науковість, системність, доступність; формування тестових завдань чи контрольних питань), графічних зображень, відеофрагментів, анімованих GIF-зображень).

Програма для створення GIF-зображень (є в інтернеті):

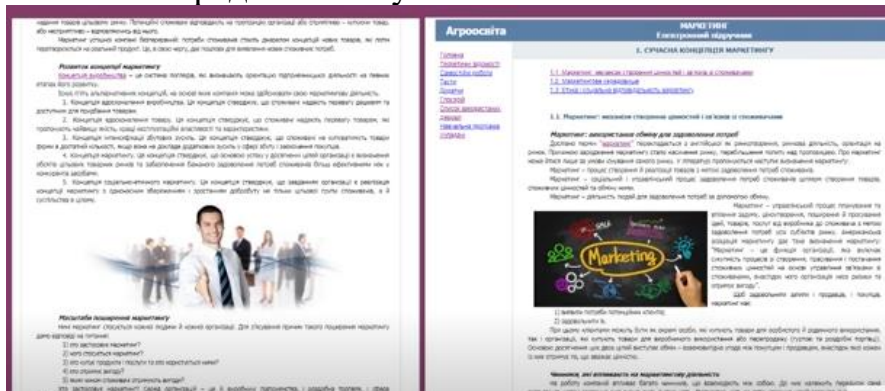

4. Відбір надійних інтернет-сторінок згідно з підібраними основними термінами для створення гіперактивних текстових посилань на інші компетентні джерела

5. Компонування 5 папок з усіх підготовлених матеріалів для електронного підручника:

- Текстовий матеріал у програмі Word;
- Фото (графічні матеріали і фото);
- Відео (до кожного розділу окрема папка з відео-матеріалами);
- Додатковий матеріал (презентації, карти, схеми тощо);
- Шаблон, який розроблений у НМЦ «Агроосвіта» (<https://nmc-vfro.com/>).

Його можна змінювати з врахуванням вимог ергономіки: наявність дружнього інтерфейсу, відсутність елементів негативного впливу на психіку (кольорова гама, агресивність тексту, незрозумілість позначення). Всі рисунки, фото, таблиці, GIF-зображення не мають бути більшими за 15 см і відцентровуються посередині тексту або з його обтіканням.

6. Створення ескізу електронного підручника у текстовому редакторі MSWord (оптимізація тексту, визначення місця розташування графічних і відео-матеріалів, виокремлення гіперактивних термінів, формування списку використаних джерел).

Електронні посібники можуть мати додаткові можливості в порівнянні з паперовим варіантом. Однією із таких можливостей є використання гіперпосилань, за допомогою яких можливий швидкий перехід від однієї частини посібника до іншої.

Електронний підручник може бути виконаний у двох варіантах: для відкритого доступу через глобальну комп'ютерну мережу Internet; для використання у процесі аудиторного навчання (для локальної мережі)(Методичні рекомендації, с.47).

Таким чином, електронний підручник повинен за умови збереження , всіх можливостей традиційних підручників мати ще і принципово нові якості: елементи гіпермедіа і віртуальної реальності, які забезпечують високий рівень наочності, ілюстративності і високу інтерактивність, мають нові форми структурованого подання більших обсягів інформації і знань.

Отже, упровадження електронного підручника в освітній процес відкриває широкі перспективи поглиблення теоретичної бази знань здобувачів освіти, посилення прикладної спрямованості навчання, розкриття творчого потенціалу учасників освітнього процесу.

Література:

1. Вембер В.П. Навчально-методичні вимоги до електронного підручника. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: зб.наук.праць.2006. № 4. С.50-56.
2. Дьоміна І. Мультисенсорне навчання: зрозуміти учнів і навчати по-новому. Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/multysensorne-navchannya-zrozumity-uchniv-i-navchaty-po-novomu>.
3. Методичні рекомендації щодо розроблення електронного підручника для професійнотехнічних навчальних закладів. За наук. ред. Л. А. Карташової. К., ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 80 с.
4. Положення про електронні освітні ресурси. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text>. С.1.
5. Michael R. Wade, Jialu Shan, Andy Noronha Life in the Digital Vortex/ The State of Digital Disruption in 2017 URL: <https://www.imd.org/research-knowledge/reports/digitalvortex>. (дата звернення: 04.04.2021).

*Кузнєцова Катерина Миколаївна,
студентка відділення дошкільної та початкової освіти
Кочерга Ольга Миколаївна,
канд. пед. наук,
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради (м. Прилуки, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ З ДИТИНОЮ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

Актуальність. Найбільше вражень від сприймання предметів і явищ навколишнього світу мозок людини отримує через зоровий аналізатор. Зорово-просторові уявлення набувають особливо важливого значення для дитини у процесі навчання у школі, оскільки опанування букв, вивчення числових позначень, орієнтація у схематичних зображеннях передбачає певний рівень розвитку зорово-просторових уявлень. Тому перед суспільством стоїть важливе завдання – знайти шляхи підвищення якості життя дітей з порушеннями зору. Виходячи з цього фахівці багатьох країн ведуть пошук ефективних програм зміцнення здоров'я дітей із обмеженими можливостями, відновлення їхньої працездатності, соціальної реабілітації, адаптації, активної участі у житті. Завдання це досить складне, і щоб розв'язати проблему, потрібні комплекс наукових досліджень, об'єднання зусиль педагогів, медиків, спеціалістів у цій галузі. Особлива увага звертається на створення санітарно-гігієнічних умов з поєднанням корекційно виховної роботи в умовах початкової школи.

Метою статті є проаналізувати особливості організації діяльності асистента вчителя з дитиною, яка має порушення зорової функції.

Виклад основного матеріалу.

Оскільки зір відіграє значну роль у формуванні предметного значення слів і граматичних категорій, які вживаються дітьми у мовленні, підготовка дітей з порушеннями зору до дорослого життя повинна започатковуватися вже у шкільному віці.

Слід зазначити, що навчання та виховання дітей з порушеннями зору у початковій школі здійснюється на основі загальних принципів, які спрямовані на відновлення, корекцію і компенсацію порушених функцій, організацію навчання, формування початкової грамотності, підготовку до життя у сучасному суспільстві. Одне з важливих завдань асистента учителя – залучення такого учня до роботи всього класу. Разом з тим, слід враховувати, що існує багато особливостей і нюансів у організації освітнього процесу таких дітей.

Порушення зору в усіх його проявах негативно впливає на провідний канал інформації про оточуючий світ. Адже 80% інформації про навколишнє середовище людина отримує саме через зір, а зниження здатності бачити призводить до труднощів у навчальній та комунікативній діяльності. Будь-яке порушення зору впливає на взаємодію дитини з оточуючим світом, перш за все, через особливості сприйняття та формування уявлень.

Необхідно зауважити, що до масових шкіл потрапляють так звані слабозорі діти, у яких гострота зору з використанням звичайних засобів корекції (окулярів) від 0,05 до 0,2, а також діти, у яких гострота зору вища, але порушені інші зорові функції, наприклад, звужене поле зору та ін. Таким дітям складно орієнтуватися у просторі, установлювати контакти з іншими людьми. Саме тому дитина з порушеннями зору в загальноосвітньому просторі потребує спеціального супроводу. Характер і ступінь порушення зору можуть суттєво відрізнятися, тому кожна дитина потребує індивідуального підходу до адаптації навчального матеріалу для ефективного навчання.

Формування навчальної діяльності у сліпих та слабозорих учнів є тривалим і складним процесом. Основа цього процесу – формування готовності свідомо оволодівати знаннями. Учні початкових класів з порушеним зором можуть навчатися у загальноосвітній масовій школі, якщо там для них створені умови: спеціальна освітленість, наявність тифлотехнічних засобів, спеціальних підручників [3, с. 80]. Крім того, для школярів з порушеннями зору у початковій школі повинні бути організовані спеціальні корекційні заняття: ритміка, лікувальна фізкультура, корекція вад мови, розвитку зорового сприймання.

Вважаємо, що рання діагностика порушень зору у дітей дає змогу вчасно їм надати допомогу. Задача педагога початкової школи – розвивати потенційні можливості дитини, навчити її самостійно пізнавати навколишній світ та користуватися збереженими аналізаторами, накопиченим досвідом. Саме тому специфіка у роботі асистента вчителя з такими дітьми передбачає забезпечення розвитку побутових навичок та здатності до самообслуговування. Важливо детально і систематично знайомити таких дітей з розташуванням предметів і матеріалів у класі.

При використанні загальних методик навчання необхідна адаптація їх процедури проведення: збільшення часу на експозицію завдань та малюнків, через труднощі сприйняття, координації рухів рук і очей, необхідності тактильного контролю, вивчення об'єктів; у пред'явленні завдань і тестів домінуючим є вербальний спосіб, точні словесні інструкції; тривалість зорової роботи повинна не перевищувати 15 хвилин.

Вчитель інклюзивного класу повинен знати ступінь порушення зору дитини, уявляти її індивідуальні можливості і потреби; добре знати її психологічні особливості та варіанти їх проявів у освітньому процесі; підтримувати тісний контакт з дефектологом, психологом, логопедом та батьками дитини; проводити на заняттях роботу по навчанню орієнтування у просторі; продумати, де посадити дитину з порушеним зором. Асистент учителя повинен чітко контролювати обсяг домашніх завдань пов'язаних із зоровою роботою [4].

Необхідною умовою навчання у масовій школі є створення в учня початкової школи психологічного настрою. Він повинен буди готовим до подолання будь-яких труднощів. Паралельно з цим важливо готувати і учнів класу до того, що з ними буде навчатися дитина з порушеннями зору. Дітей потрібно ознайомити з особливостями такої дитини і сформувані доброзичливе

ставлення до неї. Необхідно також пояснити учням класу, що їхній однокласник чи однокласниця із порушеним зором є повноправним членом класного колективу, але має індивідуальні особливості й потреби. Важливо спостерігати, щоб у період входження дитини в колектив вона не була емоційно травмована учнями, у яких не має проблем із зором. [5, с. 82].

Важливе значення у роботі з дитиною із порушеннями зору має система корекційних занять. Виділимо декілька особливостей корекційної роботи у навчанні дітей з порушеннями зору:

- дитина повинна сидіти так, щоб бачити написане на дошці без напруження і окулярів;
- час від часу дитині треба дивитись у вікно;
- робоче місце дитини має бути гарно освітленим;
- короткозору дитину слід посадити ближче до дошки, а далекозору – подалі;
- наочні посібники мають бути чіткими, яскравими, не дрібними;
- якщо вчитель показує завдання на дошці, то він має переконатись, що дитина все бачить;
- зорову роботу слід чергувати з усною чи дотиковою, враховуючи підвищену втомлюваність зору;
- через кожні 10-15 хвилин учень має 1-2 хвилини перепочити, роблячи спеціальні вправи;
- у роботі з дітьми використовувати не лише зір, а й збережені аналізатори (тобто у процесі обстеження об'єктів, наочності залучати дотик, нюх, слух);
- враховувати повільність дитини при виконанні письмових завдань, читанні;
- з метою участі учнів з вадами зору у фронтальній роботі класу для них необхідно підготувати індивідуальний дидактичний матеріал, наприклад, картки, таблиці, схеми;
- відстань від очей до робочої поверхні має бути не меншою, ніж 30 см, для читання використовувати підставки;
- мовлення вчителя має бути чітким, виразним, зрозумілим; вчитель має вголос коментувати всі свої дії (малювання, показ, письмо га ін.);
- зображення на малюнках повинні бути яскравими, контрастними та кольоровими (бажано використовувати жовті, жовтогарячі, червоні і зелені тони);
- в унаочненнях доцільно збільшити шриффт, фон зробити не білим, а світло-жовтим чи світло-зеленим;
- враховувати якість роздаткового матеріалу: має бути матовий, а не глянцева папір, шриффт великим і контрастним;
- по можливості з деяких навчальних дисциплін можна використовувати аудіозаписи [2].

Висновки. Отже, дитина з особливостями психофізичного розвитку не повинна займати особливого становища у класі, вона має почуватися природно, досягти самостійності наскільки це можливо. Дуже важливо створити таку

атмосферу порозуміння та взаємодопомоги між учнями, щоб забезпечити дитині з порушеннями зору можливість самоствердитися, подолати неадекватні установки і стереотипи, набути певних навичок соціальної поведінки. Результативність освітньої, реабілітаційної та профілактичної роботи у початковій школі значною мірою залежить від скоординованості впливів учителя, асистента учителя, психолога, дефектолога, батьків на дітей, від комплексного підходу до планування і реалізації корекційно-розвивальних заходів.

Література:

1. Кравець Н. Актуальні питання розвитку вітчизняної тифлопедагогіки / Н. Кравець // Педагогіка і психологія. – 2004. – №4. – С. 80 – 90.
2. Менделевич В. Д. Організація допомоги учням з порушеннями зору в умовах загальноосвітньої школи / В.Д. Менделевич. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/6824552/page:5/>
3. Мерсіянова Г. Корекційна спрямованість трудової підготовки дітей з порушеннями зору / Г. Мерсіянова // Педагогіка і психологія. – 1994. – № 2 – С. 77 – 85.
4. Моргуліс І. С. Психологічні особливості навчальної діяльності дітей з вадами зору та її організація в спеціальних школах / І.С. Моргуліс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://megalib.com.ua/content/1085_34
5. Пантюк Т. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник / Т. Пантюк, М. Пантюк, О. Невмержицька – Дрогобич: ДДПУ, 2007. – 278 с.
6. Тиха Е. Корекційне навчання і виховання дітей із порушеннями зору / Е.Тиха. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://studopedia.su/16_185916

Кучай Владислав Олександрович,
магістрант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
(Педагогіка вищої школи)

Маценко Леся Миколаївна,
к. пед. н., доцент,
Національний університет
біоресурсів та природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

Актуальність теми дослідження зумовлена відсутністю системи підготовки студентів ВНЗ до сімейного життя, що негативно впливає на життєдіяльність сім'ї, виконання нею своїх функцій.

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу з означеної проблеми ми виявили, що ряд авторів присвятили їй свої наукові дослідження, а саме: Вовчик-Блакитна М.В. (підготовка молоді до сімейного життя), Заболотна Т.М. (підготовка студентської молоді до сімейного життя, як запорука утвердження інституту сім'ї), Канішевська Л.В. (виховання сімейних цінностей у вихованців шкіл-інтернатів), Кравець В.П. (теорія і практика підготовки учнівської молоді до сімейного життя, теорія і практика дошлюбної підготовки молоді), Кляпець О.Я., Ларіна Т.О. (підготовка молоді до подружнього життя: методичні рекомендації), Левицька Т.Л. (розвиток психологічної готовності студентської молоді до створення сім'ї), Нікітіна К.Л. (педагогічні умови підготовки старшокласників до шлюбу і сімейного життя), Омельченко Л.М. (соціально-педагогічні умови подолання конфліктів у молодій сім'ї), Маценко Л.М. (педагогіка сімейного виховання), Шлейкова Н.Ю. (підготовка до сімейного життя: теорія і практика) та інші.

Підготовка молоді до шлюбу і сім'ї є багатограним процесом, який охоплює кілька аспектів: загальносоціальна, моральна, правова, господарсько-економічна, естетична, психологічна, інтимно-сексуальна підготовка; підготовка молоді до виконання материнських і батьківських функцій.

Виходячи з аналізу досвіду підготовки студентів до сімейного життя, вивчення сучасного стану сім'ї, К.Л. Нікітіною висуваються чотири основні педагогічні умови підготовки студентів до сімейного життя: 1) фамілістична (володіння знаннями про сім'ю) підготовленість педагогів; 2) актуалізація життєвого досвіду студентів; 3) активізація емоційної сфери студентів; 4) використання педагогічної підтримки.

У психолого-педагогічній літературі рекомендуються такі форми і методи роботи, орієнтовані на формування готовності до сімейного життя: батьківська конференція, педагогічна вітальня з проблем сім'ї (для дітей і дорослих), відвідування дитячих будинків з благодійними заходами, емпатійний тренінг, демонстрація художніх фільмів, аутосімейне інтерв'ю, ведення рефлексивного сімейного щоденника та інші.

У рамках експериментального дослідження процесу підготовки студентів до сімейного життя в умовах ГПФ НУБіП України нами спільно з магістром спеціальності «Педагогіка вищої школи» Ніколаєвою А.Я. було здійснено аналіз навчальних планів підготовки бакалаврів і магістрів на ГПФ НУБіП за 2015-2016 рр. Серед загальної кількості дисциплін, що вивчаються протягом навчання на ГПФ, нами було відібрано саме ті, котрі забезпечують студента знаннями, необхідними для забезпечення комфортних умов функціонування його сім'ї.

Аналіз планів і звітів з культурно-виховної роботи на ГПФ свідчить про те, що для студентів організують різноманітні виховні заходи. Але таких заходів, які б сприяли підготовці студентів до сімейного життя, на жаль, обмаль.

Нами було проведено анкетування 32-х студентів 3 і 4 курсів напряму підготовки «Соціальна педагогіка» ГПФ. Анкета називалась «Підготовка студентської молоді до сімейного життя» і включала 25 запитань. На питання «Чи викладаються Вам під час навчання на ГПФ дисципліни, які сприяють підготовці студентів до сімейного життя?» більшість опитаних (62,5%) студентів вважають, що є дисципліни, які дають базові знання, 37,5% студентів відповіли «Ні». На запитання «На вашу думку, які саме дисципліни сприяють підготовці до сімейного життя?» більшість студентів відповіли, що це «Педагогіка сімейного виховання», «Сімейно-побутова культура», «Основи соціалізації особистості», «Психологія», «Етика і психологія сімейного життя», «Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування». На запитання «Якщо на ГПФ буде впроваджено спецкурс з підготовки студентів до сімейного життя, чи будете Ви відвідувати його заняття?» більшість респондентів (78,1%) відповіли позитивно. На питання «Чи потрібно, на Вашу думку, готуватися до сімейного життя?» більшість студентів (87,5%) відповіли «Так», 12,5% вважають, що готуватися не потрібно.

Нами також було проведено анкетування 12-ти наставників студентських груп ГПФ. Анкета називалась «Підготовка молоді до шлюбу і сімейного життя як один із напрямів виховної роботи наставника студентської групи» і включала 7 запитань.

На запитання «Які виховні заходи щодо підготовки студентів до сімейного життя Ви проводите зі своєю групою?» наставники відповіли по різному а саме: 33% респондентів відповіли, що проводять тренінги, 30% респондентів вважають, що у підготовці до сімейного життя метод бесіди доцільніше використовувати, 16% наставників проводять зі своїми групами перегляди фільмів та інші заходи, присвячені відповідній темі. Не проводять заходів взагалі 14%, аргументуючи це браком часу.

Проаналізувавши результати експериментально дослідження, ми розробили такі методичні рекомендації: включити у план виховної роботи ГПФ розроблений нами виховний захід на тему: «Родина, рід, які слова святі, вони потрібні кожному в житті»; включити у зміст дисциплін соціально-гуманітарного блоку теми, що містять матеріал з підготовки студентів до сімейного життя; започаткувати на ГПФ викладання спецкурсу «Українська

родина»; створити систему роботи щодо підготовки студентів до сімейного життя, яка буде розрахована на весь період навчання студентів та включатиме виховні заходи для студентів різних курсів з урахуванням їх вікових особливостей; включити до плану виховної роботи заходи, які можуть проводитися у навчальному закладі (на факультеті, кафедрах), та поза його межами (в гуртожитках), до цієї роботи рекомендуємо залучати професорсько-викладацький склад, психологів, юристів, медичних працівників та інших фахівців у галузі сімейних відносин; пропонуємо студентам активно включатись у просвітницько-лекційну діяльність, розповсюдження буклетів, листівок, брати участь у роботі семінарів, конференцій; зі студентами старших курсів рекомендуємо проводити «круглі столи» з питань сім'ї та шлюбу, організувати зустрічі з цікавими людьми, обговорювати конкретні ситуації сімейного життя; створити гурток, клуб (молодої сім'ї, сімейного спілкування, студентських сімей, батьківської культури); необхідно підготувати викладачів ВНЗ до формування сімейних цінностей у студентської молоді.

*Литвиненко Лілія Олегівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Помігуєва Лариса Петрівна,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана
Франка» Чернігівської обласної ради (м. Прилуки, Україна)*

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Перехід на дистанційне навчання, зумовлений пандемією, став неочікуваним та доволі серйозним випробуванням для всіх учасників освітнього процесу – освітян, вчителів, учнів та їхніх батьків. Усім довелось прийняти цей виклик та швидко адаптуватись до нових реалій, але питання розвитку дистанційної освіти набуло неабиякої актуальності.

Дистанційне навчання не є заміною аудиторної роботи та ніколи не планувалось на довгострокову перспективу, воно може стати ефективним інструментом не тільки під час карантину. Зміна епідеміологічної ситуації в Україні як і в усьому світі не короткотривала, тому освітяни мають бути готовими до організації змішаного навчання.

Студенти КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради свідомо розуміють, що майбутнє – за змішаним навчанням, яке дуже легко перемикає в різні режими: збільшувати чи зменшувати офлайн- або онлайн- компоненти, обирати різні організаційні моделі та стратегії відповідно до можливостей, потреб і викликів. Учителям потрібна як емоційна підтримка, так і забезпечення інтернетом та технікою. Технічне забезпечення учнів є не менш важливим.

Викладачі коледжу здійснюють навчання та підготовку вчителів відповідно до потреб суспільства і за індивідуальними навчальними траєкторіями.

У системі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів важлива роль належить практиці. Програма з практики зі спеціальності «Початкова освіта» включає всі вимоги та завдання щодо організації проведення уроків в умовах змішаного навчання. (Прокопів, Довбенко, Сидорук, с.158)

Переддипломна педагогічна практика, проведена у 8 семестрі, мала змішану форму як дистанційну, так і аудиторну. У ході практики студенти ознайомилися із завданнями навчально-виховної роботи в початковій школі, брали безпосередню активну участь у їх вирішенні.

Слід зазначити, що мета актуалізації дистанційного навчання під час педагогічної практики реалізовувалася для розвитку у студентів умінь здійснювати навчально-виховний процес у початкових класах на базі сформованих компетенцій та знань основ теорії методики викладання у початкових класах; забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності на дистанції та оволодіння способами

її організації засобами електронних технологій, вміння вирішувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу. Студенти-практиканти вдало поновлювали свої знання і творчо застосовували їх у практичній діяльності на освітніх платформах Meet, Zoom, Skype.

Під час проходження педагогічної практики у Прилуцькому закладі загальної середньої освіти I-III ступенів №6 (ліцеї №6) Прилуцької міської ради Чернігівської області з січня по березень 2021 року студенти-практиканти сформували уміння та навички майбутньої професійної діяльності, оволоділи різноманітними методами і формами її здійснення, опрацювали алгоритми вирішення конкретних завдань для досягнення високого рівня засвоєння знань учнями в умовах змішаного навчання.

Велика увага приділялась гігієнічним вимогам до нормативних чинників, що створювалися при роботі з комп'ютерами. Під час проведення консультацій, викладачі коледжу акцентували увагу студентів-практикантів на тому, що регулярна робота з комп'ютером без застосування відповідних захисних засобів приводить до зниження імунітету, захворювання органів зору, до хвороб серцево-судинної системи та шлунково-кишкового тракту. Тому, майбутніми вчителями враховувалося, що спілкування з комп'ютером супроводжується нервовим напруженням, оскільки вимагає швидкої реакції, а короткочасна концентрація нервових процесів викликає у дитини втому.

Студенти запобігали перевтомі – обмежували тривалість роботи учнів за комп'ютерами, робили гімнастику очей, давали батьками консультацію щодо правильного облаштування робочого місця дитини, використовували виключно якісні освітні навчальні програми, які відповідають віку дитини.

Дотримання норм гігієнічних вимог сприяли високим показникам засвоєння знань учнями початкових класів в умовах дистанційного формату, який передбачає наявність всіх притаманних очному навчанню атрибутів, таких як групові дискусії, колективне обговорення пройденого матеріалу, живе спілкування.

Отже, з досвіду викладацької діяльності під час проходження переддипломної педагогічної практики стало зрозумілим, що для забезпечення повноцінного освітнього навчального процесу на відстані, окрім технічного інструментарію, вчителю необхідно володіти низкою професійних та особистих компетентностей, які дозволяють зацікавити, організувати учнів на початковому етапі та втримати їхню увагу аж до завершального. В умовах дистанційного навчання стрімко зросла роль батьків, оскільки від дітей, особливо молодшого віку, важко вимагати абсолютної дисципліни та концентрації. Під час карантину співпраця вчителів та батьків допомагають учням. При цьому багато батьків незадоволені розмаїттям платформ, які обирають вчителі. Дистанційне навчання стане ефективним атрибутом нової системи освіти за умов комплексного підходу, нових загальних рекомендацій.

Література:

1. Прокопів Л.М., Довбенко С.Ю., Сидорук О.М. (2015) Методичні рекомендації до проведення педагогічної практики напряму підготовки

5.01010201 «Початкова освіта»; відп. за випуск Ю.М. Москаленко, Івано-Франківський коледж ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника .– Івано-Франківськ. - 224 с.

2. Інформаційний ресурс <https://life.pravda.com.ua/society>

3. Інформаційний ресурс <https://city-adm.lviv.ua/news/science>

Литюк Адріана Павлівна
студентка спеціальності «Освітні, педагогічні науки (Інформаційно-
комунікаційні технології)»
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)

МОЖЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ТА ФОРМУВАННЯ СПОРТИВНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНО- ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТУТУ НУБІП УКРАЇНИ

Як інтегрований результат виховання і професійної підготовки фізична культура виявляється у відношенні людини до свого здоров'я, фізичних можливостей і здібностей, у способі життя та професійній діяльності і розкривається в єдності знань, переконань, ціннісних орієнтувань у практичному втіленні

Фізичне виховання є складовою всебічного розвитку людини. Воно спрямоване на забезпечення фізичного розвитку індивіда, зміцнення здоров'я, морфологічне і функціональне вдосконалення організму в цілому. Чим більше розвинені фізичні і духовні сили людини, тим вищий рівень її працездатності і результативності праці. Здорова людина більш активна, мобільна і загалом життєздатніша (Костенко М., 2020).

Якщо студент володіє різноманітними фізичними вправами й активно їх використовує, то він покращує свій стан і підготовленість, фізично удосконалюється. Поліпшення тіла відображає фізичні здібності людини та ступінь волі, що дозволяє вам повністю відіграти свої сили та успішно брати участь у необхідних суспільству та очікуваних для нього типів соціальної та трудової діяльності. Ступінь фізичного вдосконалення залежить від стабільності, яку він забезпечує для подальшого розвитку, чи буде він зазнавати нових якісних змін, і створює умови для переходу людей на іншу вищу якість (Шепеленко Т., 2018).

Виховання здорового покоління з гармонійним розвитком фізичних і духовних якостей – одне з основних завдань сучасного суспільства. У будь-якій країні, що заснована на гуманістичних і демократичних принципах, здоров'я людини є вищою цінністю, найважливішим надбанням держави, воно – безперечний пріоритет, запорука життєстійкості і прогресу суспільства. Тому фізичне виховання студентської молоді має дуже велике значення для підготовки гармонійно розвинених, висококваліфікованих фахівців.

У процесі занять фізичними вправами зміцнюється не лише тіло людини але й розвиваються такі моральні якості, як працьовитість, дисциплінованість, наполегливість, вольові якості. Систематичні вправи сприяють прояву сили волі, що дуже необхідно в подальшій професійній діяльності, наприклад, при збереженні уваги при втомі; подолання труднощів, спричинених зміною функції організму (небажання продовжувати працювати, біль, потреба "витримати"); подолання негативні емоції (страх, невпевненість,

розгубленість); дотримуватися певного способу життя, фізичних вправ та харчування. Формування вольових якостей допомагає студентам формувати свою особистість, вони можуть вільно вирішувати власну поведінку та діяльність в межах необхідних потреб і нести відповідальність за результати.

Тільки систематичне виконання фізичних вправ стає запорукою міцного здоров'я, покращує фізичні якості, зміцнює імунітет і формує життєрадісну працездатну особистість. Саме тому Гуманітарно-педагогічний факультет НУБіП України приділяє значну увагу формуванню спортивної майстерності своїх студентів та надає можливості для розвитку свого здоров'я.

Для фізичного виховання студентів факультету розроблено та впроваджено заняття з різних видів спорту. Так на даний момент працюють секції з міні-футболу, баскетболу, волейболу, карате, спортивного орієнтування, аеробіки та ін.

Великий обсяг роботи проводять викладачі кафедри у позанавчальні години зі студентами, науковими, науково-педагогічними працівниками і співробітниками університету. 60 років поспіль викладачі кафедри фізичного виховання щорічно проводять спартакіаду студентів Університету, проводять заняття у позанавчальний час із збірними командами студентів НУБіП України з 19 видів спорту: баскетболу (жінки), баскетболу (чоловіки), боротьби вільної, важкої атлетики, волейболу (жінки), волейболу (чоловіки), гирьового спорту, кіокушин карате, легкої атлетики, радіоспорту (спортивної радіопеленгації), спортивного орієнтування, спортивної аеробіки, тенісу настільного, футболу (чоловіки), міні-футболу (жінки), міні-футбол (чоловіки), армспорту, пауерліфтингу, перетягування канату, в яких займаються біля 400 студентів. Багато десятиріч в Університеті на принципах самоврядування працює туристичний клуб «Барс». Всі студенти мають право самостійно обрати той вид спорту, який приносить найбільше задоволення та мають змогу активно та професійно в ньому розвиватися.

Варто наголосити на тому, що всі заняття проводяться професійно та студенти беруть участь в різних чемпіонатах та досягають значних результатів.

Так, наприклад, у 2019 році наша команда гуманітарно-педагогічного факультету у складі Олега Снігура, Маргарити Гулян та Адріани Литюк, не зважаючи на відсутність спеціальної спортивної підготовки, проявили справжні бійцівські якості та гідно представили наш факультет, змагаючись зі справжніми професіоналами на спартакіаді з гирьового спорту. В загальнокомандному заліку наші студенти посіли 7 місце (з 15 факультетів та ННІ) (Отрошко О., 2019)

Поряд з тим, варто зазначити, що з метою залучення студентів до систематичних занять фізичною культурою і спортом та ведення здорового способу життя на базі гуманітарно-педагогічного факультету проводилися змагання з крос-фіту «П'ять кілець спорту». Організувала змагання голова спортивного відділу студентської організації гуманітарно-педагогічного факультету Адріана Литюк.

Тож, на прикладі студентів гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України, можна побачити, що збереження фізичного здоров'я та покаращення

спортивної майстерності може приносити задоволення та розвивати різні особистісні якості. Спорт у житті студентів факультету – особлива і дуже важлива справа. Це справа всього їх життя

Отже, студентські роки це час, коли організм людини продовжує розвиватися, і за роки навчання в університеті можна максимально зміцнити силу, серцево-судинну систему, красу тіла і набути великого запасу міцного здоров'я на все життя.

Література:

1. Костенко М. Карантин – не завада для зміцнення здоров'я. 2020. URL: <https://nubip.edu.ua/node/76007>
2. Шепеленко Т. В., Буц А. М., Бодренкова І. О. Фізичне виховання у формуванні здорового способу життя: Навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2018. 125 с.
3. Отрошко О. Студентки гуманітарно-педагогічного факультету зайняли призові місця в змаганнях з гирьового спорту. 2019. URL: <https://nubip.edu.ua/node/58254>

Локшин Віктор Соломонович
 доктор педагогічних наук,
 викладач вищої категорії кафедри
 (циклової комісії) психолого – педагогічних дисциплін
 Київського професійно-педагогічного коледжу
 імені Антона Макаренка м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ МОДЕЛІ МАЙБУТНІХ ХАРИЗМАТИЧНИХ ЛІДЕРІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ У КОНТЕКСТІ СТУДЕНТСЬКОГО САМОУПРАВЛІННЯ

У статті обґрунтовано методика формування компетентісної моделі майбутніх харизматичних лідерів з менеджменту соціокультурної сфери у контексті студентського самоуправління, що представляє психолого-педагогічні основи формування професійної компетентності у вищій школі, що спрямована на забезпечення ефективності процесу професійної управлінської підготовки; розкрито психолого-педагогічний інструментарій формування його компетентісної моделі та особливості її використання.

Ключові слова: харизматичний лідер, менеджмент соціокультурної сфери, технологія формування компетентісної моделі, методологія формування професійної компетентності майбутніх харизматичних лідерів, студентське самоуправління

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Розбудова системи національної освіти і з управління закладами та установами вищої освіти відображено у Законі України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Реалізація виробничих завдань зумовлює підготовку висококваліфікованих кадрів, здатних до професійної діяльності і управління закладами та установами у системі неперервної вищої освіти. Підвищення престижу професії менеджера соціокультурної сфери у суспільстві та утвердження його соціального статусу надає актуальності процесу створення соціокультурного середовища. У зв'язку з переосмисленням процесів професійного становлення харизматичного лідера виникає необхідність створити інструментарій формування його особистісно-професійного стилю управління; розробити методика формування професійної управлінської компетентності майбутнього фахівця у соціокультурній сфері.

Метою статті є обґрунтування методології, що забезпечить ефективність процесу формування професійної компетентності майбутніх харизматичних лідерів з менеджменту соціокультурної сфери.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної на які спирається автор. Психолого-педагогічні основи формування професійної управлінської компетентності майбутніх харизматичних лідерів

були визначені науковцями, які досліджували означені технології (Б. Ананьєв, В. Мерлін, С. Рубінштейн); особливості становлення «Я - концепції» особистості (Р. Бернс, А. Маслоу); концептуальні засади та практичний інструментарій харизматичного лідерства (П.Берд, Л. Браун, Ф. Джефкінс); сутність професійного особисфахівця та особливості його ефективної самопрезентації Д. Френсіс; формування майбутнього харизматичного лідера, що ототожнюється з образом кампанії. Харизматичне лідерство сьогодні є важливим аргументом для прийняття управлінських рішень у галузі соціокультурної сфери. Сучасна комунікація - це створена у міжособистісному соціокультурному середовищі міжособистісна взаємодія, що будується на основі прийняття рішень у нестандартних ситуаціях. Володіння механізмом прийняття рішень важливо, перш за все, для людей публічних професій: політиків, журналістів, телеведучих, але головним чином педагогам, оскільки діяльність харизматичного лідера є джерелом інформації, постачальником культурних кодів, а також соціалізації особистості, як викладача, так і того, хто навчається. Метою розвитку прийняття рішень, є остаточний результат, що забезпечує становлення креативної особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Харизматичне лідерство сьогодні стає об'єктом наукових досліджень і технологій в різних сферах соціального життя. майбутнього менеджера соціокультурної діяльності, що створює свій власний стиль, дозволяє говорити про появу нової галузі професійної діяльності – це форма професійної діяльності особистості де виявляються сильнодіючі особистісно-професійні характеристики конкретної людини. Для того, щоб сформувати особистісно-професійний стиль, майбутньому фахівцеві потрібно працювати над собою. За загально визнаною думкою, харизматичне лідерство – це стереотип образу майбутнього управлінця у поданні студентів, колег у сучасному інформаційно-освітньому соціокультурному середовищі. Під час формування складових професійної управлінської компетентності майбутніх фахівців з управління соціокультурною сферою слід враховувати притаманні ним особистісні якості. Харизматичне лідерство сьогодні дозволяє інакше поглянути на навчальний процес у вищих навчальних закладах і на самого викладача професійно орієнтованих дисциплін. З цією метою можна активно використовувати авторські між предметні елективні курси, що імпонують нам як дослідникам і практикам і є, на наш погляд, найбільш значущими і важливими. Серед них: *метод позиціонування, гіперболізація, управління стратегічною інформацією, візуалізація образів дистанціювання*

Метод позиціонування слід розуміти як створення середовища, сприятливого для об'єкта, виділення характеристик, в яких особливо зацікавлений споживач.

Управління стратегічною інформацією передбачає формування професійних управлінських складових. Стратегічна інформація сприймається аудиторією і краще запам'ятовується. Деталізація подачі стратегічної інформації підвищує рівень фахівця з *креатеріейтингу (професійна підготовка креативних харизматичних лідерів з змендженту*

соціокультурної сфери) як його визначає академік Казимір Михайлович Левківський, відомий фахівець з управління вищою освітою. Це також перехід на особистісне спілкування, коли харизматичний лідер з менеджменту соціокультурної сфери виступає і сприймається як. Виводячи спілкування між масовою чи груповою аудиторією і викладачем на рівень особистісного спілкування, відбувається поглиблення образу останнього, детальніше впливає управлінських і зберігається в пам'яті, оскільки з її допомогою починає відновлюватися весь вигляд або поведінка.

Гиперболізація є ефективним методом побудови впливу. Він істотно доповнює відомі і поширені в педагогіці методи навіювання і переконання (що не завжди є ефективними, особливо у студентському віці), тому що не тільки дозволяє перебудувати свідомість людини, а й одночасно є сильним механізмом, що впливає на свідомість студента.

Використання стратегічної інформації передбачає як її приховування, так і акцент на неї або нав'язування, тобто йде відбір тієї чи іншої інформації з урахуванням певних ціннісних критеріїв, ніколи не будучи повністю об'єктивними. Такий підхід дозволяє змінювати масову свідомість, коли у відповідь на одну обговорювану тему для дискусії запускається зовсім інша, що дозволяє відвести увагу в іншу сферу.

Вербалізація дійсності необхідна для яскравого опису різних ситуацій, для того, щоб вербалізувати уявлення людей. Це роблять або з метою відходу від реальної ситуації або приєднання до думки аудиторії. Побудова текстів має задовольняти потребам аудиторії, оскільки саме вони більшою мірою визначають нашу поведінку.

Візуалізація образів поряд з вербалізацією здійснює вплив на аудиторію та повинна співвідноситися із зовнішністю співрозмовника і не сильно відрізнятися від реального. Зовнішній вигляд харизматичного лідера має неабияку силу впливу.

Прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, до яких повинна бути готовий майбутній управлінець. Це відбувається первісне створення норм професійної поведінки, а потім виникає як особистісна якість майбутнього фахівця.

Врахування громадської думки (наблік рілейшнз) є своєрідним чинником людини, його місця і рейтингу в колективі і суспільстві в цілому. Опитування виступає не тільки як елемент аналізу, але і як інструмент впливу, який використовується для формуючого ефекту.

Впровадження компетентнісних моделей, як і самої інформації, важливо для управління увагою студентської аудиторії чи конкретного студента. При чому студентами не тільки отримується чи висловлюється певна інформація чи повідомлення, але і відбувається схвалення авторитетними особистостями-майбутніми харизматичними лідерами з менеджменту соціокультурної сфери. Впровадження компетентнісних моделей прийняття в аудиторію являє собою перехід офіційної комунікації в неофіційну.

Стратегічне прогнозування являє собою модель прийняття, досвіду прийняття рішень у нестандартних ситуаціях. У виборі назви зіграло роль те, що

зв'язок формується всередині неї. Конкретний інструментарій *стратегічного прогнозування* передбачає використання наступних прийомів:

- **позиціонування персонального бренду** складається з пред'явлення об'єкту зорових, мовних і характеристик, властивих йому самому, що веде до позитивного емоційного фону спілкування, знімаються захисні фільтри;
- **аудіовізуальні технології** доведення слухачів до стану сприяння шляхом емоційного впливу на ситуативно запропоновані риси характеру і почуття, при цьому можливо полестити, заперечити, торкнутися почуття власної гідності та ін.;
- **формування інформаційно-аналітичної культури** полягає у впровадженні в промову інших мовних характеристик, які створюють сприятливий фон спілкування;
- **прийняття рішень у нестандартних ситуаціях** полягає у фіксації моментів, під час яких людина перебуває на піку своїх емоційних переживань. При цьому послаблюється критичність сприйняття, в цей момент можлива передача об'єкту впливу іншої інформації.

Харизматичне лідерство принципово важко оцінити за якістю, хоча практична потреба в реальній оцінці досить висока. Для найбільш ефективного аналізу атичне лідерство необхідно враховувати такі критерії:

- **методи самооцінки** харизматичного лідера: вдалим вважається атичне лідерство, який викликає у харизматичного лідера певні відчуття усвідомлення своєї особистості, своєї значущості, авторитетності;
- **незадежне експериментальне оцінювання;**
- **визначення запланованої мети** при впевненості, що вона досягає підготовкться за допомогою атичне лідерство;
- **визначення вимог аудиторії.** Для виконання завдання необхідна підтримка аудиторії, яка має свою думку на все, що відбувається.
- **визначення сильних та слабких сторін** об'єкта. Об'єктом може бути будь-який учасник цілісного педагогічного процесу.
- **формування образу майбутніх харизматичних лідерів з менеджменту соціокультурної сфери** і підведення характеристик об'єкта під вимоги аудиторматиХарюються аудиторією.

З урахуванням цього більш успішними будуть майбутні харизматичні лідери з менеджменту соціокультурної сфери, які характеризуються найбільшою гнучкістю моделі.

Позиціонування харизматичних лідерів можна умовно представити як: образ ідеальний представляє точку зору аудиторії на ідеал педагога;

- **образ компанії** відповідає наявним у харизматичного лідера характеристикам з його сильними і слабкими сторонами;
- **власний образ (самоатичне лідерство)** – уявлення харизматичного лідера про самого себе;
- **образ компанії**, що сприймається, відповідає студентським уявленням чи уявленням колег про майбутнього фахівця з менеджменту соціокультурної діяльності;
- **створений образ** – образ, який склався під час розробки технологій

його створення з нуля (мова йде про фахівця-асистента), або корекції реального, або співвідношенні, ідеального і того, що сприймається.

З урахуванням критерію сформованості образ харизматичного лідера кампанії, що утотожнюється прояву буває:

- *зовнішнім*, що виявляється у зовнішньому середовищі і орієнтований

на споживачів сфери освітніх послуг, що знаходить вираз у фірмовому стилі, логотипі, слоганах, інтер'єрах вузів, зовнішньому вигляді науково-педагогічного персоналу та ін.;

- *внутрішнім*, який формується як враження про професійно-управлінську діяльність та відносини персоналу ВНЗ, що проявляється в особливостях дидактичних, моральних і естетичних відносин, етики поведінки, особливостях ділового та педагогічного спілкування, традиціях, нормах педагогічної культури тощо.

- За критерієм емоційного забарвлення професійно-педагогічний харизматичне лідерство майбутнього менеджера соціокультурної сфери у вищій школі правомірно диференціювати .

- Узагальнюючи результати досліджень з проблеми атичне лідерства, ми дійшли висновку, що необхідними для позитивного харизматичного лідерства у є такі якості: цілеспрямованість, рішучість, евристичність мислення, гнучкість поведінки, готовність ризикувати, впевненість у собі, конкурентоздатність, енергійність, прагнення до успіху, гуманність, такт, комунікативність, ініціативність, харизма тощо, з яких, на наш погляд, складається «уміння подобатися людям.

- Фахівець зі створення стильового рішення харизматичних лідерів Л. Браун будує свою технологію створення атичне лідерствоу, враховуючи, що сильно зросла в останні десятиліття роль ЗМІ.

- Під час перевірки ефективності розробленої методики було використано всі основні форми навчально-виховного процесу: аудиторні заняття, виховні години, групові та індивідуальні консультації, конференції, тренінги.

Нами попередньо було проведено діагностику, результати якої дали можливість будувати процес вдосконалення управлінських якостей майбутнього фахівця. Під час виконання самостійних робіт студенти визначалися в особистісних і професійних якостях, притаманних їм. За нашим дослідженням, основними мотивами щодо зміни та створення власного стилю мабутнього фахівця з управління соціокультурною сферою є: бажання не втратити авторитет уточуючих ; відповідальність у ставленні до наукового керівника; бажання завоювати симпатії студентів, підвищити рівень їх знань і умінь; задоволення особистої потреби у самовдосконаленні, новизні праці та прояві креативності; впроваджувати іновації (у міжособистісному професійному спілкуванні та зовнішньому образі здобувача вищої освіти).

Під час вивчення курсу «Педагогічна майстерність та харизматичне лідерство менеджера соціокультурної діяльності » студенти отримують систему знань з формування та проектування педагогічної майстерності .

Методологічну основу дисципліни склали аксіологічний, гуманістичний, особистісно-діяльнісний підходи, що є найбільш спільними по відношенню до гуманістичної проблематики, розглядають людину як вищу цінність соціального розвитку і дозволяють вивчати процес формування педагогічної майстерності та харизматичне лідерство у фвхівця з управління.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти майбутні менеджери соціокультурної діяльності **повинні знати:** сутність, зміст, структуру, основні категорії педагогічної майстерності та атичне лідерство викладача вищої школи; зв'язок гуманістичної спрямованості з педагогічною культурою; шляхи і механізми розвитку педагогічної майстерності та психологічні умови формування атичне лідерство викладача вищої школи **вміти:** працювати з навчальною та науковою літературою зпедагогіки вищої школи, педагогічної майстерності; створювати наукові продукти (реферати, курсові роботи, статті); орієнтуватися в колі проблем сучасної педагогічної практики ВНЗ; організувати взаємодію у системі суб'єкт-суб'єктних відносин; моделювати майбутню педагогічну (навчальну і виховну) діяльність; розвивати та удосконалювати педагогічну техніку, педагогічні здібності та професійні й особистісні якості; формувати і коригувати власний професійний атичне лідерство.

Знання, уміння та навички, отримані студентами в процесі вивчення авторського елективного між предметного курсу *«Педагогічна майстерність харизматичного лідера з менеджменту соціокультурної сфери»* мають бути реалізовані під час підготовки і захисту магістерської роботи та управлінської практики.

Продемонструвано серйозність намірів магістрантів щодо відпрацювання власного професійногостановлення, яка проявляється у справжніх особистісних і професійних потребах до самовдосконалення та самореаізації, усвідомленні мети педагогічної діяльності, сприйняття ідеального орієнтиру, до якого слід рухатися.

Виступаючи перед студентами в якості викладача професійно-орієнтованих дисциплін магістранти намагались дотримуватися обраних еталонів: діловий стиль одягу, бо на початковому етапі знайомства зі студентською аудиторією, коли студенти ще не можуть оцінити ні рівень знань та умінь педагога, ні особистісні якості, одяг має певне значення.

Педагогічна майстерність є запорукою професіоналізму. Тому дуже важливим було відпрацювання мовної культури щодо вдосконалення як культури, так і техніки мовлення, спроби студентами себе у мікрвикладанні, розв'язанні педагогічних ситуацій тощо. Разом зі студентами було визначено, що атичне лідерство, тобто його створення, виступає специфічним видом мистецтва, який вбирає в себе декілька видів мистецтв: зображувальне, пластичне, режисерське, ораторське, мистецтво одягатися, соціально-психологічне (як мистецтво самопрезентації).

На заключному занятті магістрантам було запропоновано розробити власну модель формування харизматичного лідера з менеджменту соціокультурної сфери у вищої школи щодо впровадження моделі у практику

викладання і спілкування з аудиторією, демонструючи при цьому отримані знання і вміння. Всі студенти усвідомлюють єдність зовнішніх та внутрішніх складових під час проектування власного професійного харизматичного лідерства. Таким чином, харизматичне лідерство перетворюється на дієвий механізм професійного самовдосконалення і вимагає від студентів дбайливого ставлення до своєї особистості як до інструменту професійної діяльності, на основі творчого пошуку, особистісного зростання, формування естетичної культури у міжособистісній комунікаційній взаємодії.

Висновки. Підводячи підсумок, слід зазначити, що харизматичне лідерство являє собою своєрідну, закріплену в образах, символах і нормах, програму соціальної поведінки людини. Класичний педагогічний атичне лідерство або образ харизматичного лідера як взірця для наслідування студентами формується поступово, охоплюючи як внутрішні, так і зовнішні якості особистості, що потребують цілеспрямованого формування, розвитку і вдосконалення. Використання лідерських якостей передбачає знання вихідних психолого-педагогічних принципів, що обумовлюють його професійне становлення. В якості таких можуть бути: візуалізація образів, використання методів сучасних комунікацій – різноманіття форм і способів інформаційної взаємодії. Вони виступають у ролі постійних факторів, майстерно втілених у різноманітних формах і методах вдосконалення професійної майстерності. Формування професійної компетентності майбутнього фахівця, в кінцевому рахунку, допоможе досягти висот педагогічної майстерності, а запропонована методика – підготувати професійно-компетентних майбутніх харизматичних лідерів з менеджменту соціокультурної сфери

У своєму дослідженні ми спирались на те, що представлення, проектування та побудова власного образу харизматичного лідера та сприяє ефективному вирішенню особистістю майбутнього фахівця професійних управлінських завдань, сприятиме розвитку професійної культури, готовності до постійного особистісного і професійного самовдосконалення; і у кінцевому результаті перетворенню особистості студента, становленню і формуванню власне вже його професійнолідерського стилю.

Література:

1. Аніскіна Н. Педагогічна підтримка обдарованості / Н. Аніскіна. – К. : Вид. дім “Шкіл. Світ”: Вид. Л. Галіцина, 2005. – 128 с.
2. Бабанский Ю. К. Избранные педагогические труды / сост. М. Ю. Бабанский. – М. : Педагогика, 1989. – 560 с.
3. Бережна Т. Н. Методичне портфоліо як засіб формування методичної культури майбутньогоуправлінця / Т. Н. Бережна // Методист. – 2009. – № 8. – С. 39–40.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Гуманітарна освіта і виховання особистості : зб. наук. праць / за ред. Г. П. Васяновича. – Львів :Сполом, 2004. – 219 с.

6. Жалдак М. І. Професійна діяльність вчителя та інформаційні технології / М. І. Жалдак // Освіта. –3-10 березня 2004. – № 11 (5087). – С. 5.
7. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. / І. А. Зязюн. – К. : МАУП, 2000. –312 с.
8. Краевский В. В. Общие основы педагогики : учебник / В. В. Краевский. – М. : Академия, 2003. – 256 с.
9. Локшин В. С. Психолого-педагогічне портфоліо як засіб формування професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери / В. С. Локшин // Духовність особистості : зб. наук. праць. – Луганськ, 2013. – Вип. 3 (56). – С. 105–117.
10. Скар О. І. Модернізація змісту, форм і методів виховання студентської молоді в контексті нової парадигми виховної роботи / О. І. Скар // Вісник КНУКіМ. Педагогіка. – 2008. – Вип. 19. – С. 82–88.
11. Щербак О. І. Аналіз підготовки педагога професійної школи в Україні / О. І. Щербак, Я. Я. Болюбаш, Л. І. Шевчук та ін. ; за ред. О. І. Щербак. – К. : Наук. світ, 2003. – 35 с.
13. Щербак О. І. Концептуальні засади професійно-педагогічної освіти / О. І. Щербак // Педагог професійної школи : зб. наук. пр. – К. : Наук. світ, 2002. – С. 3–10. – (Вип. VI).

*Лошній Галина Іванівна,
студентка групи ІКТО-20001м
Прохорчук Олександр Михайлович,
к. пед.н., доц.,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

«МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ КІНОМИСТЕЦТВА У ВИХОВАННІ МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ»

Мета дослідження: визначити теоретичні та методичні основи виховання моральних якостей студентів аграрних університетів засобами кіномистецтва.

Тема дослідження актуальна, оскільки кінофільми мають велику аудиторію шанувальників, серед яких більшу частину займають студенти, тому слід звертати увагу на це, плануючи виховну роботу у закладах вищої освіти. Оскільки фільми впливають та зацікавлюють студентів, тому варто активно ними користуватися, як методом виховання позитивних моральних якостей особистості.

Через перегляд різноманітних сучасних фільмів, у яких головні герої своїм прикладом відкрито пропагандують аморальну поведінку, безвідповідальність за свої вчинки, відбуваються кардинальні зміни поглядів молоді на життя. Багато моральних ідеалів, які відігравали важливу роль для наших батьків, зараз практично зникли, на їх місце прийшли цинізм, егоїзм, байдужість, агресивність, жорстокість, лицемірство, заздрість, злість, байдужість, ненависть один до одного тощо.

В даний час проблема розвитку моральних якостей займає дуже велике значення, їх руйнування і призвело до кризи моральності, правосвідомості, деморалізації населення, соціальної нестабільності, падіння цінності людського життя та решти загальнолюдських моральних цінностей.

Наукова новизна полягає в тому, що:

- обґрунтовано пропозиції, спрямовані на покращення стану використання засобів кіномистецтва в навчально-виховному процесі;
- розроблено низку методичних рекомендацій для педагогів з використання кіномистецтва з навчально-виховною метою, які відображають спектр виховного впливу на формування моральних якостей студентів;
- виявлено проблемні питання, зумовлені мало використованістю засобів кіномистецтва для виховання моральних якостей студентів, та негативного впливу сучасного кіномистецтва на ціннісні орієнтації студентів.

Під час дослідження були виконанні такі завдання: розкрита сутність базових понять дослідження; проаналізований стан використання засобів кіномистецтва на заняттях аграрних університетів; розроблені методичні поради суб'єктам освітнього процесу аграрних університетів з виховання моральних якостей студентів.

Основними методами дослідження виступали: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення, класифікація і систематизація теоретичних даних; емпіричні – педагогічні спостереження, бесіди, анкетування.

Провівши дослідження було виявлено, що кіномистецтво має великий вплив на морально-духовний стан людини, її здатності до творчості, її руху по життю і її світогляду.

На початковому етапі ми спробували визначити переваги для студентів у кіномистецтві. Проаналізувавши відповіді, ми виявили, що велика кількість студентів, дуже часто звертаються до кіномистецтва, отже можна зробити висновок про те, що для цих студентів кіномистецтво займає важливе місце в житті. Серед них кілька осіб відповіли, що вони звертаються до кіномистецтва кілька разів на тиждень, і лише деякі сказали, що кіномистецтво для них не настільки важливо і звертаються вони до нього рідко.

Також за допомогою анкети ми постаралися визначити вплив мистецтва на внутрішній стан студента. Для початку ми спробували зрозуміти, чи може мистецтво вплинути на настрій студента. Виявилось, що для студентів кіномистецтво має вплив на настрій.

Одже завдяки кіно мистецтву людина може вийти з негативного стану, а так само і поринути в нього, кіномистецтво надає особливий вплив на внутрішній світ людини. Воно відкриває всі сторони світу, всі грані досконалості і недосконалості і, проникаючи в душу людини, відкриває всі грані краси та індивідуальності людської душі.

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що кіномистецтво має колосальний вплив на виховання моральних якостей студентів. Воно виховує в людині найкращі риси особистості, створює ґрунт для створення чогось нового і здатність рухатися вперед. Кіномистецтво робить людину живою, адже саме завдяки взаємодії з кіномистецтвом людина робить певні висновки, порівняння, замислюється над поведінкою героїв, визначає його позитивні та негативні моральні якості. Кіномистецтво пробуджує всі внутрішні якості людини, стає мотивацією для руху та самовиховання а це означає, що саме завдяки кіномистецтву людина може змінюватися і набувати певних моральних якостей.

Висновки. Кіно вчить нас по-новому бачити й слухати: воно демонструє нам небачені досі деталі, невідомі нам з власного життєвого досвіду, воно відкриває нам естетичну цінність природи, побуту, праці, мистецтва, людського життя взагалі; воно вчить нас по-новому розуміти співвідношення музики з навколишнім світом, з внутрішньою природою людини. Особистісну орієнтацію студента нині утруднено плюралізмом системи цінностей. Він виявляється у суттєвій різниці між інфраструктурою інформаційного простору сьогодення, який надає людині доступ до всіх існуючих культурних цінностей (естетичних, політичних, релігійних, етнічних, етичних, тощо), та системою цінностей нової епохи, яка вже не є традиційною ієрархічною пірамідою, а нагадує павутиння без єдиного центру[1]. Саме тому одним із головних завдань кінопереглядів виступає формування так званого особистісного інформаційного "фільтру" в процесі інтерактивного спілкування та аналізу побаченого й

почутого. В сучасній ситуації, коли на перший план вийшло візуальне сприйняття, кінематограф став одним із найважливіших і невід'ємних елементів сучасної культури, зайняв провідну позицію й у ієрархії мистецтв.

Льорчак Анатолій Володимирович
студент спеціальності «Комп'ютерна інженерія»
Петрів Галина Василівна, к. пед. н.
ВСП «Заліщицький фаховий коледж ім. Є. Храпливого
НУБіП України» (м. Заліщики, Україна)

НАЦІОНАЛЬНЕ ПІДНЕСЕННЯ У ЗАЛІЩИКАХ У 1918-1919 РОКАХ

1917 рік започаткував радикальні політичні зміни. Лютнева революція в Росії поховала самодержавство. В умовах соціально-економічних потрясінь, хаосу, жорстокості, анархії тут йшов до влади більшовизм. Революційні події поширились і на захід. У листопаді 1918 р., з розвалом Австро-Угорської імперії, влада на західноукраїнських землях перебрали українці – представники Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР).

Заліщики того часу були невеличким містечком з теплим середземноморським кліматом та мішаним населенням: українським, польським та єврейським. Влітку та восени приїздило до Заліщиків багато курортників переважно із Західної Польщі, а найбільше із Варшави. При встановленні у Заліщиках української влади обійшлося без кровопролиття. Місцеве управління ЗУНР було зосереджено в руках повітового комісара. Вищим органом законодавчої влади була УНРада. Для представлення в ній повітових міст і сіл вирішено виділити по мандату повітам. Від Заліщик до складу тимчасового парламенту ЗУНР, який тепер налічував 150 депутатів, було обрано адвоката Василя Бараника. Багато Заліщан долучилися до активної суспільно-політичної діяльності серед них: М.Гайворонський – візитатор оркестрів при УГА, Осип Маковей - директор семінарії. Членами військового комітету у Львові були наші земляки: Іван – Теодор Рудницький із Торського, сотник УГА; Василь Бараник (м. Заліщики) – хорунжий УГА, референт преси секретаріату військових справ УГА, Український державний повітовий комісар у Товстому, а пізніше в Борщові (Сопилук, с. 556-461).

Проте, вистояти ні на дипломатичному, ні на військовому фронті українці не змогли. Війська УНР відкочувались у цей час під ударами більшовиків, збираючи сили для нових боїв. Воєнні дороги її окремих частин проходили і через Заліщики. Так у квітні 1919 року в місті опинилися відступаючі загони Запорозького корпусу УНР. Біля залізничної станції, де стояли військові ешелони, було облаштовано тимчасовий тифозний шпиталь. Тут, як писав у споміні «Великдень «на сусідах» Юрій Горліс-Горський: «...воювали в гарячці запорожці ..., біля яких, - ... припадали кільканадцять панночок заліщанок». У Заліщиках розміщувався штаб і переформувався командний склад так званої Запорозької Січі. Звідси у травні 1919 року, очолювана отаманом Юхимом Божком, вона рішуче вирушила на схід.

Через воєнні невдачі українського війська її керівництво змушене переїжджати з Вінниці у Кам'янець-Подільський, Рівне, Тернопіль і знову до Кам'янця-Подільського. «Мандрували» і головні фінансові установи. Так у

травні 1919 року, перед загрозою наступаючої польської армії до Заліщик з Кам'янця-Подільського прибув Державний банк УНР. Звідси возами держану скарбницю знову вивезли до Кам'янця. Цінності були складені у спеціальних великих дерев'яних скринях з металевим окуттям та у вогнетривких касах великого розміру і ваги (Сопилук, с. 81).

Все більш нестерпним ставало і становище ЗУНР. Вища Рада мирної конференції в Парижі дозволила Польщі окупувати та взяти в адміністративне управління Галичину аж до остаточного вирішення її долі міжнародними чинниками. Під натиском польської армії Галлера з заходу та румунської армії зі сходу на Покуття, уряд ЗУНР покидає спочатку Львів, потім Станіслав. З 2 червня 1919 року певний час уряд ЗУНР перебуває в Заліщиках, де розташовується у будинку баронеси С. Торнау, яка була дуже позитивно налаштована до ЗУНР. Вся влада західноукраїнської держави обмежувалась тоді невеликим трикутником поміж ріками Дністром на півдні та Збручем на сході. В цьому ж районі була зосереджена і ціла Українська Галицька Армія. Штаб армії був в Товстому, а потім в Новосілці. Із цього трикутника почалась героїчна Чортківська офензива. УГА, яка відкинула польські війська майже до Львова (Верига, с. 104).

Саме в Заліщиках 9 червня президент Української Національної ради Є. Петрушевич одержав надзвичайні повноваження диктатора. Перед переходом апарату влади ЗУНР і УГА за Збруч, Президія Виділу УНРади і Рада державних секретарів «постановили надати право виконувати всю військову і цивільну владу одній людині». У зв'язку з цим, прем'єр С. Голубович разом з усіма членами Державного секретаріату пішов у відставку і передав свої права Є. Петрушевичу. Йому було надано право виконувати всю військову і цивільну владу до моменту відкликання. Саме зосередження влади в одних руках дозволило згуртувати та піднести моральний дух армії, залучити до її рядів нові сили (число УГА на червень 1919 року складало 90 тисяч) та організувати потужну контрнаступальну операцію [Сопівник, с. 55]

Тоді ж Є. Петрушевич призначає командувача 25-тисячної Галицької армії генерала О. Грекова. Групою українських старшин розроблено план наступальної операції у напрямку міст Чорткова та Львова. Прологом Чортківського наступу став бій за Ягільницю. Бригади Другого корпусу Галицької армії зайняли Чортків, Бучач, Струсів, Підгайці та Тернопіль. Під час цього наступу УГА вийшла з "чорного трикутника" (площею 35 x 35 км між р. Збруч і Дністер), пройшовши з боями за 20 днів 150-ти кілометрову відстань, всередньому просуваючись щодня на 7 з половиною кілометрів [4, с. 55]. Другий етап наступу Галицької армії, кінцевою метою було здобуття Львова, розпочався 20 червня боями за місто Бережани. Розгромивши переважаючі сили противника, стрільці здобули це місто і в ході наступних боїв захопили Золочів, Рогатин, Бурштин, Ожиків і вийшли на підступи до Львова. Чортківську офензиву слід вважати найбільшим збройним досягненням українсько-польської війни.

Перемоги Галицької армії сколихнули західноукраїнську спільноту. На хвилі патріотичного піднесення десятки добровольців зголошувалися в лави

УГА. Та через брак зброї і забезпечення прийняти всіх не було змоги. В тому, що Галицька армія в протистоянні з чисельно переважаючим противником, майже не маючи технічних засобів, як пишуть деякі окремі автори, « на одних багнетах», здійснили наступ і дійшла до Львова. Однак після переходу поляків, підтриманих Антантою, у наступ в липні 1919 року, становище ЗУНР стає критичним. Українська Галицька армія перейшла Збруч, щоб об'єднатись з військами УНР. Але об'єднати два уряди було неможливо, цьому перешкоджали ідеологічні та персональні чинники. З цього приводу Євген Петрушевич писав: " По дев'ятьох місяцях існування ЗУНР, завдяки великій політичній, моральній і військовій допомозі держав Антанти полякам, Українська Галицька Держава була знищена, а народ опинився в неволі далеко гіршій за австрійську".

Отже, з розпадом Австро-Угорщини на західноукраїнських землях загорілася зірка української державності. Місто Залішки стали останнім притулком для галицького уряду, який відходив з Галичини під тиском переважаючих сил поляків. Саме із невеличкого трикутника між Заліщиками, Дністром та Збручем розпочалась знаменита Чортківська офензива. Однак зберегти українську державність через несприятливу зовнішньополітичну ситуацію та розбіжності між лідерами національно-визвольного руху так і не вдалося. Та героїчна боротьба українців, учасників національно-визвольних змагань стала прикладом та дала цінний досвід наступним поколінням.

Література:

1. Верига В. (1993) Там де Дністер круто в'ється. Львів: Каменяр, 278 с.
2. Петрушевич Євген // Українська загальна енциклопедія. Книга знання в 3-х т./під ред. Рановського І. Львів- Станіслав- Коломия: Рідна школа.-С. 1039-1042.
3. Сопівник Р.В. (2016) Громадсько-політична діяльність Є. Петрушевича: пошуки виховного ідеалу. К.: «ЦП Компринт», 106 с.
4. Сопілюк М.В. Бачинський М.М. (2015) Залішки: роки, події люди: у 2-х томах. Т. 1 / М.В. Сопілюк, М. М. Бачинський. Тернопіль: ТЗОВ «Тернограф». 848 с.
5. Сопілюк М.В. (2013) На переломі століть... становлення і розвиток фахового навчального закладу у Заліщиках у контексті суспільно-історичного розвитку краю/М.В. Сопілюк – вид.2-е перероблене і доповнене. Тернопіль: «Тернограф». 557 с.

*Майборода Аліна Олексіївна,
студентка спеціальності «Професійна освіта»,
Діра Надія Олександрівна,
асистент кафедри педагогіки,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАНЬ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Сучасне суспільство розвивається досить динамічно. На зміну старим ідеалам приходять нові, але незмінним залишається жага людини задовольняти власні потреби, реалізувати себе. Зрештою, люди хочуть відчувати себе значимими в цьому світі (Кузьмук О.) Сучасна система освіти України повинна спрямовуватися на вирішення поставлених завдань, а саме: створити необхідні умови для самореалізації особистості, формування у них організаторських навичок, лідерських якостей, відповідальності за результат своєї праці (Качалов, 2007).

В епоху ХХІ ст. дуже важливою є тема розвитку в молодого покоління лідерських якостей. Тема лідерства, на даний момент, є однією з найбільш актуальних та цікавих як для суспільства, так і для наукового товариства. Проблема лідерства є однією з найактуальніших у філософських працях та психолого-педагогічних дослідженнях. Зацікавленість до розвитку лідерських якостей в молоді, починається ще за часів Аристотеля і Платона. Свої думки щодо сутності лідерських якостей пізніше висловлювали І. Гете, А. Адлер, К. Юнг та інші відомі науковці, суспільні діячі (Мороз, с. 99).

Поняття лідерства ініціативно досліджується у науці з 20-х років ХХ ст. і еволюція визначення поняття лідерства відбувається понині. Великим внеском в дослідженні лідерства стали науковці минулих століть та сучасності: А. Крол, Б. Теркел, Л. Вайдел, М. Стеньер, Д. Гоулман, Р. Сопівник, ДЖ. Максвелл, Д. Канеман та інші. Міжнародний експерт з лідерства та менеджменту, тренер з особистісного розвитку, спілкування та успіху Джон Максвелл написав книгу «21 беззаперечний закон лідерства», в якій розкриває 21 закон лідерства відомих особистостей, їх історії успіху та невдач: Авраама Лінкольна, Генрі Форда, Стіва Джобса, Ленса Армстронга та інших (5 найкращих книг для лідера, 2018).

Автор книги «Емоційний інтелект» Джон Гоулман переконливо доводить, що визначну роль у досягненні мети відіграють наші емоції. Емоційний розум набагато швидше реагує на те, що відбувається навколо, ніж раціональний. Його праця допомагає швидко реагувати і діяти в особливих ситуаціях (5 найкращих книг для лідера, 2018).

Аналіз праць та емпіричних досліджень дослідників встановило, що науковці по різному дають визначення феномену «лідер» та «лідерство». Так за А. Петровським та М. Ярошевським, лідер – це той член групи групи, який отримує право брати на себе найбільш відповідальні рішення, що зачіпають інтереси всіх членів групи (Петровський, 1990). За визначенням Т. Буряка (Буряк, 2009), лідер – це член групи, який має вплив на групу, що спонукає її членів до досягнення спільної мети, володіє необхідними організаторськими здібностями, займає центральне місце в структурі міжособистісних відносин і спонукає своїм прикладом, організацією й управлінням групою до досягнення групових цілей найкращим засобом.

Р.В. Сопівник виокремлює типологію лідера, що має особливе значення в руслі виховання особистості. **За ставленням до людей** можна виділити два типи лідерів: етичний (Мохандас Карамчанд Ганді, Жанна д'Арк, В. Стус, П. Полуботок), неетичний (Тамерлан, Калігула); **за масштабом дії**: глобальні (Кісінджер, Хав'єр Солана, Іоанн Павло II); національні (В. Винниченко, П. Дорошенко, М. Грушевський); локальні, галузеві; **за ставленням до Батьківщини**: патріотичні – національно зорієнтовані (П. Симиренко, М. Терещенко, М. Міхновський, Є. Петрушевич), космополітичні – інтернаціонально налаштовані (Л. Троцький, К. Цеткін); **за рівнем професіоналізму**: компетентні (Марк Порцій Катон, Наполеон, П. Століпін, сучасні лідери аграрної галузі), **авантюристичні** (Г. Распутін, Джакомо Казанова); **за креативним потенціалом**: творчі і репродуктивні; **за орієнтацією на цінності**: гуманістичні і деструктивні; **за способом самореалізації**: лідер-теоретик (Є. Храпливий, О. Боровик) – розробник нових технологій, продумує нові способи і форми вдосконалення виробництва, раціоналізує його; лідер-практик – господарює, вміло впроваджує технології (сюди можна віднести успішних агробізнесменів); **за ставленням до суспільства**: соціоцентричний і егоцентричний; **за здатністю розвиватись і навчатись** – прогресуючий і деградууючий; **за ставленням до природи**:ispoживацько-експлуатуючий (ті, хто організують виробництво, завдаючи шкоди природному середовищу); екобіоорієнтований – ті лідери, які мислять і діють керуючись принципами ноосферогенезу і біоетики (С. Антонєць); **за побудовою відносин з оточенням**: лідери-дипломати (Ш. Талейран, Б. Дізраеллі, В. Сидоренко) і відверто брутальні (Нерон, Петро I). Можуть при цьому існувати проміжні та комбіновані типи лідерів. У чистому виразі конкретного типу лідери зустрічаються надзвичайно рідко. Під впливом різних факторів, умов та оточення лідери можуть еволюціонувати, набуваючи чи втрачаючи певні ознаки, бо лідерство є динамічним процесом (Сопівник, с.151).

Здатність людини бути лідером здебільшого залежить від рівня розвитку у неї організаторських та комунікативних якостей. Є. Жариков та Є. Крушельницький (Жариков, с. 203) зазначають, що в результаті обстеження методами психодіагностики керівників, визначені наступні якості лідера:

- вольовий;
- здатний долати перешкоди на шляху досягнення мети;

- наполегливий, вміє розумно ризикувати;
- терплячий, здатний довго та добре виконувати одноманітну, нецікаву роботу;
- ініціативний;
- незалежний;
- психічно стійкий, не дає захопити себе нереальними пропозиціями;
- добре пристосовується до нових умов та вимог;
- самокритичний, тверезо оцінює не лише свої успіхи, а й невдачі;
- вимогливий до себе та інших;
- рішучий, здатен самостійно та своєчасно приймати рішення, в критичних ситуаціях брати відповідальність на себе;
- стресостійкий, не втрачає самоконтроль і працездатність в екстремальних ситуаціях;
- здатний змінювати стиль поведінки залежно від умов, може і вимагати, і підбадьорювати (Жариков, с. 203).

Таким чином, аналіз наукових досліджень показав, що особистість лідера вивчалась ще з стародавніх часів такими філософами, як Аристотель, Конфуцій, Плутарх, Георгій, Протагор, Платон, Сократ та ін. Лідер – це член групи, якого, завдяки його особистісним характеристикам група наділяє владою та повноваженнями, відповідно до яких він планує, організовує та контролює діяльність цієї групи. Лідерські якості – це узагальнені індивідуально-особистісні та соціально-психологічні характеристики особистості, які дозволяють їй займати авторитетну позицію в групі, впливати на її членів, їх думки, поведінку та діяльність таким чином, щоб забезпечити їх злагоджену взаємодію та ефективну діяльність.

Література:

1. Кузьмук О. Сучасний лідер: який він/вона? Електронний портал: <https://vnu.edu.ua/uk/articles/suchasniy-lider-yakiy-vinvona>.
2. Качалов В., Лукіна Т. Проблеми якості освіти: Київ: Знання, 2007. 358 с.
3. 5 найкращих книг для лідера. (2018). Електронний портал: <https://yur-gazeta.com/golovna/5-naykrashchih-knig-dlya-spravzhnih-lideriv.html>
4. Мороз В.П. (2019). Лідерство як наукова проблема. №1 Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка, с. 99-110.
5. Петровський А.В., Ярошевський М.Г. (1990). Москва: Педагогика, 458 с.
6. Буряк Т. П. Сучасні підходи до лідерства. (2009). Київ: Наук. Думка. 200 с.
7. Сопівник Р.В. Формування лідерських якостей майбутніх фахівців агропромислової галузі. (2015). №4. Духовність особистості: методологія, теорія і практика, с. 149-160.
8. Жариков Е.С., Л.Е. Крушельницький (1991). Для тебя и о тебе. М. : Просвещение, 224 с.

*Майстренко Валентина Олегівна,
студентка спеціальності «Журналістика»
Ус Тетяна Іванівна,
к. пед. н., викладач,
Київський університет імені Бориса Грінченка
Фаховий коледж «Універсум»*

АНАЛІЗ НОН-ФІКШН ЛІТЕРАТУРИ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ КНИГОВИДАННЯ

Сьогодні науково-популярні видання користуються великим попитом серед реципієнтів на українському книжковому ринку. Нам здається, що така популярність спричинена двома факторами:

1) прагненням науковців популяризувати досягнення науки серед реципієнтів-нефахівців;

2) бажанням звичайних читачів поглибити знання про навколишній світ та різноманітні явища.

Актуальні проблеми ринку книжкової продукції в Україні висвітлювали у своїх дослідженнях «Актуальні проблеми ринку книжкової продукції в Україні в контексті завдань гуманітарної політики» Михайлова О. Ю.; «Світове книговидання: уроки для України» Сухорукова О.; «Книжкові виставки-ярмарки як головний інструмент реклами книг в Україні» Кулаковська, В. В. та ін.

На сучасному українському ринку найчастіше трапляються науково-популярні видання з таких тем:

1. Психологія. Одна із лідерів на ринку. Зазвичай автори розкривають теми, які безпосередньо стосуються буденного життя людей: природа снів, пам'ять, соціальні взаємовідносини, стосунки, моделі поведінки людей у соціумі тощо. Приклади книг: «Структуроване мислення. Ясний розум в інформаційному хаосі», «Підсвідомість. Як інтуїтивний розум людини керує її поведінкою» тощо.

Проаналізуємо видання «Структуроване мислення. Ясний розум в інформаційному хаосі» Деніела Левітіна, американського нейробіолога та психолога-когнітивіста (1). У книзі автор дає практичні поради, як правильно організувати свій розклад та навести лад у роботі та буденному житті. Також видання описує сучасний інформаційний простір, який є корисним для людини і, водночас, перевантажує її величезною кількістю зайвої інформації. В такому ритмі життя ми мусимо швидко приймати важливі рішення та стрімко пристосовуватися до змін у суспільстві. Видання матиме попит у читача, адже в ньому описані звичні кожному із нас проблеми та вказані шляхи їх вирішення.

2. Бізнес. Зазвичай в таких виданнях успішні люди діляться своїм досвідом та розповідають про тонкощі галузі, в якій працюють, про злети і падіння дорогою до успіху. Подібні видання розраховані в основному на тих реципієнтів, які хочуть відкрити власну справу, але не знають, з чого почати, або тих, кого цікавить конкретна компанія. До таких книг належать: «Data

Science для бізнесу. Як збирати, аналізувати і використовувати дані», «Велика дев'ятка. Як ІТ-гіганти та їхні розумні машини можуть змінити людство».

Проаналізуємо видання «Велика дев'ятка. Як ІТ-гіганти та їхні розумні машини можуть змінити людство» Емі Вебб, американської футуристки, засновниці Інституту майбутнього (2). У книзі авторка пояснює, що так (ШІ) (штучний інтелект) та як вплинула на його розвиток Велика дев'ятка (Google, Amazon, Apple, IBM, Microsoft, Facebook, Baidu, Alibaba, Tencent); прогнозує сценарій перебігу подій протягом наступних 50 років; пояснює, що може статися при переході від штучного вузького інтелекту до сильного штучного інтелекту. У виданні розкриті масштаби впливу Великої дев'ятки на сучасний світ та подані прогнози щодо майбутнього світу, трансформованого інтелектуальними системами. Видання матиме попит серед споживачів, адже в ньому розкрита одна з найактуальніших тем нашого часу — технологічний розвиток, ступінь його впливу на суспільство.

3. Медицина. Автори таких книг – люди з вищою медичною освітою. У науково-популярних виданнях медичної тематики вони простими словами розповідають про функціонування організму людини. Приклади подібних книг: «Вірусосфера. Від застуди до COVID – навіщо людству віруси», «Мозок матеріальний. Про користь томографа, транскраніального стимулятора і клітин равлика для розуміння людської поведінки».

Проаналізуємо видання «Мозок матеріальний. Про користь томографа, транскраніального стимулятора і клітин равлика для розуміння людської поведінки» Асі Казанцевої, російської наукової журналістки, популяризаторки науки (3). Всі наші емоції, вчинки та рішення впливають на фізіологічні процеси мозку. І від нашого вміння ним користуватися залежать наші перемоги та невдачі. У книзі поданий детальний опис будови мозку, досліджень мозкової активності та попередження різноманітних хвороб. Авторка аналізує наукові експерименти і авторитетні джерела та наголошує, що кожен з нас може навчитися керувати своїм мозком. Видання матиме попит серед споживачів, адже у ньому розкриті знайомі нам проблеми та явища, які авторка пояснює з медичної точки зору та підказує шляхи їх вирішення.

4. Точні науки. В таких виданнях автори простою мовою пояснюють закони таких наук, як: фізика, хімія, астрономія, математика та ін. Завдяки простому викладу, жартам та прикладам із буденного життя читач-неспеціаліст сприймає такий матеріал дуже просто. Прикладом таких книг є: «Буря в склянці води. Захоплива фізика повсякденного життя», «Як ми житимемо на Марсі».

Проаналізуємо видання «Буря в склянці води. Захоплива фізика повсякденного життя» Елен Черскі, британського фізика та океанографа, популяризаторки науки (4). У книзі авторка пояснює суть звичайних побутових явищ (приготування попкорну, чіплення магнітиків на холодильник, виникнення кавових плям тощо). У гумористичній формі пояснює, які фізичні закони ховаються за буденними явищами та як вони здатні впливати один на одного. Видання матиме попит у споживачів, адже у ньому на прикладі звичайних, зрозумілих кожній людині явищ пояснюються закони точної науки фізики.

Отже, попит на науково-популярну літературу на сучасному книжковому ринку зростає шаленими темпами. Читач зацікавлений у виданнях, завдяки яким він зможе зрозуміти матеріал, який раніше публікувався лише в наукових виданнях. На сучасному книжковому ринку найпопулярнішими темами науково-популярних видань є: психологія (розкриття тем, які безпосередньо стосуються буденного життя людей: природа снів, пам'ять, соціальні взаємовідносини тощо), бізнес (видання, в яких успішні люди діляться своїм досвідом та розповідають про тонкощі галузі, в якій працюють, про злети і падіння дорогою до успіху), медицина (у таких виданнях простими словами розповідають про функціонування організму людини), точні науки (в таких виданнях автори простою мовою пояснюють закони таких наук, як: фізика, хімія, астрономія, математика та ін.).

Література:

1. Структуроване мислення. Ясний розум в інформаційному хаосі / Деніел Левітін ; пер. з англ. Р. Шиян — К. : Наш Формат, 2020. — 465 с.
2. Велика дев'ятка. Як ІТ-гіганти та їхні розумні машини можуть змінити людство / Емі Вебб ; пер. з англ. І. Возняка. — Х. : Віват, 2020. — 352 с.
3. Мозок матеріальний. Про користь томографа, транскраніального стимулятора і клітин равлика для розуміння людської поведінки / Ася Казанцева ; пер. з рос. О. Гапак. — К. : Віват, 2019. — 368 с.
4. Буря в склянці води. Захоплива фізика повсякденного життя / Елен Черскі ; пер. з англ. Т. Бойко. — Х. : Клуб Сімейного Дозвілля, 2020. — 288 с.

***Маснянкіна Ксенія Юрїївна,**
студентка спеціальності «Початкова освіта»,
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж»
Дніпропетровської обласної ради
(м. Нікополь, Україна)
Чередник Лідія Миколаївна,
канд. педагогічних наук,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

КУЛЬТУРОЛОГО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ТОЛЕРАНТНІСТЬ»

Наприкінці ХХ століття слово толерантність остаточно увійшло до активної лексики більшості мов, отримавши широке розповсюдження у сучасному мовному вжитку. У процесі культуролого-лінгвістичного дослідження поняття «толерантність» стає зрозумілим неоднозначність його трактування у різних культурах, у різних народів, у різних мовах.

Лінгвокультурному аспекту проблеми толерантності присвячені роботи М. Гловинської, В. Давиденко, Н. Купиної, О. Михайлової, Б. Назарова, С. Тер-Мінасової, Н. Формановської, О. Шмельова та інших. В. Малахов, досліджуючи поняття толерантності, дійшов висновку, що «визначення сутності проблеми толерантності нерідко породжує спокусу смислового «перенавантаження»,...цей термін виступає свого роду семантичним атрактором, що поєднує різні аспекти його розуміння...» (Малахов, с. 63).

Аналіз літератури підводить до висновку, що у системі суспільно-гуманітарних наук сформувались різні підходи до тлумачення поняття, сутності та ідей толерантності. Для того, щоб краще зрозуміти походження цього слова, пропонуємо невеликий лінгвістичний екскурс:

- **tolerancia** (іспан.) - здатність визнавати відмінність від власних ідеї чи помисли;
- **tolerance** (франц.) - ставлення, під час якого людина визнає, що інші можуть думати чи діяти інакше, ніж вона сама;
- **tolerance** (англ.) - готовність бути терплячим;
- **kuan rong** (китайська) - дозволяти, приймати, бути по відношенню до інших милосердним;
- **tasamul'** (араб.) - прощення, милосердя, м'якість, терпіння, чуйне ставлення до інших;
- **toleranz** (нім.) - здатність стійко, без нарікань витримувати фізичні або моральні страждання, життєві злигодні тощо. Уміння довго та спокійно витримувати щось нудне, неприємне, небажане тощо;
- **toleration** – (америк.) - здатність до визнання або практичне визнання і повага до переконань та дій інших людей.

Досить яскраво поняття «толерантність» відображено в усній творчості різних народів та національностей, зокрема, у прислів'ях та приказках: «Нетерпимі часто платять дорого за те, що терплячим дістається безкоштовно»(*франц.*); «Якщо в трьох одна мета, вони землю перетворять на золото, якщо ж мета різна, вони золото перетворять на порох»(*кит.*); «За терпіння дасть Бог спасіння»(*укр.*); «Мир існує для людини – людина для миру»(*араб.*); «Сварка до добра не доведе, усяка сварка гарна мировою»(*рос.*); «У людини, яка живе заради інших, навіть коротке життя буде сповнене щастям»(*інд.*); «Любов людини до людини – це повноводе і прозоре джерело, води якого очищують усе, чого торкаються»(*індонез.*). Загалом можна відзначити, що спільним у цих судженнях є терпіння, злагожденість, мирне співіснування, що є ознаками толерантності. Однак кожне з цих прислів'їв має свої відтінки, які підкреслюють їх своєрідність, самобутність певного етносу, народу, національності. Це засвідчує те, що різні культури мають спільні погляди, і водночас різняться між собою, що надає їм неповторності, унікальності, оригінальності.

Для української мови поняття «толерантність» відносно нове і однозначного тлумачення поки що не має. В українській мовній культурі поняття та слово толерантність з'явилося в XIX ст. як запозичення із західноєвропейських мов (французької, німецької) та означало терпиме, поблажливе ставлення до чужих думок, поглядів, вірувань. «Етимологічний словник української мови» пояснює походження слова толерантний таким чином: терпимий до чужих думок і вірувань, толерувати – виявляти терпимість (*Етимологічний словник*, с.593). У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» знаходимо трактування: толерантність – поблажливе, терпиме ставлення до чийось думок, поглядів, вірувань тощо (Вел. тлум. словн., с. 436). «Український педагогічний словник» трактує толерантність як повагу до думок та вірувань іншого (Укр. пед. словн., с. 394). В енциклопедії освіти під редакцією В. Кременя акцентовано увагу на тому, що без толерантності людство не може існувати.

Отже, в українській мові замість слова «толерантність» використовувалися близькі за значенням поняття «терпимість», «миролюбність», «поблажливність», «добродушність», «згода», «компроміс» тощо, протилежними за змістом до яких виступали поняття «агресія», «нетерпимість», «конфліктність», «принциповість».

Опираючись на культуролого-лінгвістичне дослідження феномена толерантності можна дійти висновку, що сам термін не несе у собі єдиного тлумачення. У сучасному розумінні толерантність не зводиться просто до терпимості, а розглядається насамперед як повага і визнання рівності думок партнерів, відмова від домінування та насильства. Толерантність передбачає готовність людини прийняти інших такими, якими вони є, і взаємодіяти з ними на основі згоди.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000. Уклад. та голов. ред. В. Бусел. Київ: Перун, **2005**. 1728 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. К., 1997. 375 с.
3. Енциклопедія освіти. Відповід. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 1. Ред. кол.: О. Мельничук (гол. ред.) та інш. К.: Наукова думка, 1982. 632 с.
5. Малахов В. Етика. Курс лекцій. К.:Либідь, 2001. с.259 – 276.

Матвійчук Єлизавета Сергіївна
Студентка спеціальності «Музичне мистецтво»
Кифенко Анна Миколаївна
к. пед. н.,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ МУЗИКОТЕРАПІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мистецтво відіграє важливу роль у процесі розвитку та формування дітей молодшого шкільного віку. Саме у молодшому шкільному віці відбувається формування життєвої, освітньої компетентності дитини, закладаються підвалини її успішного особистісного розвитку впродовж усього навчання в загальноосвітньому закладі. Нині початковій школі потрібен учитель-фасилітатор, який уміє бачити внутрішній світ дитини, захищати, оберігати індивідуальність кожного вихованця, підтримувати прагнення до пізнання, формувати почуття задоволення й насолоди від навчально-пізнавальної діяльності. Одним із ефективних шляхів вирішення окреслених завдань є впровадження в навчально-виховний процес інноваційної гуманістично зорієнтованої технології *музикотерапії*. Основною її метою є подолання бар'єрів у спілкуванні, розвиток кращого розуміння себе та інших, зняття психічного напруження, створення можливостей для самовираження, виховання навичок адекватної групової поведінки та соціалізації особистості в суспільстві.

У контексті музикотерапевтичного впливу широкого огляду набули питання застосування музики та звуків з метою оздоровлення та гармонізації психофізіологічного стану особистості, які висвітлили Л. Божович (Божович, с. 670), Т. Зинкевич-Евстигнеева (Зинкевич-Евстигнеева, с. 354), О. Михайличенко (Михайличенко, с. 315), С. Недериця (Недериця, с. 23), О. Овчарук (Овчарук, с. 15) та ін.

Найпоширенішими проблемами в розвитку емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку є фізичне та емоційне напруження. Воно проявляється у дратівливості, агресії і є перешкодою для гармонійного та ефективного розвитку особистості дитини. Зарадити цьому може вчитель музичного мистецтва на своєму уроці, застосовуючи елементи музикотерапії. Правила проведення музикотерапії за З. Зав'яловою:

1) з метою ефективного впливу, перш за все, необхідно налаштувати і підготувати клас для зустрічі з музикою: учням треба зручно сісти, розслабитись і зосередитись на уважному сприйманні музики, не відволікаючись при цьому на будь-які другорядні справи;

2) необхідно створити установку на «музичні переживання» і готовність учнів «на переключення із зовнішнього сприйняття на внутрішнє» під впливом музичного твору;

3) на одному занятті потрібно використовувати не більше трьох музичних творів або закінчених музичних тем;

4) потрібно підібрати «правильну» музику для релаксації як метод самопомоги. Це можуть бути звуки природи чи спеціальна музика (Ф. Шуберт «Аве Марія», Ф. Ліст Ноктюрн № 3 «Мрії кохання», К.Сен-Санс «Лебідь»);

5) грою однакової мелодії на різних інструментах група або клас поступово включаються у спільний єдиний ритм, що важливо для створення взаємоповаги і взаємодовіри;

6) такий вид музикотерапії, як інструментальна, вокальна, рухова імпровізація, дозволить виражати спонтанні почуття;

Особливого значення в сучасній музичній терапії набуває саме інтеграція музики із виражальними можливостями інших видів мистецтв. Найуживанішими з інтегрованих методів музикотерапії є: арт-терапія, а саме малювання під музику; музично-рухливі ігри; пантоміма; пластична драматизація під музику; музична кольоротерапія; створення казок під час та після слухання музики.

Отже, музикотерапія є позитивним чинником становлення й розвитку гармонійної особистості через вплив на емоційно-почуттєву сферу, психотерапевтичний і фізіологічний стан учнів молодшого шкільного віку.

Література:

1. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте / Лидия Ильинична Божович. – М.: Просвещение, 2019. – 689 с.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Путь к волшебству. Теория и практика сказкотерапии / Татьяна Дмитриевна Зинкевич-Евстигнеева. – СПб.: «Златоуст», 2008. – 352 с.
3. К. Єгорушкіна, С. Недериця. Будиночок з води. – Київ, 2011.
4. Михайличенко О.В. Основи загальної та музичної педагогіки: теорія та історія / О.В.Михайличенко. – Суми: Наука, 2004. – 210 с.
5. Овчарук О.В. Розвиток музично-педагогічної думки в Україні на початку ХХ століття (1905-1925 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 / О.В.Овчарук. – К., 2001. – 20 с.
6. Ростовський О. Я. Методика викладання музики у початковій школі: Навч.-метод. посібник/ Олександр Якович Ростовський. – 2-е вид., доп. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 216 с.
7. Сухомлинский В.А. О воспитании / Василий Александрович Сухомлинский. – М.: Политиздат, 1982. – 270 с.

*Мелікова Катерина Ярославівна,
Майбутня студентка магістратури,
спеціальності «Педагогіка вищої школи»*

*Сопівник Руслан Васильович,
Голова оргкомітету, завідувач кафедри педагогіки,
доктор педагогічних наук
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ПРОФІЛАКТИКА РОЗПОВСЮДЖЕННЯ КОВІД-19 СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Навчання в ВНЗ об'єднує людей - в класах, гуртожитках, під час проведення різних заходів. Якщо ви навчаєтеся у бібліотеці, відвідуєте спортивні заходи або відпочиваєте з сусідами по кімнаті в гуртожитку, вас оточують люди. Все це разом створює багато можливостей для поширення респіраторних захворювань, таких як грип чи COVID-19. ВНЗ можуть допомогти вам захистити себе та інших від зараження грипом чи COVID-19. ВНЗ - це заходи, які люди і громада можуть зробити, щоб уповільнити поширення респіраторних вірусів...(актуальність) ....

Ось кілька важливих кроків для захисту себе і інших від зараження і поширення респіраторних захворювань як у ВНЗ, так і за його межами (це стосується лише легких форм захворювання, при погіршенні стану обов'язково зверніться до свого сімейного лікаря/студентської поліклініки(Основна частина)(Офіційний портал Києва)

Отже,(висновки)– Наскільки небезпечний новий коронавірус Covid–19 чи побоювання щодо нього перебільшені?

–Еволюційно склалося, що поява нових патогенних штамів вірусів, проти яких у населення немає захисних антитіл, завжди призводить до швидкого і широкого поширення захворювання, великої кількості ускладнень і летальних випадків. Перебіг інфекційного процесу залежить від багатьох факторів. Це фактори самого вірусу та фактори імунного захисту людини. Не секрет, що при зараженні одним вірусом у вузькому сімейному колі, перебіг захворювання може бути різним. Так, наприклад, було під час епідемії грипу Каліфорнія A04/2009 (H1N1), або як його назвали «свинячого» грипу. Вірус поширився в результаті обміну генів вірусів грипу свині та людини. Молоді люди, які не мали антитіл до цього типу гемаглютиніну і нейрамінідази, переносили захворювання дуже важко, тоді як у людей середнього та похилого віку, які у 70–80-х роках перехворіли на епідемічний штам гонконзького грипу, переносили захворювання в легкій та середньо-важкій формі, без ускладнень.

– З чим саме, на Вашу думку, пов'язаний такий високий ступінь панічної реакції на це захворювання?

– Одна з відмінних рис цієї епідемії полягає в тому, що вірус Covid-19 є більш стійким у навколишньому середовищі, має різні механізми передання:

повітряно-крапельний, контактний, аліментарний, — і у нього досить тривалий інкубаційний період. Якщо для вірусу грипу і ГРВІ це 3–5 днів, то для цього штаму коронавірусу — до 14 днів. Іноді інкубаційний період може тривати до 25 днів.

– Яким є механізм зараження вірусом?

– Цей вірус може бути більш стійким до перепадів температури, ніж інші ГРВІ. Зараження коронавірусом Covid-19 відбувається через слизову оболонку очей, носа, носоглотку. Вірус також має і контактний шлях зараження. Слід зазначити, що людина, яка чхає, може залишати вірусні частки на поверхнях навколишнього середовища: столі, стільцях, дверних ручках, — що може бути факторами для подальшого поширення вірусу. (Т.Лядова)

Література:

1. Офіційний портал Києва.Київська міська рада.Київська міська державна адміністрація
https://kyivcity.gov.ua/oholoshennia/koronavirus_profilaktika_infikuvannya_i_poshirennya/

Зі статті за 4 березня 2020 року Експерт — доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри загальної та клінічної імунології та алергології медичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, лікар-інфекціоніст вищої категорії Тетяна Лядова.

Мельник Іванна Ярославівна
студентка спеціальності «Початкова освіта»

Соколюк Олена В'ячеславівна

к.пед.н.

Дубенський коледж

Рівненського Державного Гуманітарного Університету

(м. Дубно, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Сьогодні проблема загрози здоров'ю розглядається як одна із загроз планетарного масштабу. Не кожна дитина усвідомлює, що здоров'я - це одна з головних умов фізичного і статевого розвитку, досягнення успіху в здоровому житті, реалізація здібностей і талантів. Здоров'я потрібне всім, щоб знайти своє місце у житті. Виховання здорової дитини, охорона її здоров'я в освітньому просторі — ось основна мета цієї роботи. Ми зобов'язані вирішити завдання виховання здорового покоління, від чого значною мірою залежить інтелектуальний, духовний потенціал, ресурс розвитку суспільства. Наших дітей ми повинні націлювати на усвідомлення того, що майбутнє кожного-за здоровим поколінням, бо фізично і морально здорова людина здатна творити і приносити користь іншим людям. Вони повинні чітко розуміти, що для того, щоб сформувавши здоров'я, треба знати, як воно закладається, зберігається і руйнується, від чого залежить. Духовне, фізичне і моральне здоров'я є головною умовою гармонійного розвитку людини. Від її ставлення до свого здоров'я багато в чому залежить його збереження і зміцнення. Навчити зберігати і зміцнювати своє здоров'я шляхом застосування здоров'язбережувальних технологій – одне з найважливіших завдань сучасних освітніх закладів. Діяльність учителя щоденно повинна бути орієнтована на формування в дітей стійкої позиції, що передбачає визначення цінності здоров'я, почуття відповідальності за збереження й зміцнення власного здоров'я, поглиблення знань, умінь та навичок, пов'язаних з усіма складовими здоров'я (фізична, соціальна, психічна, духовна). Формування в учнів компетентного ставлення до власного здоров'я неможливе без реалізації всіх складових здоров'я.

Заняття на свіжому повітрі

Сучасні діти все менше перебувають на свіжому повітрі. Вони віддають перевагу телебаченню, комп'ютерним розвагам або слуханню музики. Можливо, причина підвищення стресів та депресій - саме в цьому. Адже людині просто необхідно бувати на свіжому повітрі не менш 2-3 годин на добу. Це зміцнює організм, нормалізує нервову систему, укріплює пам'ять та увагу. Тому досить корисним для зміцнення здоров'я буде проведення деяких уроків на свіжому повітрі.

Музичний супровід уроку

В музиці, як відомо, знаходиться величезний здоров'язміцнюючий потенціал. Вона допомагає знімати стреси, стимулювати роботу мозку, підвищити засвоєння матеріалу, сприяє естетичному вихованню. Правильно підібрані мелодії здатні активізувати людські резерви.

Використання засобів мультимедіа

Ми з вами живемо в епоху комп'ютерних технологій і просто повинні користатися цим. Педагогам все не вдається викликати в них інтерес до навчання. Чому? Можливо тому, що сучасні діти звикли сприймати тільки те, що їм цікаво. І не забувайте, що краще один раз побачити, ніж сім раз почути. Можливість надати інформацію в незвичайній формі надає використання засобів мультимедіа.

Ігри та ігрова терапія

Сучасні дослідження у галузі психології та педагогіки підтверджують думку багатьох вчених щодо надзвичайного значення періоду дитинства у житті людини. Існує досить ефективний шлях педагогічно-корекційного впливу на дитячу особистість — це проникнення у дитинство через гру, з метою актуалізації у малечі гармонійного позитивного світосприймання. У цьому контексті доцільно розглянути гру як конкретний самовираз дитини та засіб її пристосування до власного світу.

Казкотерапія

Казки люблять всі – і діти, і дорослі, адже вони лікують душу, а через душу – зцілюють тіло. Відомий український педагог Василь Олександрович Сухомлинський вважав, що казки, прочитані в дитинстві, назавжди відкладають у серці "зернятка людяності, з яких складається совість". Казки не лише приносять естетичне задоволення, а й змушують нас замислитися над проблемами реального життя – вибором друзів, поведінки, правильного рішення.

Дихальна гімнастика та фізкультхвилинка

Оздоровчі хвилинки під час уроків повинні комбінувати в собі фізичні вправи для осанки, вправи для очей, рук, шиї, ніг. Фізичні вправи краще проводити під музичний супровід. Цей прийом допомагає

зняти втомленість, відновити рівновагу учнів. Такі вправи можна досить успішно надавати проводити самим учням або поєднувати з елементами ігор. Наприклад: зараз нахиляться вперед ті, у кого день народження взимку та весною, теж саме зроблять всі, хто народився влітку та восени.

Релаксація

Ще одну групу вправ складають прийоми, які заспокоюють нервову систему, знімають напруження. У цьому випадку особливо важливим є голос учителя та його внутрішній спокій. Надається максимум уваги забарвленню голосу й темпу вимови слів. Такі вправи можна проводити під музичний супровід або з використанням відеоролика.

Арт-терапевтичні вправи для молодших школярів

Арт-терапія - це особлива форма психотерапії, психокорекції та розвитку особистості, заснована на творчому самовираженні допомогою різних видів мистецтва (живопис і малюнок, ліплення, музика, танець, театр).

Арт-терапія дозволяє пізнавати себе і навколишній світ. У художній творчості людина втілює свої емоції, почуття, надії, страхи, сумніви і конфлікти. Відбувається це на несвідомому рівні, і людина дізнається про себе багато нового. Арт-терапія розвиває творчі можливості. Під час занять арт людина може відкрити в собі невідомі раніше таланти.

- Отже знання, володіння і застосування здоров'язберігаючих технологій є важливою складовою професійної компетентності сучасного педагога.

- Застосування здоров'язберігаючих технологій є важливою складовою навчально-виховного процесу.

- Вважаю, що уроки мають бути здоров'язберігаючими, здоров'яформуючими, здоров'язміцнюючими, спрямованими на формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, учити культури здоров'я.

Працювати потрібно в тісному взаємозв'язку з учнями, батьками, медичними працівниками, усіма тими, хто зацікавлений у збереженні і зміцненні здоров'я дітей.

Михайлова Марія Юріївна
студентка відділення «Технологія виробництва
та переробки продуктів тваринництва»

Перевозник Алла Миколаївна
викладач цілової комісії
соціально-гумантарних дисциплін
ВСП «Немішаївський фаховий коледж НУБіП України»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИКЛАДАННІ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН: ВИКЛИКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Пандемія COVID–19 призвела до найбільшого за всю історію збою у функціонуванні систем освіти, яка торкнулася майже 1,6 мільярда учнів, студентів у більш ніж 190 країнах світу. Закриття шкіл та інших освітніх установ торкнулося 94 відсотків світового контингенту учнів, причому в країнах з низьким рівнем доходу і з рівнем доходу нижче середнього цей показник становить 99 відсотків. Крім того, збій навчального процесу має і буде мати серйозні наслідки за рамками системи освіти. Закриття навчальних закладів ускладнює надання освітніх послуг учням (студентам), позначається на здатності багатьох батьків виконувати свою роботу і сприяє зростанню ризику насильства по відношенню до дітей та збільшенню випадків девіантної поведінки серед підлітків.

В той же час не можна не відзначити, що криза стала стимулом для інновацій в сфері освіти (2, с. 2). Для забезпечення безперервності навчання і професійної підготовки поширення набула така форма навчання як дистанційна. І у цих умовах вчитель (викладач) повинен не тільки дати учням знання, а й сформувані достатній рівень життєвої компетентності, вміння жити й працювати в сучасному світі, сформувані в учня (студента) навички інформаційної безпеки, вміння постійно вчитися, самостійно опановувати нові знання у складних умовах дистанційного навчання. Саме тому питання теорії і методики організації освітнього процесу у викладанні гуманітарних дисциплін в умовах пандемії є надзвичайно важливим.

На сучасному етапі впровадження дистанційного навчання існує велика кількість інструментальних засобів для його організації: електронна пошта, соціальні мережі, системи відеоконференції, гіпертекстові середовища, кожне з яких може бути використаний окремо або спільно з іншими інструментальними засобами. Проте, найкращими інструментами для налагодження взаємодії між учасниками освітнього процесу в умовах дистанційного навчання найбільшого значення набули додатки Google: Google Chat, Google Classroom, Google Meet та Google Forms.

Необхідно зазначити, що використання під час організації освітнього процесу викладання гуманітарних дисциплін соціальних мереж, сервісів та додатків Google сприяє засвоєнню таких важливих навичок учнів, як критичне мислення та колективна творчість. Ці ресурси дають можливість учням

самостійно перевірити правильність виконаних завдань, активізувати необхідний матеріал, застосовувати енциклопедичні та довідкові ресурси для пошуку інформації, індивідуалізувати навчання (Карпушина, Шумило, с. 82).

Зростання інтересу до впровадження сервісів та додатків Google для організації дистанційного навчання предметів гуманітарного циклу в умовах карантину пояснюється також тим, що вони сприяють оптимізації навчального процесу, реалізуючи наступні дидактичні принципи (Титова, Чиргизова, с. 141) (табл1).

Таблиця 1

Дидактичні принципи, які реалізуються при використанні сервісів та додатків Google для організації дистанційного навчання

Дидактичний принцип	Засоби реалізації принципу
Принцип свідомості і активності	Миттєвий зворотній зв'язок і можливість оцінювання і самооцінювання
Принцип наочності	Мультимедійно-динамічна форма подачі матеріалу
Принцип послідовності і систематичності	Поступове ускладнення умов завдання
Принцип індивідуалізації навчання	Можливість вибору індивідуальної траєкторії
Принцип доступності та посиленості	Можливість самостійно вибирати складність навчального матеріалу
Принцип міцності	Залучення емоцій учнів

Для оптимальної організації інтерактивного навчання на базі Інтернет ресурсів необхідні наступні умови: довірчі, позитивні відносини між педагогом та учнем (студентом); демократичний стиль викладання; співпраця в процесі спілкування викладача і студента між собою; опора на особистий досвід студента, включення в навчальний процес яскравих прикладів, фактів, образів; різноманіття форм і методів подання інформації, їх мобільність; включення зовнішньої і внутрішньої мотивації діяльності.

До переваг використання сервісів Google у навчальному процесі слід віднести те, що вони не вимагають додаткових витрат на комп'ютерну техніку, а доступ забезпечується з будь-яких пристроїв. Також використання сервісів Google дозволяє використовувати асинхронне навчання. Перевага асинхронного дистанційного навчання полягає у тому, що його можна планувати, виходячи з наявних умов. Воно більш гнучке, адже в кожній групі є студенти, яким для опрацювання та засвоєння навчального матеріалу потрібно більше часу.

Отже, дистанційне навчання дає можливість побудови індивідуальної траєкторії студента, враховуючи його можливості та інтереси. Дистанційні форми навчання дозволяють проводити як індивідуальні, так і групові форми роботи, активізують пізнавальну, творчу діяльність. Інтеграція різноманітних

сервісів та додатків при проведенні занять з гуманітарних дисциплін в дистанційній формі підвищує ефективність освітнього процесу.

Література:

1. Карпушина М., Шумило І. Використання освітніх інтернет-платформ у навчанні іноземної мови. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Інформатизація вищого навчального закладу. 2018. № 903. С. 81–87.
2. Концептуальная записка: Образование в эпоху COVID–19 и в последующий период. Женева: ООН, 2020. 32 с.
3. Титова С. В., Чикризова К. В. Геймификация в обучении иностранным языкам: психолого-дидактический и методический потенциал. *Педагогика и психология образования*. 2019. №1. С. 135–152.

Михайлюк Анна Анатоліївна
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Козострига Тетяна Федорівна
викладач вищої кваліфікаційної
категорії, методист
Комунальний навчальний заклад фахової
передвищої освіти «Корсунь-Шевченківський
педагогічний фаховий коледж ім. Т.Г.Шевченка
Черкаської обласної ради»
(м. Корсунь-Шевченківський, Україна)

МОЛОДІЖНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СТВОРЕННЯ ВНУТРІШНІХ ПЕРЕДУМОВ ЩОДО ВХОДЖЕННЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

Духовне відродження України можливе за умови концентрації уваги та зусиль держави на вирішенні проблем молоді. Реалізація інтелектуального потенціалу молодого покоління є показником успішного державотворення і співпраці з ЄС та іншими демократичними інституціями. Попри усвідомлення цієї істини, Україна на сьогодні має ряд невирішених молодіжних проблем: ускладнення життя, вплив інтеграційних, глобалізаційних процесів на розвиток і взаємні відносини між державами, загострення багатьох соціально-економічних, політичних і духовних процесів, криза духовних ідеалів і орієнтацій громадян, безробіття, поширення асоціальних проявів, проблеми зі станом здоров'я та шлюбно-сімейні.

Питання реалізації державної молодіжної політики залишаються в центрі інтересу багатьох науковців: О.Р. Артюра, О.М. Балакірева, М.Ф. Головатого, С.П. Голуба, Ю.Г. Рубана, Б.Г. Савченко, В.В.Цветкова, О.О.Яременко. Питання молодіжного розвитку викладені у роботах І.М.Ільїнського, Е.М.Лібанової, І.В.Ткачук та у державних цільових молодіжних програмах.

Сучасна українська держава нині розвивається шляхом здобуття справжніх цінностей людства, що нагромаджувалися тисячоліттями всім цивілізованим світом. Важливим завданням на цьому шляху є розбудова демократичної, правової, соціальної, незалежної держави, інтеграція її у світове співтовариство, формування суспільства, в якому існує примат не держави, а, передовсім, людини (Перепелиця, с. 19).

Державна молодіжна політика, як і будь-які інші категорії, не сформувалася миттєво, а пройшла певний еволюційний шлях (Донченко, с.141):

- період існування та функціонування Запорозької Січі XVI—XVII ст.;
- доба Гетьманщини, XVII-XVIII ст.;
- доба Української революції(1917- 1920 рр.)
- часи незалежної Української держави, з 1991 року по теперішній час.

Підвалини молодіжної політики в незалежній Україні було закладено з прийняттям Верховною Радою України Декларації „Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” (Декларація).

Сучасна національна молодіжна стратегія до 2030 року передбачає запровадження нових підходів для розвитку молоді в Україні, враховує важливі аспекти, передбачені Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, молодіжними стратегіями та документами, що регламентують засади розвитку молодіжної політики ООН, Ради Європи та Європейського Союзу, а також демографічні, безпекові та економічні виклики (Стратегія).

Державна молодіжна політика — це політика, діяльність держави, її інституцій, направлена на молодь, на підростаюче покоління, це наявність законодавчо закріплених ідей стосовно ролі й місця молоді у поступальному розвитку суспільства, а також системи різноманітних державних заходів, що сприяють реалізації цих ідей (Головенько, с.6).

З молоддю доводиться рахуватися як із силою, що вже сьогодні в багатьох аспектах визначає політичний, економічний, соціальний, культурний розвиток сучасного суспільства. Водночас молодь найбільш уразлива група людей, чие життя піддається загрозі, а благополуччя не відповідає мінімальним стандартам (Колесніченко, с. 88).

Саме від здатності молоді бути активною, дієздатною та творчою силою залежать перспективи державотворчого процесу. Як зазначає український дослідник І.Парубчак, «молодіжна політика завжди й майже повністю зорієнтована на майбутнє, є тісно пов'язаною з динамікою конкретних суспільних змін, в цьому її принципова відмінність від будь-якої іншої політики в особливостях характеру та мети» (Парубчак с.168). Слід зазначити, що в Україні державна молодіжна політика здебільшого не встигає за зростанням громадянської та політичної активності молоді. Саме незадоволена діями й політикою державної влади молодь в українських реаліях стала генератором і основною рушійною силою Революції Гідності кінця 2013 – початку 2014 рр. Революція висвітлила серйозні протиріччя між справжніми інтересами й прагненнями української молоді та запропонованою для неї державною молодіжною політикою. Молодіжна політика стала інструментом, що має забезпечити у комплексі стратегічного розвитку країни геополітичну конкурентоспроможність України, а також розвиток місцевих громад та суспільства впродовж найближчих десятиліть. Таким чином молодь — органічний суб'єкт економічного, політичного та соціокультурного розвитку (Колесніченко, с. 89).

На думку В.О. Васютинського, "молодь вже незабаром визначатиме основні вектори розвитку українського суспільства", знаходиться у тому "специфічному віці, коли в основному сформувалися особистісні структури, що забезпечують більш-менш повноцінне входження молодої особи у світ "справжнього", дорослого життя" (Васютинський, с. 248).

Отже, в умовах модернізації суспільства та зростаючих вимог до людського капіталу державна молодіжна політика повинна стати інструментом розвитку й перетворення країни. Молоді люди бажають навчатися за освітніми програмами, що зорієнтовані на ринок праці, і це має стати визначальним показником держави в розвитку фахової передвищої і вищої освіти, у сфері підтримки підприємницьких ініціатив молоді, створення сприятливого бізнес

клімату, сприяння започаткуванню власної справи. Також для розвитку молодіжної політики важливим є відхід від патерналістської моделі державної політики щодо молоді та використання моделі соціального партнерства, коли суб'єктами такої політики виступають як інститути держави, так і інститути громадянського суспільства. Такий підхід цілком виправдав себе в країнах Європейського Союзу. Методичне сприяння з боку держави молодіжним організаціям, залучення коштів місцевих бюджетів громад для фінансування молодіжних програм, створення нових механізмів стимулювання будівництва доступного житла для молоді здатні не тільки зняти соціальну напругу в молодіжному середовищі, а й надати нову енергію розвитку суспільства.

Література:

1. Перепелиця М.П. (2001) Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). Київ: Український інститут соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту. 242 с.
2. Донченко Т.О. (2009) Формування державної молодіжної політики в Україні: історико-правовий аспект // Наукові праці. Том 125. Випуск 112. Київ: 143 с.
3. «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» Верховна Рада України; Декларація від 15.12.1992р. №2859-XII [Ел. ресурс]-Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>
4. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року Указ Президента України №94/2021 <https://www.president.gov.ua/documents/942021-37337>
5. Головенько В.А. (2006) Молоде покоління України в алгоритмі суспільних процесів / Головенько В.А. // Український соціум. №2. Київ: «Інститут економіки та прогнозування НАН України». 34 с.
6. Колесніченко Н.М. (2002) Становище молоді як одна з гуманітарних проблем нашого часу // Наукові праці: Науково-методичний журнал. Т.23. Вип.10. Політичні науки. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П.Могили. 88-90 с.
7. Парубчак І. (2012) Генеза формування нормативно-правової бази молодіжної політики України / О. І. Парубчак // Публічне управління : теорія та практика: зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. Харків: Вид-во “ДокНаукДержУпр”. № 1 (9). 167 -174 с.
8. Васютинський В.О. (2007) Вплив мовних і регіональних чинників на соціальне самовизначення студентів // Наукові студії із соціальної та політичної психології: Зб. статей. Вип. 17 (20). 247 - 252 с.
9. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. (2002) Навчальний словник-довідник для студентів вищих закладів освіти України / Соціологічна асоціація України/ В.М.Піча (заг.ред.). Київ: Каравела,. 480 с.

*Мурашко Марія Василівна,
студентка спеціальності 013 «Початкова освіта»
Топольницька Юлія Сергіївна,
викладач іноземної мови I категорії
педагогічного фахового коледжу
комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
(м. Запоріжжя, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ МОВНИХ ІГОР У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Сучасна початкова освіта вимагає від учителя використання оптимальних методів навчання, які б зумовили формування іншомовної комунікативної компетенції у здобувачів освіти з першого класу та забезпечили б практичне підґрунтя для підвищення якості володіння іноземною мовою в середній школі і можливість підтвердити рівень володіння іноземною мовою на рівні B1 під час ЗНО випускниками. Ускладнює це завдання карантин, який значно обмежив методичний інструментарій вчителя. Засади технологій дистанційного навчання іноземних мов розглядаються у роботах українських і закордонних фахівців, серед яких Н.В.Рашевська (Рашевська, с. 89), Є. Дмитрієва, М.С.Никитина (Никитина, с. 167), В. Свиридчук, Ю. Горвіц, Н. Муліна, Є. Полат,

А. Хуторський, G . Dudeney, Bayram (Bayram, с. 4596), N. Hockly та інші.

Так вчителі опановують технологію змішаного навчання (blended learning) як перспективну платформу електронного або мобільного дистанційного навчання (e-learning, m-learning) зі збереженням всіх здобутків передового досвіду НУШ для формування іншомовної комунікативної компетентності.

Blended learning є ефективною схемою для систематичного вправлення з метою формування мовної граматичної компетентності, яка дозволяє розуміти мовлення інших і вербально реагувати у формі зв'язних висловлювань за правилами іноземної мови; перетворювати окремі лексичні одиниці на осмислене висловлювання з коректним доббором граматичних одиниць, зокрема засобів вираження граматичних категорій у різних сферах спілкування для вирішення комунікативних завдань.

Сучасні інформаційно-телекомунікаційні технології (ІТКТ) дозволяють організувати навчальний процес синхронно чи асинхронно з використанням мовних ігор для полегшення презентації, розуміння та тренування граматичного матеріалу, підвищення мотивації до виконання завдань, заохочення до висловлювання власних думок.

В ході практичного впровадження blended learning виділяють кілька його моделей. Модель blended learning, яку можна впровадити в умовах дистанційного навчання здобувачів освіти початкової школи має такий алгоритм:

1. очне навчання;
2. самостійна робота з активним використанням ІТКТ;
3. дистанційне навчання.

Перша складова даної моделі змішаного навчання включає відпрацювання певних ситуацій засобами нового граматичного матеріалу під час очного навчання. Граматичні структури засвоюються імпліцитно засобами сприймання мовленнєвих зразків у контексті. Граматична правильність мовлення формується шляхом багаторазового вживання мовленнєвих структур у ситуаціях мовлення близьких до реальних. Застосування мовних імітативних ігор, рольових ігор, квестів повністю відповідає віковим особливостям дітей початкових класів, і є ефективним при формуванні англомовної комунікативної компетенції. Зокрема, ігри: “Guess, what is in the bag?”- діти задають загальні питання, щоб вгадати, що у мішку; “Edible / Inedible”- вчитель пропонує визначити правильність граматичних конструкцій на слух, e.g., many apples- much apples, кидаючи м'яч дітям; game-song “Can an Elephant Fly?”- діти відпрацьовують конструкції “can- can't” шляхом імітації; гра- пантоміма “Guess What I AM Doing?”.

Подальший процес навчання здійснюється в режимі самостійної роботи, а саме, виконанні практичних завдань, де вчитель виконує роль інструктора, консультанта в режимі он-лайн. Пропонує дітям анімовані відео- презентації граматичних структур у формі казок, історій, пісень; grammar video-quizes. Дистанційне навчання як складова blended learning організовується як система управління курсами на платформах Google Class, Blackboard, Sakai, Moodle і успішно реалізовується за допомогою ігор, а саме: гра “Snowball”- на розширення запропонованого речення або продовження історії; гра “What Is Missing?”, з використанням слайдів з малюнками (очікувана відповідь- ...is missing.) або слайдів з реченнями певних граматичних категорій. Доцільне поєднання самостійної та аудиторної форм навчання дає можливість організувати засвоєння нового матеріалу фронтально, а також опрацювати його і вправлятися в усіх видах мовленнєвої діяльності кожному здобувачу освіти відповідно до його індивідуальних можливостей та стану здоров'я, темпу, режиму, рівня володіння іноземної мови, оволодіваючи граматичною комунікативною компетентністю у межах певної теми. Перевага цієї моделі полягає у можливості практичного відпрацювання мовленнєвих ситуацій, здійснення спілкування з іншими учасниками навчального процесу. При виникненні труднощів, кожен має змогу одержати додаткову он-лайн консультацію від вчителя.

Отже, змішане навчання є повноцінною платформою успішного формування англомовної граматичної компетентності, як провідної складової іншомовної комунікативної компетенції практичним шляхом за допомогою рольових мовленнєвих та мовних ігор за умови правильних інструкцій

вчителя, який організовує навчальний процес синхронно (чати, ICQ, SKYPE, відеоконференції) або асинхронно (електронна пошта, відео та аудіоподкасти, форуми, блоги, Twitter, онлайн тестування).

Література:

1. Вовк О.І. Особливості оволодіння знанням у процесі навчання граматичного аспекту іншомовного спілкування/ О.І.Вовк//Наукові записи. Серія: Педагогіка і психологія - 2005.Вип. 16 - с. 206-211.
2. Мірошник І.В. Методика формування англомовної граматичної компетентності в учнів початкової загальноосвітньої школи./ Мірошник Ірина Василівна - К, 2013 - 439 с.
3. Никитина М.С. Теоретико-методологические аспекты исследования проблемы смешанного обучения. 2012. № 1. С. 167–176.
4. Рашевська Н.В. Змішане навчання як психолого-педагогічна проблема. Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». Черкаси : ЧНУ, 2010. Вип. 191. С. 89–96.
5. Bayram, Guzer, Hamit. A proposal for a blended learning methodology and how to apply it with university students. Procedia-Social and Behavioral Science. 2014. № 116. P. 4596–4603.
6. Dziuban C.D., Joel L. Hartman, Patsy D. Moskal. Blended Learning. Center for Applied Research. Research Bulletin. 2004. № 7. URL: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ERB0407.pdf>

*Нагорна Єва Олексіївна,
студентка спеціальності «Журналістика»,
Груздьова Олена Вікторівна,
старший викладач Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка*

ОБРАЗ ГЕТЬМАНА ІВАНА МАЗЕПИ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У сучасній історії України все більше уваги приділяється пошуку й аналізу персоналій: діячів культури, борців за самостійне існування нашої країни. Яскравим, але неоднозначним прикладом є Іван Мазепа, гетьман Війська Запорозького на Лівобережній частині України (1687-1709). Суперечливим є його образ в українській та світовій літературі: по-різному трактують його життя і творчість, питання величі та зради. На нашу думку, доцільно розглянути Мазепу як літературного героя, проаналізувавши найвідоміші твори, присвячені його постаті.

Вивченням та особливостями зображення гетьмана у світовій та українській літературі у свій час займалися Д. Донцов, Д. Наливайко, В. Братко, В. Лавренчук, Т. Мацьків, В. Готвальд, які зосередили увагу на еволюції образу, усвідомленні обставин, що спонукали І. Мазепу до доленосних рішень.

Мета роботи — дослідити літературний образ гетьмана І. Мазепи та з'ясувати його роль в історії української та світової літератури.

Гетьман Іван Мазепа був неоднозначною особистістю ще за життя. Його вклад у розвиток української культури того часу вилився в українське бароко. За його підтримки було відреставровано Києво-Печерську лавру та Софійський собор, побудовано велику кількість церков та соборів по всій Україні. Розумна зовнішня політика у відносинах не лише з Московським царством, але й з Кримським ханством та Річчю Посполитою допомагала встановити дипломатичні відносини. Хоча зближення з Петром I трактувалося багатьма його сучасниками-козаками як прискорення з'єднання Гетьманщини та Московії. Цю думку підтримував М. Грушевський та М. Костомаров. Однак, російські та радянські історики (С. Соловйов, І. Голіков та В. Шутой), навпаки, наполягали на його зраді під час Полтавської битви та порушенні умов Переяславської угоди. Сучасні дослідники діяльності гетьмана зображують Мазепу як важливу історичну постать українського минулого, талановитого політика, культурного діяча. Таким він постає у роботах С. Павленка, В. Станіславського та Г. Красильникова. До цього часу немає однозначної оцінки його діяльності. В європейській, українській та російській літературах сформувалися свої концепції зображення та розкриття Мазепи як героя. Можна виділити їх чотири:

1) українсько-радянська, українсько-імперська: літописи, «Історія Русів», роботи перших українських істориків. Подається оцінка І. Мазепи з точки зору людини занадто приближеної до Москви, інколи є звинувачення в зраді Україні.

2) російсько-радянська: праці, видані від подій Полтавської битви до розпаду СРСР та початку 2000-х років. Довгий час вважалася основною. Розглядається діяльність І. Мазепи-гетьмана, засуджується зрада Московського царства, порушення Переяславської угоди.

3) європейська: твори, що носять у своїй назві ім'я цього гетьмана чи присвячені подіям Полтавської битви. Зображується герой-коханець, використовується легенда про вигнання І. Мазепи з Речі Посполитої.

4) українська сучасна: праці сучасних українських істориків, публіцистів та письменників. Спроба дослідити життя гетьмана, надати позитивного відтінку деяким його політичним рішенням.

Трактування образу Івана Мазепи у світовій та українській літературі оповите міфами та легендами. Тож, аби відокремити міф від реальності, логічно почати розглядати твори за хронологічним порядком.

Перш за все, варто звернути увагу на твори сучасників гетьмана, серед яких можна виділити три козацькі літописи: «Літопис» Самійла Величка, «Літопис Самовидця» та «Літопис гадяцького полковника Григорія Граб'янки».

У «Літописі» Самійла Величка автор дає нам короткі відомості з життя Івана (за літописом - Іоана) Стефанова Мазепи (Величко, с. 345). Автор наголошує, що І. Мазепа народився саме в Україні, описує дорогу до гетьманства (Величко, с. 170).

Ще менше інформації в «Літописі Самовидця». Зазначено, що Івана Мазепу було обрано гетьманом (Самовидець, с. 146). Також описуються походи та доручення, які він мав виконати за наказом московського царя. Жодної оцінки діяльності Мазепи-гетьмана ми не бачимо.

В «Літописі гадяцького полковника Григорія Граб'янки» є фраза «Мазепа зрадив» (Граб'янка, с. 138), але ми не можемо визначити ставлення автора до описаних подій. Лише факт та його офіційне трактування.

Варто зазначити ще одну працю, важливість якої для історії України важко переоцінити – «Історія русів». Твір невідомого автора, який слід розглядати як політичний памфлет, що описує розвиток України від найдавніших часів до 1769 року. Автор дає негативну оцінку діяльності І. Мазепи, описуючи скидання І. Самойловича (Історія русів, с. 245). Зазначає, що до влади І. Мазепа прийшов нечесним шляхом та виводить його рід з Речі Посполитої. Але, на відміну від російсько-радянської концепції, автор «Історії русів» висловлює негативну оцінку діяльності гетьмана І. Мазепи не за зраду Петра I, а через негаразди й пролиту українську кров.

Таким чином, можемо зазначити, що з проаналізованих нами найдавніших літературних джерел про діяльність гетьмана ми дізналися зовсім мало: лише факт існування такої особи як І. Мазепа, його дії на посаді гетьмана.

У творах світової літератури гетьман І. Мазепа постає досить романтизованим персонажем, але як історична постать — залишається загадкою. Оцінка діяльності гетьмана відсутня, більше уваги зосереджено на образі героя-коханця. Так, у поемі «Полтава» О. Пушкіна І. Мазепа зображений в образі «змученого літами» старого (Пушкін, с. 1), що зваблює доньку

Кочубея; В. Гюго у творі «Мазепа» подає символічний образ митця, що прагне свободи (Гюго, частина II); Дж. Байрон намагається з'ясувати причину невдач гетьмана, досліджуючи минуле І. Мазепи.

В українській літературі XIX-XX ст. до образу І. Мазепи звертаються М. Старицький («Молодість Мазепи»), В. Сосюра («Мазепа»), Б. Лепкий (трилогія: «Мотря», «Полтава», «Батурина»), Ю. Липа («Офіра») та ін.

М. Старицький у романі «Молодість Мазепи» характеризує гетьмана як освічену, розумну людину, політика. Автор не наголошує на подіях вигнання його з Речі Посполитої, на відміну від інших, що зупинялися на «подорожі» прив'язаного до коня Мазепи. Знайомство з головним героєм відбувається вже після вище названих подій. Змучений, у лихоманці, на грані смерті постає І. Мазепа на перших сторінках твору (Старицький, с. 9).

В. Сосюра в поемі «Мазепа» порівнює гетьмана з Мойсеєм (Сосюра, с. 8), якого не зрозумів народ. І. Мазепа В. Сосюри, як і його історичний прототип, не зміг вибороти незалежність для України: він не зробив головного — не залучив народ на свою сторону, та зрозумів це вже занадто пізно.

Далекоглядним політиком змальовує І. Мазепу в п'єсі «Офіра» Ю. Липа. Гетьман намагається знайти знак, аби наважитися на складну, невідворотну спробу отримати волю для своєї Батьківщини, але не шукає підтримки в народі. Він сам. У цьому його помилка, зазначає автор.

Отже, образ І. Мазепи трактується в літературі по-різному: зрадник, коханець, ідеаліст і борець за свободу, гетьман. Висловлюються різні, іноді зовсім протилежні думки, але в одному вони схожі: І. Мазепа — загадковий і цікавий персонаж. Оповитий міфами, він зачаровує не лише письменників, а й читачів, змушуючи задуматися над істинним обличчям цієї своєрідної, неоднозначної людини, його внеском в історію суверенної України — європейської держави.

Література:

1. Величко Самійло. Літопис Т. 2. Переклад з книжкової української мови (1991). Відп. ред. О. В. Мишанич. Пер. В. О. Шевчук. Київ: Дніпро. 345 с.
2. Граб'янка Григорій. Літопис гадяцького полковника Григорія Граб'янки. Переклад із староукраїнської (1992). Київ: Т-во «Знання» України. 138 с.
3. Гюго Віктор. Мазепа. Блог Цікавої Публіцистики. From ukraine: "Про духовне та гріховне": веб-сайт (2007-2021). Режим доступу: http://berest.blogspot.com/2011/01/blog-post_25.html (дата звернення 04.04.2021) – Блог Цікавої Публіцистики. II частина
4. Історія русів. Переклад з книжкової української мови (2003). Пер. І. Драча. Київ: Веселка. 245с.
5. Літопис Самовидця (1971). Видання підготував Я. І. Дзира. Київ: Наукова думка. 146 с.
6. Пушкін Олександр. Полтава. Переклад з російської: А. Малишка та М. Рильського. УкрЛіб. Бібліотека української літератури: веб-сайт (2000-2021).

Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1073> (дата звернення 04.04.2021) – УкрЛіб. 1 с.

7. Сосюра Володимир. Мазепа. УкрЛіб. Бібліотека української літератури: веб-сайт (2000-2021). Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=311&page=8> (дата звернення 04.04.2021) – УкрЛіб. 8 с. вірш XXV.

8. Старицький Михайло. Молодість Мазепи. Освіта.ua. Освіта в Україні: веб-сайт (2007-2021). Режим доступу: <https://osvita.ua/school/literature/s/75349/list-8.html> (дата звернення 04.04.2021) – Освіта.ua. 9 с.

*Нейфельд Максим Олександрович,
студент спеціальності «Професійна освіта»
Маценко Леся Миколаївна,
к.п.н., доцент,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ВИХОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Україна розпочала рік із посилених карантинних обмежень, умови дотримання яких стосуються і закладів освіти. Зокрема, школи та виші знову працюють в умовах дистанційної освіти.

Головне питання, яке постало щодо нових реалій онлайн-навчання, як саме такий підхід змінить якість української освіти – на краще чи на гірше. І загалом, яких трансформацій зазнає вся система освіти в Україні.

ЮНЕСКО вже оприлюднило перелік можливих проблем, пов'язаних із припиненням навчання у навчальних закладах. Серед них - цифрова нерівність (не у всіх удома є доступ до техніки та мережі), загальна невідповідність до дистанційної освіти. Крім неминучої втрати у знаннях студентів та психологічні наслідки соціальної ізоляції, карантин поглиблює освітню нерівність між здобувачами освіти.

Окрему увагу спікер приділила ключовим проблемам організації дистанційного навчання, які були означені директором Відділу політики і систем неперервного навчання ЮНЕСКО паном Борхеном Чакруном 17 квітня 2020 р. на відкритті п'ятого вебінару ЮНЕСКО COVID-19, а саме:

Технічна готовність. Багато родин не мають доступу до комп'ютера чи Інтернету взагалі або мають один комп'ютер на сім'ю. У таких умовах телебачення залишається найдоступнішим способом забезпечити безперервність навчання в умовах низьких доходів населення.

1. Відсутність онлайн-контенту у відповідності з національними навчальними планами. З цією метою у багатьох країнах було створено національні платформи, де студенти можуть знайти матеріали рідною мовою за темою конкретного уроку.

2. Педагогічна готовність. Деякі вчителі виявились необізнаними з особливостями використання сервісів для проведення онлайн-зустрічей чи веб-сервісів для створення і поширення завдань безпаперовим шляхом.

3. Оцінювання і моніторинг процесу засвоєння знань учнями. Педагоги з різних країн світу висловлюють стурбованість щодо вирішення питання: «Що насправді запам'ятали і засвоїли учні?».

Водночас, окреслення проблем - це лише один із кроків на шляху до їх вирішення.

Карантин показав ще одне вразливе місце української освіти - неготовність працювати дистанційно. Звісно, перехід на віддалене навчання є безпрецедентним і непередбачуваним.

Фактично система освіти України в умовах неможливості реалізації усталених освітніх та виховних практик мусила інтенсивно трансформуватися, знаходити нові канали реалізації освітньо-виховного процесу. Закономірно, що сучасний рівень розвитку цифрових технологій, доступність базових цифрових пристроїв сприяє технологічному вирішенню питання налаштування дистанційної освіти та виховання.

Останні десятиліття засвідчують надзвичайну динаміку світових змін. Якщо наша держава не забезпечить рівний і якісний доступ усіх громадян до освіти, ми втратимо усі шанси приєднатися до успішних і розвинених країн. І починати зрушення потрібно із вчителів, яких насамперед необхідно забезпечити відповідним обладнанням і вдома, і в навчальному закладі, а також можливостями опанування цифровими технологіями на постійній основі.

Адже світ рухається вперед, і викладачі мають мати належні навички і підтримку, аби рухатись разом із ним. Не можна відповідальний процес дистанційного навчання перекласти на плечі місцевих органів влади або на самі школи, можливості яких можуть дуже різнитися. В нашій країні є величезна кількість інституцій, які отримують державне фінансування, й мають всі можливості для розроблення навчальних матеріалів, методик та програмних засобів для будь-якої форми навчання, і дистанційного зокрема.

Держава повинна створити і рівні умови для отримання освітніх послуг, і стандарти освітнього середовища, яких повинні дотримуватися всі навчальні заклади. Впровадження дистанційного навчання і чітких стандартів стане в пригоді і тим категоріям учнів та студентів, які потребують дистанційної освіти постійно.

Це ті учні, які проживають на окупованих територіях або в сільській місцевості, де немає школи, або в школі немає фахівців певного профілю. Дистанційна освіта полегшить учням доступ до освіти в разі хвороби. Карантинні обмеження чітко продемонстрували потребу негайного запуску Національної освітньої електронної платформи, яка забезпечить безперервність і доступність освіти для всіх учасників процесу.

Карантин проявив масив проблем в українській системі освіти. Проте такий кризовий момент - також час для змін.

*Нікончук Олександр Анатолійович,
студент спеціальності «Педагогіка вищої школи»,
Васюк Оксана Вікторівна,
д-р пед. наук, професор,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ПЕДАГОГА В СПАДЩИНІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Нині продовжується процес накопичення педагогічних досліджень історіографічного характеру, зокрема присвячених аналізу творчості видатних педагогів минулого, інтерпретуються авторські ідеї згідно актуальних питань сучасності. Гідне місце серед таких досліджень посідають праці, присвячені розкриттю педагогічних поглядів В. Сухомлинського, зокрема і на питання професійної культури педагога.

До дослідження цього питання долучалися такі науковці, як А. Бик, А. Богуш, І. Жорова, Н. Кузьміна, Н. Кухарев, І. Прокопенко та інші.

На думку А. Богуша, «Павлиська школа та її директор – В. Сухомлинський мали свій, тільки їм властивий художньо-естетичний і педагогічний стиль – стиль високої педагогічної культури» (Богуш, с. 24).

Дослідник А. Бик переконаний, що «глибокою і багатовимірною змістовою лінією ціннісного імперативу педагогіки В. Сухомлинського є ідея професіоналізму як особистісно-функціональна цінність суспільного життя людини» (Бик, с. 27).

І. Прокопенко вважає, що домінантною педагогічної системи В. Сухомлинського є ідея гуманістичної спрямованості особистості вчителя і його педагогічної діяльності зокрема, адже проблеми формування високих духовних якостей педагога займають гідне місце у працях знаного педагога. Погляди В. Сухомлинського на питання культури вчителя формувалися на основі глибокого вивчення філософської, історико-педагогічної та науково-педагогічної літератури, спиралися на досвід відомих учителів-методистів та власну практику. Гуманістичну спрямованість особистості педагога В. Сухомлинський розглядав у двох аспектах: як основу духовного життя особистості та, як важливий складник професійної майстерності (Прокопенко, с. 15).

В. Сухомлинський був упевнений, що «усвідомлення кожним учителем своєї відповідальності за долі молодих поколінь, розуміння того, що виконання ним педагогічної місії неможливе без опори на власні високі моральні якості» (Психологическая структура, с. 117), стали підґрунтям створеної ним системи роботи з професійного вдосконалення вчителів Павлиської школи.

Головною умовою формування та розвитку професійної культури вчителя новатор вважав постійний творчий пошук, наукове передбачення шляхів і засобів досягнення максимальної досконалості педагогічної діяльності.

Педагогічна творчість з'являється тоді, коли в педагога народжується бажання бачити власну справу та її результати кращими, ніж вони є тепер: «без наукового передбачення, без уміння закладати в людині сьогодні ті зерна, які зійдуть через десятиліття, виховання перетворилося б у примітивний нагляд, вихователь – у неграмотну няньку, педагогіка – у знахарство. Треба науково передбачати – в цьому суть культури педагогічного процесу, і чим більше тонкого, вдумливого передбачення, тим менше несподіваних нещасть» (Сухомлинський, с. 327).

В. Сухомлинський виділив ознаки педагога-професіонала, сформулював умови його ефективної праці (загальна культура, професійно-педагогічна спрямованість, любов до дітей, теоретична підготовленість, логічна послідовність, науковість у її здійсненні). Надзвичайно важливе значення в професійному становленні вчителя мають моральні якості, наполегливість і терпимість, педагогічний такт і вимогливість (Жорова).

Також учителю варто велику увагу звернути на самовдосконалення, самоосвіту. Адже тільки робота над собою допоможе стати духовно красивою людиною.

Література:

1. Богуш А. М. (2006) Культурологічна парадигма організації навчально-виховної роботи з дітьми в спадщині В. О. Сухомлинського. *Школа першого ступеня: теорія і практика* : зб. наук. пр. Вип. 20. С. 21–28.
2. Бик А. С. (1999) Педагогіка Василя Сухомлинського в системі цінностей демократичного суспільства. *Педагогіка Василя Сухомлинського на зламі епох : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. та 5-х Всеукр. пед. чит.* Київ; Кіровоград/ С. 27–30.
3. Прокопенко І. Ф. (2003) Особистість учителя в педагогічній системі В. О. Сухомлинського. *Наук. зап. Кіровогр. держ. пед. ун-ту імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки.* Вип. 52. Ч. 1. С. 15–18
4. Психологическая структура деятельности учителя я: тексты лекций / Н. В. Кузьмина, Н. В. Кухарев. – Гомель : Гомельский гос. ун-т, 1976. – 57 с.
5. Сухомлинський В. О. (1977) Вибрані твори . У 5 т. Т. 3. Київ : Наук. думка. 402 с.
6. Жорова І. Я. (2013) Самоосвіта вчителя у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. *Педагогічна спадщина А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського: історія та сучасність : матеріали обласних педагогічних читань* (м. Херсон, 15 березня 2013 р.). Херсон. С. 26–29.

Нога Роман Володимирович,

студент спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

Романовська Тетяна Іванівна,

викладач-методист

*Комунальний заклад «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради
(м. Прилуки, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

В основі соціально-економічного розвитку інформаційного суспільства лежить не матеріальне виробництво, а виробництво інформації та знань. Для будь-якої країни ступінь її економічного і технологічного розвитку, добробуту суспільства пропорційні середньому рівню знань, умінь, навичок і кваліфікацій її активного населення (Триндаде, с. 5). Люди з високою кваліфікацією краще пристосовані до можливих змін профілю роботи, менше вразливі у випадках її втрати, спроможні оновлювати і підвищувати рівень своїх знань і вмінь. Розвиток високих технологій у все більших масштабах підвищує попит на інтелектуальність в освіті широких мас населення будь-якої країни. Це кардинально змінює стан системи освіти в суспільстві, її інституційний статус. Освіта стає не лише інструментом взаємопроникнення знань і технологій у глобальному масштабі, а й капіталу, засобом боротьби за ринок, розв'язання геополітичних завдань.

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. Суть такої модернізації найбільше відбилася в концепції дистанційної освіти (ДО), яка, завдяки такому глобальному явищу як Інтернет, охоплює широкі шари суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку. Особливого значення така модернізація системи освіти набуває в Україні.

Сучасна освіта вимагає безупинно розширювати своє сприйняття комплексності світу та формування інформаційного суспільства. Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок з діями, необхідно постійно «навчати себе», поповнюючи й розширюючи свою освіту. Саме цю мету й ставить перед собою дистанційна освіта (<http://www.osvita.org.ua/distance/>).

В даний час дистанційне навчання (ДН) знаходить все більш широке застосування на різних рівнях освіти. Це пов'язано з тим, що дистанційне навчання, як інноваційний освітній процес з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій, допомагає тим, хто навчається реалізовувати власні освітні цілі. Спрямовані на розвиток особистості.

Загалом, при дистанційному навчанні у ВНЗ, навчальний процес організовується таким чином, що навчальна програма базується переважно на самостійному навчанні студента. При цьому він часто зовсім відділений від викладача в просторі або в часі, а їх взаємодія здійснюється на основі

педагогічно організованих інформаційних технологій, перш за все з використанням інформаційних комунікацій.

Важливою особливістю дистанційного навчання можна вважати наявність у студента здатності до самоосвіти і вищої, ніж при очній формі навчання, мотивації до навчання. Компенсувати недостатню мотивацію студента суворим систематичним контролем з боку викладача не завжди доцільно.

Найбільш придатною моделлю для ВНЗ в сучасних умовах, як показує вже накопичена практика, є інтеграція очних і дистанційних форм навчання.

Більшість традиційних лекцій, семінарів та практичних занять найбільше запам'ятовуються не знаннями, які отримуються, а емоціями. Які відчувалися в процесі навчання. Це важлива складова навчання. Якщо можливість очних зустрічей ВНЗ передбачена, то їх варто активно використовувати, тому що особистий контакт з викладачем може бути дуже корисний. Якщо немає – варто активно розвивати вбудовані в навчальний процес відео конференції.

Слід акцентувати увагу на тому, що в сучасних умовах викладача не замінюють комп'ютерами і новими інформаційними технологіями, а лише змінюють його роль.

Відзначимо головні переваги дистанційної форми навчання:

- доступність всім верствам населення;
- відсутність необхідності відвідувати лекції і семінари;
- демократичний зв'язок «викладач – студент»;
- комплексне програмне забезпечення;
- провідні освітні технології;
- індивідуальний процес навчання;
- гнучкі консультації.

Перспективу і вдосконалення системи дистанційного навчання на Україні складає впровадження в процес комп'ютерної і аудіо-візуальної техніки. В даний час проблему дистанційної освіти розробляють практично всі Вузи на території України (<http://www.forest.lviv.ua/statti/distance.html>).

Серед недоліків ДФН можна виділити такі:

– відсутність очного спілкування викладача і студента – не всі студенти можуть бути самодисциплінованими і самосвідомими, на високому рівні здійснювати самостійну навчальну діяльність, тому немає безпосередньої можливості здійснювати контроль за діями слухачів;

– якість навчання за допомогою дистанційних технологій напряму залежить від гарної технічної оснащеності, особливе навантаження на апаратно- програмну частину комп'ютера дають програмні засоби для проведення віртуальних практикумів та заходів з використанням відео- та аудіо;

– моральна відповідальність. Цей недолік ДФН пов'язаний із першими двома: за відсутності суворого контролю та потрібної апаратно-програмної підтримки у слухачів з'являється спокуса замінити себе на іншу особу, більш обізнану в предметі, що вивчається, для складання контрольних робіт, заліків чи іспитів;

– проблема забезпечення самостійної роботи, яка має два боки: з одного боку, слухачі, що не мають достатнього досвіду самостійної роботи та вольової саморегуляції, звичка до групового навчання, а з іншого, – недостатнє організаційно-методичне забезпечення самостійної роботи слухачів, що є завданням тьюторів;

– недостатньо розвинене вміння здійснювати комунікацію на відстані як у студентів, так і у викладачів та у зв'язку із цим виникнення проблеми появи комунікативного бар'єру і відсутності психологічного комфорту учасників дистанційного навчання.

Одним з головних перешкод у поширенні дистанційного навчання в нашій країні є ситуація, що внутрішня культура освіти визнає переважно традиційне навчання. Важливо підкреслити, що система дистанційного навчання не є протиборчою стосовно існуючих очної та заочної форм навчання й не заперечує наявні освітні тенденції. Вона природним чином інтегрується в ці системи, доповнюючи і розвиваючи їх, і сприяє створенню мобільного освітнього середовища.

Через такі недоліки дистанційна форма навчання не може замінити традиційну систему, хоча й має значний потенціал, сприяючи розвитку альтернативних технологій навчання. Вона є безперечним помічником у сфері навчання дорослих, корпоративного навчання, навчання протягом життя, а також інклюзивного навчання. Незважаючи на проблеми і суперечності, дистанційне навчання широко впроваджується у вищу школу, вченими розробляються його методичні та методологічні основи, спеціалістами з інформаційних технологій програмні засоби його реалізації.

Отже, аналіз тенденцій розвитку дистанційної освіти в Україні показав, що певні кроки з впровадження дистанційних технологій у навчальний процес зроблені у багатьох навчальних закладах, організаціях та установах України, де накопичено науково-методичний, кадровий та виробничий потенціал, інформаційні ресурси та технології, існує телекомунікаційна інфраструктура. Проте переважна більшість навчальних закладів, організацій та установ, які використовують або намагаються використовувати технології дистанційного навчання, потребують об'єднання своїх зусиль та зусиль державних інституцій щодо прискорення цього процесу, координації дій, нормативно-правової захищеності; надання дистанційній освіті статусу рівноцінної з очною, заочною, екстернатною формами навчання; зменшення інтелектуальних, матеріальних та фінансових витрат на впровадження і розвиток дистанційної освіти.

Література:

1. Мельник Ю.В., Богданова Н.В. Особливості комунікативних зв'язків у сучасній вищій школі // Розвиток професійних компетентностей державних службовців: комунікативний аспект: матеріали щорічної науково-практичної конференції за міжнародною участю (Київ, 3-4 листоп. 2016 р.) / за заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Белінської, В.М.Сороко, Л.А. Гаєвської. – Київ: НАДУ, 2016. – 460 с.

2. Коваленко М.И. Методологические основы повышения квалификации школьных учителей и преподавателей педагогических колледжей и вузов старшего возраста в области информационных и коммуникационных технологий: автореф. дис. д. пед. наук: 13.00.02. Москва, 2007. 37 с.

3. Триндаде А.Р. Информационные и коммуникационные технологии и развитие человеческих ресурсов // Дистанционное образование. – 2000. – № 2. – С. 5-9.

4. <http://www.forest.lviv.ua/statti/distance.html>

5. <http://www.osvita.org.ua/distance/>

*Овчаренко Тетяна Володимирівна,
студентка спеціальності «Облік і оподаткування»
Криstopчук Тетяна Євгенівна,
доктор педагогічних наук, доцент,
Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський фаховий коледж
Національного університету біоресурсів і природокористування України»
(м. Рівне, Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Освіта у всі часи була невід'ємною частиною життя суспільства. З плином часу вона змінювала свої форму, зміст та інші складові. Останнім часом у зв'язку з карантинними обмеженнями дистанційна форма освіти набула широкої популярності в Україні.

Дослідженню такого поняття як «дистанційне навчання» та його основних аспектів присвячено праці багатьох вітчизняних науковців: Олесюк В. І., Гончарук В. В., Гончарук В. А., Подзерей Р. В., Нехаєнко Н.М., Кривошاپко С.Б., Жовтоніжко І. М., Бабакішієва Є. Н., Винник В. Д., Ключник В.Я. та інші.

Дистанційне навчання – сукупність технологій, що забезпечують доставку студентам основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія студентів і викладачів у процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами, а також у процесі навчання (Корбут, с. 1).

Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія в процесі роботи, надання студентам можливості самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультаційний супровід у процесі дослідницької діяльності (Верещагіна, с. 43). Дистанційне навчання змогу навчатися на відстані за відсутності викладача. Основну роль у здійсненні дистанційного навчання відіграють сучасні інформаційні технології, які в Україні представлені такими найпоширенішими платформами: Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom, Hangouts, Cisco WebEx та інші.

Moodle – безкоштовна і відкрита система управління навчанням, яка може поєднувати у собі комунікацію між викладачами та студентами. Надає безліч можливостей, серед яких: виконання завдань, завантаження файлів, обмін повідомленнями, оцінювання та календар подій.

Google Classroom – безкоштовний веб-сервіс для обміну файлами. У сервісі можна завантажувати роботи, редагувати їх, оцінювати тестові або контрольні роботи. Для початку роботи сервісу достатньо мати лише пошту Google (Gmail).

«Microsoft Teams» – центр для командної роботи в Office 365. Це більш спрощений варіант систем управління навчанням, проте він дозволяє навчальній групі комунікувати та обмінюватися файлами. Програма об'єднує

все в спільному робочому середовищі, яке містить чат для обговорень, файлообмінник та корпоративні програми (Жуковська).

Платформа для вебінарів Cisco WebEx – це хмарний сервіс для проведення будь-яких web-конференцій, що дозволяє учасникам обмінюватися інформацією в будь-який момент часу з глобального хмарного середовища, в будь-якому місці, використовуючи комп'ютер або мобільні пристрої. Cisco WebEx забезпечує такими зручними і практичними інструментами для спільної роботи, як: спільний доступ до робочого столу, клавіатури і миші, документам MS Office та інших програмних додатків; відео, чат і обмін особистими повідомленнями; запис web-сесії; голосування; засоби анотації та багато іншого (Онлайн-сервіси для вчителів).

Всі ці платформи призначені для полегшення процесу дистанційного навчання. Завдяки ним студент має змогу перебувати на онлайн-заняттях та поглиблювати свої знання.

Враховуючи вищевикладений матеріал можна зробити висновок, що використання дистанційної освіти у вищій школі дозволяє вирішувати педагогічні завдання з урахуванням сучасного розвитку інформаційних технологій, а також підвищує ефективність самостійної роботи студентів, надає цілком нові можливості для їх творчого натхнення, придбання та закріплення різних професійних навичок. Окрім того, дистанційна форма навчання дозволяє індивідуалізувати, диференціювати обсяг і послідовність подання навчального матеріалу, сприяє розвитку професійно-комунікативних здібностей майбутніх фахівців, вихованню інформаційної культури та забезпечує нормалізацію процесу навчання в умовах пандемії.

Література:

1. Корбут О. Г. Дистанційне навчання: моделі, технології, перспективи: автореферат: 29.04.15. Київ, 2015 р. 6 с.

2. Верещагіна О. П. Дистанційне навчання студентів закладів вищої освіти в умовах карантину в Україні. Лютневі наукові читання: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 1 лют., 2021 р. Київ, 2021. С. 42 – 46.

3. Жуковська Е. ТОП-3 системи для онлайн-навчання: веб-сайт. URL: <http://osvita.ua/news/71748/> (дата звернення: 06.04.2021).

4. Онлайн-сервіси для вчителів. URL: <https://osvita-omr.gov.ua/onlajn-servisy-dlia-vchyteliv/> (дата звернення: 06.04.2021).

*Осаулко Владислав Олександрович,
студент відділення дошкільної та початкової освіти
Кочерга Ольга Миколаївна,
канд. пед. наук,
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради (м. Прилуки, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Актуальність. Важливим і необхідним компонентом освітнього процесу у сучасній школі є оцінювання навчальних досягнень учнів, за допомогою якого учитель має можливість одержати якісну характеристику засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу, оцінити позитивні і негативні аспекти своєї діяльності, і, по можливості, вносити зміни в методи роботи. Особливої актуальності проблема контролю та оцінювання знань учнів набула у період вимушеного дистанційного навчання, яке поставило вчителів і батьків перед непротими викликами: як організувати навчання дітей в умовах карантину, коли вчитель не може бути поруч і як зрозуміти, чи вивчила щось дитина, коли традиційні способи оцінювання недоступні.

Аналіз проблеми. Проблема оцінювання навчальних досягнень учнів завжди була в центрі уваги вчителів та науковців. Так, значення оцінки в організації школи й освіти загалом відображено вже в працях А. Дістервега, Я. Коменського, Й. Песталоцці та інших. На сьогодні в аспекті досліджуваної проблеми набули розвитку зміст, функції та завдання оцінювання (Ш. Амонашвілі, К. Делікатний, В. Онищук); принципи оцінювання та вимоги до його здійснення (Ю. Бабанський, М. Дьяченко); сутність вербальної оцінки (В. Крутецький, П. Підкасистий); самоконтроль і самооцінка (О. Леонтєв, А. Ліпкіна та інші); система контролю та оцінювання навчальних досягнень молодших школярів (Т. Байбара, Н. Бібік, М. Вашуленко, Н. Коваль, В. Мартиненко, К. Пономарьова, О. Прищепа, О. Савченко). Незважаючи на дослідження різних аспектів, у цілому проблема оцінювання залишається не достатньо вивченою, зокрема у зв'язку з переходом освіти на дистанційне та змішане навчання. Зважаючи на це, **метою статті** є обґрунтування проблеми оцінювання як однієї з основних складових навчальної діяльності та розвитку особистості, акцентування уваги на особливостях цих важливих освітніх процесів в умовах сучасної пандемії.

Виклад основного тексту. Оцінювання – встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних програм. Під час організації контролю та оцінювання найголовніше – переконатися, що всі зрозуміли базові підходи і правила. Стало очевидним, що в умовах екстрено організованого дистанційного навчання досягти результатів, передбачених Державним Стандартом, неможливо, оскільки він створювався для навчання в інших умовах.

У рекомендаціях Міністерства освіти України щодо організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання зазначається, що для учнів 1-2-х та 3-х пілотних класів має застосовуватися формувальне та підсумкове оцінювання. Для учнів 3-4-х класів початкової школи, а також базової та профільної школи – поточне, формувальне та підсумкове оцінювання (тематичне, семестрове, річне). Оцінювання може проводитися як у синхронному, так і в асинхронному режимі. У листі МОН зазначено, що саме синхронний режим забезпечить належну об'єктивність, але при цьому вимагає належного технічного забезпечення як учителів, так і учнів [5].

Згідно з рекомендаціями МОН, асинхронний режим є більш гнучким (учні зможуть виконати завдання тоді, коли зручно), але є менш об'єктивним. У такому режимі учні можуть: виконувати тести на платформах Google Classroom, Naurok, Moodle тощо; виконувати письмові роботи у текстових редакторах (Word та інші); надсилати вчителю виконані завдання електронною поштою чи у месенджерах (Viber, WhatsApp, Facebook тощо); писати диктанти з використанням відео та аудіозаписів від учителя; знімати відео або записувати аудіо своїх усних відповідей; виконувати інші завдання, запропоновані вчителем.

МОН рекомендує фіксувати навчальні досягнення учнів в електронному щоденнику, надсилати в індивідуальному порядку тощо. Оприлюднювати оцінку перед усім класом неприпустимо. Також у МОН наголошують на тому, що основною метою оцінювання учнів під час дистанційного навчання є перш за все забезпечення зворотнього зв'язку між учнем та вчителем, а не перевірка чи контроль. Тому рекомендується надати пріоритет не поточному, а формувальному оцінюванню. Воно може здійснюватися і в усній, і у письмовій формі. Формувальне оцінювання сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання, забезпечує процес поглиблення, розширення, збагачення ЗУН учнів, допомагає вчителю відкоригувати свої методи викладання, щоб забезпечити максимальну ефективність навчання для кожного учня [5]. Головна мета формувального оцінювання – підтримати кожного учня в процесі навчання. Зазначимо, що формувальне оцінювання на відстані є складним, але можливим. Важливим фактором при цьому є розуміння матеріалу учнями та надання змістовних відгуків учителем. Відзначення навіть найменших успіхів є важливою підтримкою для всіх дітей, особливо молодших школярів.

Не слід розглядати оцінювання як інструмент покарання учнів. Учителю варто обирати підходи, які сприятимуть індивідуалізації освітнього процесу, підвищуватимуть навчальну самостійність у виконанні робіт і мотивуватимуть здобувачів освіти [5]. Наведемо деякі приклади застосування методів і прийомів оцінювання ЗУН учнів початкової школи в умовах дистанційного навчання.

Можливі варіанти оцінювання під час дистанційного навчання	
Вимірювання температури	Метод використовують для виявлення того, наскільки учні правильно виконують завдання. Для цього діяльність учнів призупиняється запитанням: «Що

	ми робимо?». Відповідь на поставлене запитання – демонстрація розуміння завдання або процесу його виконання.
Трихвилинна пауза	Учитель надає учням трихвилинну паузу, яка дає можливість учням обдумувати поняття, ідеї уроку, пов'язати з попереднім матеріалом, знаннями, досвідом, а також визначитися із незрозумілими моментами. Я змінив/змінила своє ставлення до.... Я дізнався/дізналася більше про.... Я здивувався/здивувалася тому, що ... Я відчув/відчула... Я ставився/ставилася до ...
Тижневий звіт	У кінці навчального тижня кожному учневі пропонується дати відповіді на запитання «Чому я навчився за тиждень?», «Що для мене залишилося нез'ясованим?», «Які запитання я б поставив учням, якби був учителем?» тощо.

Доцільно зупинитись на одній із важливих технологій оцінювання навчальних досягнень школярів – портфоліо. У рекомендаціях МОН зазначено, що портфоліо – це накопичувальна система оцінювання, що передбачає формування вміння учнів ставити цілі, планувати й організовувати власну навчальну діяльність; накопичення різних видів робіт, які засвідчують рух в індивідуальному розвитку; активну участь в інтеграції кількісних і якісних оцінок; підвищення ролі самооцінки. Таке оцінювання передбачає визначення критеріїв для включення учнівських напрацювань до портфоліо; форми подання матеріалу; елементи самооцінки з боку учня тощо [4, с. 14]. Сутність цієї технології полягає в колекції, відборі й аналізі продуктів навчально-виховної діяльності учня, а також відповідних інформаційних матеріалів із зовнішніх джерел (однокласники, вчителі, батьки тощо), що призначені для їх послідовного аналізу, всебічного кількісного та якісного оцінювання рівня навченості учня та подальшої корекції процесу навчання [7, с. 143].

Способи оформлення портфоліо можуть бути найрізноманітнішими: від повного накопичення всіх робіт, виконаних учнем за рік, до відбору його кращих досягнень з одного предмета чи групи предметів. Наприклад, подібну систему відстеження успіхів дітей використовує Ш. Амонашвілі. Він зазначає, що кожна дитина почне складати «том творів власної творчості, в який увійдуть: листки із записами перших слів і речень, перший твір, вирішення математичних задач і прикладів, креслення, малюнки, аплікації» [1]. Під час створення портфоліо, важливо, щоб дитині ніхто не диктував, що в неї вкласти. Однак слід брати до уваги, що рідко хто з молодших школярів справиться з відбором власних робіт без толерантних порад учителя, однокласників і батьків.

Серед переваг технології портфоліо вчені називають такі [3; 6; 7]:

- повне врахування вимог Державного стандарту початкової загальної освіти МОН України;
  - отримання повної, точної й оперативної зворотної інформації;
  - систематизація, поглиблення, закріплення знань учня;
  - удосконалення знань у процесі повторення;
  - розвиток мислення і пам'яті;
  - визначення ступеня свободи у використанні отриманої інформації;
  - мобілізація учнів на виконання пізнавальної діяльності;
  - підтримка та стимулювання навчальної мотивації школярів;
  - формування рефлексивних компонентів навчальної діяльності:
- цілеспрямованість, планування, контроль, оцінювання шляхом розвитку навички оцінної (самооцінної) діяльності учнів та розвитку вміння вчитися (ставити мету, планувати й організовувати особисту навчальну діяльність);
- заохочення до активності та самостійності молодших школярів, розширення можливостей навчання й самонавчання;
  - сприяння індивідуалізації (персоналізації) навчання школярів (простежити особистісний прогрес у розвитку та навчанні учня, при цьому не порівнюючи їх із досягненнями інших учнів.

Висновки. Таким чином, оцінювання результатів дистанційного навчання учнів передбачає, що:

- учні, які здобувають освіту за дистанційною формою, обов'язково проходять різні види оцінювання;
- результати оцінювання мають фіксуватися;
- оцінювання має відбуватися з дотриманням академічної доброчесності.

Література:

1. Амонашвили Ш.А. Обучение. Оценка. Отметка / Ш.А. Амонашвили. – М.: Знание, 1980. – 96 с.
2. Дистанційне навчання: мистецтво можливого. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/dystantsijne-navchannya-mystetstvo-mozhlyvogo/>
3. Зоря Ю.М. Використання портфоліо у навчально-виховному процесі сучасного закладу освіти : методичні рекомендації / Ю.М. Зоря. – Черкаси, 2008. – 39 с.
4. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти // Початкова школа. – 2011. – № 8. – С. 13–14.
5. Оцінювання в дистанційному навчанні: запитання-відповіді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/questions/otsinyuvannya-v-dystantsijnomu-navchanni-zapytannya-vidpovidi/>
6. Портфоліо учня / упоряд. І.М. Рожнятовська. – К. : Шкільний світ, 2010. – 128 с.
7. Предик А. Технологія використання портфоліо в навчально-виховному процесі сучасної початкової школи / А. Предик // Науковий вісник

Чернівецького університету: збірник наукових праць. – Чернівці, 2011. – Вип. 573. Педагогіка та психологія. – С. 142–147.

8. Щодо організації дистанційного навчання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/77298/

*Петрик Марина Сергіївна,
студентка спеціальності «Корпоративна освіта та розвиток
персоналу»
Братко Марія Василівна,
д. пед. н., доц.,
Київський університет імені Б. Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ТРЕНДИ КОРПОРАТИВНОЇ ОСВІТИ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Корпоративна освіта - це свого роду дзеркало корпорації, воно відображає актуальні потреби в сфері кваліфікації, компетентності, професійності виробничого та управлінського персоналу. Усунення слабких місць корпорації, прогалин в технологіях, першочергових проблем може бути тісно пов'язане з діяльністю тільки корпоративних освітніх систем.

Сьогодні успішні ті компанії, які мають сформовану корпоративну культуру, частиною якої є турбота про навчання і розвиток персоналу, такі компанії називають "організації, які навчаються". На відміну від професійної освіти в училищі, ліцеї, коледжі, вузі, навчальні центри, відділи, сектори, цехи тощо в своїй основі забезпечують обов'язкове адекватне, своєчасне і повномасштабне реагування на запити компанії в сфері підвищення кваліфікації працівників і передачі їм практичних навичок роботи в новому виробничому середовищі.

Але, щоб навчати когось іншого, треба добре розуміти як це робити не в умовах закладу освіти, а в умовах компанії, саме для цього, відповідно до освітніх трендів, в Київському університеті імені Бориса Грінченка на базі кафедри теорії та історії педагогіки нової оригінальної освітньо-професійної програми підготовки магістрів «Корпоративна освіта та розвиток персоналу» за спеціальністю: 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань: 01 Освіта/Педагогіка, яка за своїм змістом є компетентнісно зорієнтованою.

Метою освітньої програми є забезпечення теоретичної і практичної підготовки фахівців, здатних до створення та функціонування альтернативних освітніх систем в корпораціях і підприємствах, які здійснюють навчання, підвищення кваліфікації і неперервний розвиток персоналу відповідно до стратегічних цілей та завдань цих установ.

У корпораціях та великих компаніях створюються корпоративні університети та академії, HR служби, які займаються навчанням та підвищенням кваліфікації персоналу.

Процес корпоративного управління складається передусім з формулювання стратегії та визначення цілей діяльності організації, прогнозування і планування діяльності, питань моніторингу діяльності, мотивації праці персоналу тощо. Варто зауважити, що «формування корпоративної культури визначається такими чинниками, як національні особливості, менталітет, традиції, культура, конкретними політичними та економічними умовами в країні, а також стилем керівництва і професійною

культурою. Це означає, що культура в організації може формуватись свідомо її провідними членами, керівництвом і співробітниками компанії, або довільно з часом під впливом різних внутрішніх і зовнішніх факторів» [3].

В останні роки набула широкого поширення такі форми корпоративної освіти як корпоративний навчальний заклад «корпоративний університет», «корпоративна академія». Корпоративний університет – це структурний підрозділ компанії, який забезпечує післядипломну освіту співробітникам конкретної компанії.

Отже, основна ідея корпоративного університету полягає у створенні внутрішньокорпоративної системи знань. Саме тому навчальний процес повинен координуватися компанією і в ньому повинні брати участь внутрішні фахівці компанії (як викладачів-тренери). При цьому, співпраця навчального закладу та компанії обов'язково повинна складатися у взаємному збагаченні знаннями. Ті профільні фахівці компанії, які будуть проводити тренінги та заняття, передавати знання й досвід наступному поколінню, отримують апробовану методику навчання. А навчальні заклади, в обмін на знання надають приміщення, отримують доступ до інформації, накопиченої компанією. Попри те, що взаємодія з традиційними навчальними закладами є вдалим варіантом навчання співробітників, формування самостійних освітніх структур у самому підприємстві набуває все більшої популярності. Якщо компанія має велику кількість навчальних програм для різних категорій співробітників, якщо тренінгові та розвивальні програми повторюються й мають масовий характер, якщо частка унікальних навчальних програм велика, а їхній зв'язок з досягненням стратегічних цілей очевидний, то потрібно орієнтуватися на створення самостійної освітньої структури з внутрішніми тренерами й фахівцями з навчання. Нині є окремі корпоративні навчальні центри, що вважаються самостійними господарськими суб'єктами й мають ліцензії на ведення освітньої діяльності.

Література:

1. Базаров Т. Ю. Технологии корпоративной культуры / (Т. Ю. Базаров, В. И. Маслов. – М.: Банки и биржи, 2015. – 309 с.)
2. Вакульчик О. М. Корпоративне управління: економіко-аналітичний аспект / О. М. Вакульчик. – Дніпропетровськ : (Пороги, 2018. – 257 с.)
3. Неперервна професійна освіта: теорія і практика (серія: педагогічні науки) випуск № 1 (62), 2020
4. Голышенкова О. Мировые тенденции развития корпоративного образования. – URL: http://mako_archive.prostoy.biz/32.html (дата звернення 29.07.2017).

Приведа Василь Володимирович,
студент спеціальності «Комп'ютерна інженерія»
Атаманчук Людмила Анатоліївна,
викладач вищої категорії
ВСП «Заліщицький фаховий коледж
імені Є. Храпливого НУБіП України»

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ЯК ОСНОВА БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

*І сотворив Бог небо голубе, родючу землю і зелені трави
Дніпрові води й жито золоте, і райських птиць
що звуться солов'ями.*

*Людей чудових тут він оселив, і дав їм мову, що в душі співає.
І вільний дух в серця їм поселив. І рай назвав цей Українським краєм*

На сучасному етапі розвитку українського суспільства все з більшою гостротою постає проблема відродження культури та духовності, що базується на формуванні потужної системи глибинних морально-етичних цінностей. Духовність - це стан душі, поведінка кожного з нас у надзвичайних життєвих ситуаціях, це наші думки, мова, вчинки, внутрішні чинники людини. Якщо індивід відмовляється від своєї людської сутності, від гуманності, якщо немає у нього духовних потреб, то в такому випадку він стає знелюдненим, антигуманним, бездуховним, а отже, становить загрозу духовної безпеки українського суспільства.

Видатний український педагог В. О. Сухомлинський, надаючи великого значення духовному здоров'ю особистості у книзі «Як виховати справжню людину», вважав, що «духовне багатство людини – один з найважливіших показників її всебічного розвитку». Душа кожної дитини – це квітка, але проросте вона чи ні – залежить від духовності, виховання і навчання високодуховних принципів моралі – основи здорового способу життя. Тому обов'язок батьків і педагогів перед майбутнім – не втратити душі дітей, а виплекати їх на основі найвищих людських цінностей і духовних потреб.

В Україні говорять: «З родни йде життя людини». Саме в сім'ї дитина робить свої перші кроки і виходить у широкий світ, навчається любові і добра, вчиться шанувати свій рід, свою землю, берегти пам'ять свого роду. Батько і мати – найрідніші і найближчі кожному з нас люди. Вони дають нам життя, вчать нас, піклуються про нас протягом усього життя. Сім'я як основний елемент суспільства була і залишається берегинею людських цінностей, культури та історичної спадкоємності поколінь, чинником стабільності і розвитку.

Наш народ має багату культуру, величезний скарб якої складається з цінностей, надбаних багатьма поколіннями. З прадавніх часів передаються нам життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Вони закладені в

українських звичах, обрядах, фольклорі, адже в них – світовідчуття і світосприймання нашого народу, пояснюються та обґрунтовуються взаємини між людьми, цінність духовної культури як окремої людини, так і народу.

Від покоління до покоління, від колективу до окремої людини передавалися знання, трудові навички, норми поведінки, матеріальні та духовні цінності – наші національні традиції, основу яких складають узагальнені якості ідеалу українця: людини лагідної і щирої, дотепної і жартівливої, витривалої і терпеливої, з її високою емоційністю, чутливістю та ліризмом. Ці якості визначають особливості характеру, певне світобачення і життєдіяльність народу – «дух нації», або українську ментальність.

Духовні, моральні релігійні цінності – це основа суспільства, його живе коріння. Якщо вони є, якщо вони наповнюють душі людей – ніякі кризи не страшні, люди можуть впевнено дивитися у майбутнє. Неможливо подолати соціально-економічну кризу доти, доки не знайдемо спасіння від спустошення в умовах і серцях. Економіка і політика вторинні відносно культури, духовності та моралі. Спочатку потрібно відродити і сформувати національну культуру, «дух народу», а потім уже на основі цього розвивати економіку. Згадаймо, наскільки швидко змогли розбудувати свою економіку Німеччина та Японія після поразки у другій світовій війні. Перед ними постало дуже важке завдання, а саме: як у понадтяжких економічних умовах не дати цинізму, бездуховності, розпачу заволодіти душами пригнічених жорстокою поразкою народів. І вони зуміли вийти із цієї кризи.

Ми живемо у молодій незалежній державі і відчуваємо на собі, як нелегко жити українській молоді. Нашому поколінню випало складне і відповідальне завдання – відродження державності, мови, нації, традицій. Однією з найвагоміших ознак нації є мова – за словами Панаса Мирного, «ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподівання, розум, досвід, почування». Завдяки рідній мові кожен із нас ідентифікує себе як українця. Мова народу – це його душа, національна гордість. Переважна більшість українців пишається і любить свою мову. Але важко зрозуміти українців, які добровільно розмовляють мовою тих, хто століттями прагнув нашого знищення. Мовою тих, хто століттями нас ненавидів, ставився із презирством. Мовою тих, хто вбив або спричинив убивства мільйонів наших співвітчизників, і ця цифра щоденно збільшується, враховуючи події на сході нашої країни. Мовою тих, хто відбирав і фальшував нашу історію! То кому ж, як не нам, українцям ХХІ століття, берегти рідну мову від спотворень, ворогів і політичних катаклізмів?

Україна переживає нині досить скрутні часи. Тяжка економічна та політична ситуація призводить до подальшого зубожіння населення. І весь цей комплекс соціально-економічних проблем ускладнюється все більш глибокою культурною кризою, яка спричиняє духовну деградацію суспільства, втрату ціннісних орієнтирів і подальший моральний занепад нашого народу. Відомо, що культура і духовність – це цивілізовані ознаки будь-якої нації, без яких вона взагалі не може існувати. Нація, в якій нівелюються духовні цінності, приречена на загибель, і це лише справа часу. Тому в цих умовах дуже

важливою для нас є активізація зусиль з підвищення духовного рівня українського народу, формування у нього стійкої системи глибоких морально-релігійних цінностей, оскільки саме вони складають основу мотиваційної сфери як особистості, так і суспільства в цілому. Те, чим керується окрема людина чи певна спільнота в своїх діях, досить чітко висвітлює її глибинну сутність. Якщо особистість чи суспільство сповідує високі гуманістичні цінності, то цілі і засоби її досягнення також будуть досить високими і гуманними. Тільки таким чином ми можемо досягнути поступового економічного, політичного й духовного піднесення нашої країни, оскільки ці сфери досить тісно переплетені і взаємозв'язані.

Немає сумніву, що кожна моральна особистість в Україні обере високу духовність, моральність, віру, надію та любов. Саме на цих засадах ми примножимо велич своєї держави, а для цього кожен має постійно самовдосконалюватися духовно і морально.

Висновки

Національні інтереси України в соціальній сфері полягають у забезпеченні високого рівня життя народу, а у духовній сфері – у збереженні і зміцненні моральних цінностей суспільства, традицій патріотизму та гуманізму, культурного і наукового потенціалу країни.

Особливі вимоги постають перед навчальними закладами – виховання молоді на вищих зразках загальнолюдської моралі, на основі національно-патріотичних та релігійних цінностей з метою забезпечення належного функціонування всієї духовної сфери суспільства, бо саме в духовній сфері формуються ціннісні засади суспільства, виробляються духовні блага і задовольняються духовні потреби людини, нації та людства – основа безпеки українського суспільства.

Література:

1. Боришевський М.Й. та ін. Виховання духовності особистості : навчально-методичний посібник / М. Й. Боришевський, Л. І. Пилипенко, О. І. Пенькова та ін. ; за заг. ред. М. Й. Боришевського. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 104 с.
2. Валецька Р.О. Основи валеології: підручник. – К., 2007. –140 с.
3. Поліщук Р.М. Культурна ідентичність як субстанційний чинник формування світогляду українського народу: дисертація. – Львівський національний університет ім. І.Франка. – Львів, 2017.
4. Угнівенко Т.М., Рой Н.М. Мова і здоров'я. – К., 2010
5. Чупрій Л. Духовні цінності як основа відродження української нації// <http://www.bulava.in.ua>

*Приходько Ольга Сергіївна,
студентка спеціальності «Інформаційно-комунікаційні технології в
освіті»*

*Прохорчук Олександр Михайлович,
к. пед.н., доц.,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОЛОГІЯ» З ВИКОРИСТАННЯМ SMART –ТЕХНОЛОГІЙ

В наш час спостерігається стрімкий розвиток інформаційних технологій та вже не новим є проведення навчальних занять з використанням мультимедійних презентацій. На більш сучасному рівні поряд з ними виникають нові інтерактивні технології, які дають змогу відійти від стандартного проведення начального заняття. Однією з головних задач для викладачів з дисципліни «Екологія» є ознайомлення, опанування та використання у своїй роботі сучасні інтерактивні технології. Вже сьогодні невід'ємною частиною навчального процесу стало використання SMART-технологій.

Слово smart англійського походження і перекладається як розумний або технологічний. На мою думку, досить вдалим є тлумачення абревіатури SMART дослідником В.Тихомировим (Тихомиров, с. 40) : S – самокерований, М – мотивований, А – адаптований, R – ресурсозабезпечений, T – технологічний. Переважна більшість дослідників розглядають Smart-освіту як навчальний процес з використанням технологічних інновацій та Інтернету, який надає слухачам можливість придбання професійних компетентностей на основі системного багатовимірного бачення і вивчення дисциплін, з урахуванням їх багатоаспектності і безперервного оновлення змісту.

Парадигма Smart-освіти передбачає перш за все гнучкість (наявність великої кількості джерел, максимальну різноманітність медіа (аудіо, відео, графіку), здатність швидко і просто налаштуватися під рівень і потреби слухача). Вона передбачає активний обмін досвідом та ідеями, персоніфікацію курсу в залежності від його завдань і компетенцій суб'єктів навчання, економію часу на доопрацювання вже наявного навчального контенту замість створення його з нуля. Крім цього, Smart-освіта є легко керованою, як із середини кожним вищим навчальним закладом через гнучкість навчального процесу, так і ззовні, тобто постійно живиться зовнішніми джерелами.

Технології електронного навчання лежать в основі організації навчального процесу в smart-університетах, і відкривають нові перспективи перед їх студентами. Студенти мають можливість отримувати практико-орієнтовану освіту. Електронні навчальні матеріали, підручники, посібники, методичні розробки постійно можуть коригуватись найновішою інформацією з професійних сайтів.

Особливе місце серед сучасних електронних засобів навчання посідає підручник, зокрема його електронний варіант. Використання електронних підручників у навчальному процесі дозволяє студентові не лише отримувати розширену інформацію з навчальної дисципліни, але й змінює саму форму отримання та засвоєння цієї інформації.

Технологічно більш просунутим в порівнянні з оцифрованим підручником є мультимедійний підручник. Такий електронний підручник окрім тексту та графіки може містити відео- та аудіоконтент, а також забезпечувати підтримку запитань та відповідей на базовому рівні. Завдяки відносній простоті реалізації та модернізації саме такий формат електронного підручника впродовж багатьох років залишається найпоширенішим в освітньому середовищі.

Останнім часом все більшої популярності набирають інтерактивні підручники. Інтерактивний підручник зазвичай містить всі елементи мультимедійного підручника, проте відрізняється від нього як технологіями створення, так і способами подачі навчального матеріалу. Основною перевагою даного виду електронного підручника є інтеграція в контент інтерактивних елементів – тестів, ігор, моделювання, анімації та інших динамічних конструкцій. Такий підручник здатен також запам'ятовувати результати студента протягом навчального курсу.

На якісно новий рівень виводить електронний підручник видавництво McGraw-Hill, роблячи його справді розумним. Цифровий підручник SmartBook розповсюджується у вигляді додатку для персональних комп'ютерів та мобільних пристроїв і покликаний змінити уявлення про електронний підручник, пропонуючи студентам технологію «адаптивного навчального досвіду», яка працює як віртуальний наставник, що постійно моніторить процес вивчення матеріалу і зосереджує увагу студента на певній інформації.

Отже, що перехід до Smart-технологій формує нові вимоги до науково-педагогічних працівників: педагоги мають бути не тільки добре обізнаними у своїй професійній царині, а й мати широкий світогляд, світосприйняття, вміти використовувати різні технології для роботи як з інформаційними ресурсами, так і з молоддю. Smart-підходи вимагають не надавати готові знання, а створювати умови для придбання молоддю власного досвіду і навичок. Тобто за концепцією Smart-навчання функцією викладача стає якісна навігація контентом, а не трансляція готових істин і передача знань.

Література:

1. Добровольська Н. SMART – освіта як новітня освітня парадигма – Київ, 2016.- 40 с.
2. Федосенко, В. А. Методика використання SMART-технологій у процесі підготовки майбутнього вчителя біології – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. – 73 с.

*Прищепя Вікторія Вікторівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Карлінська Яніна Валеріївна,
к. пед. н,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м.Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ НУШ

Виховання Людини культурної у сучасному суспільстві викликана глобальними змінами у соціокультурному, політичному, економічному житті багатьох країн світу, пов'язаними, перш за все, з відчуженням людей від загальнолюдських ідеалів і орієнтирів. У цих умовах все більше зростають вимоги до духовного становлення та культурного самовизначення підростаючого покоління. Одним зі шляхів виховання цілісної, гармонійної особистості, здатної вільно орієнтуватися у світі цінностей, є формування у неї естетичної культури, яка гармонізує і розвиває всі духовні здібності особистості, необхідні для життєтворчості.

Проблема естетичного виховання широко репрезентована у спадщині видатних українських педагогів та діячів освіти С. Лисенкової, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського. На сучасному етапі розвитку освіти дану проблему В. Борейко, Ю. Бойчук, Л. Лук'янової, В. Мелаш, С. Совгіра, Н. Пустовіт, Г. Тарасенко, Т. Шаповалова та ін., але зміст, засоби та форми естетичного виховання молодших школярів досліджено недостатньо, що неприпустимо в умовах Нової української школи.

Багатогранність поняття «естетичне виховання» зумовлює різні підходи до його тлумачення.

Так, В. Шацька розуміє естетичне виховання як сукупність послідовних впливів на учня засобами мистецтва, спрямованих на естетичний розвиток учнів, формуванню їх естетичних почуттів, смаків, поглядів тощо. В. Шацька до процесу естетичного виховання відносила не лише поступовий розвиток здібностей естетичного сприйняття, а й розвитком уміння проявити свої творчі здібності у тому чи іншому творі мистецтва (Шацька, 2000).

У педагогічній літературі естетичне виховання невід'ємно пов'язане з ідейним, творчим, моральним, фізичним вихованням. Такий підхід визначає позицію учня не тільки як спостерігача, а й як творця прекрасного.

Значний внесок у розвиток теорії та практики естетичного виховання зробив В.Сухомлинський. На думку педагога, завдання школи і батьків – надання щастя кожній дитині. Щастя – категорія багатогранна. На думку Сухомлинського, щастя – це можливість розкрити свої здібності, стати творцем свого життя, насолоджуватися красою навколишнього світу, створювати красу для інших (Сухомлинський, 1976).

А. Макаренко також схилився до думки про те, що надзвичайно важливо внести художній елемент у процес дитячого життя (Степаненко, Бойко, 2013).

У сучасному світі розвитку інтернетних технологій на людину спрямовується потік різної за якістю естетичної інформації, що потребує від людини бездоганного естетичного смаку як орієнтира, який допомагає відділити прекрасне від потворного.

Основою естетичного смаку є здатність людини емоційно реагувати на явища природи, суспільного життя, оцінювати їх. Така здатність формується протягом життя людини. Процес формування естетичного смаку пов'язаний з формуванням ідеалів і переконань особистості. На розвиток естетичного смаку впливають також умови життя, професійна спрямованість, культурний рівень людини тощо.

У педагогічній літературі часто приділяють увагу естетичному вихованню дітей. З педагогічної точки зору формування естетичного смаку дитини повинно відбуватися шляхом послідовного залучення особистості до системи естетичних цінностей. Розповсюдженню естетичних цінностей сприяють засоби масової інформації, твори мистецтва, етнокультурні традиції, побут тощо. (Крамаренко, 2014).

У освітньому процесі для реалізації естетичного виховання використовують такі форми роботи, як уроки, екскурсії, гуртки, конференції, бесіди, дискусії, колективні творчі справи, конкурси тощо.

Естетичне виховання учнів Нової української школи здійснюється на уроках мови, літератури, мистецтва, природознавства. Продовжують цю естафету з естетичного розвитку заняття з математики, граматики, де вчитель має змогу показати красу оформлення записів на дошці, у зошитах.

Діти за своєю природою є творчими, тому з дитинства пробують себе у різних видах діяльності – співах, мистецтву слова, малюванні. Важливий вплив у формування естетичних смаків, вподобань, суджень має позакласна робота з дітьми (Турчин, 2007).

Під час естетичного виховання потрібно звертати увагу на естетику поведінки учнів. Таку роботу варто проводити не тільки на уроках, а і в позаурочний час. На уроках потрібно відпрацьовувати основи дисципліни, дотримання тиші, акуратне ведення зошитів. У позаурочний час потрібно наголошувати на дбайливому ставленні до книг, шкільних меблів, доброзичливому ставленні між учнями. Всі ці моменти становлять основу естетичної поведінки і є завданням позакласної роботи.

Важливим для естетичного виховання є також залучення дітей до трудової діяльності. Потрібно пояснювати дітям основи розумної організації праці, вплив її результатів на фізичний та моральний стан людини. Потрібно в позаурочний час разом з учнями прибирати класну кімнату, шкільне подвір'я, клумби. Після прибирання вчитель повинен наголошувати на тому, яку красу створили діти своїми руками. Таким чином формується позитивне ставлення до праці, яке підкріплюється емоційно.

Однією з актуальних проблем сучасної методики виховання залишається естетичне виховання. Естетичне виховання – це частина виховного процесу,

спрямована на розвиток у дітей умінь і навичок сприймати, аналізувати, перетворювати дійсність за законами краси. Естетичне виховання ґрунтується на етиці – науці про закономірності художнього освоєння дійсності, про роль мистецтва у житті людини.

Естетичне виховання полягає у цілеспрямованому впливі на особистість з метою розвитку здатності сприймати красу, формування смаку, розвитку художніх здібностей. Естетичне виховання покликане активізувати ціннісну позицію щодо мистецтва, навчити людину інтерпретувати реальні життєві та мистецькі явища художніми засобами, направити людину та створення прекрасного.

Чимала роль у естетичному вихованні учнів Нової української школи відводиться позакласній роботі. Проведення свят, екскурсій, конкурсів, вікторин, виставок та інших заходів сприяє формуванню естетичних смаків, а також навичок художньої діяльності. Окрім цього такі форми роботи з дітьми сприяють розвитку базових компетентностей, включаючи соціальну та комунікативну. Тому позакласна робота з естетичним спрямуванням повинна бути неодмінною складовою освітньо-виховного процесу у закладах загальної середньої освіти.

Отже, естетичне виховання – це важлива сфера виховного процесу в Новій українській школі, яка володіє власними засобами, формами та методами. Шляхи виховання різні, а мета його одна – формування духовних смаків людини, розвиток її ідеалів та художньо-творчих здібностей. Естетичне виховання молодших школярів має здійснюватися на всіх етапах навчання, забезпечувати всебічний розвиток особистості, її здібностей та обдарувань, і на цій основі, сприяти збагаченню інтелектуального потенціалу народу, його духовності й культури, виховання громадянина, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України.

Література:

1. «Загальні питання естетичного виховання в школі» під редакцією В.Н. Шацької. К. // Просвіта. 2000. №4
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5-ти т. К., 1976, т.2. – С.410.
3. Степаненко М., Бойко А. Педагогічна концепція А. С. Макаренка. Рідна школа. № 1-2, 2013. С. 23-29.
4. Крамаренко А. М. Формування екологічних цінностей майбутніх учителів початкової школи: теорія і практика: монографія / А. М. Крамаренко. - Запоріжжя : КПУ, 2014. - 380 с.
5. Турчин Т. Естетичне виховання молодших школярів у позакласній роботі. Початкова школа. 2007. С. 16-17.

Пугач Юлія Сергіївна
студентка спеціальності
"Професійна освіта"
Сопівник Руслан Васильович
док. пед. н., зав. каф. пед.
Національний університет
біоресурсів і
природокористування
України (м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Актуальна тема, в якій потрібно розумітися - це формування правової культури особистості, тому що вона займає важливе місце в процесі створення та функціонування правової держави. Завжди потрібно знати закони, свої права, а ще - знати загальний рівень культури, адже правова культура тісно пов'язана з загальною культурою, а незнання законів - це правове безкультур'я.

Дану тему досліджували українські вчені-правознавці, такі як: В. Д. Бабкін, М. І. Коцюба, П. Ф. Мартиненко, П. М. Рабінович, Є. В. Назаренко, В. М. Селіванов та інші.

Перш за все потрібно розібратися що таке правова культура особистості. Правова культура особистості - це обумовлені правовою культурою суспільства ступінь і характер прогресивно-правового розвитку особи, які забезпечують її правомірну діяльність. Включає в себе знання законодавства і уміння користуватися законами, актами.

Правова культура особи означає не тільки те, що потрібно знати і розуміти право, а й розуміти що це соціальна цінність. Зміст правової культури досить об'ємний: правова поведінка, правосвідомість, правове мислення, результати.

"Правова культура, – як справедливо зазначають О. В. Сахаров і О. Р. Ратінов, – справляє організаційно-регулятивний вплив в плані забезпечення соціально-позитивної поведінки, попередження негативних проявів і усунення факторів, що цьому сприяють, при вирішенні соціальних завдань будь-якої сфери і будь-якого рівня життя суспільства".

Зараз існує багато проблем у формуванні правової культури особистості.

І ці проблеми ще тривалий час будуть актуальними, а дослідження по цій темі - необхідними.

Правова освіта має сприяти формуванню високого рівня правосвідомості та правової культури особистості. Ще одним із вагомих чинників формування правової культури є правова культура саме правлячої еліти, адже на її прикладі формується вона у громадян.

В Україні має постійно зростати мотивація активного формування правової культури, бо вона є фундаментом нового українського суспільства. Це все залежить від рівня організації правової освіти та виховання населення країни.

Отже, Україна - незалежна держава, яка може бути ще більше розвинута у всіх галузях, але багато що залежить від громадян, а не тільки від влади. Тому кожен з нас повинен усвідомлювати, що ми маємо бути всебічно розвинутими, знати права, розумітися в політиці, економіці.

Питання формування правової культури особистості є надзвичайно важливим, адже кожна людина повинна вміти застосовувати свою правосвідомість на практиці у житті та керувати своїми діями.

Ефективність правової культури залежить від інтелектуального й етичного розвитку суспільства, тому що правова культура це не тільки знання законів, а й ідеали та цінності.

Література:

1. Правознавство Михайла Настюка. Основи правознавства П.І.Ігнатенка.
2. Третяк С. Правове забезпечення правової культури населення як умова створення основ громадянського суспільства / С. Третяк // Право України. – 2005.
3. Власенко В. П. Генезис поняття “правова культура” у працях вітчизняних та зарубіжних вчених / В. П. Власенко // Часопис Академії адвокатури України. – 2010.
4. Требін М. П. Формування правової культури в Україні / М. П. Требін // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Правова культура і громадянське суспільство в Україні”, 12 жовтня 2007 року, НДІ держ. буд-ва та місцев. самовряд., Акад. прав. наук України, Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2007.
5. Голосніченко І. Правосвідомість і правова культура у розбудові Української держави / І. Голосніченко // Право України. – 2005.

*Пушкар Софія Олексіївна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Борисьонок Максим Олегович,
викладач фахових методик Початкової освіти,
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР»
(м. Нікополь, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ ТА ПЛАТФОРМ СТУДЕНТАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Глобальні процеси та виклики пандемії, які відбулися в світі, стають поштовхом для трансформації традиційної системи освіти. Сучасному суспільству потрібна якісна освіта, незалежно від обставин та подій що відбуваються. Тому, поява дистанційного навчання є логічним та закономірним етапом розвитку і адаптації освітнього процесу до сучасних умов.

Сучасні інформаційно-комп'ютерні технології дають змогу підвищити та вдосконалити ефективність освітнього процесу. Під час реформування освіти у закладах фахової передвищої освіти прогресивно розробляється концепція дистанційної освіти, що передбачає використання різних хмарних технологій.

Проблемі розвитку дистанційної освіти присвячені роботи багатьох зарубіжних науковців, таких як: Р. Деллінг, Д.Кіган, М. Мур, М. Томпсон та вітчизняних: О. Андрєєв, І. Козубовська, Є. Полат, А. Хуторський. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень сучасна дистанційна освіта в Україні наближена до традиційної форми заочного навчання, без застосування нових можливостей ІКТ, принципово нових навчальних онлайн-сервісів та платформ.

За переконанням В. Бикова (Биков, с.124), інформаційно-комунікаційні технології навчання – «це комп'ютерна складова педагогічної технології, що означає певну формалізовану модель деякого компонента в контексті змісту навчання і методики його подання у освітньому процесі, що представлена у цьому процесі педагогічними програмними засобами і передбачає використання комп'ютера, комп'ютерно орієнтованих засобів навчання і комп'ютерних комунікаційних мереж для розв'язування дидактичних завдань або їх фрагментів».

О. Суховірський (Суховірський, с.68) пропонує трактування поняття «навчальні онлайн-сервіси» з точки зору дидактики. При плануванні та організації освітнього процесу необхідною умовою є застосування продуктів інформаційно-комп'ютерних технологій для інформатизації сучасної освіти.

Згідно з [Положенням про дистанційне навчання](#) (Положення про дистанційне навчання, с. 6), затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.13 № 466 (зі змінами), зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 року за № 703/23235, дистанційне навчання реалізовується шляхом:

– запровадження дистанційної форми як окремої форми навчання;

– використання технологій дистанційного навчання для забезпечення якісного навчання в різних формах.

Упровадження в освітній процес нових онлайн-сервісів, дає ряд позитивних результатів, таких як:

- вільне володіння інформаційно-комп'ютерними технологіями;
- розширення інтелектуального та творчого простору студента;
- можливість самореалізації і самоствердження;
- реалізація комунікативних, творчих, технічних здібностей студентів;
- залучення до самостійної діяльності.

Для оптимальної організації дистанційного навчання можливе використання наступних онлайн-сервісів і платформ.

[Google Classroom](#) – це безкоштовний WEB-сервіс створений компанією Google для закладів освіти. Мета сервісу полягає у спрощенні, створенні, поширенні та класифікації завдань безпаперовим шляхом, а також прискорення процесу поширення файлів між викладачем та студентом. Зображення WEB-сервісу «**[Google Classroom](#)**» подано на рис. 1.

Рис.1 Зображення WEB-сервісу «**[Google Classroom](#)**»

Google Classroom об'єднує в собі: Google Drive для створення та обміну завдань, Google Docs, Sheets and Slides для написання, Google Calendar для розкладу. Студенти можуть бути запрошені до особистого класу через приватний код доступу. Кожен створений клас містить окрему папку на Google диску відповідного користувача Google Drive, куди може подати роботу студент, яку оцінює викладач.

Перевагою сервісу Google Classroom є його мобільність у використанні. Працювати з ним можна не тільки за допомогою персонального комп'ютера, а й за допомогою мобільних технологій, які дозволяють користувачам робити фото та прикріпляти їх до завдань, ділитися файлами з інших додатків. Викладач може відстежувати прогрес кожного студента, а після оцінки його роботи, може повернути її разом з коментарями.

[LearningApps.org](#) – онлайн сервіс, що дозволяє створювати інтерактивні вправи. Він є конструктором для розробки різнорівневих вправ та завдань з різних предметних галузей. Зображення онлайн-сервісу LearningApps.org подано на рис. 2.

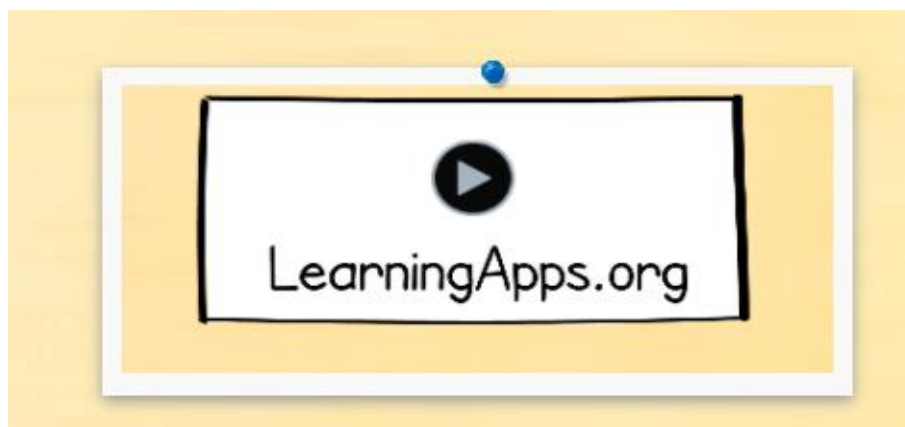

Рис. 2. Зображення онлайн-сервісу LearningApps.org

Особливість сервісу полягає в тому, що він працює на декількох мовах та заснований на роботі із шаблонами вправ. Тематика завдань різноманітна від роботи з навчальними картками до розв'язування кросвордів та створення карти знань. Усі вправи поділено на категорії, що відповідають виду завдання, яке необхідно виконати студентам, а саме: вибір, розподіл, послідовність, заповнення, онлайн-ігри, інструменти.

Система дистанційного навчання платформа – **Moodle** (рис. 3) має досить багато можливостей як для студентів так і для викладачів.

Рис. 3. Зображення платформи Moodle

У середовищі Moodle студенти отримують: 1) доступ до навчальних матеріалів (лекцій, практичних і лабораторних робіт, семінарських завдань) та засобів для спілкування і тестування; 2) засоби для групової роботи (форум, чат, семінар, вебінарів; 3) можливість перегляду результатів проходження тестових завдань; 4) доступ до завантаження файлів з виконаними завданнями; 5) можливість використання функцій нагадувань про найближчі події на курсі.

Викладачам надається можливість: 1) розробки авторських дистанційних курсів; 2) розміщення необхідних навчальних матеріалів, а також відео, аудіо і презентаційні матеріали; 3) використання різних типів тестів та автоматичного

їх створення; 4) автоматизації процесу перевірки знань, звітів щодо проходження студентами курсу.

Отже, однією з важливим проблем організації дистанційного навчання є впровадження та використання сучасних онлайн-сервісів і платформ в освітній процес педагогічних коледжів. Застосування продуктів інформаційно-комп'ютерних технологій у традиційному освітньому середовищі дозволяє диференціювати процес навчання студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, дає можливість розширити спектр способів представлення та запам'ятовування навчальної інформації, дозволяє здійснювати гнучке управління освітнім процесом.

Література:

1. Положення про дистанційне навчання (2013) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
2. Биков В. Ю. (2008) Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ: Атіка. 684 с.
3. Суховірський О. В. (2005) Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання інформаційних технологій : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки АПН України. Київ: 303 с.

*Радзівська Марина Вікторівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Помігуєва Лариса Петрівна,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана
Франка» Чернігівської обласної ради (м. Прилуки, Україна)*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НУШ

Сучасне навчання і виховання учнів у закладах освіти базується на засадах нової педагогічної етики, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємоповага та творче співробітництво вчителя та учня. Ця мораль утверджує не рольове, а особистісне спілкування (підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра); зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думками, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання. Принципово важливою є орієнтація партнерської діяльності вчителя та учня на розвиток творчості – творчої активності, творчого мислення, «здібностей до адекватної діяльності в нових умовах» (Кравчинська, с.87).

Здобувши знання з методик навчання дисциплін у коледжі, студенти третього курсу починають реалізувати практичну діяльність під час проведення пробних уроків у Прилуцькому закладі загальної середньої освіти I-III ступенів №6 (ліцеї №6) Прилуцької міської ради Чернігівської області. Викладачі-методисти коледжу дають консультації щодо проведення уроків у навчальних закладах, частиною яких вважається обов'язковим ознайомлення з нормативними документами, що стали невід'ємною частиною нашого часу в умовах пандемії, "Про організацію роботи закладу" та з метою зменшення ризиків поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Ознайомлення з документами насторожує, але молодші школярі, студенти-практиканти, викладачі, вчителі дотримуються усіх норм проведення уроків в умовах пандемії: санітарна обробка поверхонь меблів, підлоги, систематичне провітрювання класів на перервах, миття та дезінфікування рук, носіння захисних масок. Така організація режиму вже стала порядком для всіх учасників навчального процесу і поєднується з ним, як невід'ємна частина.

Особливої уваги потребує дотримання учителем, студентом-практикантом програми НУШ. Шкільний урок має нагадувати цікаву гру, а не виснажливий процес в абсолютній тиші. Уроки мають розпочинатися із «ранкового кола», де першачки спілкуються один з одним і разом з учителем обговорюють нові знання, плануючи робочий день. Нажаль, в умовах пандемії цей захід не проводиться у закладах освіти задля безпеки здоров'я учнів.

Одне з головних завдань НУШ – навчити дитину щодня користуватися здобутими знаннями в реальному житті. Однією з частин інтеграції процесу є залучення до того, що оточує дітей, тобто навчати дітей жити і пристосовуватися до умов життя у світі. Під час проходження практики студенти коледжу спонукають учнів до навчання, заохочують, щоб дитина самостійно здобувала знання, знаючи, що це потрібно робити сучасними та цікавими методами. На уроках НУШ враховують думку кожної дитини і панують атмосферу дружньої бесіди.

Важливо знати, що Нова українська школа відрізняється від звичайної української школи перш за все тим, що зміст навчання інший, тобто предмети, які опановують діти – це не просто предмети, щоб учні отримали певну кількість знань, а щоб вони одержали відповідні компетенції. Серед компетенцій важливими є наступні:

- вміння говорити та викладати думки рідною мовою;
- вивчення іноземних мов;
- математична грамотність;
- інформаційно-цифрова компетентність;
- здатність до пошуку нових знань;
- загальнокультурна грамотність;
- екологічна грамотність та здорове життя;
- підприємливість;
- компетентність в природничих науках і технологіях;
- уміння співпрацювати з іншими людьми, попереджати і вирішувати конфлікти.

У НУШ предмети запроваджуються поступово і без поглиблення, щоб дитина могла адаптуватися до шкільного навантаження. Перший цикл початкової освіти передбачає індивідуальний підхід до кожного учня та мінімальну кількість домашніх завдань. НУШ вимагає, щоб замість звичних уроків учителі проводили ігрові заняття з дітьми. Другий цикл формує почуття самостійності та відповідальності, запроваджується предметне навчання, яке передбачає систему оцінювання.

Наголошуючи на відмінності у тому, що в НУШ більше інтегрованих уроків, коли в один предмет можна об'єднати декілька інших, студенти-практиканти дотримуються такого поєднання під час проходження педагогічної практики, а методисти коледжу разом з учителями ліцею №6 сприяють у реалізації процесу інтеграції. Однак, не у кожному класі зустрічається використання такого методу роботи. Підручники відповідають вимогам НУШ, але вчителі не завжди дотримуються їх змістовності. Деякі уроки проводяться стандартно, з частковими вимогами НУШ: діти сидять за партами та слухають лекцію вчителя з певної теми, коли приходить час, то застосовуються ігри та наочність, підготовлена вчителем заздалегідь. Проте, учням нудно сидіти й слухати інформацію, яку вони можуть не засвоїти без прикладів із життя, що мають придумати самі. Діти реалізують свої знання в грі і це позитивно впливає на засвоєння ними навчального матеріалу.

Досить дивно, що учні перших класів не повинні отримувати домашніх завдань, однак, так вважають не всі вчителі. Деякі педагоги з окремих дисциплін дають учням примітивні завдання для виконання вдома з метою, аби діти не забували вивченого матеріалу на уроці та практикували його вдома. Студенти коледжу підтримують цю ініціативу лише з вивчення математики, української та іноземних мов.

Отже, Нова українська школа поступово входить у навчальний процес і реалізує свою мету виховання та навчання молодого покоління як всебічно-освічених людей з власними судженнями, долаючи труднощі сучасних випробувань в умовах пандемії.

Література:

1. Бібік Н. М. (2018) Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. – Київ: Літера ЛТД, – 160 с.

2. Кравчинська Т. С. (2017) Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність// Підготовка керівних та педагогічних кадрів до реалізації Концепції Нової української школи: Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 6 квітня 2017 року. – Харків: Харківська академія неперервної освіти. – С. 85–88. – [Електронний ресурс.] Режим доступу : <http://conf-hano.at.ua/load/>

3. Кривонос О. М. (2013) Використання інформаційно-комунікаційних технологій в навчанні : навч. посібник / О. М. Кривонос. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка,. – 182 с.

4. Мариняк Н.В. (2019) Шляхи реалізації педагогіки партнерства в контексті концепції нової української школи. [Науково-практична конференція "Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ"](#).

5. Ніколенко Л. (2018) Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи // Методист, – [Електронний ресурс.] Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/710749/1/>

*Резнік Ольга Геннадіївна,
студентка спеціальності «012 Дошкільна освіта»
Сонова Дана Олегівна,
викладач циклової комісії з педагогічної освіти,
Фаховий коледж “Універсум”
Київського університету імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі вдосконалення дошкільної освіти значних змін зазнали вектори та пріоритети мовленнєвого розвитку дітей передшкільного віку, підходи до навчання рідного мовлення. Одним з пріоритетних напрямів сучасної дошкільної лінгводидактики є вивчення педагогічних умов формування діалогічної компетенції дітей передшкільного віку.

У Базовому компоненті дошкільної освіти визначено такі кінцеві результати розвитку мовлення випускника закладу дошкільної освіти як сформованість у нього різних видів мовленнєвої компетенції: фонетичної, лексичної, діалогічної та монологічної (Богуш, с. 150).

Педагогічні умови формування діалогічної компетенції дітей передшкільного віку розглядалась такими корифеями педагогічної науки, як Я.А. Коменським, С.Ф. Русовою, К.Д. Ушинським, Є.І. Тихеевою, В.О. Сухомлинським, І.І. Огієнком, а також такими відомими психологами, як О.Р.Лурія, Д.Б.Ельконін, Л.С.Виготський, А.К.Маркова, С.Л.Рубінштейн.

На важливості вивчення педагогічних умов формування діалогічної компетенції наголошують такі сучасні українські науковці як Н.В.Луцан, Г.В.Чулкова.

Варто зазначити, що, хоча проблема розвитку в дітей передшкільного віку діалогічної компетенції перебуває в центрі уваги науковців, спостереження за спонтанним мовленням дітей у групах закладів дошкільної освіти довели наявність низки проблемних питань, таких як:

- недостатнє наукове вивчення специфіки діалогічної компетенції дітей на етапі дошкільного дитинства і поширене використання дітьми невмотивованого розмовного мовлення з недотриманням норм вимови;

- відсутність наукових методичних рекомендацій з дотримання педагогічних умов формування діалогічної компетенції дітей передшкільного віку і потреба практики дошкільної освіти в інноваційних педагогічних технологіях;

- відсутність підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до роботи з розвитку діалогічної компетенції дітей передшкільного віку і відсутність єдиного стандарту розмовного мовлення дітей;

Визначені проблемні питання зумовили мету нашого дослідження: здійснити аналіз педагогічних умов формування діалогічної компетенції дітей передшкільного віку.

Досягнення сформульованої мети вимагає розв'язання таких завдань:

- 1) виявити основні підходи до проблеми формування діалогічної компетенції в сучасному просторі дошкільної освіти;
- 2) охарактеризувати особливості особистісно орієнтованого підходу;
- 3) довести доцільність застосування словоцентричного підходу до мовленнєвого розвитку дитини передшкільного віку, що дозволить забезпечити цілісність у реалізації завдань розвитку діалогічної компетенції дітей передшкільного віку.

Український дослідник А.П.Васильєв визначає мовну компетенцію як сукупність конкретних вмінь, які необхідні члену мовного суспільства для здійснення мовленнєвих контактів з оточуючими та оволодіння мовою як навчальним предметом.

В межах особистісно орієнтованого підходу розвиток діалогічної компетенції в переддошкільному віці реалізується за умови створення практичного мовного середовища, в процесі спілкування з іншими дітьми та дорослими, одночасно в таких системах, як: "дитина – однолітки", "дитина – дитина", "дитина – дорослий". Дослідники зазначають, що інформаційне наповнення діалогічної компетенції під час спілкування дитини з одногрупниками та вихователями є кардинально різним (Н.Сергєєва, Є.Смирнова, О.Гвоздев, Т.Піроженко, Л.Єфіменкова, В.Капінос). Діалог, що стосується системи "дитина-дитина" характеризується повнішим та активнішим використанням різних мовних засобів, зв'язністю, зрозумілою структурою, правильною побудовою на протилежності діалогам між дитиною і вихователем. Під час діалогу з вихователем дошкільник не намагається бути зрозумілим, бо вихователь розуміє вихованця в різних ситуаціях. На протилежності, одногрупники потребують чітких та ясних слів. Необхідність у спілкуванні з одногрупниками та друзями спонукає дитину до мовленнєвої активності. Під час роботи за напрямом особистісно орієнтованого підходу вихователі констатують той факт, що висловлювання дітей старшого дошкільного віку різні за використаними мовними засобами та розміром.

На нашу думку, цікавими для наукового дослідження є такі підходи:

- аксіологічний: вивчення явищ з метою виявлення їх можливостей задовольняти потреби дитини, розв'язувати завдання гуманізації суспільства, у якому дитина є найвищою цінністю;
- ресурсний: виявлення і розвиток потенційних можливостей кожної дитини;
- синергетичний: саморозвиток особистості здійснюється через постійну взаємодію з оточуючими, що мотивує формування її нових якостей;
- системний (Богуш, Гавриш, Котик, с. 78).

Варто зазначити, що цілісний підхід до формування діалогічної компетенції є необхідним, бо структурований діалог є неможливим за відсутності діалогічних відносин, сформованої активної позиції. Оволодіння діалогічною компетенцією є неможливим без опанування мови та засобів невербальної комунікації, виховання культури мовлення.

Діалогічне мовлення виступає головною формою спілкування дітей передшкільного віку. Раніше, у методиці розвитку мовлення розглядалася проблема стосовно визначення потреби навчання дітей діалогічного мовлення, якщо вони засвоюють його мимовільно під час спілкування з іншими людьми.

Не варто забувати, що діалог є природним середовищем розвитку особистості дитини передшкільного віку. У дітей передшкільного віку треба розвивати вміння будувати діалог, тобто ставити запитання, відповідати опоненту, вміти пояснити, заперечити думку, з якою не згоден. З цією метою використовують бесіди на різні теми, пов'язані з життям дитини в сім'ї, закладі дошкільної освіти, зі стосунками з одногрупниками та вихователями, захопленнями. Українські дослідники Л.Колунова та М.Львов вважають, що важливо розвивати вміння слухати іншу людину, задавати запитання та відповідати на запитання співрозмовника.

Отже, практика та наукові дослідження довели, що у дітей передшкільного віку необхідно розвивати в першу чергу діалогічну компетенцію, яка не формується без прямого впливу вихователя. Важливим є навчити вихованця вести діалог, розвивати вміння слухати та розуміти мову отчужених, вміти підтримувати розмову, правильно і зрозуміло відповідати на запитання та запитувати самому, вміти поводити себе відповідно до ситуації спілкування. Вважаємо за доречне запровадити словоцентричний підхід як головну педагогічну умову мовленнєвого розвитку дитини передшкільного віку, що, на нашу думку, дасть змогу забезпечити цілісність у реалізації завдань розвитку діалогічної компетенції мовлення дітей.

Література:

1. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. (2006) Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. За заг. ред. А. Богуш, Н.Гавриш, Т.Котик. Київ: Видавничий Дім "Слово". 304 с.

2. Богуш А.М. (2008) Педагогічні виміри Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі. За заг. ред. А.М.Богуш. Київ: Видавничий Дім "Слово". 272 с.

Саражинський Артем Сергійович
студент спеціальності «Початкова освіта»

Саражинська Світлана Василівна
викладач педагогіки

Комунальний заклад кийвської обласної ради
«Ржищівський гуманітарний фаховий коледж»
(м. Ржищів, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

З початку 2020 року весь світ опинився в складних економічних, суспільних і психологічних умовах, зумовлених пандемією. Перехід на дистанційне навчання став несподіваним, неочікуваним та доволі серйозним випробуванням для усіх учасників освітнього процесу – від освітян, студентів, учнів та їхніх батьків. Всім довелось прийняти цей виклик та швидко адаптуватись до обставин сьогодення.

Саме тому, на сучасному етапі розвитку освіти постає необхідність підготовки компетентного фахівця, який зможе брати активну участь у розвитку освіти, науки та культури. Як наслідок, у процесі професійної підготовки майбутніх учителів необхідно не тільки формувати предметні знання й уміння, але й сприяти розвитку тих особистісних якостей випускників, які дозволили б їм у майбутньому вирішувати педагогічні завдання та відтворювати нові підходи до освітнього процесу. Майбутні педагоги мають готувати та подавати навчальний матеріал з урахуванням сучасних підходів до навчання, застосовувати інформаційно-цифрові технології в освітній діяльності.

Враховуючи сучасні тенденції у професійній підготовці майбутніх учителів, на конкретно-науковому рівні методології вивчення проблеми формування професійної готовності майбутніх учителів до використання інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі нами визначено такі підходи: особистісно зорієнтований, діяльнісний, компетентнісний, контекстний, середовищний та інформаційний. Розкриємо суть кожного із них.

Особливу роль відіграє особистісно зорієнтований підхід. Це базова ціннісна орієнтація педагога, яка визначає його позицію у взаємодії з кожним учнем і колективом (Вишнякова, с.152). У межах особистісно зорієнтованого підходу передбачається звернення до природного процесу саморозвитку задатків і творчого потенціалу особистості вихованця, створення для цього відповідних соціально-педагогічних умов, у яких він знаходився б не в ролі виконавця або спостерігача, а був би повноправним автором своєї життєвої позиції, відповідальним за власні вчинки (Дубасенюк, с.436).

Вирішальною умовою розвитку особистості є її діяльність. В «Енциклопедії освіти», зазначається, що сутність діяльнісного підходу, по-перше, проявляється в дослідженні процесу взаємодії людини з навколишнім

світом; по-друге, означає виявлення й опис тих способів дії, що розкривають саме зміст поняття в навчальному матеріалі (Кремень, с.1040).

Свою увагу вважаємо за потрібне зосередити на компетентнісному підході, без якого неможливо успішно здійснювати професійну підготовку сучасного фахівця. Його суть, з одного боку, полягає у спрямованості освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. З іншого – визначається через сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів (Лебедев, с.3). Він дає змогу оновити, осучаснити, модернізувати підходи до реалізації навчального процесу і визначення його результатів, вийти на новий виток розвитку теорії та практики навчання відповідно до вимог сучасності, новий якісний результат освіти (Волкова, с.615).

Особливу роль у формуванні професійної готовності майбутніх учителів до використання інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі відіграє контекстний підхід. Провідна ідея контекстного підходу полягає в тому, що навчальна інформація має засвоюватися студентом засобами моделювання власної практичної дії та вчинків, наближених до предметного і соціального змісту учительської праці, що супроводжується перетворенням знань з предмета навчальної діяльності на засіб регуляції професійної діяльності, а також трансформацією мотивації – з навчальної на професійну (Возна, с.237).

У контексті дослідження проблеми формування професійної готовності майбутніх учителів до використання інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі є застосування середовищного підходу. О. Ярошинська визначає середовищний підхід, як інструмент пошуку нових ресурсів удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів в умовах середовищної взаємодії (Ярошинська О., с.104).

Для створення такого середовища необхідно навчити студентів добирати відповідний контент, тому актуальним є застосування інформаційного підходу. Згідно із дослідженням О. Кошук, його основою «є положення про те, що всі існуючі об'єкти та процеси пов'язані зі створенням, накопиченням, обміном та використанням відомостей...» (Кошук, с.98).

Отже, впровадження цифрових технологій в освітній процес істотно прискорює передачу і засвоєння знань, сприяє підвищенню якості навчання, що дає можливість майбутнім фахівцям успішно і швидко адаптуватися в сучасному суспільстві. Невпинне збільшення обсягів інформації спонукає до необхідності удосконалення підготовки вчителів, пошуку інноваційних технологій підвищення кваліфікації, а також постійного, неперервного удосконалення фахової компетентності спеціалістів.

Література:

1. Вишнякова С. М. Профессиональное образование: Словарь. Ключевые понятия, термины, актуальная лексика. Москва : НМЦ СПО, 1999. 538 с., с. 152

2. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 436 с.
3. Енциклопедія освіти / АПН України ; [голов. ред. В. Г. Кремень]. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Лебедев О. Е. Компетентностный подход в образовании. Школьные технологии. 2004. № 5. С. 3-12
5. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник. 2-е вид., перероб., доп. Київ : Академвидав, 2007. 615 с.
6. Возна З. Контекстний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів суспільних дисциплін. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. 2016. С. 237-241
7. Ярошинська О. Середовищний підхід в професійній освіті: теоретичні засади та перспективи впровадження. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2011. Вип. 4. Ч. 1. С. 104-109
8. Кошук О. Методологічні засади дослідження проблеми формування професійної компетентності майбутніх інженерів з механізації сільськогосподарського виробництва. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

*Симчук Вікторія Володимирівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Семенча Людмила Григорівна,
к. псих. н.,
КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний
коледж» Дніпропетровської обласної ради»
(м. Нікополь, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Дослідження психологічних та методологічних проблем та особливостей дистанційного навчання є актуальним у зв'язку з триваючим процесом розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в сучасному суспільстві, особливо в ситуації пандемії, коли більшість людей, а особливо учнівська і студентська молодь, в усьому світі опинилися в ситуації вимушеної ізоляції, або, як відзначають психологи, стали «заручниками чотирьох стін».

Метою дослідження є дослідження та аналіз методологічних та психологічних проблем, які виникають у викладачів та студентів педагогічного коледжу, при використанні інформаційно-комунікаційних технологій, в процесі організації дистанційного навчання в умовах тимчасової вимушеної ізоляції у зв'язку з епідеміологічною ситуацією в країні.

Основні завдання, які цікавили нас у форматі зазначеної проблеми – проаналізувати, на яких освітніх платформах сьогодні працюють і навчаються майбутні вчителі спільно зі своїми педагогами; дослідити ставлення студентів педагогічного коледжу до навчання в умовах дистанційного навчання і саме в ситуації карантину; вивчити проблеми, з якими зіштовхуються наші студенти саме в цей період; якої допомоги потребують і наскільки важче їм стало вчитися.

При організації дистанційного навчання в нашому навчальному закладі в умовах вимушеної ізоляції у зв'язку з епідеміологічною ситуацією в країні, викладачі мають змогу самостійно обирати навчальні платформи, веб-ресурси, методи і засоби навчання (Google Classroom, Moodle та ін.). Зворотний зв'язок між студентом і викладачем у системі дистанційного навчання є абсолютним її атрибутом. Тому для проведення лекційних занять та консультацій в онлайн-режимі викладачі обирають сервіси Zoom, Skype, Google Meet. Телеконференції дають можливість певній кількості студентів "збиратися" у призначену годину у віртуальному класі і працювати, практично, як на звичайному занятті, виконуючи завдання викладача і ставлячи при цьому запитання. Причому запитання, що ставлять викладачу, і відповіді на них доступні відразу всім відвідувачам віртуального класу. Важливою є комунікація студентів між собою. Так названі «групові чати» в певних соціальних мережах дають змогу студентам поспілкуватися в режимі реального часу, обмінюючись враженнями і

ставлячи актуальні запитання. Також комунікація між викладачами і студентами здійснюється за допомогою мобільного зв'язку, месенджерів Viber, WhatsApp, Facebook Messenger, послуг електронної пошти Gmail, Ukr.net та ін., що дає змогу студентів-слухачеві обмінюватися інформацією з викладачем, ставити запитання й одержувати на них відповіді, обговорювати поточні проблеми й організаційні моменти. Невід'ємною частиною зворотного зв'язку є офіційний сайт коледжу.

Контроль та оцінювання знань студентів відбувається за допомогою сервісів Майстер Тест та Google Forms. Задля оформлення звітів щодо проходження практики студенти використовують у своїй роботі хостинг Google Sites, в якому створюють власні електронні щоденники практики.

Варто зауважити, що при аналізі роботи студентів з певними веб-ресурсами найбільше труднощів виникало з використанням хостингу Google Sites. А найбільш зрозумілими та доступними у використанні були месенджери Viber, WhatsApp, та послуги електронної пошти, так як даними засобами комунікації та зв'язку ми користуємося щодня.

Для викладачів однією з основних труднощів є відсутність можливості безпосередньо спостерігати за реакцією студентів на пропонований навчальний матеріал, неясності (неповне або неправильне розуміння) при письмовому зворотньому зв'язку між студентами і викладачами. Порушується (при онлайн-лекціях) або зникає (при листуванні і розміщенні матеріалів в мережі) повноцінний зоровий контакт, що забезпечує координацію ресурсів уваги і контроль сприйняття інформації та формування навичок.

Під час організації та здійснення навчального процесу як у студентів так і у викладачів виникають різні психологічні проблеми. Серед них: емоційна напруга; стрес; дратівливість; брак «живого» спілкування та комунікації з оточуючими людьми, самотність; негативний настрій; паніка, тривога.

Задля з'ясування проблем, які виникають у студентів педагогічного коледжу під час дистанційного навчання, нами було сплановано та проведено дослідження у вигляді опитування за допомогою веб-ресурсу Google Forms. В ньому взяли участь 46 осіб, які є студентами III курсу КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж» ДОР». Для проведення дослідження була розроблена анкета, яка містить 10 запитань.

Дослідження проводилось з дотриманням принципів добровільності і анонімності. В ході опитування були отримані наступні результати:

- На перше запитання «Чи можливо отримати реальні знання в процесі дистанційного навчання?» - 55,6% респондентів відповіли – так; 30,4% обрали відповідь – важко відповісти; 13% відповіли - ні.

- На друге запитання «Чи задоволені ви результатами вашого дистанційного навчання?» 47,8% опитуваних відповіли – задоволений(а); 30,4% опитуваним було важко відповісти на це запитання; 21,7% відповіли, о незадоволені.

- На третє запитання анкети «Яка форма навчання Вам більше до вподоби?» 56,5% відповіли, що денна; 43,5% назвали дистанційну форму.

- В запитанні «Назвіть обставини, що негативно впливають на організацію Вашого повноцінного дистанційного навчання» найбільший відсоток серед обраних учасниками відповідей становлять такі варіанти: недостатня самоорганізація, ризик необ'єктивного оцінювання, відсутність необхідного технічного обладнання вдома, нерегулярність комунікації з викладачем, у мене не виникає жодних труднощів.

- Відповідаючи на запитання «Які проблеми, пов'язані з вашим емоційним психологічним станом, виникають у вас під час дистанційного навчання?», учасники опитування також мали можливість обрати декілька варіантів відповідей: емоційна напруженість (страх, гнів, дратівливість, агресія) – 52,2%; постійний стрес – 15,2%; самотність (відсутність спілкування) – 17,4%; почуття втоми – 50%; відсутність позитивного настрою – 37%; не виникає жодних проблем – 26,1%.

- Виходячи з відповідей учасників опитування, на шосте запитання анкети «Якою, на Вашу думку, є результативність освітнього процесу в умовах дистанційної роботи?» , встановлено, що 69,6% респондентів вважає результативність освітнього процесу в умовах дистанційної роботи середньою, 13% - нижче середньої, 10,9% - вище середньої, 4,3% - високою, 2,2% - низькою.

- На сьоме запитання «Як часто ви звертаєтесь за порадою до одногрупників, батьків, куратора, викладачів щодо питань організації дистанційного навчання та підготовки д/з?» 69,6% учасників опитування відповіли, що інколи; 26,1% - часто; 4,3% - ніколи.

- На 8 запитання анкети «До кого за допомогою щодо питань організації дистанційного навчання та підготовки д/з Ви звертаєтесь частіше?» 71,1% респондентів відповіли, що до одногрупників»; 26,7% – до куратора; 2,2% вказали відповідь – до батьків.

- Метою наступного запитання анкети було визначення загального ставлення до дистанційного навчання. На дане питання було отримано наступні відповіді: 45,7% опитуваних має нейтральне ставлення, 41,3% - позитивне, 13% - негативне.

- Останнє запитання анкети було відкритого типу і присвячене визначенню кольорових вподобань щодо дистанційного навчання в умовах карантину. Було отримано досить різноманітні варіанти відповідей: зелений (36%); червоний (15%); синій (13%); чорний (10%); фіолетовий (8%); сірий (5%); жовтий (5%) Слід відзначити, що по відношенню до дистанційного навчання, спираючись на результати кольорового тесту, ми можемо зазначити, що студенти позитивно і спокійно ставляться до дистанційного навчання. Але, при цьому, їм не вистачає спілкування, фізичної активності, емоції з боку оточуючих.

Отже, серед важливих проблем та недоліків дистанційної форми освіти, на нашу думку, варто виділити:

– відсутність особистого спілкування між викладачем та студентом (відбувається менш ефективна передача знань, без особистого контакту);

- не вистачає спілкування з колегами-студентами для обміну досвідом;
- у студента спостерігається низький рівень особистісної мотивації, невміння навчатися самостійно, без постійної підтримки та підштовхування з боку викладача;
- відсутність можливості негайного практичного застосування отриманих знань із наступним обговоренням питань, що виникають, з викладачем і роз'яснення ситуації на конкретних прикладах;
- студенти не завжди можуть забезпечити себе достатнім технічним обладнанням – мати комп'ютер та постійний доступ до мережі Інтернет.

Підсумовуючи результати дослідження, можемо зауважити, що з огляду на отримані відповіді, на перші запитання анкети ставлення до дистанційного навчання як такого у студентів виявляється позитивним. Але аналізуючи вказані відповіді, ставлення загалом видозмінюється. Дана видозміна пояснюється тим, що в подальших запитаннях увага акцентувалася саме на організацію дистанційного навчання в умовах вимушеної ізоляції. Адже саме умови соціальної ізоляції провокують підвищення рівня симптомів психологічного дистресу, коли стрес дуже сильний і заважає діяти або триває занадто довго і виснажує організм.

*Ситник Олександр Сергійович,
студент спеціальності Середня освіта (Фізична культура)
Прудиус Олена Станіславівна,
викладач психолого-педагогічних дисциплін,
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний
фаховий коледж імені І.С. Нечуя-Левицького»*

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ТА ЗАНЯТТЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Розвиток людства набирає дедалі динамічнішого характеру. Про це свідчить аналіз будь-якої сфери суспільного життя. Зміна ідей, знань, технологій відбувається швидше, ніж зміна людського покоління. Все це суттєво відображається і на організації освітнього процесу.

Соціальна ізоляція, lockdown, карантин – ці слова впевнено увійшли у лексикон, це нова реальність. Карантинні заходи, спрямовані на зупинення пандемії COVID-19, викликали ряд суттєвих змін у способі життя населення, в тому числі дитячого. І до цих змін організму необхідно адаптуватися. Першими проявами некомфортного існування у будь-яких нових умовах є негативні емоції, які можуть закріплюватись у психоемоційні порушення (патологічна тривожність, депресія тощо) та призводити до інших патологічних проблем на фізичному та соціальному рівнях. Відомо, що провідними керованими факторами ризику щодо психічних порушень у дітей є: постійне перебування під час карантину у приміщенні (у замкненому просторі); дистанційне навчання без можливості онлайн-спілкування з вчителем і однокласниками; переважання сидячої поведінки (низький рівень рухової активності).

Отже, оптимізація цих аспектів життя достеменно позитивно позначається на процесах збереження та зміцнення здоров'я дітей. Таким чином, обмеження соціальної взаємодії і рухової активності, а також відсутність можливості інтерактивного он-лайн навчання з вчителем і класом під час карантинних заходів приводить до підвищення показників тривожності і депресії у дітей та підлітків (Павелків, с.232).

При впровадженні карантинних заходів необхідно сприяти забезпеченню фізичної безпеки для дітей під час пандемії, дбати про їх емоційне та психологічне здоров'я. Перш за все, дорослі мають підтримати дітей і заспокоїти їх, розповісти про те, що вони та їх сім'ї в безпеці і дати зрозуміти, що дорослі несуть відповідальність за їх безпеку. Також дорослим важливо встановити і дотримуватися рутини, щоб забезпечити дітям відчуття безпеки та передбачуваності (наприклад, щодня однаковий час прийому їжі та відходу до сну). Дорослі можуть допомогти дітям розробляти механізми саморегуляції. Коли діти знаходяться у стресі, їх тіло реагує, активуючи систему реакції на стрес. Для того, щоб допомогти їм контролювати ці реакції, важливо як визнавати їх почуття (наприклад, "я знаю, що це може тебе лякати"), так і

підтримувати їх у тих активностях, які допомагають із саморегуляцією (наприклад, заняття фізкультурою, глибоке дихання, майдфлунес або заняття з медитації, щоденна рутинна щодо харчування та дотримання режиму дня).

Також не потрібно забувати про рухову активність: дві з половиною години помірної або 75 хвилин інтенсивного фізичного навантаження в тиждень знижують ймовірність госпіталізації при COVID-19 більш ніж на третину. До такого висновку прийшли вчені Університету Сан-Паулу. У людей, що тренуються вищий імунний статус, отже, і опірність інфекціям. Тобто в організм потрапляє менша доза вірусу.

Спорт і регулярний рух надзвичайно важливі для нашого здоров'я та імунної системи, яка в такі часи має бути особливо напоготові. Адже люди з міцним імунітетом у випадку зараження коронавірусом мають значно вищі шанси на м'яке протікання хвороби Covid-19. Саме про це й ідеться: спорт може допомогти побороти коронавірус. Всесвітня організація охорони здоров'я загалом рекомендує займатися спортом на витривалість 150, а краще 300 хвилин на тиждень. Спорт необхідний для профілактики серцево-судинних захворювань, діабету, високого тиску, раку або депресії. Дійсно, заняття спортом часто пов'язані із соціальними контактами, яких за нинішніх обставин треба будь-що уникати. Крім того, під час фізичних навантажень людина глибше вдихає і більш інтенсивно видихає, аби забезпечити свої м'язи необхідним киснем (Хрипкова, с.126). То чи становить велосипедист чи бігун, який проноситься повз вас на вулиці, підвищений ризик? У більшості випадків - ні.

Фізичне виховання є складовою всебічного розвитку людини. Воно спрямоване на забезпечення фізичного розвитку індивіда, зміцнення здоров'я, морфологічне і функціональне вдосконалення організму в цілому. Чим більше розвинені фізичні і духовні сили людини, тим вищий рівень її працездатності і результативності праці. Здорова людина більш активна, мобільна, життєрадісна і загалом життєздатніша.

Виховання здорового покоління з гармонійним розвитком фізичних і духовних якостей – одне з основних завдань сучасного суспільства. У будь-якій країні, що заснована на гуманістичних і демократичних принципах, здоров'я людини є вищою цінністю, найважливішим надбанням держави, воно – безперечний пріоритет, запорука життєстійкості і прогресу суспільства. Тому фізичне виховання учнівської молоді має дуже велике значення для підготовки гармонійно розвинених, висококваліфікованих фахівців і вирішує ряд значущих суспільних завдань, а саме:

- підвищення функціональних можливостей організму засобами фізичної культури;
- сприяння всебічному гармонійному розвитку, відмова від шкідливих звичок, покращення розумової і фізичної працездатності;
- формування думки про систематичні заняття фізичними вправами з урахуванням особливостей майбутньої професії, фізичне самовдосконалення та здоровий спосіб життя;

- отримання необхідних знань, умінь та навичок у галузі фізичної культури з метою профілактики захворювань, відновлення здоров'я та підвищення професійної працездатності;
- використання засобів фізичної культури в лікувально - профілактичній діяльності;
- оволодіння методами визначення фізичного стану та самоконтролю; виховання організаторських навичок, особистої гігієни та загартовування організму;
- уміння складати та виконувати вправи з комплексів ранкової гігієнічної гімнастики;
- виховання патріотичних, морально-вольових і естетичних якостей;
- удосконалення спортивної майстерності учнів, що займаються обраними видами спорту.

У процесі занять фізичними вправами зміцнюється не лише тіло людини але й розвиваються такі моральні якості, як працьовитість, дисциплінованість, наполегливість, вольові якості. Систематичне виконання фізичних вправ сприяє прояву вольових зусиль, які є дуже необхідними в подальшій професійній діяльності, наприклад, при збереженні уваги при втомі; подоланні труднощів, обумовлених функціональними зрушеннями в організмі; отриманні певного режиму життя, тренування і харчування. Формування вольових якостей сприяє становленню учнів як особистостей здатних вільно, в рамках усвідомленої необхідності, визначати свою поведінку і діяльність та нести відповідальність за її результати (Шиян, с.88).

Отже, тільки систематичне виконання фізичних вправ стає запорукою міцного здоров'я, покращує фізичні якості, зміцнює імунітет і формує життєрадісну працездатну особистість. Тому під час карантину ні в якому разі не слід припиняти займатися фізичними вправами. Для цього фахівцями фізичного виховання запропоновано дистанційну роботу з виконання різних комплексів фізичних вправ за допомогою інтернет платформи ZOOM. Але ж не всі учні мають змогу виконувати фізичні вправи дистанційно під керівництвом вчителя. Тому на перший план виходить свідома самостійна робота над собою, вмотивованість та самоорганізація.

Учнівські роки - це час, коли організм людини розвивається, і за роки навчання в закладі освіти можна максимально зміцнити силу, серцево-судинну систему, красу тіла і набути великого запасу міцного здоров'я на все життя.

Література:

1. Павелків Р.В. Вікова психологія - К.: Кондор-Видавництво, 2011. - 469с.
2. Хрипкова А. Г. Вікова фізіологія : навч. посіб. / А. Г. Хрипкова ; [пер. з рос. М. П. Настеки]. – Київ : Вища школа, 2012. – 268 с.
3. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. – Частина 1. – Т.:Богдан, 2001 – 272 с.

*Столяренко Юрій Іванович,
студент спеціальності «Початкова освіта»
Левченко Світлана Віталіївна,
аспірантка Житомирського державного університету імені Івана
Франка,
викладач психолого – педагогічних дисциплін,
Коростишівський педагогічний фаховий
коледж імені І.Я. Франка
(м. Коростишів, Україна)*

СУЧАСНІ ОНЛАЙН ІНСТРУМЕНТИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Одним з ключових напрямків оптимізації навчального процесу, в умовах модернізації української освіти, є орієнтація та спрямування на демократизацію взаємовідносин викладача та здобувача освіти. Це передбачає використання нових підходів до навчання: відхід від дублювання інформації та монологічного викладу матеріалу, демонстрація можливості отримання цих даних з доступних джерел, сприяння створенню атмосфери співробітництва, перехід до діалогу між викладачем та студентами та здобувачів освіти між собою, впровадження в освітній процес активних методів навчання, які дають змогу розкрити творчі здібності, розвивати ініціативу та активізувати навчально-пізнавальну діяльність студента. Також питання необхідності розвитку навичок співробітництва постає і у зв'язку з чинниками, які впливають з сучасних потреб ринку праці, де потрібні не лише кваліфіковані, а й комунікабельні фахівці, які б могли успішно працювати в команді задля єдиної мети. Зокрема, стоїть питання про підготовку здобувачів освіти до життя в "цифровому суспільстві", що передбачає вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) для вирішення життєвих завдань.

Важливою складовою ефективного використання електронних ресурсів для організації співпраці на занятті є вміння підбирати інструменти та створювати контент. Викладач повинен вибрати програмне забезпечення, яке відповідає потребам навчального процесу. Ось деякі критерії, які можна використовувати для визначення найкращого сервісу.

1. Перевага декількох функцій. Деякі інструменти пропонують відмінний сервіс, але зосереджені лише на одному аспекті командної співпраці. Найкраще шукати інструмент, який є насиченою функцією, і дозволяє людям використовувати його різними способами.

2. Зручність використання. Інтерфейс повинен бути інтуїтивно зрозумілим, а навігація - простою.

3. Параметри конфіденційності. Співпраця з командами не означає, що всі розмови і файли мають бути загальнодоступними. Іноді потрібно, щоб учасники команди мали приватні розмови або працювали над міні-проектами.

Наведемо приклади застосування окремих інструментів на різних етапах заняття. Для здійснення комунікації з групою здобувачів освіти допоможе

програма Skype, за допомогою якої викладач може використовувати Skype на своїх заняттях, маючи включений комп'ютер в мережі інтернет, щоб студенти, які не можуть бути присутніми на занятті, могли за допомогою Skype навчатися дистанційно в режимі реального часу та надавати навчальну інформацію більш широкому колу студентів. У Skype можна встановити модуль WhiteBoardMeeting, який дозволить працювати з віртуальною дошкою. Дошка нагадує графічний редактор, який дозволяє працювати одночасно кільком користувачів над одним і тим же малюнком чим і відрізняється від звичайної програми для роботи з растровою графікою. Дошка дозволяє редагувати, вставляти на зображення текст, створювати малюнки, задавати товщину ліній, друкувати малюнок тощо.

На віртуальній дошці для зручності користувача відкривається окрема вкладка, коли створюємо декілька малюнків одночасно.

Застосунок дає змогу обирати зі свого списку контактів користувачів, які матимуть доступ до цього документа. Малювання у вікні WhiteBoardMeeting відбувається в режимі реального часу. Користувачі бачать стан поточної роботи один одного.

Онлайн-інструмент Trello – гнучкий, візуальний інструмент для спільного управління проєктами та завданнями. Інтерфейс базується на віртуальних дошках. Подібний інструмент корисний для розподілу завдань за деякими типами: заплановані та поточні. Під час заняття учні зможуть бачити, які завдання вони зробили, а які ще потрібно буде доробити. Trello легко адаптується до проєктів, команди і навчального процесу.

Онлайн-інструмент Padlet - призначений для створення та наповнення контентом віртуальної дошки (простору) з можливістю спільного редагування. Цей сервіс можна назвати платформою для ідей, мозкових штурмів тощо. Якщо порівняти можливості звичайної інтерактивної дошки або папірців із написами та віртуальну інтерактивну дошку, де здобувачі освіти працюючи з нею при виконанні запропонованого завдання мають можливість одночасно бачити результати роботи інших груп, одразу їх аналізувати і дійти згоди зі спірних питань у режимі онлайн.

Серед усього різноманіття онлайн інструментів, що можна використовувати з будь-якого гаджету, підключеного до мережі Інтернет під час занять, самостійної роботи та для підвищення мотивації до навчання студентів, варто виокремити онлайн сервіс LearningApps. Платформа є однією з хмарних сервісів веб 2.0 для організації та підтримки освітніх процесів та безкоштовним міжнародним відкритим освітнім ресурсом, що містить як представлені в режимі загального доступу навчальні готові навчальні матеріали (завдання-модулі; тести-модулі), так і конструктор для самостійного виробництва нових інтерактивних навчально-методичних матеріалів з найрізноманітніших дисциплін.

Навчальна платформа LearningApps є конструктором для створення інтерактивних завдань за допомогою різноманітних шаблонів. Створені дидактичні матеріали можна використовувати як при проведенні занять у вигляді інтерактиву, так і на позааудиторних заходах для проведення квестів та

ігор, застосовувати як наочний матеріал при вивченні нового матеріалу або для його закріплення та як контрольно-перевірочний матеріал після вивчення будь-якої теми. Особливо слід виділити вправу "Перегони", виконуючи яку здобувачі освіти можуть об'єднуватися в групи та змагатися за право першими прийти до фінішу, вирішуючи поставлені завдання.

В якості оцінки сформованості компетенції можуть використовуватися дидактичні матеріали, створені засобами інтернет-сервісу LearningApps.org, які роблять можливим включення в них мультимедіа компонентів для наочності уявлення інформації, дозволяють забезпечити високу інтерактивність і зворотний зв'язок.

Перевагами інтерактивного навчання з використанням даного сервісу є те, що у роботі задіяні всі користувачі групи, які навчаються працювати у команді, в них формується доброзичливе ставлення до опонента, кожен має можливість висловлювати свою думку, за короткий час опановується велика кількість навчального матеріалу, формуються навички толерантного спілкування, студенти навчаються обґрунтовувати свою думку та знаходити альтернативне вирішення проблеми (Редько, с.31).

Сервіси, які надає компанія Google, також дозволяють забезпечити швидку взаємодію здобувачів освіти під час роботи на занятті, над проєктом чи виконання групового дослідження. Для студентів відкриваються широкі можливості при створенні спільних документів, використання Hangout чи електронної пошти. Прикладом використання даних сервісів може бути дослідження кожної групи та висвітлення результатів у спільній презентації. Напрацювання кожної команди зберігається в єдиному файлі, що дозволяє з легкістю задіяти формувальне оцінювання, при якому здобувачі освіти мають змогу прокоментувати роботи одне одного, оцінити та висловити свою думку.

До основних умов ефективної організації навчального співробітництва в освітньому процесі, слід віднести необхідність забезпечення постійного спілкування усіх учасників, свідомої творчої взаємозалежності, активної особистої участі у спільній роботі, особисту та колективну відповідальність за прийняття рішень, постійного формування навичок роботи у команді з метою підвищення її ефективності. Серед завдань, які постають перед викладачем та учнем, щодо взаємин у співробітництві, можна віднести: зменшення конфліктності у педагогічній діяльності; збільшення ефективності діалогічного спілкування; ефективність доцільного планування навчання викладачем.

Література:

1. Айламазьян А.М., Лебедева М.М. Деловые игры и их использование в психологическом исследовании. Вопр. психологии. 1983. №2. С. 143-150.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Р.: Вол. береги, 2011. № 2. С. 552.
3. Редько В.В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови. Рідна школа, 2011. № 8 – 9. С. 28 – 36.

Суходольська Валентина Олександрівна
Студентка Дубенського коледжу РДГУ

КОМПЕТЕНТНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ФІЗКУЛЬТУРНО - ОЗДОРОВЧІЙ ГАЛУЗІ

На сьогодні, виникла необхідність у якісно новій підготовці фахівців, яка дозволяє поєднувати фундаментальність професійних знань з інноваційністю мислення й практичним підходом для вирішення конкретних освітніх проблем. У зв'язку з цим, виникає потреба всебічного аналізу та моделювання освітнього процесу підготовки студентської молоді; комплексного розгляду компетентнісного підходу щодо професійного розвитку випускників та обґрунтування педагогічних умов удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури.

Питання компетентнісного підходу у сучасній освіті розкрито у роботах І. Іваній, О. Пометун, та ін.. Значну роль у вирішенні завдань дослідження відіграють наукові розвідки щодо формування фахових та професійної компетентності таких науковців як: О. Савченко; Р. Тимченко, І. Шаповалова та ін.

Вивчаючи Закон України «Про вищу освіту», з'ясовано, що освітня програма є системою освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності та включає в себе перелік навчальних дисциплін, кількість кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС), а також компетентності, якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Аналізуючи зміст освітніх програм, можна вважати, що майбутні вчителі початкових класів повинні мати знання, сформовані під час навчання, вміння розв'язувати складні спеціалізовані задачі з організації освітнього процесу, зумовлені закономірностями і особливостями сучасної теорії та моделювання професійної діяльності та навчально-професійна діяльність (проходження практики).

Формування професійної компетентності студентів як вагової складової педагогічної майстерності, має здійснюватися шляхом коректної реалізації педагогічних підходів і методичних заходів, зокрема: зміна ролі викладача від трансляції знань і способів діяльності до проектування індивідуального особистісного розвитку кожного студента; упровадження інноваційних методів стимулювання навчальної діяльності за допомогою дії, обміну досвідом, вивчення досвіду, постановки і творчого вирішення проблем; застосування методів навчання, що сприяють формуванню всіх складових професійної компетентності учнів залежно від їхніх особистих схильностей; орієнтації студентів на нескінченну різноманітність професійних і життєвих ситуацій, забезпечення міцного взаємозв'язку освітніх цілей із безпосередніми завданнями вчителя фізичного виховання; застосування альтернативних оцінних процедур, адекватних особливостям одержаного студентами досвіду –

сукупності компетентностей, що враховують індивідуальні особливості їхнього розвитку .

Саме вчитель початкових класів відповідає за оздоровчу галузь дітей початкової школи. Він має брати активну участь в житті дітей початкової школи

Висновок. Таким чином, стратегічними пріоритетами розвитку вищої освіти є впровадження різних форм навчання та професійного розвитку майбутніх фахівців на засадах компетентнісного підходу, що спрямовує освітній процес на формування й розвиток базових і фахових компетентностей. Адже навчання у закладах вищої освіти є важливим періодом з точки зору формування особистості майбутнього фахівця, його всебічного розвитку.

*Таран Тетяна Анатоліївна,
магістрантка спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки (Педагогіка
вищої школи)*

*Чередник Лідія Миколаївна,
канд. пед. наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

ПЕДАГОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК КОМПОНЕНТ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Соціальні трансформації сучасного суспільства, гуманізація, глобалізація та євроінтеграція вносять зміни до системи загальнолюдських принципів, норм та ідеалів, а також диктують вимоги до особистості педагога як провідника значущої для соціуму інформації, головного чинника процесу формування громадянина, планетарної свідомості та духовного потенціалу нації. Впроваджувана у практику сьогодення освітня модель, яка підпорядковується Закону про вищу школу та Національній доктрині розвитку освіти, а також аналіз результатів психолого-педагогічних напрацювань з досліджуваного питання на чільне місце висувають той факт, що професія педагога – соціально значима діяльність, спрямована на розвиток і формування людини. Саме тому педагог у соціумі сьогодення сприймається як носій цілісної системи властивостей і характеристик, що уможливають його професійну діяльність на засадах гуманізму.

Проблема педагогічної свідомості викладача як компонента його професійної компетентності досліджувалася різноаспектно.

Першим, хто розробляв поняття «педагогічна свідомість», був німецький педагог А. Дистервег, який тлумачив його як особливе світобачення, товариські стосунки тощо. Ґрунтовне теоретичне дослідження досліджуваної нами категорії належить І. Лернеру, який розглядав педагогічну свідомість як певне культурно-історичне утворення, в якому втілюється сукупність педагогічних ідей, поглядів, почуттів, цінностей, ілюзій, помилок в області виховання та освіти та яке здатне істотно впливати на педагогічну дійсність (Лернер, с.52-57).

Сучасні дослідження розглядають педагогічну свідомість як систему норм, свідомих і несвідомих установок і уявлень, які визначають позицію педагога в освітньому процесі (Е. Юдін); сукупність знань і уявлень про способи, предмети і методи професійної діяльності; систему загальнолюдських і професійних педагогічних цінностей, цілей і планів діяльності (В. Сітніков); оптимальний рівень інформаційно-педагогічної взаємодії у процесі навчання і виховання (Л. Плєскач); складне особистісне утворення, характеристиками якого є фахові знання, особистісні якості, мотивація, педагогічна спрямованість, професійна та творча активність, здатність до досягнення поставлених цілей, рефлексія (Н. Гусякова).

Зважаючи на наявність у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях великої кількості тлумачень щодо визначення педагогічної свідомості, ми робимо узагальнення: *педагогічна свідомість* – це цілісне, динамічне особистісне утворення, що є комплексом професійних компетентностей, знань, особистісного досвіду, професійно важливих якостей, сформованості та усвідомленості ціннісних орієнтацій і мотивів саморозвитку, професійної спрямованості, здатності до рефлексії.

У структурі педагогічної свідомості ми виокремлюємо інформаційно-діяльнісний, мотиваційно-ціннісний та рефлексивний компоненти. Хочемо представити саме мотиваційно-ціннісний компонент, чільним показником якого вважаємо сформованість особистісних цінностей викладача вищої школи.

На думку І. Беха, особистісні цінності є внутрішнім стрижнем особистості ціннісні орієнтації конкретної особистості формуються і функціонують на основі системи цінностей, виробленої суспільством, нерозривно і тісно пов'язані з цим утворенням (Бех, с.8-11). О. Андрєєва переконана, що у світі, де постійно змінюються та модернізуються системи, за якими функціонують суспільства, особистісні цінності в структурі педагогічної свідомості піддаються багаторазовим і досить істотним перетворенням (Андрєєва, с.14-23).

Систему особистісних цінностей представляють такі якості особистості педагога, які дозволяють йому здійснювати професійну діяльність на засадах гуманізму, толерантності, дитиноцентризму, сприяють психологічному комфорту педагога та інших учасників освітнього процесу, дозволяють безконфліктно вирішувати педагогічні ситуації, сприяють професійному зростанню та самореалізації.

Таким чином, ми підійшли до висновку, що педагогічна свідомість викладача вищої школи є цілісним динамічним утворенням з багаторівневою структурою, основу якого складають особистісні цінності педагога, які ґрунтуються на засадах гуманізму та співпраці й виступають регулятивом професійної діяльності, а показниками сформованості цих цінностей виступають доброзичливість, толерантність, емпатія, людяність, порядність та їх практична реалізація в освітньому процесі (практичні дії, вчинки, мотиви, стимули і наміри).

Література:

1. Андрєєва О. Сучасна педагогічна наука про сутність і зміст загальнолюдських цінностей. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. № 4 (84). 2018. С. 14–23.
2. Бех І. Цінності як ядро особистості. *Цінності освіти і виховання* / За ред. О. Сухомлинської. Київ, 1997. С. 8–11.
3. Долинська Л. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя : навч. посіб. Кам'янець-Подільський, 2008. 124 с.
4. Лернер И. Я. Педагогическое сознание явление действительности и категория дидактики. *Сов. педагогика*. 1985. № 3. С. 52–57.

*Тихонова Ольга Юріївна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Василега Ірина Даниїлівна,
Дніпровський фаховий педагогічний коледж
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ

Внаслідок недорозвинення всіх сторін мовленнєвої системи діти із ЗНМ із значними труднощами оволодівають читанням і письмом. Це гальмує формування у них визначеного програмою кола знань, умінь, навичок з базових навчальних предметів. Цілком очевидно, що за умов пасивної позиції учнів, коли вони лише копіюють дії педагога, результативність корекційно-розвивальної роботи буде набагато меншою, ніж за умов, коли діти здійснюють самостійні пізнавальні дії, спостерігаючи й узагальнюючи певний мовленнєвий досвід.

Гра у навчальному процесі створює мотивацію, близьку до природної, збуджує інтерес, підвищує рівень навчальної праці, розвиває комунікативні навички. Порівняно з іншими формами навчання й виховання, перевага гри полягає в тому, що вона досягає своєї мети непомітно для вихованця, тобто не потребує ніяких способів насильства над особистістю дитини.

Основними завданнями гри у роботі з молодшими школярами із ЗНМ є:

1. Створювати умови для розвитку загальної та пізнавальної активності, розширюючи можливості для практичного ознайомлення з різноманітними предметами і явищами з метою оволодіння відповідними способами дії, використання предметів.

2. Формувати предметно-ігрове середовище.

3. Привчати дітей думати, пробуджувати в них самостійну думку, розвивати допитливість, вчити аргументованості у власних висловлюваннях.

5. Збільшувати мовленнєву активність і паралельно здійснювати психофізичний розвиток.

Як показали дослідження вчених-психологів (Д. Ельконін, Л. Артемова та ін.) і педагогів (І. Школьна, О. Савченко та ін.), гра не забезпечує стійкого позитивного ставлення молодших школярів до навчального процесу, якщо використовується епізодично. Дидактичні ігри можна включати у систему уроків. Це передбачає попередній відбір ігор та ігрових ситуацій для активізації різних видів сприймання та обмірковування, де їх використання найбільш своєчасне й ефективно порівняно з іншими методами.

О. Савченко виділяє такі оптимальні способи використання ігрової діяльності в системі уроків:

- весь урок будується як сюжетно-рольова гра (наприклад, деякі уроки навчання грамоти, що мають на меті ознайомити дітей з новими звуком і літерою; уроки-мандрівки; уроки ознайомлення з навколишнім, розвитку мовлення тощо);

- під час уроку як його структурний елемент;

- під час уроку кілька разів створюються ігрові ситуації (за допомогою казкового персонажа, іграшки, незвичного способу постановки завдання, елементів змагальності тощо)(Савченко,с.29).

Ігри важливо проводити систематично і цілеспрямовано на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи і урізноманітнюючи їх у міру нагромадження в учнів знань, вироблення вмінь і навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості тощо.

Дидактичні ігри можна використовувати для ознайомлення дітей з новим матеріалом та для його закріплення, для повторення раніше набутих уявлень і таких, для повнішого і глибшого їх осмислення засвоєння, формування умінь та навичок, розвитку основних прийомів мислення, розширення кругозору.

Систематичне використання ігор підвищує ефективність навчання. Дидактичні ігри добираються відповідно до програми.

Щоб ігрова діяльність на уроці проходила ефективно і давала бажані результати, необхідно нею керувати, забезпечивши виконання таких вимог:

1. Готовність учнів до участі у грі (кожний учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити мету її, кінцевий результат, послідовність дій, мати потрібний запас знань для участі у грі).

2. Забезпечення кожного учня необхідним дидактичним матеріалом.

3. Чітка постановка завдань гри. Пояснення гри – зрозуміле, чітке.

4. Складну гру слід проводити поетапно, поки учні не засвоять окремих дій, а далі можна пропонувати всю гру і різні її варіанти.

5. Дії учнів слід контролювати, своєчасно виправляти, спрямовувати, оцінювати.

6. Не можна допустити приниження гідності дитини (образливі порівняння, оцінки за поразку в грі, глузування тощо).

7. Доцільно розсадити учнів (звичайно непомітно для них) так, щоб за кожною партою сидів учень сильніший, а другий – слабший. У такому разі ігри між сусідами по парті проходять ефективніше і постійно контролюються сильнішими. Розсадити учнів по рядах парт треба так, щоб рівень їхніх знань і розумового розвитку був приблизно однаковим, щоб шанс виграти мав кожен ряд учнів.

8. Гра на уроці не повинна проходити стихійно, вона має бути чітко організованою і цілеспрямованою. Учні мають засвоїти правила гри, крім того зміст гри, її форма повинні бути доступними для учнів.

Надзвичайно важливу роль в ігровій ситуації відіграють правила.

Правила гри зобов'язують учнів діяти строго по черзі чи колективно відповідати за викликом, уважно слухати відповідь товариша, щоб вчасно виправити його і не повторювати сказаного, дисциплінованими, не заважати

іншим, чесно визнавати свої помилки, співвідносити свої дії з діяльністю інших гравців, сприяючи вихованню наполегливості, чесності, кмітливості тощо. Жодне порушення правил не повинно залишатися поза увагою вчителя. Залежно від обставин він має знайти час і досить вимогливо та справедливо вказати учню на його недоліки в грі, пояснити, до чого призводять подібні вчинки в повсякденному житті. Проте під час гри не треба робити довгих зауважень, повчань, оскільки це погіршує настрій учнів, послаблює їхній інтерес, гальмує увагу (Кучерук, с. 19).

Характерно, що у використанні ігрової діяльності в організації освітньої роботи початкової школи вчителі спираються на досвід відомих вітчизняних педагогів. Зокрема, прикладом для багатьох вчителів є створена у Павлівській школі В. Сухомлинського кімната казок, яка має цілеспрямовано організоване ігрове матеріальне середовище.

У класних кімнатах багатьох шкіл організовано ігрові куточки, в яких зосереджені казкові персонажі – Мудра Сова, Хитра Лисиця, Хитрий Вовк, Ведмідь, Коза і семеро козенят, Гуси-Лебеді, Сірий Зайчик. Знайомі з дошкільного дитинства ігрові персонажі допомагають дітям звикнути до нового для них середовища і до навчально-пізнавальної діяльності.

На уроках навчання грамоти, наприклад, за допомогою гри-вправи «Чарівний мішечок» можна закріплювати різноманітні вміння й навички. Набір предметів у мішечку, звичайно, не випадковий. Він щоразу змінюється залежно від мети навчання: це можуть бути іграшки, в назвах яких є літери, склади, які зараз вивчаються, дрібні речі, які треба описати, тощо (Пелихата, с. 28-30).

На відміну від ігор взагалі педагогічна гра має суттєвою ознакою чітко поставлену мету навчання і відповідні їй педагогічні результати, які можуть бути обгрунтовані, виділені в явному вигляді й характеризуються навчально - пізнавальною спрямованістю.

Цінним є той аспект гри, що саме вона дає змогу індивідуалізувати роботу на уроці. Цінність гри полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвивальна й виховна функції взаємозв'язані.

Отже, доцільність використання гри на тих чи інших етапах уроку залежить від рівня, знань, умінь і навичок учнів та від складності завдань, що стоять перед ними. Гра допомагає учням, коли складно, коли є необхідність створити додатковий емоційний фон навчання, допомагає опосередковано впливати на хід і результати їхньої діяльності.

Література:

1. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011.
2. Пелихата Е. Я. Навчання дітей діалогічного мовлення на ситуативній основі. Початкова школа. 1991. № 10. С. 17–19.
3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. К. : Генеза, 1999. 389 с.

*Тракало Анастасія Андріївна,
студентка спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Тракало Ольга Львівна,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії,
ВСП «Заліщицький фаховий коледж
імені Є.Храпливого» НУБіП України*

ВИДАТНІ ПОСТАТІ В ЗАЛІЩИЦЬКОМУ КРАЮ

У глибину століть сягає історія нашого народу. Пізнати історію рідного краю нам допомагають книги. Свого часу відомий англійський політик і філософ Френсіс Бекон писав: «Книги – кораблі думки, мандрують по хвилях часу й обережно несуть свій дорогоцінний вантаж від покоління до покоління».

Своєрідним літописом славного міста, енциклопедичним виданням з історичними фактами, цікавими подіями, біографіями відомих і невідомих людей, що перебували з певною місією, чи просто волею випадку потрапили в Заліщики і залишили у його життєписі яскраві сторінки, є книга М.Сопилюка, М.Бачинського «Заліщики: роки, події, люди» в двох томах.

У виданні майстерно зібрані розповіді, імена та прізвища правителів, власників-«господарів» міста, суспільно-політичних, громадських діячів, борців національно-визвольних змагань, духовного відродження, подвижників науки і культури, дослідників... і просто людей різних професій і доль, працелюбів, які жили, творили у різні епохи у славному місті на Дністрі – званому Заліщики. В біографічних портретах особистостей, наведених у книзі, відображено також і особливості епохи, в якій жили ці люди. Через своє географічне розташування, унікальний клімат, мальовничу місцевість – Заліщики були місцем, де волею обставин перетиналися шляхи відомих особистостей багатьох країн.

Тут бували короновані особи, зокрема у першій третині ХІХ ст., об'їжджаючи Галичину, тут двічі побував австрійський імператор Франц ІІ. Цісар зупинився на нічліг у домі Ігнація Бруніцького. (ст. 227-228, т. 1) На знак подяки видав баронський титул, який стає спадковим для наступних поколінь роду Бруніцьких.

Бував також і внук Франца ІІ – цісар Франц Йосип І. 28 жовтня 1851 року, інспектуючи своїх чиновників, вперше відвідав наше місто. Наступний візит 28 червня 1855 року, був пов'язаний з військовими приготуваннями Австрії до Кримської війни. (ст. 296, т. 1) Побував на урочистій літургії в костьолі св. Станіслава.

Ще раніше особливу увагу місту приділяв король Польщі – Станіслав Август Понятовський, батько якого свого часу був власником Заліщик. Надав Заліщикам у 1706 р. Магдебурзьке право. Сприяв розвитку торгівлі і промислів, відкрив королівську суконну фабрику 1765-1766 рр. Від 1766 р. Заліщики називали королівським містом.

З 1904 по 1938 рр. власницею Заліщик була багата, красива, вольова та енергійна жінка Стелла фон Турнау. (ст. 422-430, т. 1). В роки Першої світової

війни на рівні з чоловіками тримала зброю, за що нарекли «Заліщицькою Жанною д'Арк». За героїчну поведінку отримала відзнаку рицарський хрест, якою нагороджувалися до цього часу тільки чоловіки.

В середині 18 ст. прикордонні Заліщики були пересильним пунктом для дипломатів. Тут зупинявся англійський посол Портер, польський посол до Стамбула Томаш Александрович, Карл Боскамп – пруський резидент при Кримському ханові. А перед II світовою війною через місто пройшли представники дипломатичних корпусів: США, Бельгії, Швейцарії, Голландії, Швеції, Болгарії, Китаю, Італії, дві центральної Північної Америки, також французькі і японські посланники.

Заліщики пройшли через горнило двох світових воєн. Тут відбулися найбільші криваві битви і руйнування. «Жах повис над містом», - писав про ці події кореспондент американського журналу «Метрополітен» Джон Рід, який перебував в 1915 р. в Заліщиках. В його книзі «Війна в Східній Європі», вміщено розділ «Заліщики – місто жаху».

Через Заліщики пролягли фронтові дороги відомих в історії особистостей: Карл Густав Еміль Маннергейм – генерал-лейтенант російської армії, був у місті в 1915 р., тримав оборону від австрійців; Петро Краснов – генерал-майор за успішну операцію під Заліщиками отримав орден св. Георгія 4 ступеня 1915р.; В. Чапаєв за бій під Заліщиками отримав Георгіївський хрест; Олексій Брусилів – генерал-ад'ютант, головнокомандуючий південно-західним фронтом у травні 1916р. прорвав оборону австро-німецьких військ.

В роки Другої світової війни місто визволяли: 20 механізована бригада 1 гвардійської танкової армії – командир Бабаджанян, згодом 129 гвардійська стрілецька дивізія – генерала Бушева. 6 воїнів за форсування Дністра удостоєні звання Героя Радянського Союзу.

Відомі борці за свободу і незалежність України, вихідці з міста: М. Гайворонський, Я. Гембатюк, М. Гнатюк, І. Мамалюк, Я. Мамалига та багато інших.

У травні 1919 р. побував Головний отаман військ УНР, Голова Директорії УНР – Симон Петлюра: «в Заліщиках учинив огляд своїм пошарпаним полкам». Є й фото – весна 1919 р. (ст. 655, т. 1)

9 червня 1919р. уряд ЗУНР диктаторські права надав президенту Є. Петрушевичу.

На початку ХХ ст. (1903р.) з ініціативи культурно-громадських діячів краю: О. Йосипа Раковського, Ів. Туркевича, Ів. Коцика, адвокатів В. Охрімовича і В. Бараника – засновано філію т-ва «Просвіта», яке вело просвітницьку роботу серед населення.

У «Народному домі» побувало і виступило чимало українських діячів. Серед них – Василь Стефаник, Омелян Попович, Осип Маковей, похований у Заліщиках.

У будинку «Сокола» з Шевченківською концертною програмою в 1905 р. виступали С. Крушельницька – відома українська оперна співачка, педагог. (ст. 504, т. 1)

Співачка мала дивовижне сопрано широкого діапазону з оксамитовим тембром, досконалу дикцію. Розмовляла українською, російською, польською, німецькою, англійською, італійською, іспанською мовами, але концерти завжди закінчувала українською.

З містом Заліщики її пов'язували і родинні стосунки (рідна сестра Олена була дружиною відомого адвоката і громадського діяча Вол. Охрیمовича). В їх домі бували частими гостями: Василь Стефаник, Михайло Павлик, Іван Франко.

1 вересня 1899 р. відкрита державна вчительська семінарія (у 1936 р. реорганізовано у гімназію). Серед випускників-учнів: письменники М. Ломацький, Д. Микогон, І. Федорак, історик, бібліотекар та громадський діяч В. Верига, педагоги М. Вахнюк, П. Гошівський, І. Малюк, С. Паладійчук; видавець і бібліограф – І. Калинович, художник В. Ніньовський; композитори Я. Баранецький, Я. Смеричанський; диригент – С. Корінь, співак – І. Григорович, актор – Є. Коханенко; релігійний діяч – О. Каменецький.

Відомими культурними, громадськими діячами, митцями, вченими стали уродженці Заліщик:

- Михайло Гайворонський – головний капельмейстер військ УНР, видатний композитор і диригент (грав на 7 музичних інструментах: цимбали, скрипка, сопілка, віолончель, кларнет, труба, тромбон).
- Ярослав Смеричанський – композитор (500 творів), керівник хору, засновник музичної школи, педагог (72 роки).
- Феліціан Мірбах фон Райнфельд – відомий художник-графік та ілюстратор XIX-XX ст. Володів технікою альграфії (малював спеціальними крейдама на алюмінію).
- Маріян Шпаковський – відомий художник, графік, театральний аніматор.
- Давид Зільбербуш – єврейський письменник, журналіст, діяч сіонізму.
- Марія Сорока – Будник – бандуристка, композитор, педагог, діяч критики.
- Йосиф Шварц – педагог, краєзнавець, дослідник рідного краю, відомий працею «Заліщики і околиця».

В період курортної слави міста в 30-х роках його мальовничими пейзажами захоплювалися сотні знаменитих гостей:

В 1933 р. відпочивав прем'єр-міністр Польщі – Юзеф Пілсудський, поет Є. Маланюк, поетеса О. Теліга, громадський діяч, археолог О. Кандиба, публіцист Д. Донцов та інші.

Сюди неодноразово приїжджала видатна польська письменниця Марія Домбровська. Заліщики були місцем творчості автора кримінальних романів Адама Насельського (псевдонім – Білл Трамп), свої знамениті гімни створив польський поет Ян Каспрович.

На сучасному етапі бували Н. Яремчук, В. Івасюк, С. Ротару.

Не струться з пам'яті імена і справи О. Маковея, М. Долинського, В. Бараника та багато інших – добрих, високоосвічених, національно-свідомих

громадян, духовних діячів, педагогів, правників, священників, лікарів, що спричинилися до розбудови краю.

Загалом історія знайде ще нові імена, відкриє нам і світу цікаві особистості, які впишуться у золотий фонд рідного краю.

«Народ, що не шанує своїх великих людей, не варт зватися освіченим народом». (І. Франко)

Тому, нам сучасним нащадкам варто про них пам'ятати.

Література:

1. М. Сопилюк, М. Бачинський. Заліщики: роки, події, люди: у 2-х томах. Т.1. – Тернопіль: Тернограф, 2015. – 848 с.
2. М. Сопилюк, М. Бачинський. Заліщики: роки, події, люди: у 2-х томах. Т.2. – Тернопіль: Тернограф, 2015. – 624 с.
3. М. В. Сопилюк, М. М. Бачинський. Становлення міста Заліщики в середині XVIII століття. – Тернопіль: Терно-граф, 2020 – 328 с.
4. Верига, В. Там, де Дністер круто в'ється: Історичний нарис. – Львів: Каменярь, 1995. – 279 с.
5. Заліщицька земля в спогадах емігрантів. – Тернопіль, 1993. – 123 с.
6. Ред. О. Соневицька та інші. Чортківська округа: історично-мемуарний збірник. - Нью-Йорк, 1974. – 923 с.

*Ульвак Світлана Олександрівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта. Англійська мова»
Романик Оксана Миколаївна,
викладач психолого-педагогічних дисциплін,
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний фаховий коледж
імені І.С. Нечуя-Левицького»
(м. Богуслав, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ПОГЛЯД СТУДЕНТА

В Україні існують різні форми здобуття освіти: очна, заочна, дистанційна та мережева.

В чому суть дистанційної освіти? Які її переваги та недоліки?

Дистанційна освіта - комплекс освітніх програм, що призначені полегшити стратегію навчання, не залежну від щоденного контакту з викладачем, а засновану на використанні самостійного навчання студентів з застосуванням найкращих досягнень ІТ-технологій.

Ще до початку карантину навесні 2020 року в нашому коледжі використовувалися елементи дистанційного навчання з використанням програмних продуктів Office 365 та платформи Google Classroom. Але особливо актуально це питання постало в зв'язку з пандемією COVID-19. Звичайно, на початку карантинних обмежень заклади освіти не мали чітко окреслених норм щодо такої форми здобуття освіти, тож намагалися обрати найзручніший та найефективніший спосіб взаємодії в системі «викладач-студент». В нашому випадку це була робота на платформі Google Classroom та у додатку Microsoft Teams. Викладачі інформаційних технологій для кожного студента та викладача створили корпоративні електронні адреси.

Google Classroom – це онлайн-клас, який допомагає викладачам створювати інтерактивні заняття. Обрана для навчання платформа, виявилась досить зручною для користування, адже має безліч переваг. Насамперед, позитивним є те, що у своєму інтерфейсі вона має українську мову, також те, що послуга дозволяє створювати різні класи, розподіляти завдання та надсилати й отримувати нотатки та зворотній зв'язок, ще вона доступна безкоштовно і включає інтеграцію з пакетом G Suite for Education, набором безкоштовних інструментів і служб Google, призначених для освітніх закладів. Окрім занять, викладачі можуть надсилати повідомлення про заходи та завдання студентам на платформі Google Classroom за допомогою комп'ютера чи мобільного телефону (1).

Паралельно з Google Classroom в освітньому процесі коледжу використовуються програмні продукти Office 365, зокрема, застосунок Teams. З точки зору студента можу сказати, що це було оптимальним рішенням, адже розробники цієї програми подбали, напевно, про всі аспекти, що стосуються освітнього процесу. У застосунку Teams викладач має можливість надати

студентам відповідні матеріали та перевірити виконання завдання, поспілкуватись в особистих чатах чи публічному відеопросторі. На сьогоднішній день з усіх предметів та дисциплін створені відповідні класи, де згідно розкладу навчальних занять проводяться відеонаради, розміщуються матеріали до занять, оцінюються результати навчальних досягнень студентів.

Microsoft Teams – цифровий центр, де можна спілкуватися, а також працювати з вмістом і програмами, які підвищують продуктивність роботи у закладі освіти. Працюючи з великими обсягами інформації можна не турбуватися, адже місця в необмеженому персональному хмарному сховищі вистачить для всіх файлів (2).

Але, звичайно, є і мінуси дистанційного навчання, які дещо негативно впливають на засвоєння навчального матеріалу.

На жаль, тривала робота за комп'ютером, ноутбуком чи смартфоном негативно впливає на фізичне та психічне здоров'я. Нерухоме положення тіла і нерівне положення хребта сприяють розвитку сколіозу, м'язи ока майже не рухаються і дуже швидко втомлюються, в результаті чого виникають порушення зору. Крім того, в результаті тривалої роботи з гаджетами виникають розлади сну. Щоб уникнути цих неприємних наслідків, важливо дотримуватися санітарного регламенту щодо організації дистанційних занять в закладах освіти.

З психологічної точки зору, дистанційне навчання точно не можна назвати простим періодом в житті здобувачів освіти, адже на студентів негативно впливає брак «живого» спілкування із одногрупниками та викладачами, великий об'єм навчальних матеріалів, труднощі з самоорганізацією, слабкий Інтернет тощо.

Тож, сьогодні дистанційне навчання – це вже не щось нове й незрозуміле, це реалії, справжній вихід зі складної ситуації, що склалась у світі. Звичайно, воно потребує свідомого підходу, самоорганізації та самоконтролю. Давно вже говорять, що сучасні здобувачі освіти – це нове покоління, а це вимагає нових підходів та форм організації освітньої діяльності і дуже добре, що в 20-х роках ХХІ століття ми маємо всі технічні можливості для організації якісної дистанційної освіти.

Література:

1. Що таке Google Classroom: основні можливості (Електронний ресурс).- Режим доступу: <https://futurenow.com.ua/shho-take-google-classroom-yak-neyu-korystuvatysya-yak-pratsyuye-ta-osnovni-mozhlyvosti/>
2. Office 365 для навчального закладу безкоштовно (Електронний ресурс).- Режим доступу: <https://www.microsoft.com/uk-ua/microsoft-365/academic/compare-office-365-education-plans?activetab=tab:primaryr2>

*Усата Яна Сергіївна,
магістрант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
(Педагогіка вищої школи)
Маценко Леся Миколаївна,
к. пед. н., доцент,
Національний університет
біоресурсів та природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Реформування концептуальних, структурних та організаційних основ системи освіти України потребує підготовки нового покоління фахівців, здатного до роботи в сучасних соціально-економічних умовах. Головною метою педагогічного процесу є формування особистості, здатної самостійно та творчо працювати, виховання у кожного студента позитивного ставлення до навчання та професії, активності, самостійності та ініціативності, які забезпечують можливість та готовність майбутнього фахівця до високих досягнень у його професійній діяльності. Одним з факторів досягнення цієї мети у закладі вищої освіти є інтелектуальний розвиток студентів.

Актуальність теми дослідження зумовлена відсутністю системи інтелектуального виховання студентів, що негативно впливає на якість підготовки фахівців.

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу з означеної проблеми ми виявили, що ряд авторів присвятили їй свої наукові дослідження, а саме: Ю.В. Єчкало (інтелектуальний розвиток студентів у навчанні фізики), О.Б. Нікітюк і О.Ф. Євсюков (креативність як невід'ємний компонент інтелектуального розвитку творчої особистості в процесі навчання у вищих навчальних закладах), М.Л. Смульсон, Ю.М. Лотоцька, М.М. Назар (концепція інтелектуального розвитку дорослих у віртуальному освітньому просторі), Т.М. Точиліна (формування пізнавальної самостійності студентів при вивченні фізики у вищому технічному навчальному закладі), М.А. Холодная (психологія інтелекту) та інші.

Інтелектуального виховання – це основа всебічного розвитку особистості, тому що без засвоєння відповідних ідей, знань, умінь і навичок неможливо реалізувати зміст морального, патріотичного, правового, естетичного та фізичного виховання. Воно є важливим засобом подолання відмінностей між розумовою і фізичною працею, оскільки сприяє підвищенню загальної освіченості й культурного рівня, наповнює його інтелектуальним сенсом.

Основним завданням, яке вирішується в процесі інтелектуального виховання, є розвиток мислення взагалі і різних його видів: діалектичного, логічного, абстрактного, узагальненого, категоріального, теоретичного, індуктивного, дедуктивного, алгоритмічного, технічного, репродуктивного, творчого (продуктивне), системного.

У процесі інтелектуального виховання необхідно оволодіти основними мислительними операціями (аналіз, синтез, порівняння, систематизація).

Інтелектуальне виховання – це діяльність викладача, спрямована на розвиток інтелектуальних сил і мислення студентів з метою прищеплення культури розумової праці.

Інтелектуальне виховання відбувається у процесі засвоєння знань і не зводиться до нагромадження певного їх обсягу. Процес здобуття знань і якісне їх поглиблення є чинником розумового виховання лише тоді, коли знання стають особистими переконаннями, духовним багатством людини.

У процесі навчання та виховання реалізується головна мета інтелектуального формування особистості студента – розумовий розвиток.

Мета інтелектуального виховання – забезпечення засвоєння студентами основ наук, розвитку їх пізнавальних здібностей, формуванні на цій основі наукового світогляду.

Розумовий розвиток – це процес розвитку інтелектуальних сил, пізнавальних здібностей мислення студентів.

Під час інтелектуального виховання відбувається накопичення певного фонду знань: термінології, символів, імен, назв, дат, понять, існуючих між ними зв'язків і залежностей, відображених у правилах, законах, закономірностях, формулах.

Основним завданням інтелектуального виховання є розвиток мислення взагалі та різних його видів. Воно також передбачає оволодіння основними розумовими операціями (аналізом, синтезом, порівнянням, систематизацією). Важливим завданням інтелектуального виховання є формування у студентів культури розумової праці, до якої належать навчальні вміння. Їх поділяють на загальні, які використовуються під час вивчення будь-яких навчальних предметів (вміння читати, слухати, усно висловлювати свої думки, писати, працювати з книгою, контролювати себе), і спеціальні - необхідні для оволодіння знаннями в певній галузі (вміння читати ноти, технічні креслення, карти, слухати музичні твори, записувати числа, формули, нотні знаки, користуватися словниками, довідниками тощо).

Процес інтелектуального виховання людини супроводжує її впродовж усього життя. Можна виділити певні напрямки інтелектуального виховання:

- 1) стихійне сприйняття явищ і процесів навколишньої природної та соціальної дійсності людиною з раннього віку;
- 2) навчання в загальноосвітніх навчально-виховних закладах, де відбувається оволодіння основами наук;
- 3) навчання у професійних навчальних закладах;
- 4) користування засобами масової інформації (книгами, газетами, журналами, радіо, телебаченням);
- 5) участь людини у продуктивній праці;
- 6) залучення студентів до позааудиторної виховної роботи;
- 7) організація досвіду поведінки особистості в соціальній діяльності;
- 8) включення людини у систему самоосвіти.

Засобами інтелектуального виховання є широкий спектр предметів, які використовуються у системі пізнавальної діяльності людини: книги, комп'ютерна техніка, лабораторне обладнання, письмове приладдя та ін.

Інтелектуальне виховання - це цілеспрямована діяльність педагогів, батьків, громадськості, самого студента щодо розвитку розумових сил і мислення, прищеплення їм культури розумової праці.

Завдання інтелектуального виховання:

- 1) озброєння студентів знаннями основ наук;
- 2) формування наукового світогляду та національної свідомості;
- 3) розвиток мислення взагалі і різних його видів (діалектичного, логічного, абстрактного, узагальненого, теоретичного, індуктивного, дедуктивного, алгоритмічного, технічного, репродуктивного, творчого, системного); оволодіння основними мислительними операціями (аналіз, синтез, порівняння, систематизація);
- 4) формування у студентів культури розумової праці (загальні та спеціальні навчальні вміння, вміння раціонально організувати режим розумової роботи, здатність робити все точно й акуратно, тримати в порядку робоче місце, матеріали; уміння зосереджено й уважно працювати, долати труднощі, розвивати пам'ять, контролювати себе).

Юлія Єчкало у статті «Інтелектуальний розвиток студентів у навчанні фізики» зазначає, що основна ідея запропонованої нею методики розвитку інтелектуальних здібностей студентів полягає в тому, що навчальний процес організується у формі навчальної дослідницької діяльності. Засвоєння матеріалу передбачає організацію групової та індивідуальної форм роботи, а діяльність викладача зміщена в основному в область постановки навчальної задачі та індивідуального консультування в процесі самостійної роботи, що сприяє розвитку інтелектуальних здібностей студентів.

Аналіз проблеми розвитку інтелекту студентів у процесі навчання дозволяє, розглядаючи інтелект як специфічну форму індивідуального ментального досвіду, що забезпечує можливість продуктивного сприйняття, розуміння та пояснення того, що відбувається, виділити чотири типи інтелектуальних здібностей: конвергентні здібності, які виявляють себе в характеристиках ефективності процесу переробки інформації; дивергентні (креативні) здібності, які відображають здатність людини породжувати оригінальні ідеї в нерегламентованих умовах діяльності; навченість як загальну здатність до засвоєння нових знань і способів діяльності; пізнавальні стилі, які характеризують індивідуальну специфіку інтелектуальної діяльності.

*Федоренко Анна Вікторівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Сушицька Ольга Леонідівна,
заступник директора з навчальної роботи,
Коростишівський педагогічний фаховий
коледж імені І.Я. Франка
(м. Коростишів, Україна)*

ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ ДОШОК В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

З початку пандемії освітянам довелося швидко опановувати нові онлайн-сервіси та додатки. Стрімкий розвиток технологій дозволяє використовувати віртуальні помічники: онлайн-дошки, сервіси для створення тестів та інтерактивних завдань тощо. Сьогодні застосування інтерактивних засобів навчання увійшло в навчальний процес сучасної школи. Одним із таких інструментів навчання є віртуальна інтерактивна дошка (онлайн-дошка, електронна дошка, стіна, whiteboard-проект), за допомогою якої можна підсилити зацікавленість й активність здобувачів освіти, поліпшити ефективність роботи на заняттях, організувати спільну діяльність студентів.

Інтерактивні онлайн дошки або стіни з'явилися у 2006–2007 рр. і на даний час продовжують набувати популярності серед педагогів. Дані вебсервіси надають можливість візуалізувати навчальний матеріал і репрезентувати його більш привабливо та зрозуміло, що допоможе викладачу цікаво провести заняття, а здобувачам освіти – краще засвоїти новий навчальний матеріал, адже дані інструменти дозволяють об'єднувати текст, зображення, відео та аудіо в інтерактивний формат. Також їх можна використовувати як інструмент для організації кооперативної спільної діяльності студентів не тільки на занятті, а і в позанавчальний час.

Зважаючи на актуальність постає питання у необхідності розгляду таких віртуальних дошок для організації навчальної діяльності. Існує чимало способів використання інтерактивних дошок під час дистанційного навчання. Зазвичай їх застосовують для організації групової або проектної роботи, для проведення «мозкового штурму», для узагальнення та систематизації знань або ж для рефлексії. Ще такі дошки зручні для розміщення навчальної інформації.

Віртуальна інтерактивна дошка – це мережевий інструмент, призначений для поєднання зображень, документів, відео та аудіо в інтерактивний формат.

Padlet - це інструмент для спільної роботи під час дистанційного навчання, створений для обговорення ідей, проектів і концепцій. Він чудово підходить для організації інтерактивної роботи, а також для додавання навчальних матеріалів на самостійне опрацювання. У цьому онлайн-ресурсі є можливість запрошувати здобувачів освіти для внесення правок, доповнень або відстежень результатів. Інтерактивна дошка може використовуватися індивідуально та колективно. У падлети (блокноти) можна завантажувати різні типи файлів: зображення, посилання, документи, музику чи відео. Дошку

можна відправити поштою, експортувати в PDF чи зображення або поширити в соціальні мережі.

Jambord - цю дошку зручно використовувати для обговорення проєктів, створення нотаток, рефлексії, мозкового штурму чи для індивідуальних проєктів. Ще дошка стане помічником під час обміну ідеями для вирішення певного завдання, а також для виконання завдань для самостійного опрацювання на дистанційній платформі.

Linoit - це віртуальна дошка оголошень, яка пропонує різноманітні шаблони та дозволяє публікувати нотатки, відео та документи. Чудово підходить для створення нотаток та інструкцій для виконання завдань і для проведення рефлексії. Можна організувати творчі види робіт: розподіли, об'єднай, напиши своє враження тощо.

Twiddla - дошка призначена для спільної роботи здобувачів освіти. На ній можна розмішувати тексти, ілюстрації, математичні формули та геометричні параметри, вбудовувати документи. Також дошка дає можливість спілкуватися за допомогою чату та звуку.

Miro (RealtimeBoard) - сервіс містить набір шаблонів, які допомагають структурувати навчальний матеріал. Чудово підходить для проведення мозкового штурму. Є можливість завантажувати документи, таблиці та зображення. Можна малювати схеми та графіки.

Conceptboard - сервіс зручний для ведення проєктів (звичайних та соціальних). На дошку можна додавати зображення та документи, малюнки, нотатки тощо. В інтерфейс вбудований чат, де зручно вести дискусії.

Groupboard - ця дошка підходить для ведення онлайн-занять в режимі реального часу. Тут можна залишати нотатки та малювати. Є лазерний покажчик. Можна робити скріншоти дошки. Максимально допустима кількість учасників (у безкоштовній версії) – 10 осіб.

Classroomscreen. У цьому онлайн-ресурсі є можливість змінювати тло, а також запускати таймер під час виконання учнями певних завдань. Є всі необхідні інструменти для проведення онлайн-заняття. Цей онлайн-ресурс може стати непоганою альтернативою шкільній дошці.

Звичайно, інтерактивні дошки відіграють вагому роль у процесі навчання. Головними перевагами використання інтерактивних дошок є:

- заняття з використанням інтерактивних дошок сприяють збільшенню творчості студента, підвищує мотивацію, значно покращує чіткість в організації роботи групи студентів;

- підвищується активність здобувачів освіти;

- економія часу: потрібну інформацію студент може побачити на дошці, в той час як викладач її просто пояснює;

- інтерактивні дошки сприяють зацікавленості студента в освітньому процесі;

- використання в освітньому процесі відразу різних матеріалів: зображення, звуку, відео, ресурсів Інтернету та інших матеріалів;

-сприяє оперативному контролю знань та можливості дистанційного навчання надання великих можливостей для участі в колективній роботі, розвитку особистих і соціальних навичок.

Недолік при роботі з інтерактивною дошкою лише один: для підготовки заняття з інтерактивною дошкою треба більше часу та сил, ніж до звичайного.

Розглянемо можливості використання віртуальних дошок в освітньому процесі:

1. Знайомство на початку року. Ви можете створити дошку, що розповідає про Вас, а також попросити здобувачів освіти скласти власні дошки, на які вони можуть додати будь-яку інформацію про себе. В кінці року можна виконати інше завдання: подивитися, що змінилося за минулий рік, і розповісти про зміни.

2. Для проведення опитування після вивчення тієї чи іншої теми. Ви можете не тільки побачити відповіді студентів, але і прокоментувати їх, додавши текст, посилання або мультимедійний файл. Такі дошки зручно використовувати в подальшому для повторення матеріалу.

3. Повторення вивченого на попередньому занятті. Для цього потрібно помістити всі необхідні матеріали на дошку і попросити здобувачів освіти швидко переглянути їх і задавати питання з даної теми, на випадок, якщо у них виникне необхідність щось уточнити.

4. Конспектування. Коли студенти слухають лекцію або доповідь, попросіть їх спільно додавати на дошку основні ідеї або питання, що виникли в ході заняття.

5. Віртуальні дошки можна використовувати як список додаткових матеріалів по тій чи іншій темі. Створіть дошку з посиланнями на статті, фотографії та навчальні відео, і поділіться посиланням. Така дошка буде цікава і тим, хто хоче глибше вивчити тему, і тим, хто пропустив заняття.

6. При розповіді певної розповіді, інформації тощо. Для цього можна попросити студентів передбачити, що трапиться далі, або висловити свої здогадки з приводу певного питання. Вони можуть помістити всі свої ідеї на дошку.

7. Проведення зборів з батьками або викладачами. Попросіть їх додавати на одну дошку все ідеї і питання, обговоріть їх в кінці зустрічі.

8. Планування заходів. Наприклад, якщо Ви плануєте екскурсію, то можете помістити на дошку всю необхідну інформацію: місце, маршрут, час виїзду, вартість, список необхідних з собою речей, і так далі.

9. Віртуальні дошки зручно використовувати як систему зберігання документів, завантаживши на дошку матеріали, які будуть доступні для скачування в будь-який час.

10. Можна використовувати дошку для спільного збору матеріалів по тій чи іншій темі. Здобувачі освіти при цьому можуть працювати як усією групою, так і об'єднавшись у групи. Всі ресурси будуть зібрані в одному місці, і ніколи не загубляться.

11. Віртуальна дошка також може використовуватись як дошка повідомлень для групи, де Ви можете розміщувати оголошення та важливу інформацію.

Отже, використання інтерактивних засобів навчання у освітньому процесі, а саме віртуальних дошок сприяє ефективному відбору інформаційного матеріалу та розширенню ілюстративної бази уроку, що впливає на посилення зацікавленості в учнів. Тому, віртуальні дошки можна раціонально і продуктивно використовувати в освітніх закладах для підвищення інтересу здобувачів освіти до навчання, внаслідок чого зросте результативність їх праці.

*Хоменко Анна Олександрівна,
студентка спеціальності «Менеджмент»,
Локазюк Олександра Вікторівна,
викладач,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені
Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ ДЛЯ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сучасні інформаційні технології (системи комп'ютерної математики (СКМ), математичні пакети, інформаційні програми та ін.) дають унікальну можливість проводити навчальні заняття, зокрема з математики наочно, мобільно та цікаво. Проблема застосування інформаційних технологій розкрита недостатньо, як зазначає З. Слєпкань (Слєпкань, с. 107).

Під час дослідження виділено групу чинників активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, ефективність яких може бути підсилена за допомогою застосування новітніх технологій у навчальному процесі (Співаковський, с. 101):

- розвиток мотивації, посилення інтересу до навчання, в тому числі до способів здобування знань;
- розвиток мислення, інтелектуальних здібностей студентів;
- індивідуалізація та диференціація навчання;
- розвиток самостійності;
- надання переваги методам активного навчання;
- підвищення наочності навчального матеріалу;
- збільшення арсеналу засобів пізнавальної діяльності, опанування сучасними методами наукового пізнання;
- розширення кола задач і вправ, проведення лабораторних робіт у процесі навчання математичних дисциплін;
- спрощення та збільшення швидкості доступу до навчальних та наукових інформаційних ресурсів через мережу Internet.

Важливим є формування інформаційної та цифрової компетентностей у студентів, оскільки це допоможе розв'язати багато задач в новому форматі під час освітнього процесу та буде у житті. Ми розглядаємо використання інформаційних технологій при вивченні математики, бо студенти стикаються з багатьма задачами різних типів та тематик, якщо вони невпевнені в своїх діях, то можуть перевірити за допомогою СКМ, або зобразити схематично задачу, або перерахувати приклад. Також зазначимо, що якщо в завданні важливо лише результат, то використання комп'ютерних технологій ще й добре розвине практичні навички студента. Перейдемо до розгляду певних математичних програм спрямованих на вивчення математики.

Застосування інформаційних технологій при вивченні математики – це сукупність спеціально підібраних методичних прийомів викладачами, спрямованих на підготовку студентів до вивчення математики засобами новітніх комп'ютерних технологій. На заняттях з математики, як для природничо-математичних спеціальностей, так і гуманітарних, можна надавати можливість використання систем комп'ютерної математики. В сучасному інформаційному просторі існує велика кількість таких програм, розглянемо декілька з них. Наприклад, GeoGebra, MathCad, Gran, Maple, Mathematica – для розв'язання різних типів математичних задач, зокрема обчислень, побудов графіків, перетворення виразів, статистичних обрахунків, геометричних задач тощо; Kahoot, Learning apps та інші – для створення завдань, лабораторних, практичних робіт, тестів та їх виконання. Також можливостями цих математичних пакетів є побудова математичних моделей, які оптимізують час виконання завдань та розширяють кругозір студентів.

Нижче пропонуємо розглянути приклади застосування систем комп'ютерної математики до навчальних задач.

Приклад 1. Розв'язати тригонометричне рівняння $\cos(2x) = 2 \sin(x)$.

За допомогою графічного калькулятора Desmos можна побудувати графіки даних функцій для рівняння, та знайти корені (тобто абсциси точок перетину даних графіків). Продемонструємо нижче (Рис. 1):

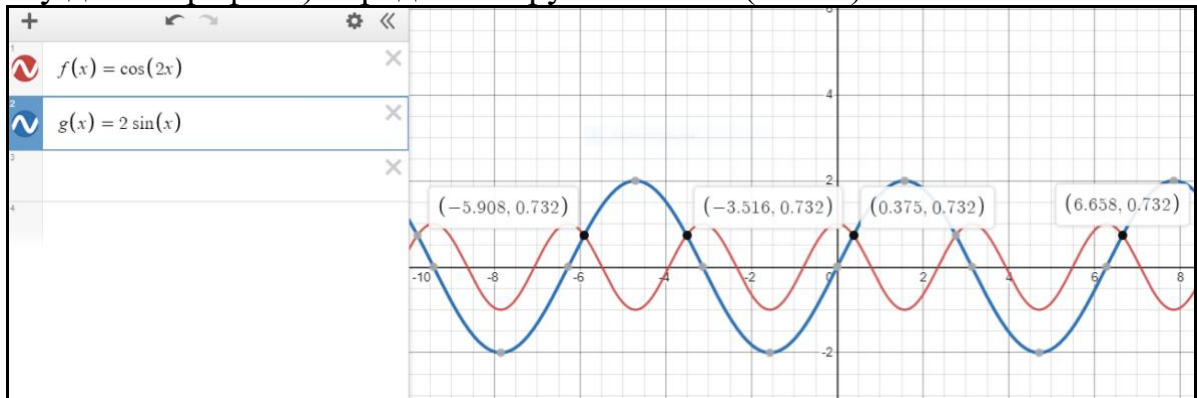

Рис. 1. Тригонометричне рівняння

Приклад 2. Знайти корені рівняння $x^4 - 10x^2 + 2x + 6 = 0$. Використаємо можливості програми MathCad.

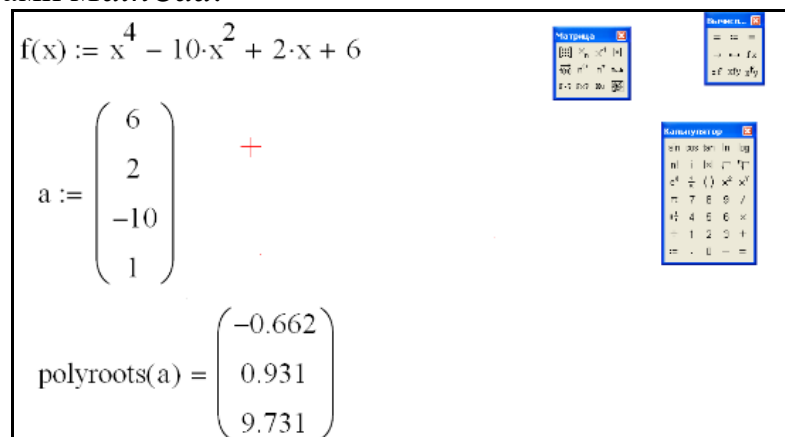

Рис. 2. Рівняння другого порядку

Варто розглянути ще онлайн-ресурс, який буде корисним (в умовах пандемії). Адже викладачі не можуть фізично показати лабораторні досліди чи практичні завдання (не лише з математики, а й фізики, хімії, біології тощо). Тому пропонуємо сайт <https://phet.colorado.edu/>

Приклад 3. Одне із застосувань тригонометрії – це теорія коливань та хвиль (зокрема крива синусоїда). Продемонструємо за допомогою математичних симуляцій. Студент може сам підбирати певні умови та дії.

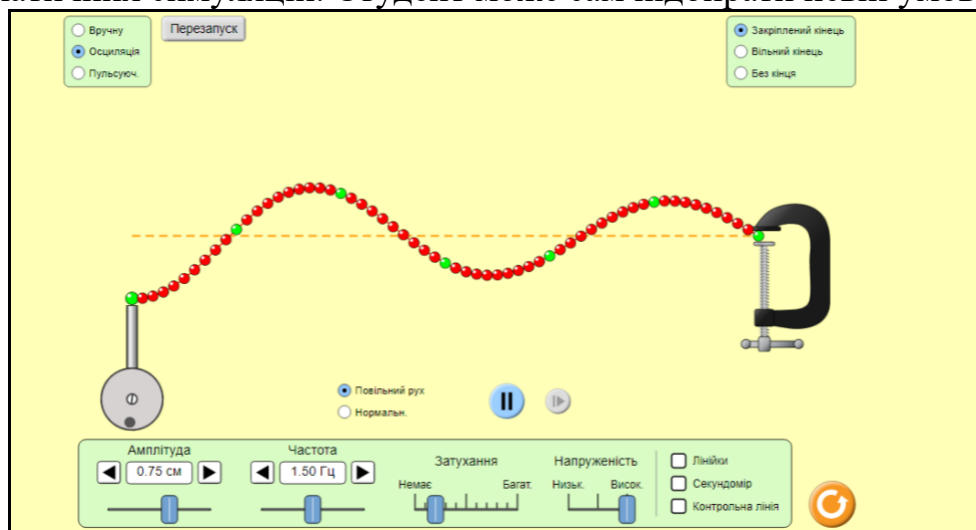

Рис. 3. Хвилі в стрічці

Отже, використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі сприяє підвищенню його ефективності, всебічному і гармонійному розвитку особистості студентів, розкриттю їх талантів, суттєво впливає на зміст, форми, методи і засоби навчання.

Література:

1. Слєпкань З. І. (2000) Методика навчання математики: підруч. [для студ. мат. спеціальностей пед. навч. закладів]. К. : Зодіак-ЕКО. 512 с.
2. Співаковський О. В. (2003) Теорія і практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки студентів математичних спеціальностей. Херсон : Айлант. 229 с.

*Циганок Богдана Володимирівна,
студентка спеціальності «Початкова освіта»
Помігуєва Лариса Петрівна,
викладач вищої категорії, викладач-методист,
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана
Франка» Чернігівської обласної ради (м. Прилуки, Україна)*

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасний світ регулярно підкидає нові виклики, дедалі актуальнішою стає навичка вміти швидко пристосовуватися до змін і бути гнучким. Для сфери освіти це питання особливо актуальне. Підвищення якості освіти на інноваційному рівні, створення і забезпечення можливостей для використання комп'ютерних технологій – основні тенденції сучасної освітньої системи. Введення інформаційних технологій за останні роки суттєво змінює освіту і набуває особливої актуальності і значимості. Одним із перспективних напрямків розвитку освіти в сучасному світі вважається змішане навчання.

Для студентів-практикантів КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради змішане навчання стало інновацією, яку слід імплементувати у практичне застосування під час проведення пробних уроків у закладах вищої освіти.

Blended Learning – поняття "змішане навчання". Вперше, дана термінологія була створена та введена в лексикон американським Interactive Learning Center у 1999 році. Тлумачення дієслова "blend", у кожного з розглянутих авторів, різне. Наприклад, Є. М. Смирнова-Трибульська називає його гібридним, Дж. Мунен – гнучким, Н. В. Рашевська – змішаним, а Б. І. Шуневич – комбінованим навчанням. На відміну від попередньо розглянутих авторів, Н. М. Болюбаш вважає терміни «змішане навчання», «комбіноване навчання», «гібридне навчання» синонімами та тлумачить їх зміст таким чином: «поєднання дистанційного та електронного мережевого навчання з традиційними формами навчання: очною та заочною». Проте blended learning – це не просто поєднання віртуального і офлайн навчання, це цілісний підхід, який включає освітнє середовище – школу і, звісно, людей. (Смирнова-Трибульська, с.375; Рашевська, с.7; Болюбаш, с.14; Collis, Moonen, с.154)

Змішане навчання – це новий підхід в галузі освіти. Як єдиний, цілісний навчальний процес воно передбачає, що одна частина пізнавальної діяльності учнів відбувається на уроці під безпосереднім керівництвом учителя, а друга полягає у самостійній роботі з електронними ресурсами індивідуально або в групах. Така методика полягає у залученні Інтернету до навчального процесу. Можна виокремити два основні компоненти системи змішаного навчання:

- очне навчання (традиційний формат аудиторних занять з формою взаємодії вчитель-учень);

- електронне навчання (робота учнів та вчителя в режимі онлайн з використанням новітніх комп'ютерних технологій).

Ці компоненти знаходяться у постійному взаємозв'язку та утворюють єдине ціле. У системі складові змішаного навчання гармонійно взаємодіють за умови якісної організації.

Практика застосування змішаного навчання у Прилуцькому закладі загальної середньої освіти I-III ступенів №6 (ліцеї №6) Прилуцької міської ради Чернігівської області визначає його переваги:

- доступні матеріали - в Інтернеті можна знайти безліч потрібних тобі матеріалів, найцікавіших та найефективніших або ж створювати власні та ділитися ними; економія часу; зменшення витрат;

- зручність навчання, адже можна організувати цікаве самостійне опрацювання матеріалу;

- можливість гнучкості для усіх учасників процесу;

- розвиток в учнів більш самостійного підходу до навчання, де вчитель більше не є джерелом інформації;

- підсилення цифрових навичок дітей та спонукання їх бути самостійними здобувачами освіти;

- здійснення системи контролю та самоконтролю, вихідного та підсумкового контролю знань;

- забезпечення навчання в електронному вигляді;

- зв'язок аудиторних практичних завдань з online тренінгами, взаємодіями у мережі;

- застосування продуктивних методів навчання – дослідницькі методи, навчання в малих групах, ділові ігри, тестові технології.

Поряд з перевагами також варто відзначити і негативи змішаного навчання. До них можна віднести такі:

- для вчителів потрібен час, щоб розмістити необхідний матеріал у мережі;

- студенти повинні витратити певну частину свого вільного часу на навчання;

- коригування планів та оптимізація матеріалу – стикаючись із системою змішаного навчання, вчителю доводиться по-іншому планувати уроки, складніший матеріал подати на очному навчанні, простіші теми – на дистанційному;

- неготовність до системи змішаного навчання – більшість шкіл, на жаль, сьогодні поки не готові якісно забезпечити таку систему. Перелік рекомендованої літератури, параграфи в підручниках, номери вправ у вайбер-групах не є якісним навчальним процесом;

- відсутність безпосереднього контакту вчителя та учнів. Втрата джерела контакту – це серйозна проблема. Комунікація між учнями та вчителями відбувається у штучно створеному просторі;

- необхідність самоконтролю. Це складно як для дітей, так і для вчителів. Учням самоконтроль є складнішим, їх важко відшукати мотивацію в онлайн-

навчанні, бо для більшості дистанційка може сприйматися, як канікули, що призводить тоді до прогалин у навчанні;

- невідповідне технічне забезпечення. Це – найбільша складність змішаного навчання. Проблема з інтернетом, відсутність комп'ютерів у школі, проблема із технічним забезпеченням. Також не всі родини мають змогу забезпечити кожного члена сім'ї гаджетом, якщо ще дистанційні уроки декількох дітей проходять одночасно.

Змішане навчання має переваги та недоліки, однак постійно розвивається і спрямоване на підтримку навчання, що дозволяє розглядати його як технологію змін і трансформацій.

Отже, змішане навчання є однією з найбільш актуальних освітніх технологій сьогодення, оскільки дозволяє скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу. Серед сучасних підходів до навчання воно займає провідне місце, тому що процес здобуття знань, набуття вмінь і навичок в умовах інтеграції аудиторної та позааудиторної, навчальної роботи є цілеспрямованим. У змішаному навчанні треба спиратись на зацікавленість учасників навчального процесу та на інформаційні технології. Перед сучасним учителем стоїть непросте завдання: навчаючись, підготувати інших. Відповідно, сучасний учитель організовує навчання іншим чином, щоб отримати інший результат. Взагалі, можна сказати, що вносити зміни в освіту непросто. В умовах пандемії змішане навчання є справжнім викликом нового часу.

Література:

1. Смирнова-Трибульська Е.Н. (2007) Основи формування інформатических компетентностей учителів в області дистанційного навчання: монографія / Е. Н. Смирнова-Трибульська. Міністерство освіти і науки України: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Херсон: Айлант. - 704 с.

2. Collis B., Moonen J. (2001) Flexible learning in a digital world: experiences and expectations. London: Kogan Page Limited. - 231 p.

3. Рашевська Н. В. (2011) Програмні засоби мобільного навчання [Електронний ресурс]. Інформаційні технології і засоби навчання. № 1 (21). URL: <http://www.nbu.gov.ua>

4. Болюбаш Н. М. (2009) Використання сучасних інформаційних технологій у професійній підготовці економістів [Електронний ресурс]. Інформаційні технології і засоби навчання. № 5 (13). URL: <http://www.nbu.gov.ua>

Чучман Іванна Сергіївна,
студентка спеціальності «Професійна освіта»
Соколюк Олена В'ячеславівна
к.пед.н.,
ВСП Дубенський педагогічний
фаховий коледж Рівненського державного
гуманітарного університету
(м. Дубно, Україна)

РУХОВА АКТИВНІСТЬ ЯК ОСНОВА ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ДУБЕНСЬКОГО КОЛЕДЖУ РДГУ

Рухова активність визначена базовою потребою світового суспільства, як необхідна умова здорового довголіття, та підтримується на державному рівні. Зокрема Всесвітньою організацією охорони здоров'я для підтримання здоров'я рекомендуються щоденні заняття (помірної та високої інтенсивності, переважно аеробного спрямування) тривалістю не менше 60 хвилин.

Зв'язок багатьох хвороб та малорухливості було встановлено ще в 50-х роках минулого століття. Було проведено дослідження з водіями та кондукторами лондонських автобусів. Виявилось, що водії мали у 2 рази більші ризики серцевого нападу, ніж кондуктори. Зв'язок був очевидним — тривале сидіння негативно впливає на здоров'я.

З того часу велика кількість досліджень підтверджує користь руху та шкоду від надмірного сидіння. Особливо багато досліджень з'явилося в останні роки — коли надмірне сидіння стало мало незвичним способом життя для багатьох з нас, зокрема молоді [1;2].

Коли ми мало рухаємось та багато сидимо — організм буквально “вимикається”. Сповільнюється обмін речовин, що впливає на нашу здатність регулювати рівень цукру в крові, метаболізувати жири, негативно впливає на тиск та послаблює м'язи і кістки. Все це разом має негативні наслідки для здоров'я — від появи надмірної ваги до серйозних хвороб внутрішніх органів.

Фізична активність і загальнолюдська активність – це взаємопов'язані фактори, що мають величезне значення для збереження здоров'я індивідуума. Активність розглядається в багатьох дослідженнях і наукових дискусіях, як діяльний стан людини, основа характеристики процесу життєдіяльності, метод соціалізації особистості. Вона може використовуватися для вирішення, як внутрішніх, так і зовнішніх конфліктів особистості, проявлятися всередині або поза організмом, використовуватися з метою саморозвитку і пізнання навколишнього світу[2;3].

Ми провели аналіз рухової діяльності студентів Дубенського педагогічного фахового коледжу, визначили, як часто завдяки програмі коледжу студенти займаються спортом, порівняли скільки часу молодь знаходиться на свіжому повітрі під час дистанційного та очного навчання.

Для забезпечення рухової активності наших студентів використовуються різні форми та програми, працюють спортивні гуртки, для студентів різного рівня фізичної підготовленості. У нашому коледжі програмою зазначена окрема робота з студентами з фізичного виховання (тобто з основною та спеціальною групами), заняття для кожної групи проводяться двічі на тиждень. Окремо для спеціальної та основної груп, що свідчить про ефективно підібраний рівень фізичного навантаження для студентської молоді.

Значна кількість студентів відвідує спортивні гуртки які функціонують у коледжі, займаючись фізичною активністю двічі на тиждень.

Ми визначили, що доцільно використовувати заняття фізичними вправами студентів і під час онлайн навчання. Заняття спрямовані на активізацію рухової активності в умовах пандемії допомагають подолати психологічне, моральне виснаження, а також забезпечити рухову активність запобігаючи розвитку гіподинамії. Встановлені форми самостійних занять нашими студентами: ранкова гігієнічна гімнастика, фізкультурно-оздоровчі заняття впродовж навчального дня, самостійні тренувальні заняття: ходьба, оздоровчий біг, оздоровча аеробіка, ритмічна гімнастика. Частиною з вказаних видів оздоровчих занять студенти проводять на свіжому повітрі, що приносить подвійну користь їх здоров'ю.

На мою думку спортивна діяльність студентів саме в нашому коледжі є достатньою для підтримки фізичної активності, покращення здоров'я та зміцнення імунної системи.

Підсумком прояву фізичної активності є адаптація, що надає позитивний вплив на збереження здоров'я студентів. Пам'ятайте, будь-яка мінімальна, проте регулярна фізична активність дуже корисна для здоров'я.

Література:

1. Аксьонова О.П. Нова фізична культура: система методів навчання / О.П. Аксьонова // Теорія та методика фізичного виховання. – 2011. -- № 3. – С. 25 – 31.
2. Бібік Н. М. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина [та ін.] ; за заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : К.І.С., 2004. – 112 с.169.
3. Соколюк О. В. Мотивація студентів вищих навчальних закладів до занять фізичною культурою в умовах інформаційного суспільства / О. В. Соколюк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / голов. ред. Г. В. Терещук. – Тернопіль, 2012. – № 4. – С. 164.

*Шаповаленко Марія Антонівна,
студентка магістерської програми
“Корпоративна освіта та розвиток персоналу”*

*Братко Марія Василівна,
доктор педагогічних наук, доцент
Київський університет
імені Бориса Грінченка (м.Київ,
Україна)*

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО КОРПОРАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Формування нових політичних, соціально-економічних, соціально-культурних відносин у суспільстві певним чином залежить від того, наскільки кожна особистість займає активну життєву позицію, готова до участі в демократичному управлінні суспільством, є лідером у власному житті.

Сучасні дослідження проблеми лідерства доводять, що лідером стає особистість із лідерськими якостями, яка здатна реалізувати їх у відповідних ситуаціях, але в науковій соціально-педагогічній літературі технології формування лідерських якостей особистості у виховному процесі розроблені недостатньо. Отже, оскільки існує об'єктивна потреба в лідерстві, проблема формування лідерських якостей є актуальною.

Проблеми виховання лідерів, створення умов для розвитку лідерських якостей і формування соціально активної особистості розглядають у своїх дослідженнях Д. Алфімов (Алфімов, с. 44-51), Т. Прохоренко (Прохоренко, с. 8-13), К. Садохіна (Садохіна, с. 439-448), В. Татенко (Татенко, с. 12-14), В. Ягоднікова (Ягоднікова, с. 2-36), С.Калашнікова (Калашнікова, с.5-30)

Цілеспрямоване формування лідерських якостей відбувається у процесах розвитку, навчання, виховання, спілкування та діяльності особистості. Лідерство є одним із процесів організації взаємодії у групі, сутність якого полягає в застосуванні впливу одних членів групи на інших задля створення оптимальних умов для досягнення цілей групи та виконання її актуальних завдань. Отже, ми розуміємо що розвиток лідерства відбувається упродовж усього життя людини.

Лідерські якості – це сукупність стійких властивостей, рис, характеристик особистості, які обумовлюють її лідерську позицію та поведінку в організації й спрямуванні членів колективу для досягнення спільних цілей, що виявляється в здатності: виділитися у важливій для колективу ситуації чи діяльності; здійснювати помітний вплив на формування групових інтересів та поведінку членів колективу; ініціювати ефективні підходи для досягнення актуальних для колективу цілей, згуртовувати членів колективу для їх реалізації; планувати, організовувати, контролювати діяльність членів колективу, приймати рішення для досягнення поставлених перед колективом цілей та брати відповідальність за його діяльність; завойовувати авторитет серед членів колективу, бути прикладом для них.

Отже, для нашої теми важливо зрозуміти чим саме відрізняється лідер від керівника, оскільки у корпоративному середовищі частіше за все ці поняття змішуються. Тому вкрай важливо зробити передусім термінологічні уточнення і розвести поняття "лідер" і "керівник".

Б. Паригін (Паригін, с. 156) називає наступні відмінності лідера і керівника :

1) лідер в основному покликаний здійснювати регуляцію міжособистісних стосунків в групі, тоді як керівник здійснює регуляцію офіційних стосунків групи як деякої соціальної організації;

2) лідерство можна констатувати в умовах мікросередовища (яким і є мала група), керівництво - елемент макросередовища, тобто воно пов'язане з усією системою громадських стосунків;

3) лідерство виникає стихійно, керівник всякої реальної соціальної групи або призначається, або обирається, але так чи інакше цей процес не є стихійним, а, навпроти, цілеспрямованим, здійснюваним під контролем різних елементів соціальної структури;

4) явище лідерства менш стабільно, висунення лідера великою мірою залежить від настрою групи, тоді як керівництво - явище стабільніше;

5) керівництво підлеглими на відміну від лідерства має набагато певнішу систему різних санкцій, яких в руках лідера немає;

б) процес ухвалення рішення керівником (і взагалі в системі керівництва) значно складніший і опосередкований безліччю різних обставин і міркувань, що не обов'язково кореняться в цій групі, тоді як лідер приймає більш безпосередні рішення, що стосуються групової діяльності;

7) сфера діяльності лідера – в основному мала група, де він і є лідером, сфера дії керівника ширша, оскільки він представляє малу групу в ширшій соціальній системі.

Лідерство це психологічна характеристика поведінки певних членів групи, а керівництво більшою мірою є соціальна характеристика стосунків в групі, передусім з точки зору розподілу ролей управління і підпорядкування. На відміну від лідерства керівництво виступає як регламентований суспільством правовий процес.

Нами опитано 8 студентів магістерської програми “*Корпоративна освіта та розвиток персоналу*” щодо з’ясування їхньої думки про феномен лідерства.

Більшість з опитаних (5) знають і використовують поняття *лідер*, але вагаються щодо визначення дефініції.

З них, 4 здобувачів освіти вважають, що «лідерами народжуються, а тому виховувати лідерів – нереальна задача»; 2 здобувачів освіти наполягають, що «в кожному є лідерський потенціал, його варто відкрити і розвивати»; 2 мають думку, що «людина може бути лідером для одних людей, а інші не сприйматимуть її лідером». Опанувавши зміст курсу «Лідерство в освіті» (викладач – доктор пед.наук, доцент Братко М.) в рамках магістерської програми “*Корпоративна освіта та розвиток персоналу*” 100 % здобувачів освіти визнали, що він є корисним для їхнього становлення як людей і фахівців. Цей курс їх надихнув на знайомство з літературою, яка розкриває сутність

феномену лідерства, сприяв більш уважному ставленню до власної особистості та спонукав до роботи над собою щодо розвитку якостей лідера.

Отже, можна зробити висновок, що розвиток лідерських якостей та становлення лідера як такого, відбувається майже на кожному етапі нашого життя, особливо відчутним це стає коли ми маємо проявити свої лідерські якості, на етапі навчання або будування кар'єри, оскільки саме в таких ситуаціях ми можемо проявити себе як найбільше. Аналіз соціально-педагогічної літератури доводить, що виховання лідерських якостей – це важливий аспект у становленні молоді особистості, тож починати його потрібно якомога раніше.

Література:

1. Алфімов Д. В. Зміст феномену «лідерські якості особистості» / Д. В. Алфімов // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т ; [голова ред. ради : А. О. Монаєнко ; редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2010. – Вип. 11 (64). – С. 44–51.

2. Прохоренко Т. Г. Лідерство як форма самоствердження особистості в малій групі / Т. Г. Прохоренко, О. П. Зборовська, Г. А. Носирєва // Вісн. Міжнар. слов'ян. ун-ту. Сер. : Соціологічні науки. – 2008. – Т. 11, № 1. – С. 8–13.

3. Садохіна К. С. Психолого-педагогічні умови формування лідерських якостей підлітків / К. С. Садохіна // Проблеми сучасної психології. – 2010. – Вип. 9. – С. 439–448.

4. С. Калашнікова Розвиток лідерського потенціалу сучасного університету: основи та інструменти: Навчальний посібник / С. Калашнікова. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 44 с.

5. Татенко В. Типологія лідерства / В. Татенко // Психолог. – 2006. – № 34. – С. 12–14

6. Ягоднікова В. Виховання лідерів / В. Ягоднікова // Виховна робота в школі. – 2009. – № 10. – С. 2–36.

7. Парыгин, Б. Д. Социальная психология: истоки и перспективы. — С.-Пб. : СПбГУП, 2010. — 156 с.

Шевченко Мілана Володимирівна,
*студентка спеціальності «Електроенергетика, електротехніка та
 електромеханіка»,*
Шевченко Наталія Олександрівна,
*к. і. н., викладач вищої категорії, Відокремлений структурний підрозділ
 «Ніжинський фаховий коледж
 НУБіП України» (м. Ніжин, Україна)*

НІЖИНСЬКЕ ТЕХНІЧНЕ УЧИЛИЩЕ В РОКИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РР.

Актуальність обраної теми визначається необхідністю включити заклад освіти в історичний контекст, продемонструвати громаді етапи розвитку, успіхи та перипетії становлення освітньої установи.

Представлена наукова розвідка є спробою вписати ще одну сторінку в історію Чернігівщини, висвітлити діяльність викладачів та учнів, які стали активними учасниками суспільно важливих подій періоду Української революції; засвідчити професіоналізм, масштабність мислення й, безумовно, любов до рідної землі.

Історія закладу освіти розпочалася в позаминулому столітті 1 липня 1895 р. із заснування ремісничого училища на кошти колезького радника Андрія Федоровича Кушакевича. 1 липня 1900 р. заклад освіти було перейменовано в Ніжинське нижче технічне училище імені О.Ф. Кушакевича. Пізніше, на підставі пропозиції Міністерства народної освіти від 4 липня 1911 р., училище реорганізовано в нижче механіко- і сільськогосподарсько-технічне імені А.Ф.Кушакевича училище з підготовчим при ньому класом.

Після березня 1917 р. в Україні сформувалося двовладдя. 30 травня прийнято «Постанову Тимчасового Уряду про зміни і доповнення чинних законів для промислових училищ і про Відділ промислових училищ Міністерства Народної Освіти». Відповідно до постанови було розпочато реорганізацію Ніжинського нижчого механіко- і сільськогосподарсько-технічного імені А.Ф.Кушакевича з підготовчим при ньому класі в Ніжинське технічне училище імені А.Ф.Кушакевича.

Уже з 1 липня 1917 р. почало діяти Ніжинське технічне училище імені А.Ф.Кушакевича з відділеннями сільськогосподарського машинобудування та сільськогосподарсько-технічним. Воно готувало техніків відповідних спеціальностей із терміном навчання 4 роки.

Від дня заснування колектив закладу освіти був активним учасником всіх політичних подій в державі. Скажімо, 19 серпня 1917 р. на засіданні педагогічної ради училища, за участю міського голови В.А.Семенова та голови міської земської управи С.Ф.Ситировського, розглядалося відношення Генерального Секретаріату Української Центральної Ради від 10 серпня 1917 р. про викладання української мови та українознавства в училищі (ЧОДА, арк. 3). Відповідно, з 12 жовтня 1917 р. вказані дисципліни з'явилися в навчальних планах. Для забезпечення їх викладання був запрошений магістр російської

мови, випускник історико-філологічного факультету Київського університету Олександр Сергійович Грузинський.

Із початку навчального року, 6 вересня 1917 р., на сільськогосподарсько-технічному відділенні викладалися такі дисципліни: Закон Божий, законодавство, російська мова, математика, фізика, хімія, географія, природнича історія, охорона праці, малювання, креслення, механіка, землеробство, метеорологія, сільськогосподарське машиновикористання, сільськогосподарська технологія, агрономічна хімія, тваринництво, будівельне мистецтво, сільськогосподарська економія, садівництво і лісництво, кошторис і звітність.

На тиждень кількість уроків разом із практиками становила 44 години (ЧОДА, арк. 5).

Заняття в училищі тривали в першому півріччі з 6 вересня до 19 грудня, у другому півріччі – із 7 січня до 23 травня. Літня практика проходила з 1 липня до 1 вересня.

У весняний та осінній періоди учні за потребою працювали на фермі училища, виконуючи польові та присадибні роботи, тим самим закріплюючи на практиці здобуті знання (ЧОДА, арк. 19).

До 1917 р. училище здійснило 13 випусків і підготувало 234 спеціалісти. Слід відзначити, що в неспокійний, сповнений революційних подій, 1917 рік в училищі навчалось 123 учні, з них 33 мали відмінні оцінки.

У 1918 р. умови практичного навчання в майстернях училища погіршилися. Обладнання активно використовувалося для військових потреб, тому приходило в непридатність. У важкі часи для закладу освіти певною надією залишалася благодійність.

1919 р. став одним із найскладніших у діяльності закладу освіти. Громадянська війна зруйнувала звичний ритм життя училища.

Назва закладу регулярно змінювалася відповідно до політичного становища в регіоні: із кінця 1918 р. до початку 1919 р., за влади української Директорії, він мав назву Ніжинська технічна школа імені А.Ф.Кушакевича; із приходом більшовиків наприкінці січня – Ніжинське механіко- і сільськогосподарсько-технічне училище імені А.Ф.Кушакевича; із квітня – Ніжинська середня технічна школа імені А.Ф.Кушакевича; у серпні–жовтні, за денікінців, – Ніжинське механіко- і сільськогосподарсько-технічне училище імені А.Ф.Кушакевича.

Приміщення училища періодично використовували військові підрозділи. Так, 4-16 січня головна будівля була зайнята «Чорноморським кошем» військ української Директорії. Із 18 січня – радянськими військами. Через військові дії заняття вдалося відновити після зимових канікул тільки 27 січня. Із 7 серпня до кінця місяця, до приходу денікінців будівля училища використовувалася радянським військовим відомством (ЧОДА, арк. 19).

Новий 1919-1920 навчальний рік за денікінської влади вдалося розпочати тільки 14 листопада через відсутність фінансування. Для порятунку матеріального становища шкільна рада училища 27 жовтня відрядила до

Ростова-на-Дону в Управління народної освіти заступника директора Л.М. Занька, який назад не повернувся (ЧОДА, арк. 189).

Особливо складно було утримувати ферму, яка, попри всі негаразди: реквізиції, неврожаї, інфляцію, залишалася культурно-показовим господарством.

Актуальним залишалось питання мобілізації викладачів до Червоної армії. Щоб врятувати освітній процес керівництво неодноразово зверталось з клопотаннями щодо збереження викладацького складу (ЧОДА, арк. 39).

Повернення до влади більшовиків зумовило впровадження цілого ряду нововведень у закладі освіти. З 12 лютого 1919 р. Комісаріат народної освіти Ніжинського військового революційного комісаріату заборонив брати оплату за навчання з дітей робітників та селян; з 14 лютого в рамках відокремлення церкви від держави заборонив проведення релігійних обрядів, вивчення Закону Божого та інших вірувань, утримання законовчителів (священників), а з 25 березня запровадив тимчасовий статут педагогічної ради.

Учнівське самоврядування мало власний учнівський виконком та учнівський клуб «Технік».

Радянська влада наприкінці 1918-1919 навчального року запровадила ще два нововведення: «1) бальна система (оцінки) категорично відміняється; 2) перевідні та випускні екзамені відміняються» (ЧОДА, арк. 146).

Новий навчальний 1919-1920 рік в умовах громадянської війни вимушено затримався. Крім того, не вдавалося заповнити вакансії викладачів. Ситуація ускладнювалася через збільшення навантаження співробітників і постійні затримки заробітної плати. Відсутність оцінювання учнів призвела до масових пропусків занять. Новий громадський орган – учнівський виконавчий комітет – виявився недієздатним (ЧОДА, арк. 14).

15 вересня 1920 р. колегія відділу народної освіти Ніжинщини ухвалила рішення: «вважати технічну школу реорганізованою в політехнікум, із двома відділеннями: механічним та сільськогосподарсько-технічним».

Термін навчання в реорганізованому навчальному закладі складав 3 роки. Викладацький склад переважно залишився незмінним, його основу становили досвідчені викладачі «дореволюційного періоду». Студенти, крім ґрунтовних теоретичних знань, отримували гарну практичну підготовку, яка забезпечувалася для студентів механічного факультету в майстернях політехнікуму, а сільськогосподарсько-технічного – на цукрових заводах та парових млинах регіону.

Тоді ж, 15 вересня 1920 р., прийняте рішення про відкриття при політехнікумі агрономічно-технічної школи з терміном навчання два роки, яку в документах скорочено називали профшколою. До професійної школи набирали учнів із 7-річною освітою за направленнями комнезамів, сільрад та профспілок. Навчання в школі відбувалося на платній основі, проте частина учнів, переважно з найбільш вразливих верств населення, звільнялася від неї (ЧОДА, арк. 32).

У 1921-1922 навчальному році в технікумі та школі відновили оцінювання. 9 грудня шкільна рада запровадила залікові книжки для слухачів та учнів (ЧОДА, арк. 41).

З 1917 по 1921 рр. підвищився статус закладу освіти, спростилося прийняття управлінських рішень, надано можливість отримання безкоштовної освіти незаможним верствам населення, запроваджено ступеневу освіту, створено учнівське самоврядування тощо.

Таким чином, заклад освіти в період Української революції не залишався осторонь суспільно-демократичних процесів. Училище, шукаючи своє місце в освітньому середовищі, постійно реорганізовувалося, адаптуючись до політичної ситуації в регіоні.

Література:

1. Державний архів Чернігівської області (далі – ДАЧО). Ф. 1238 Оп. 1. Спр. 401. Арк. 3.
2. ДАЧО. Ф. 1238 Оп. 1. Спр. 401. Арк. 5.
3. ДАЧО. Ф. 1238 Оп. 1. Спр. 406. Арк. 19.
4. ДАЧО. Ф. 1238. Оп. 1. Спр. 491. Арк. 189.
5. ДАЧО. Ф. 1238. Оп. 1. Спр. 491. Арк. 39.
6. ДАЧО. Ф. 1238. Оп. 1. Спр. 491. Арк. 146.
7. ДАЧО. Ф. 1238. Оп. 1. Спр. 491. Арк. 14.
8. ДАЧО. Ф. 6126. Оп. 1. Спр. 55. Арк. 32.
9. ДАЧО. Ф. 6126. Оп. 1. Спр. 55. Арк. 41.

Шиян Карина Анатоліївна,
учитель інформатики, фізики
КЗ «Синяківський хіміко-технологічний ліцей – ЗЗСО I-II ступенів № 15»
Бучанської міської ради Київської області, (с. Синяк, Україна)
Маценко Леся Миколаївна,
к. пед. н., доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КУРАТОРА СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ

Проблема організації виховної роботи наставника студентської групи є сьогодні надзвичайно актуальною. Наставник відноситься до найближчого оточення (мікросередовища) студента під час його навчання у ЗВО і тому відіграє важливу роль у його вихованні. Перед керівниками ЗВО стоїть нині ряд важливих питань: «Як зробити діяльність наставника більш успішною? Яким чином озброїти наставників, більшість з яких не мають педагогічної освіти, сучасними методиками виховання?»

У Національному університеті біоресурсів і природокористування України (далі НУБіП України) вихід з даної ситуації знайдено вже давно. З 1997 року в університеті працює постійно діючий науково-методичний семінар «Методика виховної роботи наставника студентської групи» для наставників 1-го курсу.

Варто зазначити, що далеко не всі викладачі ЗВО визнають необхідність існування інституту наставництва. Так, на думку частини викладачів, студентська група впорається без допомоги наставника, так як студенти – це дорослі люди, які можуть самостійно адаптуватись до умов навчання і вирішити усі пов'язані з цим проблеми, у тому числі завдяки сучасним інформаційно-комунікаційним технологіям, що постійно вдосконалюються.

На нашу думку, наставник потрібен групі, особливо на початку її існування. Сучасні студенти не прагнуть до об'єднання у колектив, більшість з них тримаються окремо від усіх, у спілкуванні з однокласниками частіше використовують смартфон, рідше вступають у особисте спілкування. Нікуди не поділись труднощі адаптації, з якими зустрічаються усі студенти першого курсу. Наставник став для студента основною пов'язуючою ланкою із деканатом факультету, завідувачем випускової кафедри, підрозділами університету. Більшу частину важливої інформації студенти отримують саме через наставника. Водночас у наукових дослідженнях з теорії і методики виховної роботи підкреслюється, що орієнтація тільки на освітню діяльність посприяла відходу значної частини науково-педагогічних працівників від виховної роботи, до масового її згортання у закладах вищої освіти.

Разом із тим, у сучасних психолого-педагогічних дослідженнях наголошується, що одним із важливих факторів впливу на формування особистості студента залишається мікросередовище. Саме у малих групах

відбувається дієвий вплив на формування особистості, створюється психологічний клімат, який впливає на комфорт чи дискомфорт у стосунках між людьми, виховуються позитивні чи негативні риси характеру, переконання, погляди, ідеали, інтереси, цінності, норми поведінки. Таким виховним мікросередовищем для студента є академічна група.

Проблемі виховання студентської молоді аграрного закладу вищої освіти присвятили свої роботи ряд вчених: Васюк О.В., Виговська С.В., Галєєва А.П., Івахненко Т.П., Кручек В.А., Лузан П.Г., Маценко Л.М., Мельничук Т.Ф., Полозенко О.В., Рябченко В.І., Сопівник І.В., Сопівник Р.В., Стахневич В.І., Яшник С.В. та інші дослідники.

Зокрема, науковці дослідили такі важливі психолого-педагогічні проблеми як: роль куратора у формуванні виховного мікросередовища ЗВО [1], [організаційна діяльність тьютора у ЗВО](#) [2], зміст і методика виховної роботи наставника студентської групи [3], гуртування колективу [4] та подолання спадів у згуртованості групи [5], формування естетичної культури студентів [6], професійне становлення студенток [7], негативний вплив вейпінгу на здоров'я молоді [8], формування комунікативних вмінь й навичок студентів та організація педагогічної взаємодії викладача-наставника зі студентами [9], виховання патріотизму [10], методика виховної роботи вихователя у студентському гуртожитку [11], використання наставником групи елементів сімейного виховання [12], історичні аспекти становлення виховання у закладах вищої освіти [13] та інші.

Для наставників академічних груп важливим є питання змісту їх виховної діяльності. На нашу думку, наставник має володіти методиками національно-патріотичного, естетичного [6], превентивного, економічного, громадянського, патріотичного [10], гендерного, сімейного та інших напрямів виховання. Реалізуючи означені напрями, наставникам потрібно особливу увагу звертати на формування здорового способу життя студентів. Вкрай необхідно спілкуватися зі студентами на теми паління, вейпінгу [8], вживання алкоголю та наркотиків, статевої поведінки.

Наставникам знадобляться знання і вміння щодо виховної роботи з колективом студентів, а саме, методик вивчення особистості і колективу, гуртування групи, створення сприятливого психологічного клімату, організації студентського самоврядування.

Тому перед вишами постає завдання створення освітнього середовища, що має відповідати сучасним вимогам суспільства, що потребує творчих, компетентних, ініціативних фахівців-особистостей. У реалізації окресленого завдання важлива роль відводиться тьютору, який має сприяти врахуванню якостей, здатностей, формуванню індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів освіти, адже його діяльність здебільшого спрямована на індивідуалізацію процесу навчання, стимулювання студента до самостійного оволодіння знаннями [2].

Куратор, який у закладі вищої освіти виконує обов'язки тьютора, повинен реалізовувати виховну, організаторську та комунікативну функції. Адже саме виховна діяльність закладу освіти дозволяє сформувати у студентів цінності

суспільства, що відповідає викликам сучасності та є складником світогляду особистості [1].

Отже, проблема виховання студентської молоді взагалі та педагогічної діяльності наставника зокрема потребує подальшого дослідження. На нашу думку, варто зосередити свою увагу на таких аспектах означеної проблеми: вирішення питання матеріального і морального стимулювання викладачів, які виконують обов'язки наставників студентських груп; теоретичне обґрунтування та практичне застосування системи виховної роботи щодо формування здорового способу життя студентської молоді, складовою якої є діяльність наставника; вдосконалення виховної роботи наставника з урахуванням сучасного зарубіжного досвіду; експериментальна робота з удосконалення виховної роботи наставника зі студентською молоддю.

Література:

1. Васюк, О. В. (2020) Роль куратора у формуванні виховного мікросередовища закладу вищої освіти. *Матеріали конференцій МЦНД*, 61–62.
2. Васюк, О. В. (2017) [Організаційна діяльність тьютора у закладах вищої освіти](#). *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*, (277), 38–42.
3. Маценко Л.М. (2020) *Зміст і методика виховної роботи наставника студентської групи*. Київ : ФОП Ямчинський О.В.
4. Маценко, Л.М. (2019) *Теорія і методика виховання*. Київ: ЦП «Компринт».
5. Маценко Л.М. (2019) Причини спаду згуртованості студентської групи та методика їх нейтралізування. *Теорія і практика сучасної психології: реалії й перспективи* : зб. матеріалів міжнародної наук.-практ. конф., Київ : «Міленіум». 141-142.
6. Маценко, Л.М. & Романюк, І.Р. (2014) Формування естетичної культури студентської молоді в НУБіП України. *Сборник научных трудов SWord. Материалы международной научно-практической конференции «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании '2014»*. (2 Т. 10) 68-74.
7. Виговська, С.В. (2006) Професійне становлення студенток у вищих аграрних навчальних закладах (дис. кандидата. пед. наук). Національний аграрний університет. Київ, Україна.
8. Маценко Л.М. (2019) Вплив вейпінгу на здоров'я молоді: що потрібно знати про шкоду електронних сигарет. *Научний взгляд в будуще*, (15) 93-97. <https://doi.org/10.30888/2415-7538.2019-15-02-046>
9. Кручек, В.А. (2012) [Формування культури педагогічної взаємодії](#). Київ: НАКККіМ.
10. Васюк ,О. &, Виговська, С. & Зв'ягельський А. (2019) [Дослідження патріотизму в студентської молоді](#). *Молодь і ринок*, (9 (176), 38–44.

11. Маценко Л.М. (2017) Методика виховної роботи вихователя у студентському гуртожитку. *SWORLD JOURNAL*. (13) 52-60. <http://www.sworld.education/e-journal/swj13.pdf>
12. Маценко Л.М. (2015) *Педагогіка сімейного виховання*. Київ : ЦП «Компринт».
13. Лузан П.Г., Васюк О.В., Бернова О.М. (2007) *Історія педагогіки та освіти в Україні*. Київ : Національний аграрний університет.

*Шконда Юрій Ігорович,
студент спеціальності «Електроенергетика,
електротехніка та електромеханіка»
Соломко Наталія Олександрівна,
викладач-методист.,
ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП
України (м. Ніжин, Україна)*

ВИДИ ТА УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТА ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Адаптація – результат (і процес) взаємодії індивіда і навколишнього середовища, який приводить до оптимального його пристосування до життя і діяльності. Адаптація компенсує недостатність звичної поведінки в нових умовах. Через неї забезпечується можливість прискорення ефективного функціонування особистості в незвичайних обставинах. Якщо адаптація не настає, виникають додаткові труднощі в спілкуванні, в опануванні предмета діяльності, аж до порушення її регулювання. (Бех, с. 78)

Адаптація пов'язана зі зміною соціальної ситуації розвитку студента. Адаптація – це зміна самого себе (настанов, рис характеру, стереотипів поведінки тощо) відповідно до нових вимог діяльності, соціальних умов і нового оточення. Це входження в нову соціальну позицію і нову систему взаємин. Наприклад, щоб успішно працювати самостійно, як того вимагає вища школа, потрібно мати високий інтелектуальний рівень розвитку, інтелектуальні вміння та навички опрацювання літератури. Якщо цей рівень недостатній, компенсація може відбуватися за рахунок підвищення мотивації, посилення працездатності та наполегливості. Період адаптації першокурсника пов'язаний із руйнуванням раніше сформованих стереотипів, що може породжувати труднощі як у навчанні (порівняно зі школою низька успішність), так і в спілкуванні. (Столярченко, с. 132)

Адаптаційний період у різних студентів відбувається порізно, залежно від їх індивідуально-психологічних особливостей, рівня готовності до навчання у вищій школі. Труднощі адаптаційного періоду пов'язані з розлученням зі шкільними друзями і позбавленням їхньої підтримки та розуміння; невизначеністю мотивації вибору професії та недостатньою психологічною готовністю до опанування нею; не сформованістю системи саморегуляції і самоконтролю за своєю діяльністю і поведінкою та відсутністю повсякденного контролю за ними з боку батьків і викладачів; пошуком оптимального режиму праці й відпочинку та налагодженням побуту; відсутністю навичок самостійної навчальної роботи (невміння працювати із джерелами інформації, конспектувати літературу тощо).

Деякі студенти відчувають труднощі входження в новий студентський колектив, труднощі становлення дружніх стосунків або спілкування (надмірна сором'язливість, наприклад, не сприяє становленню дружніх взаємин). Якщо ж група стає референтною, студент стверджується в ній, починає виконувати в

ній певну роль (актив, лідер групи, ініціатор, організатор тощо). Іноді виникають труднощі спілкування студента також і з викладачами. Дидактична адаптація, яка пов'язана з готовністю студента опанувати різноманітним нових (порівняно зі шкільними) організаційних форм, методів і змісту навчально-професійної діяльності у вищій школі, до значного збільшення обсягу навчального матеріалу, до складної мови наукових текстів і вивчення спеціальних предметів тощо. У вищому навчальному закладі значно збільшується обсяг самостійної навчальної роботи (конспектування першоджерел, складання тез, написання рефератів тощо), з'являються нові форми організації навчання (лекції, семінарські, практичні та лабораторні заняття, колоквиуми тощо). Все це може породжувати своєрідний негативний ефект, що має назву «дидактичного бар'єру» між викладачами та студентами, подолання якого стає одним із важливих завдань у процесі навчання. Саме нездатність подолати дидактичний бар'єр часто є гальмівним моментом, що ускладнює адаптацію студентів. (Столяренко, с. 342)

Дослідження засвідчують, що першокурсники не завжди успішно оволодівають знаннями не тому, що отримали слабку шкільну підготовку, а через несформованість якостей, які визначають готовність до навчання у вищій школі: - здатність навчатися самостійно; - уміння контролювати й оцінювати себе; - врахування індивідуальних особливостей власної пізнавальної діяльності; - уміння правильно розподіляти свій час для самостійної навчальної підготовки й відпочинку; - самодисципліна тощо. Одним із основних завдань у роботі з першокурсниками є організація та керівництво самостійною навчальною роботою студентів, розробка і запровадження шляхів її раціоналізації та оптимізації.

За результатами дослідження, 49% студентів важко перебудовуються до нових форм організації навчального процесу; 20% – гостро переживають відірваність від сім'ї, важко пристосовуються до самообслуговування; 12% студентів відчувають труднощі входження в новий колектив; 39% – не можуть охопити весь обсяг самостійної роботи. Залежно від активності студента адаптивний процес може бути двох типів : 1) активне адаптування; 2) пасивне, конформне прийняття цілей і цінностей нової соціальної групи. Залежно від швидкості адаптації та її результатів розрізняють такі типи адаптації студента: 1 тип – студент, який легко адаптується до нових умов, швидко виробляє стратегію своєї поведінки, легко входить у колектив; поведінка емоційно стійка, неконфліктна. 2 тип – студент, адаптація якого цілком залежить від середовища й соціального оточення. (Подмазин С.И. с.56)

Для деструктивного стану студента в період адаптації характерним є: - неспроможність переживати самотність; - занижена самоповага і самооцінка; - соціальна тривожність, невпевненість у спілкуванні, сором'язливість, очікування осуду з боку оточуючих; - недовіра до людей; - труднощі у виборі партнера, друга; - пасивність і невизначеність, що знижує власну ініціативність і в навчанні, і в спілкуванні; - нереалістичні очікування, орієнтація на підвищені вимоги до себе. У цей період вирішальне значення має підтримка, допомога, увага з боку куратора і викладачів, а саме: - порада щодо

встановлення режиму праці і відпочинку; - порада з питань організації самостійної навчальної роботи; - допомога в пізнанні товаришів, у становленні ділових і дружніх стосунків. Завдання викладача в адаптаційний період першокурсників: допомагати і вчити студента самовизначатися за соціальними цінностями, а не за тимчасовими результатами діяльності, бути цілеспрямованим; включати студента в співтворчість; допомагати в організації самостійної роботи та входженні в студентське середовище.

Успішність адаптації залежить також від стану здоров'я і розвитку волі. Якщо є проблеми, тоді студенти вимагають особливої уваги та допомоги. В адаптації студента до ВНЗ на старших курсах допомагає також студентська група, якщо вона стає колективом із позитивним мікрокліматом. Група стає референтною (значущою) для студента. Чуйне ставлення один до одного в студентській групі, допомога один одному зробляють процес входження в нову навчально-професійну діяльність і новий колектив комфортнішим, успішним для кожного студента. На зміну адаптації до середовища приходять індивідуалізація своєї діяльності та поведінки. Індивідуалізація – потреба людини відрізнятись від інших людей у певному відношенні, щоб не бути (не відчувати себе) дуже схожим на них. Незважаючи на прагнення в чомусь бути схожим на інших, більшість людей плекає своє почуття індивідуальності. Це частково пояснює нашу незвичайну, а інколи й безглузду поведінку.

Студент активно включається в навчально-виховні структури групи, факультету та університету. Відбувається інтенсивний розвиток особистісних якостей. Інтеграція (integration) – процес, завдяки якому частини поєднуються в ціле. Це ознака автентичної особистості, яка по-справжньому реально функціонує, знає відмінності між відчуттями і фантазіями, між своїми потребами і бажаннями інших.

Отже, соціальна ситуація розвитку визначається зміною і закріпленням соціального статусу студента – майбутнього фахівця з вищою освітою, формуванням його професійних намірів, розвитком особистості студента як професіонала і представника еліти суспільства.

Література:

1. Бех І.Д. (2004) Особистісно орієнтоване виховання: навч. посібник. Київ: Вища школа, 304 с.
2. Столяренко Л.Д. (2003) Педагогическая психология: 2-е изд., перераб. и доп. Ростов на Дону: Феникс, 544 с.
3. Подмазин С.И. (2010) Личностно-ориентированное образование: социально-философское исследование: Запорожье: Просвіта, 250 с.
5. Кларин М.В. (1998) Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта. Москва: Знание, 80 с.
6. Бродська Л.В. (2006) Формування готовності майбутніх учителів до виховної роботи в школі: Дис. к. пед. н.– Київ., 261 с.

Юнчик Владислав
студент спеціальності “Рибництво і аквакультура”
ВСП “Немішаївський фаховий коледж НУБіП України”
Хоменко Олена Миколаївна
викладач циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін
ВСП “Немішаївський фаховий коледж НУБіП України”

ДУХОВНА БЕЗПЕКА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Актуальність теми зумовлена потребою нашого суспільства в обґрунтуванні духовних та соціальних проблем його безпеки в умовах кардинальної зміни ціннісних орієнтацій та загострення національної небезпеки. Важливою умовою духовної безпеки суспільства є зростання економічного добробуту для задоволення базових потреб людини з подальшою можливістю духовного розвитку.

Сьогодні Україна переживає період справжніх випробувань на міцність, адже перед нею виникають все складніші виклики та загрози. Вони потребують ретельного аналізу і пошуку найдоцільніших шляхів їх подолання засобами державної політики та ухвалення відповідних управлінських рішень. Проблема номер один – це збереження незалежності й територіальної цілісності нашої держави, запобігання будь-яким проявам сепаратизму і воєнної агресії Російської Федерації проти України, припинення збройного конфлікту у районах Донецької та Луганської областей.

Однією з причин виникнення цих проблем є присутність українському духовно-культурному просторі Росії. А без свободи від країни-агресора не можна втримати політичну незалежність та досягти економічного суверенітету. Духовні загрози є не менш небезпечними, ніж військово-політичні чи економічні, адже моральне життя суспільства зосереджене в своїй більшості на індивідуальній, груповій і масовій свідомості. Це те середовище, де формується система особистих і суспільних цінностей. Так склалася історично, що духовні орієнтири, які поділяються і підтримуються більшістю соціуму, сприяють національній інтеграції та допомагають суспільству на шляху державотворення.

На фундаменті суспільних цінностей формується і реалізується стратегія національного поступу та державна політика, ухвалюють закони і управлінські рішення. У сучасних умовах духовна безпека має стратегічне значення, адже морально роз'єднане суспільство не здатне розвиватися в будь-якій сфері суспільного життя.[3]

Духовні загрози – це негативні тенденції, пов'язані з деформацією ціннісних основ суспільства. Серед ризиків розвитку соціуму, що виникають у духовній сфері його дослідники виділяють такі: небезпеки руйнування духовного світу людини; загрози функціонуванню всіх форм суспільної і масової свідомості; загрози розвитку культури всього суспільства. Попри те, що

загрози в духовній сфері мають прихований характер, вони негативно впливають на соціально-політичні процеси і безпеку суспільства[1].

Духовний захист (з його культурно-історичними, інформаційно-психологічними, ідеологічними, релігійними, науковими, освітніми та іншими компонентами), як один зі складових національної безпеки, є найбільш вразливим.

До **зовнішніх загроз** у сфері духовної безпеки суспільства фахівці відносять: політику країн, що спрямована на домінування в культурній та духовній сферах; блокування рівноправної участі в міжнародному розподілі культурних надбань людства, насадження чужої ідеології; розгортання країнами “культурної експансії” щодо інших держав; розробку концепцій “інформаційної війни”, які передбачають створення та використання засобів небезпечного впливу на духовну сферу інших країн; злочинну діяльність релігійних сект, організацій та окремих осіб у духовній сфері; практику економічних і політичних структур у духовній сфері, що спрямована проти національних інтересів країни.[3]

Внутрішніми загрозами для духовної безпеки є: відставання країни від провідних держав світу за рівнем інформатизації суспільства, що обмежує її можливості охорони власної культурної традиції та рівноправного культурного обміну між націями; недостатня співпраця органів державної влади у формуванні та реалізації єдиної державної ідеології; низький рівень освіти громадян, що ускладнює можливість людини протистояти деструктивному впливові ззовні; недієва законодавча база захисту, поширення та укріплення традиційних національних ідеалів та цінностей [2].

У нашому суспільстві існує перевага матеріальних над духовними цінностями. Проблему посилює загальна соціальна напруженість, викликана розшаруванням населення за матеріальним статусом, яке з кожним роком посилюється. Усе це спричиняє зростання радикальних настроїв, світоглядної поляризації суспільства, особливо в регіонах зі слабкою економічною інфраструктурою.[3]

Наслідком може стати розкол в українському суспільстві за ціннісно-орієнтаційною ознакою, що може спричинити руйнування духовної цілісності всієї нації загалом і знищення України як суверенної держави.

Загрозами для духовного життя також є впровадження в суспільну свідомість стереотипів мислення і способу життя, а також немалу роль відіграє політика іноземних держав, спрямована на впровадження масової так званої вестернізованої (західної) культури в національний духовний простір України; утиски державної мови і звуження українського інформаційного простору; експансія релігійних, псевдорелігійних, світських сект і місіонерів; діяльність антиукраїнських засобів масової інформації.[4]

Цілеспрямоване впровадження в національну свідомість чужих цінностей, стереотипів мислення і поведінки є суттєвою загрозою національній безпеці держави, адже це руйнує ментальність народу, знищує його національну ідентичність. Розуміючи це, “суперники” докладають

максимум зусиль до пропаганди власних зразків культури та цінностей, намагаються зруйнувати духовну єдність суспільства. “На Донеччині, Луганщині та в АР Крим внаслідок відсутності за часів незалежності цілеспрямованої державної політики формування української нації зусиллями adeptів “руського мира” сформувався міф про спільну з Росією ідентичність, несумісну з українськими цінностями, що й стало ідеологічною основою поширення проросійських настроїв та утворення сепаратистсько-терористичних організацій під виглядом “псевдореспублік”[3].

Щоб запобігти загрозами духовної безпеки українського суспільства в державній політиці потрібно виробити чітку стратегію формування загальнонаціональної системи цінностей, становлення і розвитку духовності та культури українського суспільства; дещо “посилити” мовну політику держави, хоча, перші кроки в даному напрямку вже зроблені, розвивати політику формування національної пам’яті, єдиний інформаційно-культурного простору України і його захист, регулювати та жорстко контролювати дотримання чинного законодавства.

Отже, пріоритетним завданням України у сфері забезпечення духовної безпеки є формування і реалізація чіткої державної політики та національної ідеології задля виявлення та ліквідації негативних тенденцій в культурній, релігійній, освітній, науковій, інформаційній, ідеологічній сферах суспільного життя.

Література:

1. Горлинський В. В. Духовні координати безпеки суспільства
2. Сухорукова А. В. Безпека духовності: соціально-філософський аналіз
3. Карлова В.В. доктор наук з державного управління. Доп. “Духовна криза українського суспільства”.2015 р.
4. Михайловський Р.А. “Сучасні духовні проблеми національної безпеки українського суспільства” Матеріали Науково-практичної конференції ХНУ ПС ім. І.Кожедуба 30.06. 2017 р.

*Юрійчук Микола Миколайович,
економічне відділення,
спеціальність 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»,
II курс ВСП Заліщицький ФК імені
Є. Храпливого НУБіП України
Юрійчук О.В., викладачка
філологічних дисциплін*

Є. ХРАПЛИВИЙ – ПЕДАГОГ -ОРГАНІЗАТОР СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ ТА ЗНАЧЕННЯ ЙОГО ПРАЦЬ ДЛЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У статті розглянуто особливості наукової діяльності Євгена Храпливого (1898–1949 рр.) професора, доктора економіки, видатного дослідника соціально-економічних проблем сільського господарства. Проаналізовано та досліджено найбільш громадську та політичну діяльність Є. Храпливого, доведено значення його діяльності у суспільно-економічному та політичному житті західноукраїнських земель першої половини ХХ ст.

Ключові слова: навчання, вища освіта, значення праць .

Постановка проблеми. За роки української державності наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. розширено тематику досліджень в українській історичній науці, повернуто українському народові багато його визначних постатей – науковців, політиків, громадських діячів. Історична персоналістика стала важливим напрямком наукових досліджень сучасності. Історія будь-якої країни, кожного напрямку діяльності є персоніфікованою, позаяк усі об’єктивні процеси суспільно-політичного розвитку проходять через індивідуальний досвід.

Пошук історичної об’єктивності змушує звертатися до узагальнення діяльності діячів національного відродження кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. У зв’язку з цим набуває особливої актуальності дослідження громадської та наукової діяльності Євгена Храпливого (1898–1949 рр.) професора, доктора економіки, видатного дослідника соціально-економічних проблем сільського господарства. Протягом 1928–1939 рр. він був головним директором товариства “Сільський господар”, керівником організаційного відділу та редактором його періодичних видань. Упродовж 1929–1939 рр. вийшло у світ 524 публікації Є. Храпливого, присвячених кооперації та агрономії. Він значну увагу приділяв сільськогосподарській освіті, став засновником хліборобського вишколу молоді . З 1932 р. тісно співпрацював у комісії економіки, соціології і статистики та науково-технічній секції. У 1935 р. Є. Храпливого обрано дійсним членом цієї наукової інституції. Є. Храпливий настільки різнобічна постать в українському суспільно-національному та науковому процесах першої половини ХХ ст., що вивчення його творчості вказує не лише на важливе значення цієї особистості для історії нашого народу, а й дає змогу глибше зрозуміти обставини

соціально-економічного та політичного відродження західноукраїнських земель у той час, з'ясувати причини і характер подій, що відбувалися в Україні взагалі.

Мета дослідження - значення його праць для сучасної молоді та громадсько-політична діяльність у першій половині ХХ ст. в Східній Галичині й еміграції.

Виклад основного матеріалу. Певні моменти досліджуваної проблеми вже проаналізовано науковцями. Так у монографії І. Витановича, присвяченій історії українського кооперативного руху, є коротка інформація про життєвий шлях, науковий доробок та громадську діяльність Є. Храпливого. У 1980 році видано розвідку “З приводу 30-ліття смерті передового українського педагога і організатора сільського господарства”, у якій висвітлено деякі моменти політичної діяльності Є. Храпливого. Особливу увагу привертає монографія С. Злупка, у якій автор розкриває концептуальні засадничі складові творчості й діяльності Є. Храпливого від Першої і до кінця Другої світової війни. Окремо про його громадську та політичну діяльність не йдеться, оскільки автор не ставив перед собою такого завдання.

Тому відчутною є потреба об'єктивного і науково виваженого дослідження громадської та політичної діяльності Є. Храпливого, доведення значення його діяльності у суспільно-економічному та політичному житті західноукраїнських земель першої половини ХХ ст. Дослідників історії кооперативного руху умовно можна поділити за їх поглядами на основі того, від чого цю історію розпочинати. Одні вважають, що кооперація це цілковито нова форма суспільно-господарської організації, явище новітніх часів, інші вважають, що кооперативні традиції зародилися ще в епоху первісних суспільних господарських організаціях. Звичайно, було б хибно вважати за кооперативну традицію всіляку прадавню спільноту, зараховуючи сюди деякі давні земельні, лісові, громадські спільноти, установи цехового устрою, тощо, бо багато з них не мали основного кооперативного елемента - добровільності. Дослідники ж першого напрямку занадто легковажать, не приділяючи належної уваги історичній, моральній основі суспільно-національних середовищ, з яких виростав і розвивався кооперативний рух. Вростаючи з живої суспільно-господарської традиції народного спілчанства, сучасний кооперативний рух знайшов у ній допоміжну моральну підставу, часто він тільки матеріально перетворював і вдосконалював її. На особливе відзначення заслуговує співпраця українських жінок в західноукраїнському русі. Від самих початків українські жінки приймали в ньому активну участь, спершу на посадах кооперативних продавців, бухгалтерів, секретарок, а згодом як керівники відділів, інструктори чи директори. При “Союзі Українок” діяли кооперативні секції, а з їх почину постали Українські жіночі наради, курси, виставки, організовували спеціальні кооперативи, репрезентувала українських жінок, об'єднаних в кооперації на конгресах Міжнародної Жіночої кооперативної гільдії 1930 р у Відні, 1934 р у Лондоні, а в 1937 р в Парижі.

Висновок.

Гасла з праць професора Євгена Храпливого, що звучали більш ніж п'ять десятиліть тому актуальні і сьогодні. А були вони досить прості: „За

розумне господарювання”, „За належне цінення нашої хліборобської праці”, „За зорганізування нашого села перед визиском лихварем-посередником”, «За освіту». Ними він закликав своїх земляків у непростих умовах того часу до єднання в кооперації зусиль у відстоюванні своїх економічних інтересів.

Щось подібне постає перед нами і сьогодні. І роздумуючи над становищем сьогоднішнім і завтрашнім днем нашого села переконуємось, що хліборобські знання і захист інтересів хліборобів - два найважливіші завдання для тих хто хоче добра нашій державі. Для сьогоднішньої студентської молоді завдання пізнавати досвід і надбання минулого є важливою запорукою успішного професійного і життєвого становлення. Доброю справою в цій роботі є також і дослідження історії та сучасних проблем кооперативного руху в нашому краї, натхненником і організатором якого був наш славний земляк професор Євген Храпливий, чиє ім'я носить наш коледж. Він, будучи видатним вченим і педагогом, неперевершеним громадським діячем, сприяв піднесенню господарської діяльності галицького села, кооперації і молочарства, сільськогосподарській освіті селян. Хтось сказав, що генії вмирають на землі від вибухів своїх сердець. Вогонь його серця незгасний!

Сьогодні наш видатний земляк – гігант наукового інтелекту – повернувся на батьківщину її гордістю. І будемо сподіватися, що назавжди.

Література:

1. Храпливий Євген Васильович//ТЕС. - Тернопіль: ВАТ ТВПК "Збруч", 2008. - Т.3. - С. 562-563.
2. Праці Євгена Храпливого, пов'язані з проблемами кооперації та агрономії:
3. Наші молочарні кооперативи в 1925 році. – Львів, 1927. – 14 с.
4. Молочарське книговодство. – Львів, 1926. – 48 с.
5. Основи кооперативного молочарства . – Львів, 1927. – 178 с.
6. Ощадність – шлях до сили та добробуту народу. – Львів, 1930. – 16 с.

Якимчук Марія Павлівна
студентка спеціальності «Початкова освіта»

Соколюк Олена В'ячеславівна

к.пед.н.,

*Дубенський фаховий педагогічний коледж
Рівненського державного гуманітарного університету
(м. Дубно, Україна)*

ВПЛИВ ШКІДЛИВИХ ЗВИЧОК НА ПСИХІЧНИЙ ТА ФІЗИЧНИЙ СТАН ЛЮДИНИ

Охорона власного здоров'я – безпосередньо обов'язок кожного. Всі розуміють і знають, що шкідливі звички, такі як алкоголізм, куріння, наркоманія дуже негативно впливають на організм людини.

Куріння – це шкідлива звичка, виникнення якої пов'язане з тим, що наявний у тютюну нікотин збуджує центральну нервову систему. Він є отруйною речовиною, і при перших спробах курити, спостерігаються різні хворобливі явища: нудота, запаморочення свідомості, блювання, перебої в серці, спазми в горлі, стравоході, шлунку, а також збудженість, яка переходить в отупіння аж до непритомності. Такі реакції з'являються в кожній здоровій людини, а коли організм звикає до нікотину, токсичні явища слабшають і людина відчуває тільки приємну збудливу дію тютюну. Але такий стан є обманним, тому, що речовини тютюнового диму небезпечні для здоров'я. Тютюновий дим містить велику кількість таких шкідливих речовин як: нікотин, чадний газ, синильну кислоту, аміак, формальдегід та інші. Також несумісний з палінням і спорт. Куріння значно обмежує фізичні можливості людини, так як значні фізичні навантаження при тренуваннях і змаганнях, збільшують вагу тіла, робота серцевого м'язу у спортсмена - курця послаблюється. Нікотин знижує фізичну силу й гостроту м'язового відчуття, погіршує координацію рухів, зменшується їх точність, швидкість і особливо витривалість. Куріння порушує нормальний режим праці та відпочинку, особливо в дітей, не тільки дією нікотину на центральну нервову систему, а й тим, що бажання курити може з'явитись під час занять і увага учня повністю переключається на думку про цигарку. Куріння знижує ефективність заучування, зменшує точність обчислювальних операцій, обсяг пам'яті. Учнікурці не відпочивають на перерві, як решта, а відразу ж після уроку біжать до туалету і в хмарах тютюнового диму й різноманітних випаровувань проводять перерву. Спільна дія нікотину, отруйного тютюнового диму, окису вуглецю (чадного газу) спричиняє головний біль, дратливість, знижує працездатність.

Алкоголь – давно помічено, що люди, які мають згубну звичку до спиртного, частіше за інших хворіють на різні застудні хвороби органів дихання, тому, що алкоголь ослаблює опірність організму.

Дуже поширена думка про корисність алкоголю як засобу, який підвищує апетит. Дійсно після вживання спиртних напоїв збільшується виділення шлункового соку, і в більшості випадків покращується апетит. Проте, це може

спостерігатися тільки спочатку, поки організм не перевантажений алкогольною отрутою. Системне вживання алкоголю призводить до того, що шлунковий сік, стимульований алкоголем, він подразнює слизову оболонку шлунка і призводить до гастриту. Водночас з розвитком гастриту, порушується функція підшлункової залози, що призводить до панкреатиту. Також зловживання алкоголем призводить до виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки, до цирозу печінки та інших захворювань. Вживання і зловживання алкогольними напоями особливо небезпечно в дитячому, підлітковому віці, коли ще не завершилося формування організму, у цей період у печінці відсутній спеціальний фермент – алкоголь – дрідногеназа, який розщеплює етиловий спирт на прості нетоксичні сполуки. Ось чому вживання навіть незначної кількості алкоголю може призвести до дуже небезпечних наслідків. Таким чином, основна небезпеки вживання і зловживання спиртними напоями, особливо у підлітковому та юнацькому віці, полягає у виникненні алкогольної залежності, яка поступово переходить у тяжкі захворювання – алкоголізм і проявляється у необоротному ураженні всіх органів і систем [1;2].

Наркоманія – як відомо, першою справою наркоманія відбивається на здоров'ї. Головним захворюванням наркоманів є "хвороба брудних шприців" – СНІД. Так само у наркоманів зі стажем спостерігається зараження крові і хвороби судин. Найбільш страшні захворювання мозку, серця і печінки. Призводить до повної деградації особистості.

Отже, за результатами теоретичного дослідження можна зробити висновок, що в нашому житті існує багато кількості шкідливих звичок, які негативно впливають на фізичний та психологічний стан людини, але ми самі вирішуємо, користуватися цими шкідливими звичками чи ні.

Література:

1. Амосов М. М. Роздуми про здоров'я. – К.: Здоров'я, 1990. – 166 с.
2. Короп Ю. Хибні звички та їх профілактика. // Фізичне виховання в школі – 2000. – №1. – С. 34 – 41.
3. Дутчак М. Індивідуальна антиалкогольна виховна робота в діяльності вчителя фізичної культури. // Фізичне виховання в школі. – 2005. – №6. – С. 46-48

Наукове видання

**«СУЧАСНА ГУМАНІТАРНА НАУКА
В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ»**

Збірник доповідей учасників
всеукраїнської студентсько-учнівської
науково-практичної он-лайн конференції

Відповідальний за випуск: Сопівник Р.В.
Верстка, макетування: Прохорчук О.М.
Тексти подано у авторській редакції